Vintilă Corbul
şi Eugen Burada

Uragan asupra Europei

* *

Editura Adevărul
Bucureşti, 2009

Cortine de ninsoare, cu falduri ample, se lăsau încet asupra oraşului Sibiu, acoperind cu o plapumă albă, pufoasă, casele cu streşini late, străzile înguste şi şerpuite, transformând prozaicele privelişti citadine într-un feeric decor de teatru. Natura îşi îmbrăca straie festive spre a întâmpina străvechea şi mereu noua sărbătoare a Crăciunului.

Se lăsau şi umbrele albastre ale înserării, iar odată cu ele apăreau la ferestre sclipiri de lumină aurie, irizate prin bizarele petale ale florilor de gheaţă de pe geamuri.

Paşii puţinilor trecători împodobiţi cu beteala zăpezii erau lipsiţi de zgomot. Siluetele omeneşti îşi pierdeau aparent consistenţa şi acum pluteau imateriale peste un înveliş de nori.

O ceată de copilandri, înfăşuraţi în cojoace tot atât de albe ca omătul din jur, urcau veseli panta repede a unei străzi şi se minunau, ca în fiecare an dealtfel, de frumuseţea ireala a ninsorii.

— Mama iarnă îşi scutură pilotele, împrăştiind fulgi de gâscă! zise Mitru Muntean, desfăcând braţele şi ridicând faţa spre văzduh, de parcă ar fi vrut să îmbrăţişeze şi să sărute ninsoarea.

— Ar fi trebuit să te faci poet, mă! îl tachina colegul său de şcoală, Culiţă Preda.

Dorin Alexe, un adolescent plinuţ, cu obrajii înspicaţi de acnee, duse degetul la buze, într-un gest de o imperioasă elocvenţă:

— Sssst! Fără gălăgie! Am pornit la treabă, nu la joacă! Mitru şi Culiţă puseră imediat lacăt gurii. Dorin avea dreptate. Trebuiau să păstreze liniştea. Domolit, Mitru îşi trase căciula pe urechi şi îşi vârî mâinile în buzunarele cojocului. Erau şase băieţandri. Cel mai mare, Ion, avea şaptesprezece ani. Cel mai mic, Iliuţă, abia împlinise paisprezece. Mergeau acum pe lângă ziduri, misterioşi ca nişte conspiratori, uitându-se bănuitori în jur.

Se întunecase bine când ajunseră în piaţa cea mare. Perdelele de ninsoare erau atât de groase, încât izolau grupurile de oameni într-un fel de compartimente cu pereţi jucăuşi de zăpadă. Când trecură pe lângă biserica romano-catolică, nu-i văzură zidurile decât până la înălţimea unui stat de om. Culmile lor se pierdeau în neant. Ajunseră mai mult pe bâjbâite în faţa palatului Bruckenthal. O luară

la dreapta pe o străduţă îngustă şi ieşiră în piaţa primăriei. Ninsoarea se înteţise. Fulgii de nea se topeau însă de îndată ce atingeau obrajii.

— Sunt leoarcă de năduşeală! şopti Iliuţă Măcelaru, cel mai mic dintre băieţi, la urechea lui Mitru.

— Te-o fi cuprins frica! îl ironiza Mitru.

— Ce frică?! îşi umflă Iliuţă pieptul. M-am înfierbântat alergând.

Nu era el pe degeaba nepotul lui Ilie Măcelaru, prietenul şi tovarăşul de luptă al lui Avram Iancu.

Ajunşi în faţa edificiului întunecat al primăriei, se opriră spre a-şi mai trage sufletul. Culiţă îşi şterse nasul cu dosul palmei.

— Ei? îi dăm drumul?

— Îi dăm, zise Ion cu hotărâre.

Se strecurară până în faţa intrării clădirii. Portalul se înălţa semeţ, purtând deasupra o inscripţie în ungureşte, încoronată de emblema habsburgică: un vultur cu un şarpe în gheare. Amănuntele emblemei nu se puteau desluşi, dar băieţandrii o cunoşteau foarte bine, fiindcă o priviseră adeseori cu scârbă şi ură. În concepţia lor, ca şi a tuturor românilor din Transilvania, pasărea răpitoare habsburgică înlănţuia în ghearele ei şarpele care simboliza neamul românesc.

— Acum! zise Ion, desfăcând picioarele şi aşezându-se înfipt în faţa portalului.

Rusan şi Culiţă se aşezară de o parte şi de alta a lui, petrecându-şi braţele ca la horă. Pe umerii lor se urcară Mitru şi Dorin, alcătuind o piramidă, în vârful căreia se caţără Moise.

— Ai ajuns la emblemă? întrebă de jos, cu glas înăbuşit, Ion.

— Ajuns, babo!

— Atunci la treabă!

Cu mişcări iuţi, precise, Moise scoase de la brâu, de sub cojoc, un cuţit scurt, pe care îl folosi drept şurubelniţă spre a desprinde emblema din lăcaşul ei. Deşi nu voia să o recunoască, Moise era foarte emoţionat. Nu de teamă că dărâma un semn heraldic al Habsburgilor, faptă a cărei gravitate era ştiută tinerilor, ci de mândrie, pentru că fusese ales pentru această misiune plină de însemnătate. Este drept că în balanţă atârnase în primul rând argumentul că era cel mai uşor dintre băieţi şi că deci îşi putea îndeplini sarcina acolo, sus, în linişte şi fără să se grăbească, fiindcă nu-i obosea pe cei de jos.

În vreme ce Moise lucra înfrigurat, flăcăiandrii de sub el încercau

să străbată cu privirile perdelele groase de ninsoare, trăgând cu urechea la cele mai mici zgomote, spre a destrăma piramida şi a se face nevăzuţi dacă s-ar ivi vreun reprezentant al hulitelor autorităţi maghiare. Se părea însă că pronia hotărâse să-i favorizeze. Sibienii care ar fi trecut la câţiva paşi de ei nu i-ar fi putut desluşi, atât de deasă era ninsoarea.

Moise ajunsese la ultimul şurub.

— Când zic psst, vă trageţi repede la o parte! şopti celor de jos.

— Ştim ce avem de făcut, replică Mitru cu acelaşi ton. Mai ai mult?

— În câteva clipe sunt gata.

Moise mai meşteri puţin, până ce simţi că emblema se lasă grea peste umărul lui drept. Reuşise să desprindă ultimul şurub. Acum avea să urmeze partea cea mai anevoioasă. Să lase emblema să cadă fără să-i lovească pe cei de jos. Era prea masivă ca să o arunce în lături.

— Pssst! exclamă.

Piramida se îndepărtă brusc de zidul clădirii. Moise abia izbuti să nu-şi piardă echilibrul. În aceeaşi clipă, emblema din lemn sculptat şi aurit se prăbuşi. Mitru simţi o lovitură puternică peste ureche, ca un fel de arsură. De dedesubtul său, Rusan bolborosi furios:

— Ce faceţi, bă? Vreţi să-mi scoateţi umărul din loc? Emblema căzuse cu zgomot, frângându-se în două pe trotuarul de piatră. Băieţandrii desfăcură într-o clipă piramida şi o luară la fugă care încotro. Poarta de lemn ghintuită a primăriei se deschise cu putere:

— Ce-i acolo? rosti în ungureşte un glas puternic. Cei şase băieţandri alergau acum pe lângă biserica evanghelică din faţa primăriei, îndreptându-se spre celălalt capăt al pieţei, cu intenţia de a coborî pe Reisper-Gasse spre Oraşul de jos.

În dreptul ferestrelor luminate ale unei cârciumi, Mitru se izbi piept în piept cu un băieţandru în straie ţărăneşti maghiare.

— Nu vezi pe unde mergi? îl repezi flăcăul furios. Mitru fugi mai departe. Urechea îl ardea. Simţea pe obraz prelingându-se ceva cald. „Sânge!” îşi zise. În ciuda durerii ascuţite, bucuria îi dădea aripi. El şi cu tovarăşii lui îşi îndepliniseră planul. Ce-şi putea dori mai mult?

Alerga fără să se uite înapoi. Ajuns în colţul lui Reisper-Gasse cu Latern-Gasse, îşi duse mâna la ureche şi, când şi-o trase, o văzu – în lumina unei vitrine – plină de sânge roşu, întunecat. Izbucni în râs. Un râs nervos care-i exterioriza oarecum uşurarea de a fi

scăpat cu bine.

„Rănit în luptă, soldatul se întorcea acasă.” Micşoră pasul şi îşi încorda auzul… Nu-l urmărea nimeni, îşi zise că nu mai avea rost să fugă. Lângă monastirea Ursulinelor rămăsese dinainte hotărât să se adune întregul grup. Tamponându-şi cu batista urechea din care sângele curgea abundent, Mitru porni fluierând spre locul de întâlnire.

Ieronim Muntean puse în iesle câte un braţ de fân pentru fiecare bou şi un alt braţ pentru vacă. În grajdul mai curat decât o cameră de oaspeţi domnea o căldură umedă, mângâietoare. Lumina unui opaiţ se oglindea în ochii blânzi şi atât a frumoşi ai vitelor. Mirosea a fân şi a aşternut proaspăt de paie. Se pornise un viscol năprasnic, neobişnuit prin acele locuri. Vijelia zgâlţâia din ţâţâni uşile grajdului, şuiera pe sub streşini, de parcă s-ar fi stârnit un cor de iele, dar înăuntru era plăcut şi bine. „Aşa trebuie să fie în rai”, îşi zise Ieronim, oftând plin de mulţumire. Când se afla singur cu vitele lui, era fericit. Ele nu-l supărau niciodată. Când se îmbolnăvea sau murea una dintre ele, atunci era tare rău. Pierderea unui bou sau a unei vaci însemna o catastrofă pentru gospodărie. Oamenii din Apoldul de Jos nu erau bogaţi. Pentru ca un om păgubit de moartea unei vite să-şi poată cumpăra o alta, trebuia să intervină întreg satul, fiecare sătean contribuind cu câte puţin. Mai târziu, micile datorii erau treptat achitate. Şi totul reintra în normal, dacă bineînţeles nu cădeau pe capul omului alte urgii. Căci în acele vremuri viaţa nu era deloc uşoară pentru ţăranii din Apoldul de Jos şi din satele învecinate…

După ce se mai uită o dată la vite şi constată plin de mulţumire că aveau crupa plină, iar părul bine ţesălat le lucea cum luceşte catifeaua, ieşi din grajd şi închise cu grijă uşa în urma lui. În iernile grele – şi asta era o iarnă grea – lupii hămesiţi coborau din creierii munţilor şi pătrundeau în miez de noapte prin sate, atacând oameni şi vite. Nici pe câini nu-i cruţau. Dar ţăranii de la Apoldul de Jos aveau zăvozi zdraveni, care se încăierau cu lupii, punându-i adeseori pe fugă. Dimineaţa, când ieşeau din case, sătenii găseau zăpada, atât de albă şi netedă în ajun, călcată în picioare, boţită şi îmbibată cu sânge. Leşuri de câini şi de lupi zăceau sfâşiate şi pe jumătate devorate de fiarele supravieţuitoare, înnebunite de foame.

Ieronim văzu că viscolul se şi pusese pe ridicat troiene. Vântul bătea cu atâta putere, încât fulgii de zăpadă îl şfichiuiau peste faţă

ca nişte bice minuscule.

De undeva, de departe, îi ajunse la ureche urletul unui lup. Lui Ieronim i se înfiora pielea, deşi nu era fricos. Ştia ce înseamnă să ai de-a face cu fiarele pădurii aici. I se întâmplase nu o dată ca acestea să-i iasă în cale. Atunci îşi apărase cu înverşunare viaţa. Când se înapoia teafăr şi victorios în sat, nu se lăuda cu isprăvile sale, căci primejdiile, lupta pentru existenţă şi moartea erau tot atât de fireşti pentru ţăranii de la munte, precum erau munca, hrana, somnul

şi dragostea.

Ieronim intră în casă, după ce mai întâi îşi scutură de zăpadă opincile. Străbătu tinda şi se opri în bucătărie. În vatră ardea un foc bun, iar în aer pluteau aburi îmbietori de mâncare. Măria, nevastă-sa, întinsese pe masă un şervet mare, brodat, şi orânduise castroanele şi lingurile de lemn pentru Ieronim şi pentru cei patru copii ai lor, Ilie, Ana, Mitru şi Filofteia, care nu cutezaseră să se atingă de mâncare mai înainte ca tatăl lor să se fi înapoiat de la grajd.

Mitru stătea lângă vatră. Se oblojise de parcă l-ar fi durut, dinţii. Ieronim îl privi cu mustrare:

— Cine ştie cu ce derbedei te-ai fi încăierat la Sibiu de te-ai întors cu urechea pe trei sferturi dezlipită de ţeastă!

Mitru plecă ispăşit capul.

— Mătuşa Tea mi-a pus nişte ierburi. În câteva zile n-o să mai am nici urmă de rană.

— În loc să te zbengui în vacanţă, stai şi boleşti! se oţărî iarăşi Ieronim.

Ilie, cel mai mare dintre vlăstari, un flăcău voinic de vreo douăzeci de ani, aduse tatălui său un ziar cam mototolit şi pe jumătate ud.

— Ţi l-a trimis cumătrul Aron. Îl are de peste munţi. Să-l citeşti repede şi să i-l dai înapoi. Cică ziarul asta trebuie să mai umble şi pe la alţii.

— Fireşte că trebuie, răspunse cu convingere Ieronim, luând ziarul şi despăturindu-l cu grijă. Să ştim cu toţii ce spun şi ce gândesc fraţii noştri de dincolo de Carpaţi.

Ochii îi străluceau ca şi când înlăurâtrul fiinţei lui s-ar fi aprins o lumină. Adăugă plin de mulţumire:

— E tare plăcut să desfaci un ziar românesc, după ce ai avut de-a face numai cu gazete ungureşti şi nemţeşti. Paginile astea

deschid o fereastră spre aerul proaspăt respirat de fraţii noştri de dincolo...

Îşi puse pe nas o pereche de ochelari cu rame de metal.

Un articol mai amplu de pe pagina întâi îi atrase atenţia. Citi primele rânduri, apoi îşi spuse că era atât de interesant, încât merita să-l împărtăşească şi alor lui.

— Ascultaţi ce scrie în „Românul", zise: „Popoarele cucerite de Imperiul Otoman sunt lovite, chinuite şi sărăcite de către cea mai stupidă administraţie, şi din cauza asta suferă şi tac de ani întregi. Din când în când, câte unul din popoare este cuprins deodată de disperare şi se răscoală; atunci toate celelalte stau cu braţele încrucişate, cu inima străpunsă de durere şi cu capul plecat de frică. Când cei care pătimesc nu parvin a se înţelege între dânşii pentru salvarea lor sau nu pot să-şi precizeze voinţa şi partea de tărâm ce i se cuvine, când nu sunt în stare să-şi formuleze în unire cerinţele, să se disciplineze şi să-şi combine acţiunea cu maturitate şi unanimitate, cum să ne mirăm dacă deosebirea de nterese, rivalităţile şi temerile – unele temeinice, altele exagerate – fac ca puterile străine să susţină fiecare în felul lui menţinerea guvernământului otoman în Europa, mărginindu-se deocamdată a-i cere reforme în favoarea popoarelor ce ele înşile ştiu şi mărturisesc că Turcia nu va fi în stare, cu toată bunăvoinţa ce ar avea, să le pună în practică în mod regulat şi eficace?..."

Ieronirn întrerupse lectura. Rămase câteva clipe cu privirile pironite în gol.

— Popoarele oropsite şi împilate îşi vor lepăda odată şi odată jugul, într-o zi, lacrimile se vor usca şi pentru noi, soarele va răsări şi bucuria ne va mângâia sufletul...

Flăcările din vatră îi aruncau peste chip jocuri de umbră şi lumini, scoţându-i în evidenţă şanţurile adânci, săpate în obraji, în colţurile gurii şi pe frunte.

— Supa este gata, spuse Măria.

Puse castronul mare şi pântecos pe masă şi începu să toarne cu polonicul fiertură în castroane. Ieronim lăsă cu regret ziarul şi se aşează în capul mesei. Şi copiii se instalară pe scăunelele lor. După ce făcu rugăciunea, Ieronim începu să-şi soarbă supa.

Dulăii din curte prinseră să latre furios, smucindu-se în lanţuri.

— Cine să fie la ora asta? se întrebă Măria.

Se auziră paşi grei pe pridvor apoi bătăi puternice în uşă.

— Deschide! porunci Ieronim fiului său mai mare.

Ilie se execută. În cadrul pervazului se ivi încruntat plutonierul Horvath Istvan, şeful postului de jandarmi din Apoldul de Jos. Purta arma pe umăr. Un strat de zăpadă îngheţată i se aşternuse pe chipiu şi pe epoleţi. Era urmat de doi jandarmi, de asemenea înarmaţi. Fără să se descopere, plutonierul intră în bucătărie, îşi plimbă privirile asupra celor din casă. Şi le opri asupra lui Mitru.

— Dumitru Muntean, eşti arestat! Urmează-ne!

Ieronim sări de pe scaun. Protestă:

— Ce înseamnă asta? Vreţi să ridicaţi un copil în toiul nopţii? Cu ce s-a făcut vinovat?

Plutonierul replică aspru:

— Fiul dumitale, împreună cu alţi derbedei, a doborât emblema Majestăţii Sale Imperiale de pe primăria din Sibiu. Fapta asta se pedepseşte grav, Ieronim Muntean. Foarte grav!

Ieronim se uită la fiul său cu mânie, dar şi cu nemărturisită admiraţie. Avu brusc revelaţia că Mitru nu mai era un copil. Doar un bărbat putea săvârşi asemenea isprăvi.

— Trebuie să fie o greşeală! spuse.

— Nu e nici o greşeală. Feciorul dumitale a fost văzut la locul crimei.

— Crimă? bolborosi Ieronim.

— Da! Crimă de lese-majestate.

Ilie îşi încleşta pumnii. Era gata să se năpustească asupra jandarmilor. Ieronim îi intui intenţiile. Îi făcu semn să se stăpânească. Măria izbucni în plâns. Fetele încremeniseră. Mitru se făcuse vânăt. Brava însă situaţia.

— Urmează-ne! îi porunci jandarmul.

Băieţandrul se ridică de la masă şi se îndreptă spre jandarmi. Ana se dezmetici. Alergă şi aduse cojocul şi căciula fratelui ei.

— Bună seara, tată, bună seara mamă! spuse Mitru. Vă las cu bine! adăugă, uitându-se pe rând la Ilie şi la cele două fete.

— Să nu-ţi faci griji, fiule! îl îmbărbăta Ieronim. Au să se lămurească lucrurile şi ai să te întorci acasă.

În sufletul lui bănuia însă că n-avea să-şi mai vadă curând băiatul. Era convins că Mitru savârşise fapta care i se imputa. „De ce Dumnezeu nu mi-ai spus nimic? Dacă aş fi ştiut, aş fi luat măsuri de prevedere. Ţi-aş fi găsit o ascunzătoare, ori te-aş fi trimis peste munţi. De ce nu te-ai destăinuit? Nu sunt eu tatăl tău?” Dar vorbele acestea le gândi numai. Îşi sărută feciorul şi îl conduse prin zăpadă până la poartă.

Câinii lătrau furioşi la jandarmii unguri. Viscolul ridica vârtejuri de zăpadă ce se luau la întrecere cu potopul de ninsoare smucită de palele turbate ale vântului...

În noaptea aceea somnul nu se atinse de pleoapele lui Ieronim şi ale Măriei. În zori, Ieronim alergă la postul de jandarmi. Nu i se îngădui să-şi vadă fiul şi nu fu primit nici de plutonierul Horvath. După ce se lumină de ziuă, îşi făcu rost de un cal de la un vecin şi porni călare spre Apoldul de Sus. Satul acesta – spre deosebire de Apoldul de Jos, locuit numai de români – cuprindea şi un mare număr de saşi. Depărtarea nu era mare, dar viscolul ridicase pe şosea troiene uriaşe, asemenea unor dune de zăpadă. Uneori, calul se înfunda până la piept în omăt. Furtuna de zăpadă era atât de violentă, încât viabilitatea scăzuse aproape la zero. Când şuieratul vijeliei se mai potolea, se auzeau în depărtare urletele lupilor.

Ieronim îşi pipăi instinctiv cuţitul de vânătoare de la brâu şi toporişca prinsă la oblânc. Nu avea asupra lui nici o armă de foc, fiindcă acestea erau interzise românilor. Este adevărat că opreliştile erau de cele mai multe ori încălcate. Puştile stăteau ascunse prin unghere neştiute de nimeni, fiind folosite numai la mare nevoie. Şi Ieronim avea o flintă străveche tăinuită într-un colţ al şurei, după un perete dublu din lemn. Acum i-ar fi prins tare bine. Dar nu putea să rişte a fi prins cu o armă de foc asupra lui cu atât mai mult cu cât ştia că jandarmii unguri sunt cu ochii pe el, mai cu seamă acum, după arestarea lui Mitru.

Trebuia să ajungă la Apoldul de Sus în ciuda oricăror dificultăţi, fiindcă acolo îşi avea cabinetul un avocat sas, foarte cunoscut în împrejurimi, pe nume Hans Krech. Krech nu-era bine văzut de autorităţile maghiare, fiindcă se arăta binevoitor românilor, apărându-le adeseori cauzele. Krech era bătrân dar avea experienţă şi stăpânea ca nimeni altul arta interpretării legilor.

La ora prânzului, Ieronim sosi la destinaţie.

— Cum ai ajuns la mine pe vremea asta? îl întrebă avocatul, uluit de temeritatea vizitatorului. Eu aveam două procese la Sibiu, dar n-am îndrăznit să înfrunt viscolul. Eh, la vârsta mea oamenii sunt prudenţi sau poate mai fricoşi. Se agaţă de viaţă ca de un colac de salvare. Ei, ce te aduce pe la mine?

Ieronim îi istorisi cum se pricepu mai bine năpasla care căzuse pe capul fiului său. Avocatul îl ascultă atent, apoi rosti cu gravitate:

— Să-mi semnezi o procură, ca să mă pot ocupa de cazul feciorului dumitale. Te previn însă că situaţia băiatului e foarte

grea. În stadiul actual al cercetărilor, mă îndoiesc chiar că mi se va îngădui să-i consult dosarul. În sfârşit, am să văd ce am să pot face.

Drumul de întoarcere al lui Ieronim fu şi mai anevoios. Vântul îi bătea din faţă, orbindu-l. De mustăţi şi de sprâncene îi atârnau minusculi ţurţuri de gheaţă. Nasul şi urechile îi îngheţaseră atât de tare, încât le spăla cu zăpadă ca să nu-i degere. Pe fruntea şi pe pieptul calului se aşezaseră platoşe de gheaţă.

Începu să se întunece când Ieronim ajunse acasă.

— Maria, ai vreo veste de la Mitru?

— Nici una, bărbate.

Ea îşi duse şorţul la ochi, spre a-şi şterge lacrimile.

— Nu mai boci, femeie! o repezi. Prea cobeşti. Până la urmă o să-l scăpăm noi.

Dădu o nouă raită până la postul de jandarmi, dar nu fu lăsat să intre înăuntru. În noaptea aceea îşi colindă prietenii şi cumetrii, spre a se sfătui cu ei. Făcu o vizită şi părintelui Hanes care se oferi să împrumute bani pentru avocat.

Spre dimineaţă, viscolul încetă. Căzu brusc şi vântul, iar soarele – un soare cu colţi de ger – se ivi radios pe după buza norilor plumburii, care porniră să se scurgă asemenea unei turme de oi spre munţii acoperiţi cu căciuli de zăpadă. Troienele albe sclipeau orbitor. Văzduhul era de o limpezime nefirească.

Pe Ieronim îl rodea nerăbdarea. Avocatul îi făgăduise că va veni în cursul dimineţii, bineînţeles dacă vremea se va mai îmbunătăţi. Pe la zece apăru în sat şi sania avocatului, trasă de doi cai grei de povară.

— Numai cu bidivii ăştia puteam înfrunta troienele, spuse Krech ţăranului care-l aştepta în faţa bisericii, aşa cum fusese convenit. Acum mă duc la postul de jandarmi, să văd ce noutăţi pot afla. Iar dumneata, du-te acasă. Vrei să îngheţi în gerul ăsta? Îţi cunosc adresa.

Numai acum îşi dădu seama Ieronim că abia îşi mai simţea picioarele şi urechile.

— Bine, domnule advocat. Mă duc acasă. Poate că e mai bine aşa.

Când intră în bucătăria caldă, în care nevastă-sa şi cele două fete preparau d-ale mâncării pentru avocat, îşi scoase căciula şi se lăsă să cadă pe o laviţă.

— Unde e Ilie?

— Dă de mâncare la vite.

— Trebuie să stau şi cu el de vorbă. Să nu dea şi el de vreo încurcătură. Mai ştii?... Cine ar fi crezut că lui Mitru are să-i treacă prin cap să doboare emblema Habsburgilor? Şi el şi Ilie sunt feciorii mei. Dar abia acum îmi dau seama că nu-i cunosc deloc. Sunt străin de ei. Da, da, străin!

Peste vreo jumătate de oră sosi şi avocatul. Era posomorât.

— N-am putut să aflu mare lucru. Jandarmii au gura cusută. Nici pe băiat nu mi-au îngăduit să-l văd. Abia când am vrut să plec, plutonierul Horvath mi-a spus că Mitru trebuia să fie transportat la Sibiu, dar că din cauza viscolului l-au reţinut la post.

Măria începu iarăşi să plângă.

— Adu ceva de mâncare domnului advocat, o îndemnă Ieronim. Trebuie să-i fie foame după ce a făcut atât drum până la noi. Eu mă duc în pivniţă după rachiu şi după nişte vin.

Încerca să-şi încurajeze nevasta, arborând o atitudine calmă. În realitate îi fierbea stomacul, de parcă l-ar fi pârjolit flăcările iadului.

După ce gustă din friptura de găină şi din plăcintele întinse pe masă, avocatul dădu peste cap o ceaşcă de rachiu.

— Ca să-mi ţină de cald pe gerul ăsta. De copil să n-aveţi grijă. Mâine am să vin iarăşi. Dau eu de firul trebii ăsteia.

Îşi puse paltonul îmblănit, căciula şi plecă, lăsând pe Ieronim şi pe nevastă-sa să se frământe fiindcă nu aflaseră nimic despre Mitru. Se scurse noaptea şi se făcu iarăşi zi. Ieronim se duse din nou la post. De data aceasta văzu acolo sania comandantului companiei de jandarmi. „Am să-l aştept pe căpitan să iasă, îşi zise. Am să-l întreb de Mitru. Va trebui să-mi spună ceva”.

Ieronim băgă de seamă că nu mai era singur. Mulţi ţărani din comună se adunaseră acolo, în faţa postului, şi stăteau de vorbă, grupuri-grupuri. Din când în când, privirile lor se îndreptau asupra lui. „Suntem şi noi aici”, păreau să spună. Ieronim simţi că i se încălzeşte inima „Prietenii la nevoie se arată”, îşi zise, repetând un dicton rămas din strămoşi.

Trecu o oră, trecură două, trecură trei... Într-un târziu apăru şi căpitanul. Era posomorit şi îşi punea mănuşile stând în capul de sus al scării. Ieronim îşi scoase respectuos căciula şi se apropie cu bună-cuviinţă:

— Domnule căpitan, să trăiţi! Sunt Ieronim Muntean. Tatăl lui Mitru Muntean, care este reţinut aici, la post. Aş vrea să ştiu ce se întâmplă cu feciorul meu.

Căpitanul clipi des. Îşi îmbumbă mănuşile, iar după o scurtă

ezitare rosti ursuz:

— Să vii să-ţi iei băiatul!

Chipul ţăranului se lumină:

— Să trăiţi, domnule căpitan! Pot să-l iau chiar acum? Ofiţerul ezită o clipă:

— Să vii cu o căruţă. Băiatul dumitale a murit. Un atac de inimă.

Ieronim rămase ca o stană de piatră. După un timp bâigui:

— Feciorul meu.. a murit?

— Din nefericire, omule. Medicul legist întocmeşte procesul-verbal de constatare a decesului. Şi copiii sunt uneori bolnavi de inimă.

Vorbele căpitanului zburară din om în om. Ţăranii încetară să mai vorbească între ei. Îşi scoaseră căciulile. Căpitanul îi privi stingherit, apoi rosti cu glas tare, în ungureşte:

— Hai duceţi-vă pe la casele voastre. Circulaţi! Uliţa e făcută pentru umblat, nu pentru sfat!

Se încruntă, fiindcă ţăranii nu se clintiră. Nu se mai uitau la căpitan, de parcă nici n-ar fi existat. În schimb, privirile lor se îndreptară pline de compătimire asupra lui Ieronim.

Acesta stătea nemişcat în faţa scării. O pală de vânt făcu să-i fluture şuviţele de păr cenuşiu, uşor ondulat. O vână îi zvâcnea în pulsări violente la tâmpla dreaptă. Ieronim se întoarse cu spatele spre căpitan şi porni încet spre biserică. Mergea cu paşi rari, ca după o înmormântare. Ochii îi erau secătuiţi. Privirea-i aspră fixa un punct în văzduh, dincolo de coama cenuşie a acoperişului înalt al lăcaşului dumnezeiesc. Apoi ochii lui se căţărară spre biserică, întârziară asupra turlei, încadrată de alte patru turle mai mici. Şi ceilalţi oameni se uitară într-acolo. Cunoşteau acum cu toţii gândurile care-l săgetau pe Ieronim. Turla cea mare şi cele patru turle mai mici le indicau drumul pe care aveau să-l urmeze.

Cel mai bătrân dintre ţărani îşi făcu semnul crucii:

— Amin! rosti cu glas tare.

Ceilalţi oameni îşi duseră şi ei mâna dreaptă, cu cele trei degete apropiate, la frunte, la piet şi la umeri.

— Amin! grăiră,

— Amin! pronunţă răspicat şi Ieronim Muntean.

La ţară, veştile circulă repede, pe căi numai de ele ştiute. Nu au nevoie de curieri, nici de telegraf şi nici de literele tipărite ale gazetelor. În intervalul celor trei zile scurse între moartea lui Mitru Muntean şi înmormântarea sa, zvonurile prinseseră să zboare din

om în om, să capete contur, greutate, să crească aşa cum creste laptele pus la fiert, ca până la urmă să se reverse potopind conştiinţele, înfierbântând minţile, sădind sământa unor răbufniri pătimaşe, manifestate incipient prin conciliabule tainice, prin recriminări amare, prin atitudini de frondă manifestate făţiş.

Când zgomotul sec al pământului răsturnat cu lopata peste sicriul de brad proaspăt geluit puse capăt ceremoniei funebre, ţăranii români din Apoldul de Jos, din Apoldul de Sus şi din Bod nu se risipiră pe la casele lor, ci rămaseră cu capul descoperit în frigul aspru, ca şi când prezenţa lor ar fi fost necesară spre a veghea mormântul lui Mitru Muntean. Părintele Haneş rămase la căpătâiul coamei de pământ proaspăt, fără să-şi scoată patrafirul şi ţinând crucea înclinată, ca şi când ar fi adus un suprem omagiu din partea bisericii băieţandrului care avea să rămână veşnic tânăr în memoria tuturor acelora ce vedeau acum în el un martir al cauzei românilor.

Nu se rosteau cuvântări. Oamenii tăceau, dar tăcerea lor era elocventă, plină de semnificaţii adânci. Jandarmii, care asistau de departe la strania şi tăcuta continuare a slujbei morţilor, se priveau miraţi şi cu o vagă îngrijorare. Plutonierul Horvath resipra greu, morfolindu-şi în mustaţă mânia. Ar fi poruncit oamenilor să se risipească, dar nu avea motive. Nimeni nu-i putea împiedica să stea descoperiţi în preajma unui mormânt. Dacă ţăranii ăştia îndărătnici ar fi făcut o manifestaţie tediţioasă, dacă s-ar fi dedat la demonstraţii ostile statului, guvernului maghiar, cum i-ar mai fi luat la goană, cum i-ar mai fi pocnit cu patul armei, cum i-ar mai fi ridicat pe cei mai înverşunaţi dintre ei, în cap desigur cu Ieronim Muntean. Dar mâinile îi erau legate, fiindcă oamenii păstrau liniştea. O linişte care pe el nu-l înşela. O linişte ameninţătoare, insuportabilă... Îşi izbi cizmele cu cravaşa pe care o purta întotdeauna asupra sa şi înjură printre dinţi...

Ţăranii stăteau neclintiţi şi se gândeau la tot ce aflaseră în legătură cu moartea lui Mitru Muntean. Reconstituiseră adevărul din crâmpeiele adunate de colo şi de colo... De la avocatul Krech, care obţinuse o audienţă la căpitanul de jandarmi Cerekes; de la cârciumarul din Apoldul de Sus, în prezenţa căruia clienţii ameţiţi de băutură vorbeau vrute şi nevrute; de la ibovnica unui jandarm dornic să arate cât de multe ştie; de la un om de serviciu de la primărie, care trăgea cu urechea la tot ce-şi spuneau căpeteniile administraţiei maghiare...

Stenii aflaseră astfel că Mitru Muntean fusese denunţat de un informator al poliţiei, pe nume Domjanic Layos, care-l văzuse lângă primăria din Sibiu foarte curând după doborârea emblemei habsburgice. Ridicat de jandarmi şi dus la post, fusese bătut pentru a-şi divulga complicii. Se pare că o lovitură puternică de pumn îl proiectase cu tâmpla de un colţ de masă.

Îşi pierduse cunoştinţa şi din clipa aceea nu se mai trezise. Murise fără să fi rostit vreun nume.

Plutonierul Horvath se uita cu ciudă, dar şi cu un fior de teamă nemărturisită la Ieronim Muntean, la părintele Haneş, şi la mulţimea neclintită de ţărani care stăteau cu capul descoperit în ger. Ştia că din rândurile părinţilor acestor oameni îşi recrutase Avram Iancu tovarăşii de luptă, care se ridicaseră apoi împotriva stăpânilor maghiari, în acea sângeroasă revoluţie din 1848. Fapta lui Mitru Muntean dovedea că flacăra răzvrătirii nu se stinsese încă. Descreieraţi de seama lui se mai găseau destui. Nu trecea an fără ca studenţi sau elevi români să nu ridice pe ascuns steagul românesc pe vreunul din monumentele oraşului, sfidând autorităţile ungare. Rareori erau prinşi, dar, în ciuda pedepselor grele la care erau condamnaţi, pilda lor era urmată de alte serii de tineri. Aproape că intrase în tradiţia românilor din Ţara Amlaşului să nesocotească în acest chip puterea Regatului Ungar.

Plutonierul Horvath respiră uşurat când ţăranii se urniră în sfârşit şi porniră pe urmele lui Ieronim Muntean, spre a cinsti la locuinţa acestuia memoria decedatului sorbind un pahar cu vin – sângele Domnului – după ce lăsau să se verse câteva picături în ţarină pentru sufletul mortului.

Ce i-ar mai fi împuşcat pe toţi! Căpitanul Kerekes, un fricos, îi pusese în vedere să nu facă exces de zel. Zicea că îi era de ajuns moartea lui Mitru Muntean. Nu avea poftă ca jandarmii lui să capete reputaţia de asasini profesionişti.

Subofiţerul scuipă scârbit şi porni spre clădirea postului de jandarmi…

Îşi promise să fie vigilent. Românii din Apoldul de Jos erau turbulenţi şi dădeau mult de lucru jandarmilor. Dar va şti el să le pună pumnul în gură. Le va arăta că plutonierul Horvath nu glumeşte şi că cei ce nu vor respecta ordinea maghiară vor simţi pe pielea lor asprimea legilor penale.

Mergea ţanţoş pe uliţa principală a satului, aruncând în dreapta şi în stânga priviri încărcate de ură. Nu-şi găsea astâmpărul.

Aproape că ar fi dorit să fie provocat de ţărani, spre a putea reacţiona cu violenţă, potrivit liniei de conduită pe care şi-o impusese încă din primele zile ale transferării sale la Apoldul de Jos. Era încredinţat că şefii săi ierarhici – cu excepţia căpitanului Kerekes – ar fi fost de acord cu măsurile lui, oricât de severe.

Spre surprinderea sa, ziua înmormântării se scurse fără incidente. După lăsatul nopţii plecă în patrulă prin sat, având însă grijă să fie escortat de doi jandarmi cu armele încărcate. Era sigur că românii din Apoldul de jos îl socoteau ucigaşul lui Mitru Muntean. Dar plutonierul Horvath nu era lipsit de curaj. Dacă vor încerca să se răzbune, îl vor găsi treaz.

Se scurse însă şi ziua următoare fără ca liniştea satului să fie tulburată. În amurg, plutonierul Horvath se încrucişa pe uliţă cu preotul Haneş, care ducea solemn Sfânta împărtăşanie unui muribund. Îl opri şi îl interpelă cu făţişă ironie:

— Bună seara, părinte! Înainte de a veni în satul ăsta am fost prevenit că românii de aici sunt iuţi la mânie, răzbunători, gata oricând să scoată cuţitul de la brâu.

Preotul clătină din cap cu tristeţe:

— Să-mi dai voie, domnule plutonier, să nu angajez o discuţie pe tema asta acum, când merg să duc ultima şi suprema mângâiere unui suflet care se stinge.

Horvath tuşi iritat. Sperase să-l provoace pe popă, dar acesta îi ghicise jocul. Îl lăsă să plece, apoi îşi continuă posomorit patrularea. Nu-i plăcea atmosfera din sat. Era prea liniştită ca să nu ascundă ceva.

A doua zi de dimineaţă, pe când se afla la post în biroul său fu întrerupt din lectura unei circulare sosite de la Sibiu, de intrarea intempestivă a unui jandarm congestionat la faţă, transpirat, care gâfâia ca după o cursă lungă.

— Să trăiţi, domnule plutonier! în pădure, aproape de locul denumit „Sub furci”, a fost găsit acum o oră cadavrul sfâşiat de lupi al tânărului Domjanic Layos. Avea piciorul prins într-o capcană de urşi.

Plutonierul sări de pe scaun. Domjanic Layos îl denunţase pe Mitru Muntean.

— Este sigur că l-au mâncat lupii? Poate că a fost asasinat!

— Nici un medic n-ar fi în stare să constate dacă Domjanic a fost sau nu ucis, înainte de a fi mâncat de lupi. A putut fi recunoscut mulţumită unui carnet de identitate aflat în centura rămasă intactă.

Plutonierul izbi cu pumnul în masă:

— Aş pune rămăşag că l-au omorât înainte de a-i prinde piciorul în capcană. L-au lăsat să-l mănânce lupii, ca să şteargă orice urmă. Ticăloşii! Am să le smulg adevărul ucigaşilor, chiar de va trebui să arestez pentru asta pe toţi oamenii din sat!

Plutonierul Horvath nu folosise o figură de stil. Ridică de la locuinţele lor nu numai pe Ieronim Muntean şi pe fiul acestuia, ci şi pe toate rudele lor de sex bărbătesc, începând cu copilandrii de zece-doispreze ani şi terminând cu unchieşii care abia îşi mai sprijineau în ciomag bătrâneţele şi neputinţa.

Apoi începu interogatoriile, având grijă să anunţe telegrafic pe şefii săi ierarhici de la Sibiu, precum şi autorităţile judecătoreşti. Căpitanul Kerekes, judecătorul de instrucţie Szabo Simon şi medicul legist Domokos Sandor sosiră cu săniile la scurte intervale de timp. Se deplasară cu toţii în pădure, unde oasele aproape curăţate de carne ale victimei fuseseră lăsate sub paza unui jandarm.

Medicul declară că starea rămăşiţelor tânarului Domjanic permiteau o singură concluzie: victima fusese devorată de lupi, care şterseseră orice alte eventuale urme. O explicaţie plauzibilă ar fi fost că victima se prinsese în capcană în vreme se fugea de fiarele pădurii. În aceste condiţii era greu să învinuieşti de crimă pe nişte oameni, numai fiindcă aceştia ar fi avut motive temeinice să dorească moartea lui Domjanic.

Plutonierul Horvath se încăpăţână să demonstreze magistratului anchetator că vina lui Ieronim Muntean şi a complicilor săi – neidentificaţi încă – era neîndoioasă.

— Numai Ieronim Muntean avea interes să-l răpună pe Domjanic, spre a se răzbuna fiindcă acesta i-a denunţat feciorul. Lăsaţi-mă să-l lucrez eu pe vicleanul ăsta, şi are să mărturisească şi cât lapte a supt de la maică-sa.

— Destul! îl repezi căpitanul Kerekes. Am văzut ce rezultate au dat cercetările dumitale în cazul lui Mitru Muntean.

Judecătorul de instrucţie îşi freca nervos mâinile, pe jumătate îngheţate.

— Evident, nu putem părăsi pista care duce la Ieronim Muntean. Trebuie să lucrăm însă cu prudenţă. Nu ne e permis să învinuim de crimă nişte oameni, întemeindu-ne pe simple presupuneri, oricât de logice ar părea ele. Am să-l interoghez şi eu pe acest Ieronim Muntean. Poate reuşesc să-i smulg o mărturisire…

Eforturile magistratului rămaseră însă sterile. Muntean şi ceilalţi

arestaţi se menţinură cu dârzenie pe poziţie, refuzând să admită că au vreun amestec în moartea lui Domjanic. Alibiurile invocate de ei păreau de nezdruncinat.

— Sunt de părere să închidem dosarul, opina căpitanul Kerekes. Au murit doi tineri. Destul! Dacă răscolim şi mai mult apele, riscăm să provocăm tulburări. Este preferabil să nu întindem coarda.

Plutonierul Horvath era indignat de „laşitatea” comandantului său. Când i se dădu ordin să-i elibereze pe arestaţi, blestemă în sinea lui nu numai pe căpitan, ci şi pe judecătorul de instrucţie şi pe medicul legist. Erau orbi în faţa unui adevăr evident.

După plecarea lor din sat, rămase să-şi rumege ciuda şi neliniştea. Era hotărit să facă lumină în această afacere, înfruntând orice riscuri. Decise să acţioneze însă pe căi ocolite, dar suficient de vizibile spre a menţine într-o continuă tare de tensiune nervoasă atât pe Ieronim Muntean, cât şi pe presupuşii săi complici. Ştiindu-se urmăriţi, aceştia vor săvârşi desigur o greşeală. O greşeală cât de mică, pe care el va şti să o speculeze.

În cadrul acestui plan, făcu primul pas vizitându-l pe preotul Hanes la casa parohială.

— Părinte, n-am venit la dumneata ca să te întreb de sănătate. Vreau să ştii că nu am încetat să-l bănuiesc pe Ieronim Muntean de asasinarea lui Domjanic Layos. Am să-l urmăresc până în pânzele albe. N-are să-mi scape. Te asigur. Ar fi mai bine şi pentru el, şi pentru ai lui, dacă şi-ar recunoaşte vina.

Părintele Haneş zâmbi cu îngăduinţă.

— Într-un fel te înţeleg, domnule plutonier. Copoiul din dumneata nu-şi poate găsi liniştea până ce nu va găsi un ţap ispăşitor. Eşti pătimaş, iar patima te orbeşte. Ieronim Muntean nu l-a ucis pe Domjanic, deşi poate ar fi găsit în mintea lui o justificare a crimei. Ai văzut turla acestei biserici, domnule plutonier?

— Am văzut-o. Ce legătură are cu Ieronim Muntean?

— Turla cea mare este încadrată de patru turle mici. În toate satele în care există asemenea turle mici, domneşte o lege din străbuni. Crimele sunt pedepsite cu moartea de însăşi colectivitatea care îşi atribuie sarcina de a face dreptate.

Plutonierul se încruntă.

— Ce vrei să spui cu asta, părinte?

— Nimic mai mult decât ce am spus.

— Vorbele dumitale, părinte, mă lasă să înţeleg că ştii anumite lucruri.

— Domnule plutonier, îmi pare rău că oamenii din satul nu ţin seamă de pilda Mântuitorului, care după ce a fost pălmult, a întors obrazul asteptând smerit o nouă loviturş. Cei de aici cred în legea talionului: dinte pentru dinte. Nu acceptă cu resemnare nedreptatea. Şi dumneata nu ai făcut dreptate.

Ochii plutonierului se injectară de sânge. Potopit de furie, încleşta mâna pe mânerul cravasei.

— Mă ameninţi, părinte?

— Doamne fereşte! Veşmântul preoţesc pe care-l port nu-mi îngăduie să propovăduiesc decât pacea, înţelegerea între oameni, iertarea păcatelor. A tuturor păcatelor. Şi dumneata ai păcătuit, domnule plutonier. Eu am să mă rog lui Dumnezeu Atotputernicul să-ţi ierte păcatele. Acesta e rolul meu.

— Eşti îndrăzneţ, părinte!

— Pentru că propovăduiesc cuvântul Domnului?

— Ce păcat am săvârşit?

— Am să-ţi spun unul dintre ele. Nedreptăţeşti nişte oameni.

— Care sunt celelalte?

— Nu sunt procuror, domnule plutonier. Te las pe dumneata să ţi le judeci. Până când te vor judeca, eventual, oamenii.

— Pentru vorbele astea aş putea să te trag la răspundere, popă!

— Dacă Dumnezeu mi-a sortit să urc Golgotha, mă supun voinţei lui! Dar te previn, ai săvârşi un nou păcat. S-ar aduna prea multe.

Plutonierul bolborosi ceva, apoi se răsuci pe călcâie şi părăsi încăperea, trântind uşa în urma lui.

Când ieşi pe uliţă, se uită spre turla bisericii, flancată de patru turle mici. Înjură printre dinţi, apoi blestemă cu vorbe neauzite: „Ţărani netrebnici! O să mi-o plătiţi cu toţii! O să mi-o plătiţi, chiar de va fi să vărsaţi lacrimi de sânge, chiar de va trebui să mor! N-am să vă dau pace nici în mormânt! Vă urăsc! Vă urăsc! Vă urăsc!”

Mânia îl făcea să se cutremure. În adâncul sufletului său se zămislise însă şi o undă de frică pe care încercă să şi-o înăbuşe. „Cele patru turle mici! Cele patru turle mici! Pe Domjanic l-au ucis. M-au înscris desigur şi pe mine la răboj! Vor să mi-o plătească fiindcă l-am ucis pe Mitru Muntean! Am strivit o năpârcă. Am să strivesc şi alte năpârci! Fără milă!...”

* * *

De când devenise, fără voia lui, informatorul Poliţiei secrete, Felix Blumel, chelnerul de la „Kaiser Friedrich” îşi pierduse plăcerea

de a trăi. I se stinsese până şi curiozitatea de a trage cu urechea la discuţiile purtate de clienţi la mesele lui. Una era să le asculte de amorul artei şi să le uite a doua zi, alta era să le raporteze inspectorului de poliţie care-l vizita la intervale regulate. Ajunsese să se roage lui Dumnezeu ca toţi cei serviţi de el să poarte cele mai anodine conversaţii, spre a nu-i mai da prilejul să-şi încarce conştiinţa repetându-le inspectorului. Îl cuprindea spaima la gândul că imprudenta lor limbuţie, datorită delaţiunilor lui, avea să-l coste foarte scump.

După un timp, încercase să-şi adoarmă remuşcările spunându-şi că fatalitatea îl desemnase să devină un fel de instrument al justiţiei imanente. Încurajat de acest raţionament, hotărâse să trieze informaţiile destinate inspectorului, astfel încât să expună rigorilor legii numai pe acei indivizi pe care el, Blumel, îi va socoti cu adevărat periculoşi.

Într-o seară se aşezară la o masă din sectorul său nişte tineri. Felul de a vorbi, pieptănătura, îmbrăcămintea, o anumită nuanţă de excentricitate le dădea aparenţa unor studenţi. După câteva pahare cu vin, aceştia începură să discute cu voce joasă, dar suficient de distinctă pentru auzul exersat al lui Blumel, despre nişte manifeste anarhiste pe care aveau de gând să le răspândească în cursul nopţii următoare pe străzile Vienei. Chelnerul ştia cu câtă înverşunare erau vânaţi anarhiştii de către Poliţia secretă. „Câteva foi de hârtie tipărite cu cine ştie ce tâmpenii antiguvernamentale n-or să facă mare rău statului”, îşi zise Felix Blumel, înduioşat de tinereţea studenţilor. „De ce să-i nenorocesc, dându-i pe mâna inspectorului? Nu e drept să fie aruncaţi în temniţă pentru câteva petice de hârtie. Mâine, poimâine, are să le treacă beţia anarhismului.”

A doua zi, când inspectorul se înfăţişă la locuinţa lui Blumel spre a-şi primi porţia de informaţii, acesta îi vorbi doar despre aventura galantă a unui conte care se retrăsese într-o „cameră separată” de la „Kaiser Friedrich”, în compania soţiei unui prieten al său.

— Asta e tot? întrebă inspectorul, calm.

— Tot! repetă chelnerul cu prefăcută seninătate.

O palmă năprasnică peste faţă îl năuci. Când îşi acoperi stinctiv cu mâinile obrajii învăpăiaţi, spre a se feri de loviturile inspectorului, Blumel simţi scurgându-i-se printre degete sângele ţâşnind din nas.

— De ce daţi în mine, domnule inspector? întrebă uimit şi

înspăimântat.

— N-ai auzit nişte tineri vorbind despre manifeste anarhiste?

— N-am auzit, bâigui Blumel.

O nouă serie de palme îl făcu să vadă trombe de steluţe verzui-roşiatice.

— Ce aveţi cu mine, domnule inspector? se jelui chelnerul.

— Studenţii erau agenţii noştri. Am vrut să te încerc, nemernicule! Pentru omisiunea asta aş putea să te înfund într-o celulă subterană la Spielberg, din care să nu mai ieşi decât cu picioarele înainte şi cu crucea pe piept!

Izbucnind în plâns, Blumel încercă să se dezvinovăţească, declarând că nu a auzit discuţia despre manifeste datorită orchestrei care cânta prea tare.

— Minţi! tună inspectorul. Au vorbit suficient de tare ca să-i auzi.

Chelnerul se lăsă să cadă în genunchi.

— Iertaţi-mă, domnule inspector! Altă dată n-o să-mi mai scape nimic. Vă jur!

În cele din urmă, poliţistul se lăsă înduplecat de milogelile chelnerului. În realitate, nici nu avusese de gând să-l aresteze. Reuşise să-i bage însă spaima în suflet.

Din ziua aceea, Felix Blumel deveni un informator zelos. Raporta tot ce auzea, de-a valma. Îl cuprindea groaza când se gândea că printre clienţii lui s-ar fi putut strecura iarăşi agenţi ai Poliţiei spre a-i verifica buna-credinţă.

Trecuseră câteva săptămâni de la „dureroasa” explicaţie, când, într-o seară, se instalară la vina din mesele lui Blumel doi bărbaţi în vârstă. Unul dintre ei vorbea germana cu un vag accent străin. Chelnerul surprinse câteva fraze în vreme ce servea aperitivele.

— Domnule consilier privat, asasinarea tânărului Mitru Muntean nu poate fi deghizată în moarte naturală cauzată de un atac de cord. Raportul medicului legist constituie un fals calificat.

— Iartă-mă, dragă domnule secretar guvernial, replică interlocutorul, dar nu-mi vine să cred că un medic legist se poate preta la asemenea…

— Dispun de probe indubitabile, domnule consilier privat. Am avut grijă să le menţionez în memoriul înaintat Majestăţii Sale împăratul. Sunt sigur că Majestatea Sa va ordona să se facă lumină în această afacere, care aruncă o pată foarte urâtă asupra probităţii unor reprezentanţi ai autorităţilor maghiare.

— Cred că aţi savirşit o greşeala, domnule secretar guvernial,

adresându-vă direct Majestăţii Sale. Trebuia să sesizaţi mai întâi organele ierarhice. Eventual pe ministrul Justiţiei din cabinetul de la Budapesta.

— Corb la corb nu-şi scoate ochii, domnule consilier privat. Ministrul ar fi ordonat o anchetă care ar fi durat luni de zile, poate chiar ani, fără să se ajungă la vreun rezultat. Trebuie să li se facă dreptate românilor din Apoldul de Jos! Şi asta câţ mai curând. Altfel pot izbucni tulburări grave.

Consilierul privat îşi potrivi în orbita stângă monoclul prins cu un şnur de mătase de butoniera redingotei.

— Domnule secretar guvernial, mă tem că la Schonbrunn obiectivitatea dumneavoastră va fi pusă la îndoială tocmai fiindcă sunteţi român. Nu puteţi contesta că depindeţi în primul rând de guvernul de la Budapesta…

Felix Blumel îşi făcea insistent de lucru pe lângă masa celor doi bărbaţi. De vreme ce intervenea în discuţie numele împăratului, se cuvenea să-l informeze cât mai complet pe inspectorul de poliţie.

Doi tineri cu mustaţa abia mijită, îmbrăcaţi în fracuri impecabile – „băieţi de bani gata”, cugetă Blumel de îndată ce-i văzu – străbăteau sala, îndreptându-se fără grabă spre grupul de mese din sectorul său. Dădu să le iasă în întâmpi-nare, aşa cum are obligaţia un chelner stilat, când un ghiont în şale îi tăie respiraţia. Un glas îi şopti imperios aproape de ureche:

— Tinerii de colo sunt Alteţa Sa Imperială arhiducele Rudolf şi prietenul său, prinţul de Coburg. Au venit incognito. Să-i serveşti ca şi când n-ai şti cine sunt. Dar să fii cu ochii şi cu urechile în zece!

Blumel întoarse speriat capul spre individul care-i vorbise. Deşi acesta purta frac, spre a nu se deosebi de clienţii din local, avea în maniere şi în privirile care-i fugeau profesional, cercetând lumea din jur, o asprime specifică meseriei de poliţist. Pe Blumel îl trecură fiorii. Ştia din zvon public ce măsuri extraordinare se luau când membrii familiei imperiale se plimbau incognito prin oraş. Spre a-i feri de atentatele anarhiştilor în ultima vreme, tot mai frecvente, poliţiştii în civil îi escortau pretutindeni, străduindu-se a se face neobservaţi.

Blumel era convins că în sală se mai aflau şi alţi agenţi în civil. Poate că printre ei se strecurase şi inspectorul său. O transpiraţie fierbinte îl scaldă brusc, muindu-i cămaşa scrobită şi gulerul, până atunci ţeapăn.

Poliţistul îi dădu pe furiş alt ghiont, trimiţându-l spre cei doi

prinţi, care – spre groaza chelnerului – se instalară lângă masa secretarului guvernial şi a însoţitorului său, consilierul privat. Secretarul general era un nemulţumit, ceea ce reieşea din vorbele lui. Dacă sub lustrul acestui personaj oficial se ascundea un duşman al regimului, un anarhist?

Blumel ar fi vrut să împărtăşească poliţistului în frac temerile sale, dar nu mai avu timp, căci se trezi ca prin vis în faţa celor doi tineri, care consultau meniul. Arhiducele Rudolf avea o faţă frumoasă, o siluetă suplă şi comportarea unui personaj deprins să comande. Nu se deosebea mult de alţi tineri de vârsta sa. Blumel îl văzu înconjurat de o aură dumnezeiască.

— Cu ce vă pot servi, stimaţi domni? întrebă bâlbâindu-se,

— Şampanie şi caviar! ordonă prinţul de Coburg, în vreme ce arhiducele îşi plimba privirile asupra sălii.

— Îndată, stimaţi domni! răspunse cu umilă grăbire. Când se înapoie la masa arhiducelui, purtând pe o tavă de argint, ca pe nişte moaşte, icrele – miniaturale perle negre – puse într-un vas de cristal, adâncit pe jumătate într-un aşternut de gheaţă, Blumel încerca senzaţia unui preot care oficiază un înalt ritual. Un picolo pistruiat îl urma, ducând solemn o frapieră de argint cu două sticle de şampanie „Veuve Cliquot”. Alt picolo aducea cupele de cristal, iar un al treilea venea cu pâinea prăjită şi cu nişte felioare de unt în forme de melcişori.

În vreme ce orânduia pe masă tacâmurile şi paharele, Blumel observă cu oroare că arhiducele urmărea atent discuţia purtată cu voce destul de tare la masa secretarului guvernial. Orchestra fiind în pauză, vorbele secretarului ajungeau fără piedici la auzul prinţului moştenitor. „Secretarul guvernial şi-a găsit tocmai acum să critice regimul!” reflectă Blumel cătrănit.

Făcu un semn şefului de orchestră, îndemnându-l să reia programul. Acesta nu-l observă. Arhiducele remarcă manevra, zâmbi şi spuse ceva în şoaptă însoţitorului său, făcându-l şi pe acesta să zâmbească. În ciuda silinţelor sale, Blumel nu le putea prinde vorbele, în schimb, secretarul guvernial continua să-şi depene vehement criticile la adresa guvernării.

Spre uşurarea lui Blumel, şeful de orchestră ridică în sfârsit arcuşul, dând semn instrumentiştilor să atace un vals. Arhiducele păru să regrete că muzica îl împiedica să asculte finalul filipicei secretarului guvernial. Sunetele perlate ale orchestrei îl siliră să ridice glasul când se adresă însoţitorului au. Acum Blumel reuşi să-l

audă pe arhiduce rostind destul de limpede:

— Feri, am să mă interesez de cazul „Mitru Muntean”. Sper să dau de urmele memoriului înaintat împăratului. Ungurii m-au iritat întotdeauna cu pretenţiile lor absurde de a constitui o elită înlăuntrul imperiului.

— Vor găsi ei mijloace să te neutralizeze, Rudi, replică prinţul de Coburg, cu ton de dispreţ la adresa maghiarilor.

Pe Blumel îl zgudui iarăşi spaima. „În ce încurcătură am intrat, Doamne!” îşi zise. Să dezvălui inspectorului vorbele Prinţului moştenitor?... Aş putea fi acuzat de crimă de lese-majestate numai fiindcă am tras cu urechea la discuţia sa cu Prinţul de Coburg! Iar dacă inspectorul o să mă întrebe ce a spus Prinţul la masă, ce-o să-i răspund? O, Sfântă şi Neprihănită Fecioară, călăuzeşte-mă în acest viespar!”

Îşi aminti palmele grele ale inspectorului. „Am să spun tot! Tot! N-am să ascund nimic! Absolut nimic!”

Arhiducele Rudolf credea în rolul providenţial al monarhilor, dar numai în măsura în care aceştia coborau în mijlocul supuşilor spre a le asculta durerile. Nu avea încredere în curteni şi în înalţii demnitari, care ridicau un zid între popor şi suveran. Îşi propusese să imite pe Harun al Raşid şi pe Mehmed II, pe Louis XI al Franţei şi chiar pe propriul său străbun Iosef II, care obişnuiau să umble pe străzi travestiţi în simpli târgoveţi, spre a trage cu urechea la vorbele oamenilor de jos şi a se instrui „pe viu” asupra nevoilor şi felului lor de a vedea lucrurile.

Cu puţini ani în urmă, împărăteasa Elisabeth, dornică a-şi educe fiul în spiritul unei adânci prietenii faţă de unguri, marii ei favoriţi, rugase pe episcopul maghiar Hyacinth Ronay să predea prinţului moştenitor rudimentele limbii maghiare.

Ronay fusese un rebel ca şi Andrassy. În compania acestuia emigrase în Anglia după înăbuşirea luptei purtate de unguri împotriva imperiului habsburgic de esenţă germană. Ulterior devenise unul dintre stâlpii monarhiei.

Episcopul îşi luase în serios misiunea de a face din tânărul arhiduce un prieten al nobilimii maghiare. Spre consternarea înaltului prelat – în cursul lecţiilor – prinţul moştenitor nu pierdea prilejul să se lanseze în violente diatribe la adresa aristocraţilor din pustă.

Într-o zi, după ce ascultase unul dintre atacurile verbale ale arhiducelui, episcopul se înfăţişase în audienţă împărătesei:

— Maiestate, este de datoria mea să vă aduc la cunoştinţă concepţiile de un liberalism excesiv ale Alteţei Sale imperiale Arhiducele Rudolf. Mi-a declarat recent că nobilimea şi clerul s-au unit de-a lungul veacurilor spre a ţine în jug poporul. L-au lipsit de învăţătură, ca să-l poată stăpâni mai bine. Înalta societate nu este decât un ulcer mizerabil, care macină organismul statului. Mă întreb cine a putut să-i sădească în minte asemenea teorii? Alteţa Sa uită că nobilimea constituie astăzi cel mai credincios sprijin al tronului, uită devotamentul ei inalterabil faţă de Coroană. Am citit câteva din compo-ziţiile lui prezentate fostului său guvernor Monsieur de Latour. M-am înspăimântat. Alteţa Sa Imperială se ridică vehement împotriva tradiţiilor Casei de Habsburg, arborează ateismul şi ridică în slăvi francmasoneria, pledează în favoarea unei federalizări a imperiului, exprimându-şi pe faţă dezaprobarea faţă de dualismul austro-ungar, socotit de Alteţa Sa Imperială doar un instrument folosit pentru oprimarea celorlalte popoare dinlăuntrul imperiului. Nu se sfieşte să-şi manifeste ostilitatea faţă de unguri şi faţă de Ungaria. Cer iertare Majestăţii Voastre că am îndrăznit să abordez acest subiect. Dar m-am gândit că Majestatea Voastră ar putea influenţa în mod pozitiv caracterul şi comportarea Alteţei Sale Imperiale.

Împărăteasa îl ascultase cu interes. Nimeni nu cutezase până atunci să-i spună adevăruri atât de crude despre fiul ei. Chiar dacă îi ajunseseră la ureche unele zvonuri, acestea îndulceau realitatea. La urmă zâmbise cu indulgenţă:

— Vă rog să nu uitaţi, Monseniore, că fiul meu este la vârsta tuturor fanteziilor. Are doar cincisprezece ani. Mai târziu va judeca altfel lucrurile. Vă rog să continuaţi lecţiile de limba ungară. În timpul programului ar fi bine să încercaţi a insufla arhiducelui ideile dumneavoastră pline de înţelepciune. Sunt convinsă că veţi obţine roade frumoase.

Surâzând cu imperială amabilitate, îngăduise înaltului prelat să se retragă. După plecarea lui se posomorise. De formă searătase îngăduitoare faţă de ideile bizare ale lui Rudolf. În realitate, le dezaproba în totul, fiindcă riscau să indispună nobilimea maghiară, pe care ea se străduise să şi-o apropie. Dacă soţul ei, împăratul, ar afla ce gânduri nutreşte prinţul moştenitor, l-ar sancţiona desigur cu excesivă severitate. Elisabeth îi cunoştea intrasingenţa. O criză în relaţiile dintre tată şi fiu, oricând posibilă, trebuia cu orice preţ evitată. Împărăteasa era obsedată de tragicul sfârşit al conflictului

izbucnit odinioară între regele Felipe II al Spaniei şi fiul său, Don Carlos. Desigur, în cea de-a doua jumătate a secolului XIX nu se puteau repeta asemenea tragedii, dar o ciocnire între arhiducele Rudolf şi tatăl său putea genera totuşi complicaţii pe care ea nici nu îndăznea să le întrevadă.

Spre a preîntâmpina o viitoare ciocnire între împărat şi moştenitorul său, Elisabeth hotărâse să aibă o explicaţie cu fiul ei. Îl luase deoparte şi îi vorbise despre erorile lui de judecată, despre opiniile-i politice incompatibile cu poziţia sa de prinţ moştenitor. Pledase aproape o jumătate de oră, alternând îndemnurile la cuminţenie cu mustrările, ce-i drept, nu prea aspre.

Arhiducele o ascultase atent, dar fără sa rostească o vorbă. Ca mai toţi adolescenţii, se complăcea în atitudini de frondă vizibil manifestate. După ce-şi epuizase argumentele, împărăteasa îl apostrofase, iritată de aerul său persiflant:

— Rudolf, tu nu ai nimic de spus?

Rudolf o privise cu o răceală care o descumpănise:

— Nu. Nu am nimic de spus.

O salutase cu respect, apoi părăsise încăperea. Trecuseră de atunci mai bine de doi ani, fără ca Rudolf să renunţe la principiile sale, care îşi aveau un trist izvor în propriile sale experienţe. Copilăria lui se depanase într-o ambianţă mohorâtă. Lăsat pe mâna guvernorilor, a profesorilor de tot felul, nu cunoscuse căldura dragostei materne şi nici nu se bucurase de îndrumarea afectuoasă a tatălui său, împăratul.

La vârsta de şapte ani fusese scos de sub îngrijirea guvernantelor şi trecut sub aspra supraveghere a unui militar cunoscut pentru severitatea sa, generalul conte de Gondrecourt. Rudolf nu putea să uite chipul în care generalul îşi inaugurase activitatea de educator. În prezenţa unor demnitari ai Curţii, stupefiaţi, declarase cu ton dispreţuitor: „Băiatul ăsta trebuie să fie tare răzgâiat, de mi l-au dat în primire. Dar am să-l domolesc, aşa cum am domolit pe cei mai nărăvaşi bidivii!”

În toiul iernii, micul prinţ era văzut în curtea palatului, cu arma pe umăr şi în uniformă de soldat, făcând instrucţie sub comanda unui ofiţer căruia generalul de Gondrecourt îi poruncise să se comporte cu asprime, ca şi când ar fii avut de-a face cu cei mai abraşi recruţi. Copilul mânuia arma şi mărşăluia ore întregi prin omăt sau prin zloată, vânăt de frig, tuşind şi tremurând. Uneori, împăratul Franz-Josef se uita pe fereastră la fragedul soldat,

zicându-şi că severul tratament militar nu putea decât să-l călească.

Spre a-l familiariza cu primejdiile, Gondrecourt îl încuia în grădina zoologică, apoi îi striga de dincolo de gardul de fier că a dat drumul unor porci mistreţi cu care va trebui să se lupte spre a-şi salva viaţa. Fără să ţină seama de urletele înspăimântate ale copilului, pleca şi nu se mai înapoia decât după câteva ore.

Informată, împărăteasa ceruse soţului ei înlocuirea lui Gondrecourt. Franz-Josef o refuzase, declarându-i ritos: „Educaţia spartană este ideală pentru formarea unui viitor monarh!”

Într-o iarnă deosebit de aspră Rudolf răcise atât de rău, încât fuseseră chemate la căpătâiul său toate somităţile medicale ale Vienei. Se zbătuse câteva zile între viaţă şi moarte.

Dezamăgit de insuficienta rezistenţă fizică a micului prinţ, împăratul se înduplecase să-l înlocuiască pe Gondrecourt cu contele Karl de Bombelles, un sibarit, protector al artelor şi mare colecţionar de tablouri. Principiile pedagogice ale lui Bombelles erau diferite de ale predecesorului său. După ce redusese instrucţia militară la proporţii rezonabile, noul guvernor îşi îndrumase elevul spre studiul istoriei, al literaturii, al filozofiei, al ştiinţelor exacte şi al muzicii, la care adăugase ştiinţele filologice. Viitorul împărat al Austro-Ungariei trebuia să cunoască toate limbile vorbite de popoarele din imperiul său precum şi franceza, engleza şi latina.

Rudolf, tratat ca o dihanie feroce de către generalul de Gondrecourt, se vedea acum înconjurat de profesori prevenitori, ce-i cultivau dragostea pentru învăţătură. Băiatul se arătase receptiv faţă de noile îndrumări.

Bombelles îşi dăduse imediat seama că arhiducele nu avea un fond sufletesc rău. Îl îndemnase să iubească dreptatea, adevărul, şi mai ales să-şi plece fruntea spre cei mulţi şi nevoiaşi.

La şaptesprezece ani, Rudolf devenise un tânăr cult, înzestrat cu multe calităţi, la care se adăuga însă un temperament fantasc, debordant, înclinat spre plăceri, moştenit de la un lung şir de strămoşi imperiali, şi pe care comodul de Bombelles nu se preocupase să-l frâneze.

Bunăvoinţa, afecţiunea şi înţelegerea manifestată de noul guvernor nu putuseră înlocui însă dragostea maternă de care Rudolf fusese lipsit în anii copilăriei şi ai adolescenţei, epoci critice pentru pshicul său nevrozat de mediul ambiant, puţin prielnic unei dezvoltări normale, la care se adăugau şi unele trăsături genetice

tarate. Arhiducele atribuise înstrăinarea mamei sale influenţei exercitată de anturajul acesteia. Şi cum în preajma ei se învârteau mai ales personaje din nobilimea ungară, complexatul Rudolf făcuse o asociaţie de idei între propria lui mizerie morală şi înalta societate pe care începuse să o urască de moarte.

Când împăratul îi încredinţase comanda efectivă a unui regiment – privilegiu de care nu se bucurase până atunci nici un arhiduce – acceptase apatic înalta dovadă a încrederii paterne. Îşi îndeplinea sarcinile militare cu exactitate, dar fără entuziasm. Partizan al unui socialism moderat, detesta militarismul prusac, rigid şi iraţional. În concepţia sa, Imperiul German se menţinea într-un penibil echilibru pe vârful baionetelor, iar regimul politic prusac se reducea la o dictatură soldăţească ruptă de interesele popoarelor ţinute sub talpa cu ţinte de fier a unei cizme ce-şi făcea auzit de departe zornăitul pintenilor.

De îndată ce devenise conştient de înaltul rol pe care providenţa i-l rezervase, îşi propusese să contribuie la fericirea supuşilor săi, instaurând dreptatea socială şi libertatea politică, creând un imperiu modernizat prin aplicarea principiilor care stăteau la baza existenţei Statelor Unite ale Americii. Idei utopice, comentau prietenii săi, care, evident, nu îndrăzneau să-l contrazică.

Discuţia pe care o auzise la „Kaiser Friedrich” în jurul cazului Mitru Muntean îi trezise iarăşi spiritul combativ.

După o noapte frământată, Rudolf se trezi în zori, îşi îmbrăcă uniforma de gală şi se îndreptă cu pas hotărât spre cabinetul împăratului. Asupra ferestrelor palatului se aşternuse o lumină cenuşie-albăstruie, vestitoare a soarelui-răsare. Arhiducele străbătu câteva coridoare acoperite cu covoare în care se pierdea zgomotul paşilor. Candelabrele erau aprinse, căci la acea oră foarte matinală împăratul începea să primească audienţele.

Un valet pe jumătate adormit i se înclină adânc şi îi deschise uşa care răspundea în anticamera cabinetului imperial. La intrarea prinţului moştenitor, aghiotantul de serviciu se ridică de la birou şi izbi călcâiele. În anticameră se mai aflau câţiva demnitari şi solicitanţi care se ploconiră cu respect în faţa arhiducelui. Rudolf salută cu o înclinare a capului, apoi se adresă aghiotantului:

— Domnule căpitan, aş vrea să ştiu dacă Majestăţii Sale i-a parvenit un memeriu referitor la cazul unui oarecare Dumitru Muntean, despre care se pretinde că ar fi fost ucis în timpul unor cercetări de către jandarmii unguri.

— Alteţă Imperială, chiar azi de dimineaţă am supus memoriul spre rezolvare Majestăţii Sale, care a şi pus o rezoluţie.

— Aş vrea să văd memoriul. Ofiţerul zâmbi stingherit:

— Nu-mi este îngăduit, Alteţă, să predau hârtiile semnate de către Majestatea Sa decât persoanelor desemnate în rezoluţiile imperiale.

Chipul arhiducelui se înăspri.

— Aceste reguli nu mă privesc pe mine, domnule căpitan! Aghiotantul se înroşi. Nu ştia cum să procedeze spre a nu fi învinuit că şi-a încălcat consemnul. Arhiducele era totuşi viitorul împărat al Austro-Ungariei. După o scurtă ezitare, ofiţerul deschise o mapă cu coperţi de marochin roşu, din care scoase un document scris caligrafic în limba germană.

— Iată. Acesta este memoriul care vă interesează, Alteţă Imperială.

Rudolf îl luă şi citi rezoluţia. „Ministrului Casei Imperiale. Spre anchetare”. Dedesubt se afla apostila împăratului. Arhiducele parcurse cu privirile memoriul. Treptat fruntea i se întunecă:

— Domnule căpitan, te rog să anunţi pe Majestatea Sa că îi solicit o audienţă!

Ofiţerul se schimbă la faţă.

— Dacă Majestatea Sa Imperială va afla că v-am predat spre citire acest document…

— Lasă chestiunea aceasta pe seama mea, domnule căpitan. Voi şti să te disculp. Nu va fi însă nevoie…

— În clipa aceasta, Majestatea Sa Imperială ia micul dejun.

— Cu atât mai bine. Este momentul să mă anunţi. Aghiotantul tuşi încurcat. Reflectă câteva clipe, apoi, adundu-şi curajul, intră în cabinetul împăratului. Reveni după câteva momente.

— Alteţă Imperială, Majestatea Sa imperială vă aşteaptă.

Rudolf nu-şi făcea iluzii că va obţine cu uşurinţă câstig de cauză. Cunoştea severitatea şi spiritul chiţibuşar al împăralui, care atribuia etichetei imperiale o importanţă cel puţin egală cu a celor patru evanghelii. Trase aer în piept, apoi intră în cabinet pe uşa deschisă cu grabă de aghiotant.

Aşezat la biroul său de o sobrietate monahală, ce contrasta cu stucaturile aurite ale vastului salon, împăratul Franz-Josef îşi sorbea laptele din pahar cu înghiţituri mici. Rupse o bucată dintr-un corn frumos rumenit şi, înainte de a-l duce la gură, ridică privirile asupra arhiducelui care stătea în poziţie de drepţi în faţa uşii.

Acesta îşi izbi călcâiele:

— Majestate…

Ochii albaştri ai împăratului cercetară cu atenţie uniforma şi decoraţiile prinţului moştenitor. Zâmbi satisfăcut. Ţinuta, corespundea strict regulamen-telor militare.

— Bună dimineaţa, Rudolf. Mă surprinde graba cu care ai dorit să mă saluţi. Trebuia să ne vedem la prânzul oferit în cinstea lui Albrecht de Saxa…

Tonul împăratului era de o politeţe de gheaţă. Arhiducele se strădui să-şi înfrângă timiditatea inspirată de prezenţa tatălui său.

— Majestate, mi-am îngăduit să vă răpesc câteva momente, spre a vă supune un caz care, după umila mea părere, merită toată atenţia. Implicaţiile lui ar putea fi extrem de serioase.

Împăratul mânca tacticos bucata de corn. Desluşise în glasul fiului său un ton neobişnuit. Un fel de exasperare, îmbinată cu o dârzenie care nu-i păru de bun augur. „Începe să e emancipeze, îşi zise. Trebuie să-l strunesc!”

— Despre ce este vorba?

Rudolf scoase din buzunarul tunicii memoriul referitor la asasinarea lui Dumitru Muntean, îl despături, se apropie de masa de lucru a împăratului şi îl puse deschis în faţa acestuia.

Franz-Josef sorbi încă o gură de lapte, apoi îşi coborî ochii asupra hârtiei. Chipul i se înăspri.

— Nu înţeleg ce vrei! Am pus deja o rezoluţie. Afară de asta, aş dori să ştiu cum a ajuns hârtia asta la tine?

Arhiducele răspunse cu respect, dar şi cu îndrăzneală:

— Eu l-am silit pe aghiotantul de serviciu să mi-o predea. Îmi asum întreaga responsabilitate.

Obrazul împăratului se întunecă.

— Foarte rău! Am să-l pedepsesc. Şi-a încălcat consemnul.

Rudolf înţelese că împăratul voia să devieze discuţia pe tărâmul disciplinei militare.

— Ar fi nedrept să fie pedepsit, Majestate. Mi-a înmânat memoriul numai după ce i-am ordonat în mod expres să mi-l predea. Dar esenţial este conţinutul memoriului, nu mijlocul prin care mi-a parvenit.

Împăratul se văzu pus în faţa unei alternative pe care nu o putea evita. Să-şi concedieze fiul sub pretext că nesocotise regulamentul Casei imperiale sau să accepte o discuţie care-i repugna. Ca şi cei mai mulţi dintre înaintaşii săi, socotea că este nepotrivit ca urmaşul

la tron să fie informat în legătură cu treburile politice curente, rezervate numai suveranului. Odată, într-un moment de lucidtate, Franz-Josef se întrebase dacă acest exclusivism nu ascundea un simţământ de gelozie, teama nemărturisită de a nu deschide anticipat urmaşului său gustul domniei, frica de a nu se vedea detronat şi lipsit de însemnele puterii.

După o scurtă chibzuinţă îşi zise că un exces de severitate în acest moment nu-şi avea locul. Era convins că fiul său era animat de cele mai curate intenţii, dar aceasta nu însemna să-i dea frâu liber. Îi ajunseseră la ureche – destul de vag, ce-i drept – zvonuri în legătură cu ideile periculos de democratice ale fiului său. Deopotrivă cu împărăteasa Elisabeth, nu le dăduse mare credit. Tinerii vor să se arate întotdeauna mai „teribili" decât sunt.

— Bine, Rudolf. Ce te preocupă în legătură cu acest memoriu?

— O simplă anchetă a autorităţilor locale maghiare, căci acolo se va ajunge, nu va da nici un rezultat, Majestate!

Era bucuros că părintele său îi îngăduise să-şi spună cuvântul. Însufleţirea îi îmbujorase obrajii tineri. „E frumos băiatul meu!" îşi zise cu mândrie împăratul. Bine dispus, replică răbdător:

— Nu pot ordona o comisie imperială de anchetă în temeiul unei simple reclamaţii. Ungurii sunt tovarăşii şi prietenii noştri. Nu mi-e îngăduit să-i indispun punându-le la îndoială buna credinţă. Când imperiul a încheiat cu maghiarii pactul care stă la baza dualităţii austro-ungare, mi-am asumat anu-nite obligaţii faţă de ei.

Argumentele lui nu părură să aibă rezultatul dorit. Arhiducele replică bătăios:

— Aceste obligaţii ne impun să desconsiderăm năzuinţele şi drepturile umane ale celor trei milioane şi jumătate de români dinlăuntrul imperiului? Trei milioane şi jumătate, fiindcă restul au fost fie deznaţionalizaţi, fie trecuţi la recensăminte în coloana „unguri", fiindcă li s-au maghiarizat silnic mele! Numai în Transilvania, potrivit statisticii maghiarului Benko, sunt l 275 000 de români, faţă de 625 000 de maghiari şi secui. Şi Benko numai simpatie pentru români nu are. Dacă Majestatea Voastră nu va instaura un regim de dreptate şi justiţie egală pentru toţi supuşii, indiferent de naţionalitate, imperiul se va prăbuşi ca un castel de cărţi de joc. Există o justiţie imanentă, deasupra justiţiei noastre părtinitoare. Trebuie să ţinem seama…

— Destul! strigă împăratul ridicându-se în picioare ca împins de un resort. Vinele tâmplelor i se reliefau albăstrui sub pielea care se

învineţise. Aşteaptă mai întâi să te urci pe tron şi după aceea poţi să faci ce vrei! Până atunci eu sunt stăpânul! Înţeleg să-mi respect cuvântul împărătesc faţă de unguri!

Luă o pană de gâscă, o muie în cerneală, apoi aşternu între rezoluţia şi apostila de pe memoriu următoarele cuvinte: „Ministrul de Interne al Ungariei îmi va raporta personal rezultatul anchetei, care se va desfăşura sub supravegherea delegaţilor Ministerului Curţii”. Aruncă pana de gâscă.

— Poftim! Ia memoriul şi predă-l aghiotantului! Dar pe viitor, te previn! Să nu te mai amesteci în chestiuni care nu te privesc! Audienţa s-a terminat!

Prinţul moştenitor îşi strânse buzele, gata să riposteze, dar se abţinu. Luă memoriul, salută şi se îndepărtă de masa de lucru a tatălui, mergând de-a-ndaratelea până la uşă, aşa cum cerea protocolul…

* * *

— Excelenţa Sa domnul prim-ministru al Regatului Unit, anunţă din prag directorul de cabinet.

Contele Andrassy ridică ochii de deasupra mapei cu documente, deschisă pe masa lui de lucru.

— Să intre!

Contele Koloman Tisza pătrunse nonşalant în cabinetul ministrului Casei imperiale şi al Afacerilor Străine al Austro-Ungariei.

— Bine te-am găsit, Gyula!

— Bine ai venit, Koloman.

Contele Tisza îşi trase pulpanele redingotei şi se instala într-un fotoliu din preajma mesei de lucru, în vreme ce directorul de cabinet dispăru discret.

— Îmi dai voie? întrebă Tisza, scoţându-şi cu gesturi maşinale din buzunarul dinăutru al hainei o havană pe care o şi decapita cu o mică ghilotină de aur.

— Te rog! spuse Andrassy, împingând cu un gest tot atât de maşinal o scrumieră de cristal spre colegul său.

După împlinirea măruntului ritual, Andrassy îl întrebă cu politicos interes:

— Ai călătorit bine? Tisza strâmbă din nas.

— Trenurile merg mizerabil. Când am plecat aseară din Budapesta, îmi pusesem în gând să trag un somn bun, mai ales că

aveam de digerat un copios supeu.

— La „Hâmor”? întrebă Andrassy nostalgic.

— La „Hâmor”. De unde ştii? se minună Tisza.

— Îţi cunosc preferinţele, Koloman. La Budapesta nu trecea săptămâna să nu dau o raită pe la „Hâmor”. Aici, la Viena, îmi lipsesc restaurantele şi cabaretele budapestane.

— Eh, dragul meu, avantajul de a fi ministru al Casei Imperiale implică şi dezavantaje.

— Sacrificii, vrei să spui, replică Andrassy. Nu e uşor pentru un maghiar să fie ministru la Viena. Dacă ai şti câte dezagremente întâmpin din partea indivizilor cu ranguri înalte, ostili Ungariei... Apropo de duşmanii Ungariei, ia şi citeşte memoriul acesta.

Tisza luă documentul şi îl citi fugitiv, după ce descifra şi rezoluţia împăratului.

— Iar afacerea Dumitru Muntean! exclamă plictisit. De asta m-ai adus până aici?

— Este unul din motive, Koloman.

— Mai sunt şi altele? Primul nu îmi pare deloc serios.

— Are să-ţi pară foarte serios când ai să auzi că arhiducele Rudolf şi-a vârât coada.

— De unde ştii?

A fost văzut de un prieten de-al nostru, care se afla în anticamera împăratului când Rudolf a cerut aghiotantului de serviciu memoriul asupra cazului Dumitru Muntean.

Contele Tisza aspiră coleric un fum de havană, pe care în loc să-l reţină în gură, îl trase în piept. Se înecă, se înroşi ca şi guşa unui curcan şi după ce tuşi, gata să-şi verse plămânii, abia izbuti să se mai liniştească.

— Vrei un pahar cu apă? îl întrebă Andrassy binevoitor.

— Nu, mulţumesc. Mi-a trecut. Rudolf ăsta e o pacoste pentru Ungaria. Nu se găseşte cineva să-i tragă un glonte în cap?

— De la o vreme anarhiştii şomează, rosti cu negru umor ministrul Casei Imperiale.

— Desfiinţarea unui om se poate face şi pe alte căi, Gyula. Unul dintre mijloace este compromiterea, discreditarea...

— Koloman, nu uita că şi pereţii au urechi. Astfel de subiecte se discută în alte condiţiuni.

Contele Tisza răsuflă adânc:

— Ai de gând să-mi pui pe cap nişte anchetatori „imparţiali”, aşa cum ordonă rezoluţia imperială?

— Dragă Koloman, vom găsi noi o formulă, care să-l scoată pe jandarmul tău basma curată. Tot ce vreau să te rog este ca pe viitor organele de represiune maghiare să pună o oarecare surdină în activitatea lor. Nu avem nevoie de complicaţii interne acum, când Bosnia şi Herţegovina au luat foc. Incendiile se propagă uşor, Koloman.

— Faţă de români şi de slavi, fiinţe inferioare, semibarbare, nu trebuie să ne purtăm cu mănuşi. Altfel riscăm să ni se urce în cap.

Andrassy începu să bată nervos cu degetele în tăblia mesei de lucru.

— Îţi recomand stăruitor mai multă moderaţie, Koloman. Primul ministru făcu un gest de nepăsare:

— Când am acceptat preşedinţia guvernului ungar, am făcut-o pentru că socoteam de datoria mea să apăr cu ghearele şi cu dinţii privilegiile poporului maghiar...

— Ale nobilimii maghiare, vrei să spui, îl corectă zâmbind Andrassy.

— Ale nobilimii maghiare, dacă vrei, replică Tisza fără să se jeneze. Am impresia că te-ai molipsit şi tu de la arhiducele Rudolf.

— Nicidecum, Koloman. Sunt însă mai diplomat decât tine.

— Bine, vorbeşte-mi acum despre celelalte motive...

— Împăratul mi-a vorbit din nou despre dorinţa sa de a anexa Bosnia şi Herţegovina!

Koloman Tisza se ridică agitat din fotoliu.

— A înnebunit? Nu avem destui slavi înlăuntrul imperiului? Să-i digerăm mai întâi pe cei aflaţi actualmente între graniţele Austro-Ungariei.

— Aplicarea programelor de deznaţionalizare cere timp. Şi noi nu avem vreme de pierdut. Ştiu, anexarea Bosniei şi Herţegovinei ar implica un risc. Dar ar fi mult mai primejdios să acceptăm o preponderenţă rusă în Balcani sau crearea unui mare stat sârb care, prin influenţa sa asupra popoarelor slave din imperiul nostru, ar contribui la dezagregarea lui. În ceea ce mă priveşte, prefer un status-quo, care din nefericire nu mai poate fi prelungit. Dacă vom rămâne pasivi, ruşii se vor înfige ca o pană în mijlocul Balcanilor, periclitând echilibrul existent. Trebuie deci să intervenim, şi încă rapid.

Contele Tisza se aşeză din nou pe scaun:

— De ce nu aştepţi aplicarea noului irade al Sultanului Abdul Aziz, publicat în decembrie 1875 la Constantinopole? Sublima

Poartă promite că va organiza un sistem de alegeri administrative judiciare şi financiare, menite să pună popoarele creştine pe picior de egalitate cu otomanii. A mai făgăduit înfiinţarea unor jandarmerii locale, abolirea corvezilor, proclamarea libertăţii religioase, a egalităţii cultelor.

— Cine mai crede în baliverne, Koloman? Sunt convins că ultimul irade s-a publicat la sugestia lui Disraeli. Îi menajează pe turci spre a le răsplăti atitudinea lor prietenoasă în chestiunea Canalului de Suez. Noi trebuie să dovedim creştinilor din Balcani că nu i-am lăsat în părăsire, că ruşii nu sunt singurii lor apărători. Când Imperiul Otoman se va prăbuşi, trebuie să ne luăm partea noastră de moştenire. Dacă înghiţim Bosnia şi Herţegovina, prindem Serbia ca într-un cleşte. Căderea acesteia în sfera noastră de influenţă şi apoi anexarea ei vor urma în mod sistematic. După aceea ne întindem tentaculele asupra României. Recentul tratat economic încheiat cu românii constituie primul pas pe acest drum. Acaparând România, ridicăm o barieră între ruşi şi Balcani.

— Crezi că rusii vor sta cu mâinile în sân, Gyula?

— Nu cred. Ruşii vor reacţiona pe tărâm diplomatic, poate şi pe tărâm militar.

Contele Tisza se nelinişti:

— Accepţi perspectiva unui război cu Rusia?

— Accept! Orice formulă, oricât de violentă, este prefeabilă unei prezenţe ruseşti în Balcani. Nu înţelegi, Koloman? Dacă slavii se vor substitui turcilor la sud de Dunăre, vom fi supuşi unei presiuni care până la urmă ne va împinge tot la război, cu deosebirea că vom deveni mult mai vulnerabili, ruşii putându-ne lovi şi dinspre răsărit, şi dinspre miazăzi… Reţine bine ce-ţi spun, Koloman! Decât să-i văd pe ruşi consolidându-se în Balcani, prefer să mă aliez împotriva lor cu turcii şi cu englezii!

Andrassy făcu o pauză. Îşi dădu seama că, lăsându-se furat de patosul expunerii, îşi pierduse calmul, ceea ce nu era permis unui diplomat. Reluă domolit:

— Sper să nu ajungem la un război cu ruşii. Dar dacă va fi necesar, nu-l vom evita…

Tisza zâmbi:

— Te credeam mai paşnic, Gyula…

— Un diplomat trebuie să fie paşnic prin definiţie. Militarii au rostul să-şi zăngănească armele. Tocmai spre a preveni un război în Balcani, am întocmit un plan de reforme. Sper că marile puteri îl

vor adopta şi-l vor impune Turciei. Este mai puţin spectaculos decât irade-ul lui Abdul Aziz, în schimb oferă soluţii imediate pentru încetarea măcelului din Bosnia şi Herţegovina.

Tisza îşi exterioriza curiozitatea, încreţindu-şi sprâncenele şi uitând să mai pufăie din havană. Rosti cu cinism:

— Presupun că documentul este foarte lung şi întortocheat, aşa cum se obişnuieşte în lumea diplomatică. Ai putea să-mi spui esenţialul?

— De ce nu? Însă cu recomandarea să păstrezi secretul.

— Pe mine poţi conta. Eşti sigur însă de discreţia celorlalţi colaboratori ai tăi?

Andrassyi zâmbi:

— Siguranţa aceasta n-o poate avea nimeni. În sfârsit, să-ţi enumăr pe scurt punctele formulate de mine. Întâi: libertate religioasă deplină şi egalitatea cultelor. Doi: abolirea arendării impozitelor. Trei: produsul contribuţiilor directe ale Bosniei şi Herţegovinei să fie folosit pentru satisfacerea nevoilor acestor, provincii sub controlul unor organe locale. Patru: instituirea unei adunări locale alcătuite din creştini şi musulmani, în proporţii egale, care să controleze aplicarea reformelor cerute de marile puteri, precum şi a celor făgăduite de sultan prin irade-urile din 2 octombrie şi decembrie 1875. Cinci: ameliorarea stării materiale a păturii agricole, în sensul ca ţăranii herţegoveni şi bosnieci să poată dobândi terenuri agricole în deplină proprietate.

— Este mult şi în acelaşi timp puţin. Nu implică o acţiune comună a marilor puteri în cazul că Turcia ar amâna sine die traducerea în faptă a reformelor.

— Lungim boala, Koloman! Avem tot interesul ca ambele tabere să se anemieze datorită pierderilor de sânge... În momentul în care vom interveni, să nu întâmpinăm o rezistenţă serioasă. Să ne păstrăm intacte forţele militare pentru o eventuală confruntare cu ruşii. Important este ca populaţia creştină din provinciile răsculate să ştie că Austro-Ungaria se preocupă de soarta lor... Cunoşti povestea: propuneri, contrapropuneri, conferinţe, discuţii în culise, amânări şi din nou conferinţe...

Se auzi o ciocănitură discretă în uşă şi directorul de cabinet se ivi în prag.

— O telegramă, Excelenţă, de la Spalato.

Se apropie şi o depuse pe masa de lucru. Andrassy o desfăcu, o citi, apoi se adresă zâmbind contelui Tisza:

— Comandantul trupelor noastre de grăniceri din Dalmaţia îmi raportează o foarte interesantă ştire. În vreme ce era urmărit de un detaşament turc, rebelul Liubibratic, însoţit de un grup de partizani, s-a refugiat pe teritoriul Dalmaţiei. Grănicerii noştri l-au reţinut pentru cercetări – căci Liubribatic s-a făcut vinovat de trecerea frauduloasă a graniţei – şi l-au internat într-un lagăr.

Stupoarea se aşternu pe chipul contelui Tisza.

— Cum rămâne atunci cu sprijinul pe care l-ai făgăduit cu atâta zgomot rebelilor creştini?

— Alternăm mângâierile cu loviturile. Liubibratic era partizanul sârbilor. Demonstrăm astfel că avem şi gheare. Pe de altă parte, turcii ne vor fi recunoscători pentru acest gest de imparţialitate. Şi faţă de ei aplicăm aceeaşi politică: lovim, dar şi mângâiem. Duşmanii de azi pot să ne fie aliaţii de mâine şi invers.

— Ce vor spune ruşii? Internezi pe Liubibratic şi trimiţi turcilor o notă care nu are caracter ultimativ…

— Asta am şi vrut. Îi pun în faţa faptului împlinit: „Sau acceptaţi planul nostru, sau vă lăsăm singuri în faţa Europei” Şi cum Europa se reduce la ora actuală la marile puteri – printre care Anglia şi Germania dispun de cele mai puternice atuuri – Gorceakov va şti la ce se poate aştepta!… Acum să trecem la altă ordine de idei. Diseară, te rog să accepţi invitaţia mea la cină. Ne aşezăm la masă la ora opt.

Contele Tisza suspină:

— Am să fiu punctual, Gyula, deşi, sincer să fiu, aş fi preferat un supeu în compania unor hetaire la „Sacher” sau „Kaiser Friedrich”.

Andrassy râse cu indulgenţă:

— Ai îmbătrânit, Koloman, dar nu renunţi la aventurile galante… Lasă, diseară ai să iei cina în compania mea şi a contesei Andrassy, apoi ai să te culci devreme, astfel ca mâine dimineaţă să fii proaspăt la minte când vei da ochii cu împăratul…

Directorul de cabinet intră aferat.

— Excelenţa Voastră este chemată urgent la palat de către Majestatea Sa.

Andrassy rămase surprins:

— Trebuie să se fi întâmplat ceva grav de mă convoacă la ora asta. Audienţele de rutină le primeşte în zori.

Trăsura contelui Tisza şi echipajul lui Andrassy părăsiră în acelaşi timp cancelariatul Imperiului austro-ungar, prima, spre Ministerul de Interne al Austriei, cealaltă spre Hofburg. Când Andrassy intră în

anticamera imperială, aghiotantul de serviciu se ridică respectuos de la birou:

— Bine că aţi venit, Excelenţă! Majestatea Sa împăratul este nerăbdător să vă vadă.

Andrassy nu-l întrebă despre ce este vorba, fiindcă aghiotanţii aveau gura sigilată. Intră la împărat, luând înainte tuturor persoanelor care aşteptau să fie primite în audienţă. Ora aceasta era rezervată solicitanţilor mărunţi. Franz-Josef primea cu aceeaşi solicitudine pe înalţii demnitari ai statului, cât şi pe supuşii umili care apelau la bunăvoinţa sa, socotind că în acest mod îşi îndeplineşte o obligaţie profesională.

Când intră în cabinetul imperial, Andrassy, care cunoştea foarte bine firea suveranului, înţelese după chipul cum îşi pipăia nervos barbetele înspicate cu alb că este foarte supărat.

Franz-Josef îl întâmpină ridicându-se de la masa de lucru şi întinzându-i o hârtie scrisă:

— Poftim, Andrassy! Serviciul nostru secret îmi semnalează concentrări de trupe ruseşti la graniţa cu România. Ambasadorul meu la Sf. Petersburg să se prezinte imediat Ţarului şi să-i atragă atenţia în termeni politicoşi, dar categorici că nu voi tolera o intervenţie militară unilaterală a Rusiei în Balcani.

Franz-Josef respira mânia prin toţi porii. După scena pe care i-o făcuse în zori fiul său, aflase că şi ţarul avea de gând să-i nesocotească autoritatea. Şi Rudolf, şi Aleksandr trebuiau să înţeleagă că Franz-Josef nu era suveranul unui stat de mâna a doua, ci al unui imperiu a cărui importanţă politică şi militară atârna încă greu în cumpănă.

— Voi comunica telegrafic contelui von Langenau ordinul Majestăţii Voastre, spuse respectuos Andrassy.

Franz-Josef, îndeobşte cumpătat la vorbă, izbucni:

— Cu cine-şi închipuie Aleksandr că are de-a face? A uitat probabil înfrângerea din Crimeea? Vrea să repete nesăbuinţa tatălui său?... Andrassy, să transmiţi şi cancelarului Bismarck o copie a raportului întocmit de Serviciul nostru secret.

Începu să se plimbe agitat prin imensa încăpere.

— Să-mi raportezi imediat răspunsul lui Langenau. Vreau să aflu justificările Ţarului... Şi Tisza? Ce e cu Tisza?

— M-a vizitat la minister. Mâine, în zori, urmează să se prezinte în audienţă Majestăţii Voastre.

— Dacă a sosit deja la Viena, să vină imediat la mine!

— Prea bine, Majestate.

— Mulţumesc.

Cancelarul înţelese că audienţa lui se încheiase. Părăsi de-a-ndaratelea cabinetul, ploconindu-se de trei ori pe parcurs, şi ieşi. Când se văzu în anticameră, răsuflă uşurat.

— Fiţi atent, domnule căpitan, Majestatea Sa este în toane rele! Foarte rele! Bună ziua!

* * *

Un ger năprasnic se lăsase deasupra lacului Ladoga, transformat într-o imensă platformă de gheaţă, întinsă până dincolo de marginile zării. De gheaţă era şi cerul extrem de clar, şi razele aspre ale soarelui, şi palele de vânt ce suflau dinspre nord, ridicând bruşte vârtejuri de zăpadă. Întreaga fire era orbitor de luminoasă. O lumină glacială, înţepătoare ca acele de sticlă repezite cu putere spre înălţimile văzduhului de rafalele capricioase.

Înfăşurat în blănuri şi cu arma în bandulieră, tânărul prinţ Serghei Maximilianovici Romanovski, duce de Leuchtenberg, înainta precaut prin desertul de gheaţă, ocolind blocurile translucide, ţepoase, îngrămădite pe alocuri într-un fel de piramide albe, înalte de peste treizeci de metri. Era urmat de maestrul său de vânătoare şi de doi tineri puşcaşi, protejaţi de veşminte groase, care lăsau numai ochii şi nasul descoperit, căci domnea un frig aprig, de februarie.

Ochii ducelui scrutau pustiul de gheaţă, căutând pe întinderile orbitoare siluete de foci. Era un vânător pasionat, gata să braveze condiţiile cele mai vitrege pentru a adăuga noi trofee la palmaresul său cinegetic.

De obicei vâna singur, căci îi plăcea să ţină piept – fără martori – spaţiilor şi fiarelor, dar maică-sa, marea ducesă Măria Nikolaevna, fiica cea mai mare a răposatului ţar Nikolai I, ordonase maestrului de vânătoare şi slugilor să nu-l piardă din ochi pe temerarul ei fecior, fiindcă în toiul iernii şi lupii porneau la vânătoare de foci. Străbăteau în haite vasta platformă de gheaţă şi urlau băgând spaima în oameni. Atât de înfometate erau fiarele, încât în lipsa focilor atacau şi pe vânători, oricât ar fi fost de numeroşi, înfruntând urgia gloanţelor spre a-şi îndestula burţile goale. Ducelui Serghei de Leuchtenberg nu-i păsa de lupi, după cum nu-i păsa nici de gerul năprasnic. Maestrul de vânătoare, un cazac în puterea vârstei, oţelit nu numai în lupta cu vietăţile sălbatice, ci şi cu

duşmanul pe câmpurile de bătălie, se minuna de dârzenia cu care stăpânul său sfida primejdiile.

Ducele întinse mâna spre muchia zării, arătând însoţitorilor un punct negru care abia se desluşea în scurtele zăgazuri de calm dintre vârtejurile plimbăreţe ale fulgilor de omăt. Vânătorii îi înţeleseră semnalul şi porniră pe urmele lui într-acolo.

Când ajunseră la o depărtare potrivită de focile tolănite pe un bloc de gheaţă, dulcele se opri şi duse arma la ochi. În clipa aceea, lenevoasa vietate îşi mişcă trupul şi îşi ridică neliniştită capul. Simţise primejdia. Arma scuipă foc, împrăştiind ecouri peste întinderile albe, inospitaliere. Animalul se smuci o dată, lovit de moarte, apoi încremeni.

Ducele zâmbi, dar buzele îi erau atât de îngheţate încât îl dură. Îşi făcuse gustul ucigând foca. Nu avea de gând să o ia cu el, căci era prea grea. Nu avea nevoie de grăsimea ei folosită la opaiţe, fiindcă la palatul Leuchtenberg erau preferate luminările de ceară fină. Nu-i trebuia nici pielea ei, din care se făceau valize, fiindcă avea geamantane nenumărate din piei exotice mult mai fine.

Maestrul de vânătoare se uită spre cer. Soarele cu colţi o pornise agale spre lăcaşul său de odihnă. Noaptea avea să lase în curând, neagră şi duşmănoasă. Pe întuneric nu te poţi lupta cu lupii.

— Alteţă Imperială, în curând are să se lase bezna. Ducele se uită la rândul său spre cer şi conveni că prin glasul cazacului vorbiseră înţelepciunea şi experienţa. Cu regret – fiindcă timpul trecuse atât de repede – hotărî să facă drumul întors. Avea de parcurs vreo câteva verste până la baza de plecare, unde-l aştepta o masă îmbelşugată şi sania care trebuia să-l ducă în aceeaşi seară la Sf. Petersburg. Ar fi preferat să-şi petreacă noaptea în pavilionul de vânâtoare construit de el pe marginea lacului, dar a doua zi de dimineaţă avea obligaţia să participe la o paradă a unităţilor de gardă, pe care avea s-o primească însuşi ţarul. De când pluteau în aer zvonuri de război, unchiul său, împăratul Aleksandr, se preocupa tot mai mult de înzestrarea armatei cu armament şi echipament nou. Inspectarea trupelor, conferinţele cu ofiţerii din Marele Stat-Major nu mai conteneau. Ţarul spusese o dată, în cursul unui dineu la palat, că îi repugna o conflagraţie militară, dar că trebuia să fie pregătit pentru orice eventualitate.

Ducele Serghei dorea războiul, care în concepţia lui îmbrăca veşmântul unei vânători de proporţii mult mai mari, cu oameni în loc de fiare.

Ajunseră la pavilion tocmai când înserarea împrăştia umbre fantastice peste lacul îngheţat. De undeva, dinspre adâncurile deşertului alb, se auziră urlete de lupi.

— Am ajuns la timp acasă! zise maestrul de vânătoare, duşman al temerităţilor gratuite.

Ducele se îndestulă cu un nisetru la grătar şi cu o friptură de căprioară stropită cu vinuri franţuzeşti. Se urcă apoi în troică, aşternându-se la drum. Era escortat de doi cazaci straşnic înarmaţi. Şi vizitiul purta două arme prinse în bandulieră, iar la brâu ţinea două pistoale. Iarna era grea, iar lupii întărâtaţi de foame ajunseseră să se aventureze până în inima satelor şi să dea târcoale chiar şi pe la periferiile oraşelelor.

Alternând galopul cu trapul, caii parcurseră în trei ore şi jumătate cele patruzeci de verste care-i despărţeau de Sf. Petersburg.

— În noaptea aceea, Serghei hotărî – contrar obiceiului – să se culce devreme, în apartamentul său din palatul Leuchtenberg domnea o căldură plăcută, care îndemna la reverie şi la somn. „Dacă nu mi-ar fi plăcut atât de mult vânătoarea aş fi adoptat felul de a trăi al lui Oblomov. M-aş fi lăsat să plutesc într-un neîntrerupt dolce farniente, aş fi visat cu ochii deschişi, aş fi băut zdravăn, iar în pauze aş fi făcut amor”, se destăinuia prietenilor în momentele lui de mare sinceritate.

După ce-şi astâmpără setea cu o jumătate de sticlă de şampanie, se culcă şi adormi de îndată ce puse capul pe pernă. Era încă noapte când valetul îl trezi din somn. Ducele făcu repezeală o baie fierbinte, ca să se învioreze, şi după ce îşi îmbrăcă uniforma de paradă, plecă la regiment. Când se urcă în troică, simţi că frigul se înăsprise. Şi vântul îşi sporise violenţa.

— Are să se aştearnă viscolul, Alteţă Imperială, îi spuse vizitiul înainte de a da bice cailor.

În oraşul încă adormit, numai căruţele cu lapte, gunoierii şi câţiva noctambuli, care se înapoiau de la petreceri, umblau bâjbâind prin întunericul risipit pe alocuri de lumina timidă, bolnăvicioasă a unor felinare cu foarte bogate ornamentaţii. Când ducele ajunse la regiment, zorii prinseseră să decoloreze negrul de catifea al cerului. În cazarmă domnea mare forfotă. Se făceau ultimele pregătiri înaintea plecării spre câmpul de manevră, unde urma să aibă loc defilarea militară. La ora 9 regimentul 2 cuirasieri de gardă cu steagul înainte, părăsi cazarma. Ducele Serghei

comanda cel de-al 3-lea escadron. Era mândru de ofiţerii, subofiţerii şi soldaţii săi, unii mai frumoşi şi mai falnici decât ceilalţi. Armăsarul lui, un lipiţan alb ca penele unei lebede, mergea în trap spaniol, ţinându-şi încordată ancolura. Toţi caii din escadronul ducelui erau albi. Regimentul de cuirasieri de gardă străbătea străzile, urmărit cu priviri admirative de trecătorii opriţi pe trotuare şi mai ales de tinerele domnişoare îmbujorate nu atât de gerul arzător, cât de spectacolul magnific al militarilor mândri.

La vederea lui Serghei, o fată tânără, îmbrăcată într-un palton roz cu garnituri din blană de vulpe polară, scoase batista din manşon şi o flutură discret. Ducele îi răspunse ducând mâna la cozorocul căştii de argint, încununată de vulturul bicefal cu aripile desfăcute. Trecu apoi mai departe, superb ca un zeu, lăsând în urmă o inimă palpitândă.

La ceasul 10, trupele de gardă orânduite în linie de front pe vastul teren de instrucţie, îl aşteptau pe ţar. Dacă pe străzile oraşului casele puseseră un fel de paravan în calea vântului, la câmp deschis, rafalele măturau cu violenţă zăpada grăunţoasă, repezind-o în ochii şi în obrajii militarilor, tivindu-le cu ţurţuri minusculi genele şi sprâncenele, barbetele şi mustăţile. Pe coamele şi crupele cailor se aşternusdră pături de promoroacă.

În ajun, la vânătoare, pe lacul Ladoga, Serghei nu suferise de frig. Acum însă începuseră să-l străbată fiori de gheaţă.

Uniforma de ceremonie nu proteja îndeajuns corpul, iar casca metalică lăsa expusă faţa, urechile şi gâtul. Ducele avu la un moment dat senzaţia că îi amorţise nasul. Îl împresură frica să nu-i fi degerat, căci l-ar fi sluţit pe viaţă. Începu, să şi-l frece cu dosul mâinii, până ce simţi că începe să-l doară. Până şi picioarele vârâte în cizmele din lac de Chantilly începuseră să-l înţepe.

Deodată trompeţii sunară „Onorul la împărat”. Se auziră ordine scurte. Electrizaţi, soldaţii încremeniră aliniaţi în frontul impecabil, lung de aproape două verste. Dinspre stânga se auziră revărsându-se în avalanşa uralele primelor trupe pe care împăratul le trecea în revistă. Serghei nu-l putea desluşi prin zăpada cernută din văzduh de palele vântului.

Prin faţa escadronului său trecu fugitiv o sanie cu cifrul imperial, purtând pe pernele ei pe prinţesa Katia, învăluită într-o amplă mantie de hermină. Vizitiul purta uniforma cazacilor de la Don. Alţi doi cazaci înarmaţi stăteau pe o mică platformă la spatele săniei. Ofiţerii rămaseră stupefiaţi. Îndrăzneala amantei imperiale, care

uzurpa onorurile cuvenite numai împărătesei, îi umplea de indignare. Sania se îndreptă în galopul cailor spre un mamelon, de pe culmea căruia ţarul Aleksandr urma să primească defilarea.

Ca mai toţi membrii familiei imperiale, Serghei era revoltat. „Ţarul îşi afişează pretutindeni ţiitoarea, aşteptând probabil să fie venerată ca o icoană purtată la o procesiune!”

Nu-şi mai frecă nasul, fiindcă ţarul trebuia să apară dintr-o clipă într-alta, judecind după uralele care se apropiau asemenea unui imens val sonor. Printre perdelele de pulbere îngheţată se ivi în sfârşit împăratul, urmat de o numeroasă suită alcătuită din generali aghiotanţi, din comandanţi de mari unităţi şi din ataşaţi militari străini. Toţi purtau panaşe, fireturi, decoraţii.

Deşi îl dezaproba pe împărat pentru neruşinarea cu care îşi etala turpitudinea, nu se putu stăpâni să nu-i admire prestanţa, măreţia. Când plecă protocolar sabia în faţa suveranului Tuturor Ruşilor, încercă involuntar o mare emoţie. Aleksandr îi aruncă o privire pătrunzătoare. Îl recunoscuse, căci îi ztmbi. Apoi perdele de zăpadă spulberată îl înghiţiră din nou.

După încheierea trecerii în revistă a trupelor, regimentele se încolonară în formaţie de paradă.

Peste o jumătate de oră îi veni rândul şi lui Serghei să defileze – în fruntea escadronului său de cuirasieri – prin faţa împăratului. Dar când o văzu pe Katia Dolgoruki stând în sanie, la dreapta grupului de ofiţeri din Statul-Major simţi că i se încrâncenează din nou sufletul. Nu făcea pe lupul moralist. Admitea legăturile extraconjugale şi era pregătit să se preteze şi el la asemenea combinaţii după ce a însura. Dar ceea ce era permis unui muritor de rând, nu-i era îngăduit ţarului.

Parada se încheie, trupele de gardă se înapoiară în cazărmi, iar ofiţerii care-şi terminară programul porniră spre casele lor. Serghei prânzi de unul singur la un restaurant de pe Nevski Prospekt. După amiaza trase un somn zdravăn, iar seara – odihnit, proaspăt şi bine dispus – îşi îmbrăcă fracul spre a da o raită la „Yacht-club”.

Înainte de a porni la drum, se gândi să facă o vizită mamei sale, care-l repunea pe linia de plutire ori de câte ori se împotmolea în datorii. Un sprijin financiar substanţial i-ar fi prins bine, căci în ultima vreme suferise pierderi mari la baccara şi la ruletă. Pe deasupra, întreţinerea Olgăi Cesinskaia, o superbă balerină de la Opera Mare, îl costa enorm.

— La palatul Stroganov! porunci vizitiului.

Sania trasă de trei cai nervoşi, acoperiţi cu valtrapuri călduroase, ţâşni lin pe învelişul de omăt al străzii. Vântul căzuse brusc, iar aerul avea acum o transparenţă de cristal. Zăpada proaspătă colecta luminile izvorâte din ferestrele caselor şi din vitrinele prăvăliilor, din felinarele trăsurilor şi din lampadarele orânduite pe trotuare, sclipind în noapte de parcă ar fi avut proprietăţi fosforescente. Troicile cu zurgălăi creau o ambianţă veselă, ca şi starea de spirit a tânărului duce.

La întretăierea lui Nevski Prospekt cu Bolşaia Sadovaia, echipajul se opri spre a permite unei manifestaţii să se scurgă spre centru. O coloană de tineri, după toate aparenţele studenţi, având în frunte un grup de bărbaţi vârstnici cu aspect de dascăli, defila cu solemnă încetineală, intonând un cântec patriotic şi strigând în cor: „Să ne unim puterile pentru eliberarea fraţilor noştri slavi apăsaţi de călcâiul otoman!”. „Să luptăm împotriva Islamului înrobitor de popoare!”, „Să ne strângem rândurile spre a învinge hidra turcească!”, „Glorie eternă tuturor Rusiilor!”.

Poliţişti în uniformă şi agenţi în civil supravegheau demonstraţia, spre a interveni dacă elemente ostile regimului ar încercat să se dedea la dezordini, la demonstraţii sediţioase. Troica ducelui rămase să meargă la pas în urma cozii coloanei. Serghei urmărea cu interes reacţiile oamenilor de pe trotuare la trecerea cortegiului. Mai toţi se opreau şi îi priveau plini de curiozitate. Mulţi dintre ei aplaudau ostentativ. Doar câţiva îşi continuau cu indiferenţă drumul. „Miroase a praf de puşcă”, reflectă impresionat.

Sania ducelui ajunse în sfârşit în dreptul palatului Stroganov. Ferestrele etajului nobil dinspre canalul Moika erau luminate.

— Mama are oaspeţi? întrebă ducele pe portarul bătrân şi bărbos, un edec al familiei, care deschise canaturile porţii monumentale dinspre Nevski Prospekt.

— Alteţele-Lor Imperiale marele duce Konstantin Nikolaevici şi prinţul Evghenii Maksimovici, fratele Alteţei Voastre Imperiale.

Serghei intră, întrebându-se ce căuta marele duce Konstantin la palatul Stroganov, după ce lăsase să treacă mulţi ani fără să-i mai calce pragul. Străbătu coridoare multe, îmbrăcate în marmură, urcă monumentala scară de paradă şi se îndreptă spre salonul albastru, unde fusese informat că o poate găsi pe contesă şi pe oaspeţii săi.

Apariţia lui Serghei în imensul salon cu coloane aurite şi tapete de mătase sinilii provocă celor prezenţi reacţii diferite. Maică-sa îi întinse voioasă mâna. Prinţul Evghenii se încruntă nemulţumit, iar

marele duce Konstantin făcu o mutră stingherită, ca şi când nu i-ar fi convenit să fie văzut în casa surorii sale.

Serghei sărută mâna mamei care îi zâmbi afectuos:

— Bine ai venit, Serghei! Ne pregăteam tocmai să ne aşezăm la masă. Sper că ai să cinezi cu noi.

— Cu plăcere, mamă.

Contesa Măria Nikolaevna Stroganov era fiica cea mai mare a răposatului ţar Nikolai I şi sora împăratului Aleksadr II. Măritată cu ducele Maximilian de Leuchtenberg, rămăsese văduvă după o căsnicie care durase – număr fatal – 13 ani. Se căsătorise a doua oară cu contele Grigoriii Stroganov, unul dintre marii latifundiari ai Rusiei. Nu fusese niciodată ceea ce se numeşte o frumuseţe. Avusese întotdeauna un aer princiar, care în ultimii ani se sublimase, căpătând o măreţie cu adevărat imperială.

Marele duce Konstantin Nikolaevici, fratele ei, mare amiral şi comandant suprem al flotei ruse, avea în schimb un aspect burghez de mărunt dascăl, datorit poate şi ochelarilor cu rame de metal purtaţi în permanenţă. Era corpolent şi îşi purta fracul ca pe un halat de casă.

Prinţul Evghenii, fratele mai mare al lui Serghei, deşi era Comandant secund al unui regiment de lăncieri de gardă, nu avea deloc un aer marţial. În culise se şoptea că trăsătura de căpetenie era laşitatea. Epitetul corespundea oarecum adevărului. Curtea făcuse mare haz într-o vreme pe seama unei triste aventuri sentimentale a lui Evghenii cu Daria Konintinova, contesă de Beauharnais, socotită drept cea mai frumoasă femeie din Rusia. Îndrăgostit nebuneşte de ea, o luase căsătorie în ciuda interdicţiei ţarului Aleksandr, care detesta mezalianţele. Fericirea lui conjugală fusese de scurtă durată. Între foarte tânăra lui soţie şi marele duce Aleksis Aleksandrovici, al doilea fiu al ţarului, se născuse o idilă care căpătase treptat notorietate publică.

Într-o seară, înapoindu-se fără veste de la o vânătoare, Evghenii îl găsise pe Aleksis Aleksandrovici în patul Dariei. Încercase să-i reproşeze vărului său adulterul, dar acesta îi făcuse vânt afară din dormitor şi îl îmbrâncise pe scări în jos. Evghenii Maksimovici se retrăsese amărât, dar şi înfricoşat în apartamentul său, unde o slujnică pricepută în leacuri băbeşti îi oblojise zgârieturile şi vânătăile. Scandalul făcuse vâlvă. Toată lumea se aşteptase ca soţul ultragiat să-l provoace la duel pe amant. Însă Evghenii alesese altă cale. Ceruse audienţă împăratului Aleksandr şi se

plânsese de comportarea lui Aleksis, cerând să-i fie redată soţia. Ţarul îl apostrofase scârbit:

— Dacă tu nu eşti în stare să-ţi aperi onoarea, nu îmi cere mie să ţi-o apăr. Am altceva mai bun de făcut decât să mă erijez în gardianul virtuţii soţiei tale. Tu ţi-ai ales-o, împotriva voinţei mele. Te-am lăsat să-ţi faci gustul. Acum suportă consecinţele. Şi pe viitor să nu mai aud un cuvânt despre treaba asta!

Evghenii părăsise amărât cabinetul împăratului. Se resemnase să-şi poarte pe frunte podoaba cornoasă fără să mai protesteze. Vărul său Aleksis – cu statura lui de colos – îi inspira o spaimă invincibilă. Dar nefericirea lui conjugală nu durase mult. O boală fulgerătoare o secerase pe Daria Kon-itinova în mai puţin de două săptămâni. Rămas văduv, Evghenii Maksimovici hotărâse să nu se mai repete trista experienţă matrimonială, aşa că nu se mai însurase. De atunci îi dăinuia în suflet povara unei uri implacabile împotriva ţarului şi a fiului său, marele duce Aleksis. Spre a risipi tăcerea grea oploşită asupra salonului după apariţia sa, Serghei Maksâmovici se gândi să le vorbească despre apariţia Katiei la paradă. Dar abia apucă să rostească numele amantei ţarului, că Măria Nikolaevna îl întrerupse cu mânie în glas:

— Ştim tot! Generalul Volkov, din Statul-Major Imperial, ne-a istorisit tot. Târfa a găsit cu cale să-şi plaseze trăsura în dreapta suitei lui Aleksandr.

— Neruşinare! exclamă Evghenii Maksimovici, trecându-şi nervos mâna prin păr. Ţarul e atât de înrobit ibovnicei sale, încât se discreditează cu o inconştienţă ce frizează nebunia.

Serghei recunoscu în accentele de indignare ale fratelui său resentimentele acestuia faţă de ţar. Se uită cu coada ochiului la marele duce Konstantin, care trecuse la fereastră şi se uita pe geamuri afară ţinând mâinile la spate, şi lovindu-şi cu nervozitate degetele mâinii drepte de palma stingă. Abţinerea lui de a se pronunţa îi păru suspectă.

— O manifestaţie pe Nevski Prospekt! spuse marele duce Konstantin.

— Desigur, ostilă Katiei! izbucni Maria Nikolaevna, agitându-şi pieptul opulent, împodobit cu cinci rânduri de perle trandafirii şi cu o broşa încrustată cu diamante, înfăţişând portretul în miniatură al răposatului ţar Nikolai.

— O simplă demonstraţie slavofilă, explică Serghei. Am văzut-o. Nişte studenţi zănatici urlau îndemnuri războinice. Dacă vor fi

chemaţi sub arme vor înjura absolutismul ţarist care le pune în spinare harnaşamentul militar în loc să-i lase la învăţătură.

— Nici de învăţătură nu se ţin! comentă Maria Nikolaevna. Sunt când slavofili, când anarhişti, când marxişti, când bakuninişti... după cum bate vântul. Nişte descreieraţi!

— O plâng pe biata Ţarină! rosti elegiac Evghenii Maksimovici. Ce-o fi suferind de pe urma Katiei.

Măria Nikolaevna strâmbă din nas:

— Ţarina? Pff! O venetică de neam prost! Măsa a fătat-o cu un grăjdar şi a pus-o în spinarea bărbatului ei. Mă întreb cum de nu şi-a dat niciodată seama marele duce de Hessa, că i s-a atribuit paternitatea unui pui de cuc! Hm, un imbecil cornut!

— Vai, Maria, foloseşti nişte expresii de bucătăreasă! o mustră marele duce Konstantin.

— Ce te supără? îl repezi soră-sa. Fătatul sau cucul? Decât să te legi de expresiile mele, ai face mai bine să-l mustri pe Aleksandr pentru năzbâtiile lui.

Marele duce Konstantin se întoarse cu faţa spre soră-sa:

— Eu sa-i fac morală? De ce tocmai eu? Tu eşti mai apropiată ca vârstă de Aleksandr.

Măria Nikolaevna se simţi ofensată:

— Faci aluzie la faptul ca sunt mai bătrână decât tine?

— Uite ce o preocupă în clipa asta! exclamă cu năduf marele duce.

— Aţi auzit ultima veste? interveni Evghenii Maksimovici.

— Spune! zise maică-sa.

— Unchiul Aleksandr are de gând s-o mărite pe Katia -bineînţeles de formă – cu generalul Loris Melikov.

— Loris Melikov? exclamă Măria Nikolaevna. Un linge-cizme! Altfel n-ar fi ajuns, dintr-un nenorocit de armean, general-colonel. Nu m-aş mira să se preteze şi la această murdărie.

Un lacheu se ivi, anunţând:

— Alteţa Sa Imperială marele duce Nikolai Nikolaevici!

Se lipi apoi de perete, lăsând pe noul venit să intre ca o furtună. Marele duce Nikolai Nikolaevici, al treilea frate al ţarului, general de geniu şi aghiotant general imperial, inspector general al armei geniului, al trupelor de gardă şi al întregii cavalerii, comandant-şef al trupelor din circumscripţia militară a Sf. Petersburg, preşedinte al Comitetului suprem de organizare şi instruire a trupelor, şef al unui regiment de grenadieri, al regimentului de dragoni din Astrahan, al

regimentului de husari „Aleksandr” al primului batalion de geniu din Caucaz, patron al regimentului de husari austriac şi şef al regimentului de cuirasieri prusac, era un personaj foarte important în ierarhia imperială, mai important chiar decât marele duce Konstantin, deşi acesta îi era superior în vârstă cu patru ani. Noul venit se opri în mijlocul salonului şi salută cu o înclinare din cap pe toată lumea, făcând să-i salte barbetele negre şi foarte stufoase. Era atât de înalt, încât făcea impresia unei sperietori de ciori, singularizate într-o porumbişte.

— Încă un tacâm la masă! porunci Maria Nikolaevna valetului. Ce părere ai, Nikolai, despre ultima neobrăzare a Katiei? îl chestiona soră-sa în loc de „bun sosit”. Marele duce Nikolai râse machiavelic:

— Sunt sigur că numai despre treaba asta aţi vorbit până venirea mea. Nu vă întrece nimeni în clevetiri!

Marele duce Konstantin, care stătuse până atunci în rezervă, izbucni:

— Despre ce-ai fi vrut să discutăm? Despre vremea de afară? Ne preocupă nesocotinţa lui Aleksandr, care se face pur şi simplu de râs!

Chipul noului venit căpătă o expresie drăcească: – De când te-ai făcut gardianul moralei imperiale, Konstantin? Ai vrea poate ca Aleksandr să se călugărească! Tu n-ai amante? Hai, nu mai face mutra asta ofensată! Întreţii o anumită contesă într-un apartament pe Fontanka. Nu te mai ascunde; Konstantin, căci cu mine nu-ţi merge! Şi eu am amante, şi flăcăii ăştia au, adăugă arătând cu un gest pe cei doi fraţi Leuchtenberg. Şi tu, Maria, n-ai avut niciodată amanţi? Gândeşte-te bine înainte de a-mi da un răspuns negativ! Nu te jena fiindcă se găsesc de faţă fiii tăi. Acum sunt destul de mari ca să ştie cum se fac copiii. Decât să ne pierdem vremea cu fleacuri, propun să trecem la masă. Mi-e o foame de tigru! Dacă nu m-aş stăpâni, v-aş mânca pe toţi, afară poate de Konstantin. E prea gras şi mi-ar face rău la ficat..

Serghei Maksimovici ajunse la „Yacht-club” la ora 11. Cina somptuoasă servită cu ceremonial şi rafinament, ca în mai toate casele mari, îl reţinuse în ciuda nerăbdării lui de a-şi încerca norocul la masa verde. Abia după ce oaspeţii se ridicaseră sătui de la masă i se oferise posibilitatea de a o lua pe maicăsa-sa deoparte, spre a-i cere – între patru ochi – un mic sprijin bănesc. Maria Nikolaevna îşi dovedise ca de obicei simpatia faţă de fiul ei cel mai mic – „favoritul familiei”, cum îl numea în derâdere, dar şi cu

invidie, Evghenii – strecurându-i în buzunar un foarte gros teanc de bancnote mari. Surescitat de perspectiva bătăliei cu zeiţa Fortuna, Serghei trecu mai întâi în revistă mesele de joc, asemenea unui comandant de oşti care studiază terenul înainte de a-şi avânta trupele în luptă.

Jocul de chemin de fer îi păru cel mai tentant. Grămezile de fise reprezentând mii şi zeci de mii de ruble schimbau stăpânul într-o ameţitoare sarabandă. Prinţul Sviatopolski-Mirski, magistratul, realizase câteva lovituri spectaculoase devalizându-şi adversarii. Dimitrii Naricikin, arhimilionarul soţ al actriţei franceze Jenny Falcon, adunase o atât de mare movilă de fise, încât acestea începuseră să cadă de pe masă. Prinţul Kiril Razumovski avea în preajma sa câteva pungi pântecoase din care scotea la intervale dese monede de aur, preschimbate de crupier – cu îndemnare de prestidigitator, în fise divers colorate. Lavrentii Aleksandrovici Salovţev, coborâtor din prinţul scandinav Simon, venit în Rusia sub Iaceslav cel Mare, îşi juca nepăsător cartea, deşi poturile la care se angaja atingeau sute de mii de ruble..

Serghei Maksimovici se simţi atins pe umăr. Tatăl său vitreg, contele Stroganov, rămas la club încă de la ora prânzului – uitase că are invitaţi la cină – şopti complice fiului său vitreg:

— Dacă vrei să dai o lovitură în noaptea asta, haide la masa de lângă fereastră. Mestcerski pierde sume uriaşe. S-a ambalat şi revarsă aur cum revarsă o fântână apa.

Serghei Maksimovici urmă cu grăbire sfatul patern. Contele Stroganov nu fabulase. În jurul mesei la care juca prinţul Mestcerski se buluceau pontatorii mai aprig decât vulturii care se aruncă asupra unei vietăţi muribunde spre a-i smulge halci din trupul încă palpitând. Interesul trezit de ghinionul lui Mestcerski era sporit şi de faptul că acesta se înrudea prin alianţă cu prinţesa Katia Dolgoruki.

— Cât a pierdut până acum? întrebă Serghei pe bătrânul Stroganov.

— Aproape o jumătate de milion de ruble. L-am scuturat şi eu de vreo sută de mii.

Mestcerski aştepta cu nerăbdare să-i vină rândul la sabot. Spera să-şi refacă din câteva lovituri capitalul serios dijmuit. Serghei se aşeză în preajma lui. Prinţul prelua în sfârşit sabot-ul. Puse la bătaie zece mii de ruble, şi se pregăti să împartă cărţile.

— Banco! zise Stroganov, aruncând pe masă cinci fise în valoare de câte o mie de ruble.

Lăsă mână liberă pentru restul de cinci altor ponţatori, spre a beneficia şi de norocul lor. Restul potului fu imediat acoperit. Serghei se abţinu de la mâna aceasta, fiindcă voia să analizeze mai întâi jocul prinţului.

— Les jeux sont faits! anunţă crupierul cu calm profesional.

Mestcerski împărţi cărţile. Realiză un opt, faţă de două guri ale lui Stroganov. Potul se ridică astfel la 20000 de ruble.

— Rămâne! zise Mestcerski. Împart cărţile! Stroganov îşi încercă din nou şansa. Pierdu şi a doua mână. Potul spori la 40000 de ruble. Mestcerski stârni senzaţie câstigând cea de-a treia lovitură.

— 80 000 ruble! anunţa crupierul. Faites vos jeux, Messieurs.

Pontatorii îşi aruncară priviri întrebătoare. Se întorsese oare norocul în favoarea lui Mestcerski?

— Banco seul! se auzi glasul prinţului Demidov, regele industriei armamentului din Urali.

Mestcerski distribui din nou cărţile. Demidov se alese cu un trei şi cu un doi. Adversarul său realiză un opt de la prima mâna.

— Rămâne tot! zise cu afectat calm.

— 160 000 de ruble la Bancă! anunţă crupierul cu însufleţire.

Jocul părea iarăşi să se învioreze.

— Banco! exclamă Stroganov.

Acoperi 100000 de ruble, iar pontatorii completară diferenţa. Spre uimirea şi iritarea sa, pierdu. Potul se dublă iarăşi.

— 320 000 de ruble! vesti cu importanţă crupierul. Serghei Maksimovici simţi deodată o poftă nebună să se arunce în vârtejul luptei. Propria lui prudenţă dădu un semnal de alarmă. Era oare înţelept să intervină tocmai acum, când Mestcerski se afla într-o serie norocoasă?? Se auzi rostind aproape fără voie:

— Banco seul!

Toate privirile se îndreptară spre el. Era cel mai mare pot din seara aceea. Mestcerski zâmbi amuzat de îndrăzneala tânărului duce. Era sigur că va câstiga. Va mai încerca apoi o singură mână. Cu 720 000 de ruble se va putea ridica mulţumit de la masă. Nu numai că îşi va recupera banii pierduţi, dar va realiza şi un câstig de peste 300 000 ruble.

— Les jeux sorit faits! rosti erupierul cu respect. Pontatorii rămaşi pe dinafară se uitau cu vagă invidie la Serghei Maksimovici. Prinţul Demidov era iritat fiindcă Leuchtenberg i-o luase înainte cerând un Banco în exclusivitate.

Mestcerski împărţi tacticos cărţile. Una ţie, una mie, una ţie, una

mie. Serghei le luă de pe masă şi le filă cu uşoară emoţie. Găsi un doi de treflă şi un doi de caro.

— Carte! ceru cu prefăcută linişte. Mestcerski realizase şase puncte.

— Six! Je rzs zise el dând o carte adversarului său. Serghei primi încă un doi de pică. Respiră adânc:

— Şase! rosti cu voce nesigură.

— En carte! anunţă crupierul.

Mestcerski simţi un gol în stomac. Îl părăsise oare şansa? Împărţi din nou cărţile. Serghei şi le filă pe ale lui cu o încetineală exasperantă. Avea un nouă şi o rigă.

— Neuf! anunţă triumfător.

Mestcerski se făcu palid. Primise doar două dame. „Am pierdut!” reflectă zdrobit. „Am pierdut!”

— Felicitări, Serghei! şopti Stroganov fiului său vitreg. Abia acum tânărul duce de Leuchtenberg îşi simţi cămaşa udă de transpiraţie. Câştigase o mare bătălie. Cu obsechioasă graba, crupierul împinse spre el grămada de fise violent colorate. Serghei îi răsplăti zelul aruncându-i un bacşiş de 10 000 de ruble.

— Merci, Monsieur! se frânse de mijloc crupierul. Miile fozs, mergi!...

* * *

Ţarul Aleksandr se uită la chipul emaciat al ţarinei, care stătea culcată pe o canapea „Recamier” şi îl privea cu ochi iubitori şi trişti de câine bătut.

Maria Aleksandrovna îl rugase să zăbovească în compania ei câteva minute, să se aşeze pe un scaun şi să-i istorisească ce se mai întâmpla prin lume. Îi ceruse atât de puţin... Dar el se eschivase, invocând un program foarte încărcat; audienţele de dimineaţă, o şedinţă la Consiliul Imperiului, primirea unui suveran oriental sosit în vizită la Sf. Petersburg, ceremonia decorării unor ofiţeri generali distinşi în companiile din Asia... Ţarina îl ascultase, zâmbind recunoscătoare chiar şi pentru aceste minciuni politicoase... Apoi el tăcuse, fiindcă nu mai avea ce spune...

Stătea în picioare în preajma ei şi o privea nedumerit. De femeia aceasta uscată, îmbătrânită şi urâţită de boală, fusese îndrăgostit nebuneşte. Aceasta se întâmplase cu mulţi ani în urmă. Pe atunci era tânără, dar, după câte îşi amintea el, nu era frumoasă. Ce anume îl determinase oare să o ridice alături de el pe tronul tuturor

Rusiilor?... În prezenţa ei se simţea şi el bătrân. Devenea conştient de apăsarea celor 57 de ani care-i împovărau umerii... În camera ei plutea un miros ciudat de mucegai... sau poate aşa i se părea lui. Încercă deodată o senzaţie de sufocare. Abia aştepta să părăsească încăperea asta, în care florile orânduite cu artă în vase de Saxa şi Luvres, răspândeau un parfum stătut, de cimitir. Da, acesta era cuvântul. Miros de cimitir, de mormânt proaspăt... Cu un efort, se smulse din păienjenişul fantasmelor. Zâmbi soţiei sale, dar în clipa aceea îşi dădu brusc seama – după expresia de oroare întipărită pe chipul ei – că aceasta îi citise gândurile. Spre a-şi răscumpăra greşeala, se înclină uşor şi îi mângâie mâna întinsă pe cuvertura de mătase liliachie. Dar pielea ei era ridată, striată de vine aparente. Avea şi fierbinţeală, dovadă că boala progresa. Pe obrajii supţi se întinseseră, ca nişte pecingini pete roşii, nesănătoase.

— Astăzi arăţi foarte bine, scumpa mea, rosti cu un fel de răguşeală în glas.

Ţarina închise câteva clipe ochii, ca şi când ar fi încercat să izgonească o viziune, apoi îi redeschise, surâzând sărman.

— Eşti atât de bun cu mine, Saşa!

În clipa aceea ţarul îşi zise că este un ticălos. Nu era nici măcar în stare să mimeze simpatia faţă de fiinţa aceasta care nu-i cerea nimic şi îi dăruise totul. Până şi permisiunea de a-şi aduce amanta în palat... Apoi îşi zise că prefăcătoria lor reciprocă nu-şi mai avea rostul. Poate că şi ea îl ura, dar îşi ascundea adevăratele simţăminte sub masca de soţie iubitoare. Accepta orice compromisuri pentru a nu fi izgonită. Ţarul îi sărută mâna.

— Mă ierţi, draga mea, dar acum trebuie să te părăsesc. Glasul lui sunase mai aspru decât s-ar fi cuvenit. Îşi dădu seama de acest lucru, dar comedia vizitei cotidiene trebuia să se sfârşească odată. Se uită la ceas. Se făcuse nouă. La ora aceasta Katia îl aştepta în fiecare dimineaţă.

Zâmbi automat soţiei sale apoi se îndreptă grăbit spre uşă...

Când se văzu pe coridor, aspiră adânc, de parcă ar fi vrut să-şi cureţe plămânii de aerul lânced din camera împărătesei.

Porni cu pas elastic spre apartamentul Katiei, amenajat în cealaltă aripă a palatului. Avusese decenţa să nu o plaseze uşă în uşă cu ţarina. Katia, Katia!... îi rosti mintal numele cu înflăcărarea unui tânăr îndrăgostit. Lacheii, demnitarii, ofiţerii şi soldaţii de gardă încremeneau la trecerea sa în poziţii care exteriorizau nemărginita lor devoţiune, dar ţarul nu-i vedea, căci gândurile lui,

instinctele, întreaga lui fiinţă se concentrau numai asupra femeii iubite. În curând avea să o strângă în braţe.

Intră în apartamentul Katiei plin de nerăbdare, ca după o lungă despărţire. Ea îl aştepta în mijlocul odăii, cuprinsă în văluri diafane şi luminată de razele soarelui, care pătrundeau în şuvoaie oblice pe ferestrele înalte, făurindu-i o aură de sfântă.

— Katia! exclamă extatic împăratul. Alergă spre ea, o cuprinse în braţe şi îşi îngropa obrazul în păru-i blond.

Îi mângâie fruntea, ceafa, apoi îşi ridică gura spre buzele ei. Când o sărută, ţarul se simţi exploziv de tânăr, de parcă timpul s-ar fi întors înapoi cu trei decenii.

— Mi-ai lipsit atât de mult, scumpa mea!

Îi privi chipul şi simţi cum frumuseţea ei îl îmbată. Desluşi şi o umbră de supărare, care îl îngrijoră.

— Ce e cu tine, Katia? Nu te simţi bine? Te-a nemulţumit cineva?

— Sunt foarte mâhnită, Saşa!

— De ce? Nu stă în puterea mea să-ţi readuc seninul în ochi?

Prinţesa ezită o clipa:

— Nu ştiu dacă e cazul să te obosesc şi pe tine cu grijile mele… Dar dacă stăruiesti, am să-ţi spun tot. Soţul Mariei a pierdut aseară la „Yacht-club”, un milion de ruble.

După ce citi surprinderea, nedumerirea din ochii ţarului, se grăbi să adauge:

— Maria este totuşi sora mea. Nu îngădui ca Mestcerski s-o ruineze.

Aleksandr revăzu ca prin vis chipul Mariei. Într-o vreme o plăcuse. Poate că fusese numai un capriciu. Pe atunci Maria şi Katia locuiau împreună. Maria îl cucerise cu voioşia ei. Râdea, glumea şi cânta cât era ziua de lungă. O privighetoare cu chip omenesc. Katia, în schimb, era o melancolică, emotivă, sensibilă, ca o mimosa sensitiva. Pe Aleksandr îl cuceriseră seninătatea, veselia comunicativă a Mariei. Îi făcuse câteva cadouri fără mare valoare. Flori, panglici, şaluri. Stârnise însă gelozia Katiei, care provocase o scenă penibilă, reproşându-i surorii sale că încearcă să-i fure iubitul. Fusese foarte flatat de violenta manifestare de dragoste a Katiei, mai ales că în vremea aceea, el păşea tocmai pragul celor 50 de ani, vârsta care îndeobşte spulberă încrederea bărbaţilor în posibilitatea lor de a mai provoca pasiuni printre adolescente.

Se supusese însă ultimatumului Katiei; o căsătorise pe Maria cu prinţul Mestcerski, un tânăr cu obârsie ilustră, seducător la

înfăţişare, dar putred sufleteşte. Ţarul avea să cunoască această neplăcută faţetă a firii prinţului abia mai târziu – când i-ar fi fost greu, dar nu imposibil, să mai poată dace ceva. Înainte de căsătorie o înzestrase pe Maria, şi îi dăruise lui Mestcerski, ca dar de nuntă, o vilă superbă pe Rue des Anglais. Proaspătul soţ al Măriei îşi dezvăluise cusururile din primele luni ale căsătoriei. Afemeiat şi cartofor, îşi pierdea nopţile prin spelunci, bordeluri şi cazinouri. Vila o pierduse într-o noapte la ecarte, apoi măcinase zestrea Mariei, ajungând să trăiască numai din subsidiile Katiei, pe care începuse să o roadă remuşcările.

— Şi ce vrei să fac? întrebă ţarul. Nu pot să-i pun interdicţie fiindcă îi place jocul de cărţi. Dacă aş aplica sancţiuni severe tuturor vicioşilor de o seamă cu el, ar însemna să pun la popreală jumătate din locuitorii Sfântului Petersburg.

În sinea lui încerca o satisfacţie perversă la gândul că o făcea pe Katia să sufere, îi fu totuşi milă de frământările ei

— Am să caut o soluţie, sufleţelule, îi făgădui. Nu te mai necăji!

Un lacheu le servi micul dejun, pe care ţarul obişnuia să-l ia în compania Katiei.

— Unde sunt copiii? întrebă Aleksandr, în vreme ce Katia îi turna ceai în ceaşcă. Cum de nu au venit până acum?

— I-am trimis cu guvernanta să se plimbe pe la soare. Vreau să profite de vremea aceasta minunată.

— Bine. Am să revin diseară să-i văd.

Ţarul îşi bău ceaiul, se ridică de la masă, apoi îşi sărută tandru iubita.

— Dacă treburile imperiului nu m-ar chema, te-aş plictisi stând în preajma ta zi şi noapte.

După ce se înapoie în camera sa de lucru, ţarul îşi aruncă ochii asupra raportului cotidian întocmit de şeful Poliţiei asupra întâmplărilor mai deosebite din timpul nopţii trecute. Nu găsi nici un cuvânt despre pierderile băneşti ale prinţului Mestcerski la „Yacht-club”. Mânâos, trimise după mai-marele Poliţiei. De îndată ce acesta i se înfăţişă la raport, îl apostrofă brutal, reproşându-i neglijarea episodului de la „Yacht-club”.

— De ce nu ai menţionat aici că Mestcerski a pierdut un milion la cărţi? Aşa îţi faci datoria?

Şefului Poliţiei nu-i lipsea prezenţa de spirit:

— Nu dispunem încă de preciziuni asupra sumei pierdute de prinţ, Majestate.

Ţarul mormăi ceva, apoi îi permise să se retragă, dar nu mai înainte de a-i fi atras atenţia ca pe viitor rapoartele lui să nu mai păcătuiască prin asemenea scăpări.

Seria audienţelor fu deschisă de cancelarul prinţ Gorceakov. Bătrânul ministru al Afacerilor Străine făcu o scurtă expunere asupra ultimelor evenimente din Balcani. Raportă că programul în cinci puncte formulat de contele Andrassy şi marile puteri şi trimis Sublimei Porţi, nu dusese la un rezultat practic.

În răspunsul său, Sultanul Abdul Aziz a făgăduit că va semna un nou irade, acordând cele mai largi drepturi popoarelor creştine de sub stăpânirea sa.

— Iarăşi vorbe? explodă ţarul. Omul ăsta îşi bate joc de noi. Dacă nota adoptată de marile puteri ar fi prevăzut şi noţiuni, Padisahul s-ar fi gândit de două ori înainte de a da un răspuns care, în concepţia mea, este echivalent cu o insultă adusă Europei. Opinia publică pretinde măsuri energice, Majestate.

Ţarul se posomorî:

— Nu-mi place să mi se forţeze mâna, Gorceakov. Slavo-filii şi-au luat un prea mare avânt.

— Şi ei sunt depăşiţi, Majestate, de înflăcărarea populaţiei marilor oraşe. Uriaşe manifestaţii războinice au avut recent loc…

Perplex, suveranul îşi plimbă mâna peste frunte:

— Câteodată nici eu nu ştiu cum ar trebui să procedăm mai bine. Nu-mi fac iluzii. Criza actuală din Balcani, îmi spun, nu poate fi rezolvată decât pe calea armelor. Apoi mă gândesc la primejdiile unui nou război. Vezi dumneata, Gorceakov, nu pot uita trista experienţă a campaniei din Crimeea.

— Marele Stat-Major Imperial consideră pregătirea noastră militară drept satisfăcătoare, Majestate.

— Generalii sunt optimişti, Gorceakov. Anul trecut am acceptat riscurile unui război împotriva Germaniei fiindcă aveam Anglia de partea noastră. Dacă am porni azi o campanie militară împotriva Turciei, nu numai că am rămâne singuri, dar ne-am ridica împotrivă Marea Britanie şi probabil Austro-Ungaria.

— Există o alternativă, Majestate.

— Care?

— Să acţionăm prin intermediul Serbiei. Opinia publică de acolo fierbe. Armata sârbească este nerăbdătoare să intre în luptă, îndată ce se va constitbi un guvern prezidat de omul nostru. Prinţul Milan va fi silit să deschidă ostilităţile împotriva turcilor.

— Austro-Ungaria ne va contracara, Gorceakov, folosindu-se de tendinţele expansioniste ale Muntenegrului. Întrebarea este: cum va reacţiona Germania?

— Ambasadorul nostru la Berlin ne asigură că Bisrnark este favorabil intereselor Rusiei.

— Dumneata crezi că Bismark ne este realmente favorabil?

— Nu cred, Majestate. Sincer să fiu, îl socotesc pe ambasadorul nostru Oubril cam naiv.

— Situaţia este foarte complicată, Gorceakov.

— Se poate simplifica, Majestate, zise cancelarul zâmbind fin. Ignatiev mi-a raportat de la Constantinopole că agenţii noştri acţionează, cu perspective de succes, în sprijinul unei apropieri între Muntenegru şi Serbia.

Chipul ţarului se lumină:

— Speră Ignatiev să rupă Muntenegrul de Austro-Ungaria?

— Jocul de biliard e în plină desfăşurare, Majestate. Cert este că şi Muntenegrul se înarmează masiv. În condiţiile actuale, austriecii se pregătesc să utilizeze faimoasa formulă a britanicilor: „Ne vom bate până la ultimul muntenegrean!”

Ţarul zâmbi:

— Eşti cinic, Gorceakov.

— Toţi diplomaţii sunt cinici, Majestate. Poate fiindcă se bat folosindu-se de vorbe în loc de muniţii. Bineînţeles, până când intervin militarii şi în loc de vorbe începe să curgă sânge.

— Dacă oamenii politici şi diplomaţii ar fi sinceri, nu s-ar mai ajunge la intervenţia militarilor.

Zâmbetul se şterse de pe chipul cancelarului.

— Rog pe Majestatea Voastră să mă ierte, dar fermitatea, cavalerismul, francheţea, calităţi pe care Măjestatea Voastră le personifică, sunt defecte de neiertat în concepţia diplomaţilor.

— Mă tem că într-o zi se va face procesul acestei diplomaţii, Gorceakov.

— Mă întreb, Majestate, cine are s-o tragă la răspundere? Metternich, Talleyrand sunt diplomaţi-model, iar prefăcătoria a fost prima lor însuşire. „Principele” lui Machiavelli este modelul suveranilor. Cu asemenea prototipuri, mă îndoiesc case va schimba ceva.

Ţarul se ridică de la masa de lucru şi trecu la fereastră. Se uită câteva clipe la monumentul lui Aleksandr I, înălţat în mijlocul Pieţii Palatului, apoi se întoarse gânditor şi oarecum contrariat spre

sfetnicul său. Ar fi vrut să-i spună: „Spuneai că sunt un om ferm. Este un neadevăr. În Bosnia şi Herţegovina oamenii mor, bătându-se pentru libertate. Eu stau cu braţele încrucişate, aşteptând rezultatul unor negocieri care se eternizează fără a se întrevedea perspective de rezolvare. Oamenii mor şi eu aştept. Aştept, fiindcă nu îndrăznesc să iau taurul de coarne. Aştept, fiindcă şi alţii aşteaptă. În acest timp, creştini nevinovaţi sunt ucişi de hoardele osmanlâilor…

Ţarul izbucni, spre stupoarea cancelarului:

— Armata este nepregătită, Gorceakov. Generalii nu sunt la înălţimea misiunii lor… nici miniştrii nu sunt… Începu să se plimbe agitat prin cameră:.

— Dacă toţi ruşii, începând cu cei din vârful piramidei şi terminând cu marea gloată, şi-ar fi făcut datoria, am fi fost scutiţi de ruşinea înfrângerii din Crimeea.

— Graţie politicii înţelepte a Majestăţii Voastre, urmările acestei înfrângeri au trecut în domeniul trecutului. Astăzi Sfânta Rusie este iarăşi capabilă să-şi ridice glasul cu autoritate, întemeindu-se pe forţa armatelor ei.

— Să lăsăm asta, Gorceakov! Dacă ţi-aş spune că doresc rezultate mai concrete, ce mi-ai răspunde?

— Că le vom obţine, Majestate! Le vom obţine, dacă nu azi, mâine… Dar le vom obţine! Diplomaţii noştri nu stau inactivi.

— Care diplomaţi? Oubril naivul… şi compania? Gorceakov se simţi oarecum atins de observaţia ţarului, dar nu lăsă să i se citească pe faţă contrarietatea.

— Pot să asigur pe Majestatea Voastră că vom da mare amploare campaniei noastre diplomatice.

„Vorbe, vorbe, vorbe” reflectă ţarul.

Îngădui ministrului său de Afaceri Externe să se retragă, apoi se adânci în gânduri. „În definitiv, ce vrem? Eu însumi ştiu oare ce vreau? Oh, Doamne!”

Locotenentul-feldmareşal şi consilier intim baron von Langenau, ambasador al Imperiului Austro-Ungar pe lângă ţarul Alesandr II, aştepta să fie primit în audienţă la cererea sa de către suveranul tuturor Rusiilor. Deşi ofiţer de carieră, Langenau devenise – prin adopţie – un diplomat versat şi descurcăreţ atât în hăţişul treburilor internaţionale, cât şi în colcăiala de intrigi ţesute, în ambianţa plină de măreţie a palatelor regale şi imperiale.

În condiţii normale, o audienţă la ţar n-ar fi avut o înportanţă

extraordinară. Ar fi fost cel mult un prilej de a fi reţinut la dejun de Aleksandr II, care se arăta în general binevoitor faţă de trimişii diplomatici străini. Trecuseră cinci ani de când Langenau îşi prezentase scrisorile de acreditare la Palatul de Iarnă. În acest interval îşi făcuse relaţii preţioase la Sf. Petersburg şi izbutise să câstige prietenia suveranului – în măsura în care un agent diplomatic se poate bucura de un asemenea privilegiu.

Demersul pe care-l avea acum de făcut pe lângă ţar îl umplea de nelinişte. I se ordona de la Viena să ceară, pur şi simplu, socoteala lui Aleksandr II pentru concentrările militare ruse de pe ţărmul stâng al Prutului.

Evident, un diplomat care se respectă foloseşte chiar şi în asemenea împrejurări un limbaj curtenitor, presărat cu termeni aleşi, spre a nu învenina atmosfera, şi aşa destul de încărcată. Ştia că demersul său va stârni multă animozitate şi că risca să-şi atragă o ripostă aspră, cu întregul cortegiu de urmări mai mult sau mai puţin grave pentru ambele state.

Langenau constatase cu regret că situaţia sa la Sf. Petersburg îşi pierduse din lustru de când relaţiile dintre Austro-Ungaria şi Rusia se deterioraseră datorită izbucnirii crizei orientale. Chiar dacă diplomaţii celor două imperii conveneau, să trimită note comune Sublimei Porţi, acordul lor rămânea extrem de fragil. Austro-Ungaria şi Rusia îi evocau lui Langenau asociaţia dintre doi parteneri ce se pândesc reciproc, asteptând ocazia să-şi înfigă unul altuia cuţitul în spate.

Ambasadorul socotea că recenta criză franco-germană, care adusese Europa în pragul războiului, nu fusese mai gravă decât litigiul actual dintre imperiul Romanovilor şi cel al Habsburgilor.

Când şambelanul de serviciu îl pofti în cabinetul ţarului, ambasadorul îşi îndreptă gândul către Cel de Sus, rugându-l să orânduiască astfel lucrurile încât diferendul dintre cele două mari puteri să nu ia proporţii de nedorit. Tocmai fiindcă era militar de carieră, Langenau cunoştea slăbiciunea militară a ţării sale. Repetatele-i înfrângeri din cursul ultimelor decenii ilustrau o tristă şi poate ireversibilă realitate. Un conflict cu Rusia ar obliga Austro-Ungaria să se înfeudeze Reichului german făurit de Bismarck din ruinele Sfântului Imperiu German Habsburgic. Şi Langenau, mare adversar al Cancelarului de Fier, ar fi preferat o alianţă cu Rusia în detrimentul Prusiei, care se umflase ca o broască. Un strănut al lui Bismarck făcea să se cutremure întreaga Europă.

Aleksandr II stătea posomorit la masa lui de lucru când domnul pătrunse în cabinet. Cu obişnuita lui curtenie, se ridică din fotoliu şi strânse mâna ambasadorului. Apoi îl pofti ia loc. În aşteptarea discuţiei care avea să urmeze, Langenau transpirase, cu atât mai mult cu cât starea sufleorului – oglindită pe chipul său – nu era deloc strălucită.

După o introducere pe care ţarul o ascultă neatent, se apropie cu multe ocolişuri pe tărâmul primejdios al dezvoltării misiunii sale:

— Guvernul Majestăţii Sale împăratul Franz-Josef, îngrijorat de agravarea crizei orientale, apreciază că ar trebui luate măsuri concrete spre a împiedica o extindere a incendiului care mistuie Bosnia şi Herţegovina. Ambasadorul înghiţi în sec, apoi îşi reluă firul:

— Concentrările de trupe ruse la graniţa de sud-vest a imperiului au provocat legitime îngrijorări la Viena. Majestatea Sa Apostolică ar dori ca marile puteri să dea dovadă de înţelepciune în aceste momente cruciale, consultându-se cât mai des, spre a nu se ajunge la situaţii susceptibile a compromite pacea…

Ţarul se trezise din apatie. Expresia de tristeţe de pe chipul său se şterse, lăsând locul unei iritări crescânde.

— Concentrări. de trupe, domnule ambasador? replică, prefăcându-se surprins. Este vorba de simple manevre militare.

Langenau încercă să prevină o înveninare a discuţiei:

— Explicaţia aceasta şi-au dat-o şi consilierii Majestăţii Sale Apostolice, dar ţinând seama de faptul că manevrele se desfăşoară îndeobşte toamna…

Aleksandr II îl întrerupse tăios:

— Uitaţi, domnule ambasador, că poziţia geografică septentrională a imperiului nostru ne obligă să fim pregătiţi pentru a face faţă oricărei crize, chiar şi în lunile de iarnă. La noi, după cum prea bine ştiţi, iarna durează mai mult decât în restul Europei. Clima noastră vitregă ne impune sacrificii, domnule ambasador. Sunt însă neplăcut surprins de programul de intenţii pe care ni-l face guvernul Majestăţii Sale Apostolice. Chiar dacă se execută unele pregătiri militare, acestea nu sunt îndreptate împotriva Austro-Ungariei. Dumneavoastră înşivă aţi vorbit despre incendiul care mistuie Bosnia şi Herţegovina. Când casa vecinului arde, este firesc să iei măsuri de apărare, astfel ca focul să nu-ţi cuprindă şi propria gospodărie. Imperiul Otoman îşi manifestă agresivitatea, refuzând să dea urmare recomandărilor Europei de a pacifica

Balcanii. Suntem informaţi că Sublima Poartă se arată tot mai ostilă faţă de Serbia, de Muntenegru, de România. Dumneavoastră nu aţi luat măsuri de siguranţă la graniţa cu Turcia? Suntem informaţi, de asemenea, că aţi intemniţat pe Liubibratic, unul dintre căpeteniile răsculaţilor. Aţi făcut acest gest spre a decapita lupta pentru libertate a creştinilor, sau pentru a vă dovedi zelul şi devotamentul faţă de Sublima Poartă? Şi într-un caz, şi într-altul, atitudinea dumneavoastră este puţin conformă cu memorandumul întocmit recent de cancelarul Andrassy.

Ţarul începuse să se înfierbânte. Continuă:

— Domnule ambasador, n-aş vrea să credeţi că accept rolul unui actor de comedie, chiar dacă oamenii dumneavoastră de stat se pretează la un asemenea rol. Dacă regizaţi o comedie, aflaţi de la mine că aceasta a luat o întorsătură tragică.

Aleksandr îşi dădu seama că vorbise mai mult decât s-ar fi cuvenit. Îşi încheie peroraţia, ridicându-se ostenit de pe scaun. În clipa aceea atitudinea lui era cu adevărat imperială. Langenau se ridică la rândul său.

— Domnule ambasador, sper că aţi înţeles punctul meu de vedere, adăugă cu un ton ce nu îngăduia replică. Transmiteţi, vă rog, salutările mele Majestăţii Sale Apostolice.

Ambasadorul, tulburat, se retrase înclinându-se. Îndeplinea şi el un rol mărunt în copleşitorul spectacol ce-şi desfăşurase doar primul act. Complicaţiile abia acum începeau.

Contele Adlerberg, general de infanterie, aghiotant general, comandant al Cartierului General Imperial şi Ministru al Curţii, urca încet scara de marmoră, fiindcă îl cam supăra inima. În timpul nopţii avusese o criză de cord care necesitase asistenţa medicului. Acesta îl asigurase că starea sănătăţii sale nu este gravă, dar că se impun îngrijiri serioase şi mai ales odihnă. Contele se opri la mijlocul scării spre a i se mai potoli bătăile inimii. Simţea în piept o greutate care-i tăia respiraţia. Avea el timp să se odihnească? Multiplele-i sar cini îl obligau să-l însoţească pe ţar în inspecţii, să prezideze consfătuirile căpetenilor armatei ţinute la Cartierul General Imperial, să participe la şedinţele Consiliului Imperial, să a siste la parăzi şi la diverse ceremonii, toate obositoare. Să renunţe oare la viaţa aceasta trepidantă, să se retragă pe domeniile sale, iar acolo să se bucure de linişte şi odihnă?

Nu se va resemna niciodată să se scufunde în anonimat, după ce se zbătuse atâţia ani spre a se caţăra, treaptă cu traptă, pe scara

măririlor. Îl cuprindeau frigurile când se gândea la multitudinea de personaje care-i jinduiau locul. Nu le va da satisfacţie, retrăgându-se din activitate. Îşi va păstra

sarcinile, chiar de va fi să cadă asemenea cailor de povară epuizaţi care se năruiesc în timp ce trag în ham.

— Ce e cu dumneata, Adlerberg? auzi glasul făţarnic şi fals prietenos al colegului său, generalul de infanterie aghiotant Muraviev-Amurski, care îl ajunsese din urmă. Te-ai oprit ca priveşti cortegiul consilierilor imperiali în drum spre sala de şedinţe?

Ironia subtilă din tonul lui Muraviev nu scăpă contelui.

— Mi-a plăcut întotdeauna să studiez bâlciul deşertăciunilor, Muraviev.

Reluă urcuşul treptelor, însoţit de camaradul său de arme.

— Ce se va discuta astăzi? întrebă Muraviev. După câte sunt informat, primul punct al ordinei de zi cuprinde sporirea mijloacelor de luptă împotriva nihilismului.

— Povestea cu cocosul roşu! zise Adlerberg. Ministerul de Interne este deficitar la capitolul „represiunea terorismului”.

— Ai dreptate. Şi eu am spus întotdeauna că generalul Timaşcev nu este potrivit la Interne. La minister se comportă ca la cazarmă.

— Civilii dinaintea lui s-au arătat şi mai incapabili.

Când intrară în sala consiliului, cei mai mulţi demnitari ocupaseră locurile la cele patru mese lungi, orânduite într-un vast patrulater sub privirile ţarului Aleksandr II, imortalizat într-un portret de proporţii monumentale. Când aprozii anunţară începerea şedinţei, agitându-şi clopoţeii de argint, pătrunseră în sală şi consilierii, care stătuseră până atunci în anticameră spre a fuma şi a-şi împărtăşi ultimele cancanuri. Toţi purtau uniforme de ceremonie, fireturi şi decoraţii.

Peste câteva momente se instală pe fotoliul prezidenţial domnul duce Konstantin Nikolaevici, în uniformă de amiral al al flotei. Marile cruci şi cordonul Sfintei Ana care-i decorau pieptul nu reuşeau să-i dea o înfăţişare marţială. Ochii metalici, corpolenţa, obrajii buhăiţi, expresia înţepată îl făceau să semene cu un belfer deghizat în marinar.

Înainte de a deschide şedinţa, marele duce anunţă că însuşi Majestatea Sa ţarul va participa la Consiliul dedicat exclusiv crizei Orientale. Demnitarii îşi aruncară priviri întrebătoare. Aveau să fie puşi în faţa unor hotărâri de mare însemnătate, de vreme ce ordinea de zi fusese schimbată în ultimul moment.

Maestrul de ceremonii anunţă sosirea ţarului. Consilierii se ridicară cu toţii în picioare. Aleksandr intră cu pas măsurat, îşi roti privirile asupra celor de faţă, apoi se instala în fotoliul rezervat lui. Cu glasul său metalic, începu să vorbească în liniştea adâncă:

— Domnilor, în cursul dimineţii am primit în audienţa la cererea sa, pe baronul von Langenau, ambasadorul Austrol Ungariei, care în numele guvernului său mi-a cerut explicaţii asupra concentrărilor noastre de trupe de-a lungul Prutului. I-am răspuns aşa cum trebuia. Demersul ambasadorului von Langenau zugrăveşte o totală absenţă a simţului realităţii din partea factorilor de răspundere de la Viena. Rusia nu se va lăsa niciodată intimidată de ameninţări, de oriunde ar veni ele. Eu, personal, nu voi mai tolera limbajul pe care s-au obişnuit să-l folosească faţă de noi unele puteri după războiul Crimeii. Socotesc necesară sporirea în continuare a forţelor noastre militare de pe Prut.

Îşi întoarse privirile către şeful Statului-Major al armatei, generalul de infanterie aghiotant Heyden.

— Domnule general, vă rog să prezentaţi un raport asupra trupelor existente în clipa aceasta în dispozitiv de-a lungul Prutului şi să faceţi propuneri în legătură cu întărirea acestora. Criza orientală a intrat într-o fază nouă, extrem de gravă, care ne obligă să luăm măsuri corespunzătoare. Dacă pacea va fi salvată, cu atât mai bine. Trebuie să fim pregătiţi însă şi pentru război. Domnule general, vă ascult!

* * *

Paşii celor doi duelişti – un căpitan între două vârste şi un civil foarte tânăr – călcau până la glezne în zăpada aşternută printre trunchii copacilor cenuşii, jumuliţi de frunze, în vreme ce se îndepărtau unul de celălalt, purtând fiecare în mâna dreaptă câte un pistol cu ţeava ridicată la verticală. Simultan, arbitrul le număra paşii:

-...şase, şapte, opt, nouă, zece, FOC!

La această comandă, duelişti se răsuciră pe călcâie, întorcându-se unul cu faţa la celălalt. Plecară ţeava pistoalelor la orizontală şi, după ce se ochiră reciproc, traseră. Detunăturile făcură să răsune pădurea. De pe ramurile scheletice se ridicară croncănind speriaţi corbii.

Civilul se clătină. Scăpă pistolul din mâna întinsă care făcuse un gest neterminat, îndreptându-se desfăcută spre pământ. Lovit de

moarte, se prăbuşi cu obrazul în omătul acoperit de o foarte subţire pojghiţă de gheaţă. Căpitanul rămase în picioare neclintit, în vreme ce din ţeava pistolului său se ridica un firişor spiralat de fum. Aruncă o privire nepăsătoare asupra adversarului năruit în zăpadă, apoi merse spre cei doi martori ai săi – de asemenea ofiţeri. Medicul întâlnirii, arbitrul şi martorii civilului se îndreptară în grabă spre trupul cufundat pe jumătate în stratul de omăt. Ajuns în apropierea lui, medicul se lăsă într-un genunchi şi îl întoarse încetişor cu faţa în sus. Ochii sticloşi ai tânărului fixau cerul fără să clipească. Pulsul încetase să mai bată.

Medicul îi desfăcu la piept redingota neagră, lăsând să apară cămaşa găurită şi îmbibată de sânge. Îşi rosti diagnosticul cu precizie profesională:

— Glontele a perforat inima, provocând o moarte fulgerătoare!

Se ridică în picioare, aruncă o ultimă privire asupra cadavrului şi, după ce îşi scoase pălăria cilindru într-un ultim salut, se adresă arbitrului şi martorilor:

— Serviciile mele nu mai sunt necesare. Domnilor, îmi permiteţi să mă retrag. Vă stau oricând la dispoziţie pentru încheierea procesului verbal de constatare a decesului. Îşi puse pălăria şi, purtându-şi geanta cu instrumente chirurgicale, care în cazul acesta nu mai serveau la nimiic, se indepărtă ţinându-şi capul plecat, ca şi când ar fi însoţit o înmormântare…

— Onoarea căpitanului Dragostin a fost spălată în sânge, spuse cu mânie în glas doctorul Costache Lungeanu. Mai ţine minte a câta oară şi-a spălat onoarea în sânge?.. Omul nu este decât un sadic ce săvârşeşte asasinate la adăpostul onorabilului Cod al Duelurilor.

Îşi muie buzele în paharul de coniac cu faţete de cristal ce refractau flăcările din cămin.

Gânditor, Manole Vulturescu îşi încălzea între degetele făcute căuş paharul cu licoare chihlimbarie.

— Îţi împărtăşesc indignarea, domnule Lungeanu. Din nefericire, suntem neputincioşi. Aceste lupte, aşa zise cavalereşti, care dăinuiesc din vremuri imemorabile, au intrat şi în obişnuinţa lumii civilizate. Odinioară îşi aveau poate rostul. Jucau rolul providenţei în lichidarea unor conflicte care altfel nu şi-ar fi avut rezolvare. Judecători şi instanţe de judecată nu se găseau la tot pasul. Dreptatea nu era întotdeauna de partea celui mai iscusit mânuitor de arme. Dar în cântecele truverilor şi în povestirile menite a sădi în conştiinţa copiilor respectul tradiţiilor cavalereşti, victoria

revenea întotdeauna celor virtuoşi.

— Domnule Vulturescu, astăzi, în secolul luminilor, asemenea mentalităţi retrograde nu-şi mai au rostul. Nu este destul că în aceste răfuieli potrivite doar oamenilor din epoca de piatră au pierit nenumărate victime? Moartea nedreapta a lui Puşkin, ucis în duel de amantul soţiei sale este un exemplu care a făcut întotdeauna să mă cutremur de mânie. Numele lui d'Anthes, un derbedeu cu epoleţi de ofiţer, a intrat în nemurire fiindcă a avut „onoarea" să ucidă în „luptă cavalerească" pe unul dintre cei mai strălucitţi poeţi ai lumii. Altfel cine ar mai fi ştiut că a existat vreodată pe lume un militar cu numele de d'Anthes? Aceste glorii parazite sunt dezgustătoare! În concepţia mea, căpitanul Dragostin ar trebui să fie întemniţat ori internat într-un azil de nebuni.

Manole Vulturescu zâmbi.

— Nu te sfătuiesc să repeţi această opinie în public. Dacă ar ajunge la urechea lui Dragostin, ştii la ce te-ai putea aştepta! Eşti expert în mânuirea armelor, doctore?

Costache Lungeanu era un bărbat înalt, cu umeri laţi şi musculatură de atlet. Ipoteza amfitrionului îl făcu să-şi umfle furios pieptul.

— Dacă m-ar provoca la duel DragosFin, i-aş croi un ciomag de vişin peste sale de i-aş frânge şira spinării. În concepţia mea, cam aşa arată „lupta cavalerească"!

Bătrânul boier izbucni în râs:

— Iată un mijloc radical de lichidare a conflictelor. Cred că ideea dumitale nu este rea. Îmi spuneam chiar...

Tocmai atunci îşi făcu o apariţie vijelioasă ministrul Scarlat Vulturescu. La vederea doctorului, se opri descumpănit. Ar fi preferat să-l găsească pe tatăl său singur. Trecea printr-o criză sufletească şi în asemenea momente îl deranjau intruşii din afara familiei. Afectă un calm de paradă:

— Guta tatălui meu a început să-l supere iarăşi, dragă doctore? îl întrebă zâmbind condescendent. Numai în asemenea cazuri te mai vedem pe aici!

— Este adevărat, mă cam sâcâie piciorul, zise Manole Vulturescu. Doctorul Lungeanu m-a făcut să-mi uit durerile vorbindu-mi despre ultima ispravă a căpitanului Dragostin.

Scarlat Vulturescu se apropie de cămin şi îşi întinse mâinile spre a şi le încălzi la foc.

— Ah, ai fost informat şi dumneata, doctore? Dragostin l-a

lichidat pe fiul senatorului Paltin. Bietul băiat, abia îşi luase diploma de inginer la Berlin. Cauză? Cerchez la femme! Duelul ar fi făcut vâlvă dacă nu l-ar fi eclipsat un eveniment cu şi mai mare răsunet.

— Ce s-a întâmplat? întrebă curios bătrânul Vulturescu. Scarlat rosti cu un fel de voluptate a autodistrugerii:

— În această după-amiază, la Senat, guvernul a fost pus în minoritate. Lascar Catargi a declarat că-şi va prezenta demisia.

Costache Lungeanu înţelese că în preziua unor schimbări în arena politică, schimbări ce aveau să afecteze desigur şi scaunul ministerial al lui Scarlat Vulturescu, era natural ca acesta să dorească a discuta cu tatăl său între patru ochi.

— Vă rog să-mi permiteţi să mă retrag.

— Este încă devreme, doctore! protestă Manole Vulturescu. Rămâi, te rog, la cină!

— Trebuie să vizitez nişte bolnavi.

— Dacă-i aşa, datoria înainte de toate!

După ce Lungeanu ieşi, Scarlat Vulturescu rosti bucuros:

— Bine că a plecat! îşi umplu un pahar de coniac, îl dădu peste cap, apoi adăugă contrariat: Nu pari deloc surprins, tată, de vestea mea!

— Mă aşteptam să se întâmple aşa. Scarlat exclamă perplex:

— Te aşteptai!? Să fie pus în minoritate guvernul, când la Senat dispune de o confortabilă majoritate?

— Cu un corectiv, Scarlat: o majoritate conservatoare alcătuită din fracţiuni dizidente, mai primejdioase uneori decât opoziţia. Cu maniera sa dictatorială, Lascar Catargi a săvârsit greşeala de a-şi îndepărta pe toţi vechii conservatori. Au demisionat pe rând din guvern şi Epureanu, şi Lahovari, şi Boerescu, şi Kreţulescu, şi Teii, şi Cantacuzino, şi Mavrogheni şi...

— Şi dumneata, tată...

— Şi eu. De ce aş fi făcut excepţie? Catargi şi-a rernaniat de atâtea ori guvernul, încât din primii săi membri n-a mai rămas decât el.

Scarlat zâmbi cu superioritate:

— S-au retras bătrânii, dar guvernul s-a întinerit cu juni miniştrii, în cap cu Maiorescu, Strat, Carp...

— Nu uita de tine, Scarlat! repetă Manole Vulturescu profitând de întreruperea fiului său.

— Ei, da, la cei 50 de ani ai mei, sunt tânăr în comparaţie cu fosilele din fostul cabinet Catargi. Carp are numai 38 de ani. La fel

şi Maiorescu…

— Fiindcă veni vorba despre tineri şi despre tinereţe uite în ce impas aţi adus voi, „tinerii” din mişcarea conservatoare din ţara noastră, rosti cu ironie Manole.

— Conflictul între generaţii nu este o simplă poveste, observă Scarlat zâmbind.

Bătrânul Vulturescu abandonă tonul persiflant şi redeveni brusc serios.

— Adevărul este că am contribuit cu toţii, bătrâni şi tineri, la tristul crepuscul de azi al partidului nostru. În politica externă am fost şovăielnici. Faţă de criza orientului am aplicat principiul perimat wait and see, cristalizat în formula neutralitate absolută. Opoziţia preconizează o politică inter-venţionistă. Vrea să obţină neatârnarea ţării prin luptă deschisă, nu cerşind bunăvoinţei marilor puteri, care fie vorba între noi, nu au în vedere decât propriile interese. Şi politica noastră financiară a fost dezastruoasă. Toate bugetele noastre au fost deficitare. Am pus accentul pe latifundii şi am neglijat mica proprietate. Am încurajat invazia capitalului străin şi înrobirea economică a ţării prin tratatul comercial cu Austro-Ungaria.

— Semnarea acestui tratat ne-a pus pe picior de egalitate cu marile puteri, tată, susţinu Scarlat cu vigoare. A fost un act de independenţă…

— Sunt de acord cu tine. Îl plătim însă foarte scump.

Majordomul intră, vestind sosirea ministrului Ion Bălăceanu.

— La ora asta târzie? se miră Manole.

Ion Bălăceanu, titularul Ministerului Afacerilor Străine, arbora de obicei o corectitudine vestimentară care atingea pedanteria. Un caricaturist îl zugrăvise în baie, gol, dar purtând cravată, plastron şi mănuşi albe. Acum Bălăceanu avea haina descheiată – neglijenţă pe care nu şi-ar fi permis-o în condiţii normale – şi îşi vântura batista spre a-şi răcori faţa transpirată, în ciuda frigului de afară.

— Ştii ce se întâmplă în clipa de faţă, coane Manole? strigă ministrul răstumându-se sfârşit într-un fotoliu.

— Sunt informat că Lascar Catargi a prezentat demisia cabinetului, replică Manole calm.

— Lovitură de teatru, coane Manole! În urma unei vizite palat, a revenit asupra demisiei şi a cerut Măriei Sale să probe dizolvarea Senatului.

— Şi?

— Măria Sa i-a încuviinţat cererea.

Manole Vulturescu suspină:

— Bietul Catargi! Şi-a semnat sentinţa propriei execuţii. Ministrul Afacerrlor Externe se bâlbâi:

— Credeam că ai să apreciezi pozitiv acest act de autoritate, coane Manole.

— Dizolvarea Senatului înseamnă noi alegeri. Ce şansă vor avea conservatorii? Ştii bine că anul trecut am obţinut majoritatea în Parlament numai datorită unor presiuni puţin ortodoxe, spuse bătrânul Vulturescu.

— Tata se înverşunează împotriva propriului său partid de parcă ar fi făcut pact cu opoziţia! îl critică Scarlat.

— Când propriul tău copil greşeşte, îl certi, spuse Manole. Asta nu înseamnă că ai încetat să-l iubeşti. Partidul nostru şi-a înscris la activul său şi realizări însemnate. Dar lumea are memorie scurtă şi dovedeşte acest lucru la alegeri.

Ministrul Afacerilor Străine îşi examina distrat vârfurile pantofilor de lac, straşnic lustruiţi, apoi ridică ochii spre gazdă.

— Sper, coane Manole, că în criza care s-a deschis ai să ne dai sprijinul.

Bătrânut schiţă un gest de neputinţă:

— M-am retras din politică, Bălăceanu. Moral, sunt alături de voi. Nu ştiu dacă aşa ceva vă poate fi de folos.

Ministrul oftă şi se pregăti de plecare:

— Ne-ai părăsit şi dumneata! Regret!

— Mă reprezintă fiul meu, Scarlat. Este suficient.

Bălăceanu îşi luă rămas bun şi se îndreptă mohorât spre uşă.

Puse mâna pe clanţă şi acolo se opri, întorcând capul spre amfitrion:

— Am uitat să-ţi spun ceva, coane Manole. Serviciul secret ne-a semnalat mişcări de trupe ruseşti între Prut şi Nistru. Se pare că anul 1876 ne va aduce războiul. După câte se vede începe în condiţii dramatice.

— Pentru că veni vorba de război, Bălăceanu, am să-ţi spun totuşi ce am pe suflet. Datorită unor inabilităţi, pierdeţi cârma statului tocmai acum în preajma unui război inevitabil care – cred eu – se va încheia cu dobândirea deplinei noastre neatârnări. Conservatorii au pregătit armata, iar liberalii o vor folosi, culegând laurii. După cum vezi, Scarlat, dau şi Caesarului ce este al Caesarului…

După plecarea vizitatorului, Manole se întoarse spre fiul său, care se plimba agitat prin încăpere.

— Sper că o să cinăm împreună. Vreau să-ţi vorbesc despre…

Scarlat îl întrerupse:

— Mă ierţi, dar nu pot rămâne. În noaptea asta liderii partidului sunt convocaţi la o întrunire urgentă. Nu mi-e îngăduit să lipsesc.

Ieşi din salon fără să mai aştepte răspunsul tatălui său. Dezamăgit, Manole luă un jurnal şi începu să-l răsfoiască. Se adâncise în lectura articolului de fond – o fadă poliloghie asupra necesităţii instaurării unei democraţii de tip conservator – când Scarlat îşi făcu apariţia în frac şi cu o camelie la butonieră.

— Te duci în costum de seară la consfătuirea voastră politică? zâmbi cu subînţeles bătrânul. Noroc că nevastă-ta e la moşie.

— Am de gând să dau o raită şi pe la club. De-asta m-am îmbrăcat aşa. Simt nevoia să mă mai destind. Grijile guvernării m-au istovit.

— În curând ai să scapi de ele, Scarlat.

— Nu se ştie, tată. O importantă fracţiune din partidul nostru şi-a propus să mă desemneze prim-ministru…

— În cazul că veţi câştiga alegerile…

— Nu cobi, tată! Eu sper într-un reviriment al opiniei publice. Oamenii cu scaun la cap vor înţelege că partidul conservator reprezintă garanţia echilibrului social, a ordinii, a respectării tradiţiilor… Când am să depun jurământul în calitate de şef al guvernului, ai să fii mândru de mine.

— Dacă ai să-l depui, Scarlat.

— Ştiu, n-ai avut niciodată încredere în mine. Bună seara, tată.

Rămas singur, Manole aruncă indispus ziarul şi se ridică anevoie din fotoliu. Îi scârţâiau încheieturile, iar guta îi trimitea din când în când junghiuri de foc în picior. Ar fi jucat artidă de şah cu Scarlat, ca să mai uite de griji şi de boală. Luă din bibliotecă un roman de Balzac şi se înapoie la fotoliul său…

Un sfert de oră mai târziu, cupeul lui Scarlat opri în faţa palatului magnific luminat al unchiului său, Anton Vulturescu.

Foarte multe trăsuri erau orânduite în faţa clădirii. Vizitii şi ajutoarele lor se încălzeau la un foc de găteje, aprins în mijlocul curţii din porunca stăpânului casei.

Nu era frig. O urcare bruscă a temperaturii, transformase zăpada într-o zloată amestecată cu noroi.

Când intră în vestibulul îmbrăcat în oglinzi, unde îşi lăsă paltonul

căptuşit cu blană de vizon, Scarlat auzi zvon de glasuri şi acorduri de orchestră străbătând dinspre sala de bal. Traversă câteva saloane, strecurându-se printre invitaţi. O căuta din ochi pe Louise von Falkenberg. Fiinţa aceasta diabolic de frumoasă îl subjugase, făcând dintr-un bărbat în toată firea un fel de Pierrot topit de dragoste, incapabil să-şi dea seama de ridicolul propriei lui situaţii. La gândul că avea s-o întâlnească, încerca o excitaţie nervoasă puternică, manifestată prin valuri de fiori, asemenea unor descărcări electrice. Îşi încleşta cu disperare fălcile, ca să nu-i clănţăne dinţii, şi umbla ca un somnambul, fără să salute şi fără să răspundă la saluturi. Într-un salon dădu peste Anton Vulturescu, înconjurat de un grup de oameni de artă – actori, pictori, poeţi – care-i ridicau osanale, în speranţa obţinerii unor subvenţii grase. Anton, încântat să joace iarăşi rol de Mecena, asculta cu plăcere complimentele. Scarlat avu impresia că asistă la transpunerea în vaţă a fabulei lui La Fontaine „Corbul şi vulpea”.

Îl luă de braţ pe bătrân şi, fără să ceară scuze anturajului, îl trase deoparte.

— Unde e Louise, unchiule?

Anton îl privi cu prefăcută îngrijorare.

— Ce e cu tine, nepoate? De ce gâfâi? Nu te simţi bine? Îl încânta tulburarea lui Scarlat. Louise îl răzbunase, silindu-i pe toţi acei care-l ostracizaseră până la intrarea ei în să-şi să facă mea culpa. Capitulaseră nu numai snobii, care cerşeau acum invitaţiile ca în vremurile lui de glorie, ci şi rudele, în cap cu Scarlat. Fratele său Manole nu venise încă să îl vadă, dar nu va intârzia s-o facă, după ce va afla că fiul îşi neglijează soţia şi ocupaţiile pentru Louise. Cu ce era înzestrată această fiinţă de îi cucerea pe toţi bărbaţii? se întreba plin de încântare Anton. În prezenţa ei, atât soţii cu stagiu conjugal îndelungat, cât şi cei care abia îşi puseseră pirostriile pe frunte îşi uitau îndatoririle faţă de familie, de parcă ar fi fost hipnotizaţi. La baluri, tinerii îşi abandonau logodnicele, lăsau virginalele candidate la căsătorie să vegheze pe scaunele aliniate de-a lungul pereţilor şi se buluceau în jurul Louisei. Se stârnise printre masculi o puternică emulaţie, îi făceau cele mai extravagante complimente, o invitau pe întrecute la dans, îi cerşeau un surâs, îi aşterneau la picioare flori, bijuterii. Din cauza ei avuseseră loc câteva dueluri, din fericire pentru cei în cauză încheiate doar cu răni uşoare.

Iritat de falsa solicitudine a unchiului său, Scarlat îl repezi:

— Nu te îngriji de sănătatea mea! De Louise te-am întrebat!

Îşi dădu brusc seama că vorbise cu o brutalitate care ar fi putut să-l supere pe bătrân. Ce s-ar face dacă acesta i-ar interzice continuarea vizitelor în casa lui? Schimbă tonul, adresându-i-se aproape umil:

— Iartă-mă, unchiule, dar sunt foarte obosit... Vreau să-i vorbesc Louisei. – Dragul meu, îţi dau o veste neplăcută. Astăzi de dimineaţă Louise a părăsit Bucureştii.

O fierbinţeală bizară inundă creierul lui Scarlat. Bâigui:

— Ce-ai spus? A plecat? Unde?

— La Constantinopole. Are de limpezit nişte încurcături în legătură cu o moştenire.

Pe fruntea lui Scarlat se iviră broboane de sudoare.

— Şi n-a lăsat nici o vorbă pentru mine?

— Nu. Dar are să se întoarcă. Eh, dacă aş fi fost mai tânăr, aş fi însoţit-o. Dar la vârsta mea, nu sunt recomandate călătoriile cu poştalionul... Am să resimt, ca şi tine, absenţa Louisei. Numai ea îmi mai încălzeşte bătrâneţele...

Scarlat îl privi bănuitor. „Ce vrea să spună satirul ăsta bătrân? Să existe între ei relaţii vinovate?”

— Acum te rog să mă ierţi, Scarlat, nu mi-e îngăduit să-mi neglijez invitaţii.

Termină fraza arborând un aer important, ca şi când de persoana lui ar fi atârnat reuşita divertismentelor bucureştene de înaltă calitate. Scarlat se despărţi buimac de unchiul său. Mergea izbindu-se de oameni, ca şi când ar fi fost beat. La ieşire, uită să-şi mai ia paltonul de la garderobă. Era atât de înfierbântat, încât nici nu simţi frigul de afară.

Era prea devreme să se înapoieze acasă. I-ar fi fost ruşine să dea ochii cu tatăl său. Nici la club nu se putea duce. Tulburarea lui era prea vizibilă.

Se urcă în cupeu şi porunci vizitiului să mâne spre marginea oraşului. Se va opri la o circiumă şi acolo va bea de unul singur până ce îşi va îneca în alcool supărarea...

Profesorul Antonius Ciosvârtă intră vijelios la Capşa, agitând deasupra capului o ediţie specială a ziarului „Românul”. Pletele ieşite de sub căciula de oaie lăsată pe ceafă şi şalul de lână se vânturau ca bătute de furtună. Se îndreptă spre o masă la care stăteau la taifas, sorbind din câte un şvarţ, prietenii săi, chipeşul căpitan Grigore Calomfirescu, judecătorul Basil Protopopescu şi

doctorul Lungeanu. Istovit, Ciosvârtă se lăsă să cadă gâfâind pe un scaun liber.

Căpitanul Calomfirescu îl măsura cu privirile şi rosti în glumă:

— Iubitul nostru belfer şi-a dat sfârsitul, stors de puteri, la picioarele unei mese de la Capşa, asemenea viteazului grec din antichitate care a adus atenienilor, cu sacrificiul vieţii, vestea victoriei de la Maraton.

Ciosvârtă arătă cu un gest spasmodic ziarul, fiindcă abia mai putea scoate din gâtlej câteva sunete inarticulate. Judecătorul luă gazeta şi îşi aruncă ochii pe prima pagină. Fluieră impresionat, apoi îi citi titlul tipărit cu litere groase:

— „Victoria zdrobitoare a partidului liberal în alegerile pentru Senat. Forţele reacţiunii au fost doborâte. Suntem informaţi că în primele ore ale acestei după-amiezi, primul ministru Lascar Catargi s-a prezentat la Palat, spre a supune Prinţului Carol demisia guvernului, care a şi fost acceptată. Opinia publică aşteaptă cu nerăbdare constituirea unui guvern monocolor, reprezen-tativ, capabil să redreseze corabia statului, eşuată pe stâncile incompetenţei politice a conservatorilor. Alegătorii şi-au spus răspicat cuvântul prin votul depus în urne: Vrem guvern liberal! Vrem instaurarea unei democraţii adevărate! Vrem izgonirea definitivă de la putere a reacţionarilor, a retrograzilor, a lipitorilor care s-au îmbuibat sugând sânge românesc! Trăiască victoria în alegeri a partidului liberal!”

Judecătorul Protopopescu rosti emfatic:

— Bravo! Au izbândit forţele dreptăţii! Iată ce înseamnă alegeri libere! Nu ca ridicula comedie de anul trecut, când reacţiunea s-a menţinut la guvern, batjocorind dreptul de liberă exprimare a preferinţelor politice ale poporului.

— Bine mai întorc jurnaliştii frazele! exclamă admirativ căpitanul, muindu-şi după aceea buzele în svarţul băut pe jumătate.

Doctorul Lungeanu nu împărtăşi entuziasmul prietenilor săi.

— Pleacă îmbuibaţii şi vin înfometaţii! Cel puţin conservatorii îşi făcuseră plinul.

— Când ai mult, vrei şi mai mult! declară sentenţios magistratul, împăturind ziarul şi înapoindu-l profesorului.

— Conservatorii nu se mai satură! supralicita profesorul, care-şi recăpătase între timp suflul. Phii, ce s-or mai fi văicărind latifundiarii! Simt că le piere pământul de sub picioare! Domnii mei, a sosit momentul să trecem la expro-pierea moşiilor!

— Tocmai acum, când îmi pusesem în gând să mă însor cu o moşiereasă văduvă? exclamă cu prefăcută întristare căpitanul.

Şi la mesele din jur se stârnise ebuliţiunea. Majoritatea clienţilor erau cuprinşi de euforie. Se făceau pronosticuri asupra componenţei viitorului cabinet ministerial...

— Au plecat ai noştri, vin ai noştri! bombăni cu nasul deasupra paharului său cu ţuică un pictor nefericit, fiindcă nu reuşise niciodată să-şi plaseze vreun tablou. Liberali sau conservatori sunt acelaşi rahat! La dracu' cu politica!

— Eşti un prost, Dimăncene! îl apostrofă Ciosvârtă, peste capul prietenilor săi. Din cauza unor zăpăciţi ca tine se duce ţara de-a berbeleacul! Îţi lipseşte conştiinţa democratică! Pun rămăşag că nici nu te-ai dus la vot!

— Mă... pe votul tău! mormăi pictorul. Dă-mi o sticlă de vin şi te votez şi pe tine şi pe toţi imbecilii de calibrul tău!

Ciosvârtă vru să riposteze, dar în aceeaşi clipă intră în local Scarlat Vulturescu. Era atât de descompus la faţă, încât evoca un cadavru ambulant. Profesorul îi dădu un ghiont doctorului:

— Uite-ţi pacientul, Lungene! Ai putea să-i dai un certificat de deces. Poate că nici nu e el, ci fantoma lui. Râse batjocoritor: Î1 doare rău pierderea scaunului ministerial.

— Lasă glumele proaste, belferule! îl mustră medicul. În primul rând nu e pacientul meu. Pe tatăl său îl îngrijesc. În al doilea rând, nu-mi place să zvârlu cu pietre în învinşi.

— Ia te uită, mărinimosul! îl zeflemisi Ciosvârtă. Când vom expropria latifundiile, mă întreb cu ce-o să-ţi mai plătească onorariile bătrânul Vulturescu?

— Eşti un idiot! rosti doctorul. Profesorul izbucni în râs:

— Să vă spuri eu, fraţilor, de ce ia partea clanului Vulturescu. A pus ochii pe nepoata lui Manole. Eu l-am văzut cu ce aer de mârtan amorezat îi săruta mâna, duminica trecută, la ieşirea din biserica Stavropoleos.

— Azi calci numai în strâchini, Ciosvârtă! îl mustră căpitanul, adoptând aerul unui om de lume. Tu nu ştii ce-i aia discreţie?

— Discret cu lipitorile poporului românesc, haida-de! Nu mă cunoşti. Am stofă de anarhist! Le-aş pune tuturor boiernaşilor ăstora câte un butoiaş cu dinamită sub fund.. Ah, şi cu câtă voluptate aş aprinde fitilele!

Lungeanu nu se mai osteni să-i răspundă. Se uita cu milă la fostul ministru, care tocmai cumpărase o mare cutie cu bomboane

legată cu panglici roz şi acum ieşea din local prin uşa turnantă.

Profesorul Ciosvârtă nu se înşelase în aprecierile lui. Scarlat Vulturescu era negru de supărare, dar nu fiindcă ieşise din şuvern, aşa cum credeau gurile rele, ci pentru că simţea că o pierduse pe Louise. Cu o zi înainte, plimbându-se cu trăsura la Şosea, ca să-şi mai răcorească creierul încins de gândurile-i tumultoase, zărise pe aleea călăreţilor silueta iubitei lui, pe un armăsar roib, alături de Vintilă Vulturescu. Louise se uita la tânărul secretar al prinţului Carol cu o tandreţe care îi sfâşiase inima lui Scarlat. Perfidă, nici nu avusese delicateţea să-i anunţe înapoierea ei la Bucureşti, deşi legătura lor amoroasă l-ar fi îndrituit să se aştepte din partea ei la mai multă consideraţie. Îl fulgerase atunci gândul să ordone vizitiului să intoarcă trăsura şi să se ia după cei doi călăreţi. Dar se temuse de scandalul care ar fi putut să urmeze. Deşi era o zi de martie vântoasă şi rece, lumea ieşise la Şosea spre a profita de soarele ce-şi scotea când şi când faţa pe după perdelele cenuşii de nori fugari. Ţigănci întindeau spre vânzare, călăreţilor şi pasagerilor din trăsuri, mănunchiuri de ghiocei şi de violete.

Dacă n-ar fi fost însurat, Scarlat nu s-ar fi jenat să provoace un conflict cu nepotul său, care avusese neruşinarea să-i fure amanta. N-ar fi şovăit să-l provoace la duel. Dar în situaţia lui de pater familias trebuia să-şi înăbuşe durerea, şi să caute o rezolvare a crizei pe căi ocolite. În ciuda disperării lui, avea decenţa să se ferească de ochii lumii.

După o noapte de frământări sufleteşti cu atât mai chinuitoare cu cât trebuiau ascunse faţă de soţia lui, trecuse în dimineaţa următoare pe la locuinţa lui Anton Vulturescu, sperând să fie primit de Louise. Un valet îl informase că domnişoara ieşise în oraş.

Scarlat hotărâse să-şi repete vizita după amiază, dar ceva mai devreme, ca să o prindă pe Louise acasă. Cumpărase de la o florărie un imens buchet de trandafiri de seră, iar de la Capşa o cutie cu bomboane. Avea să se comporte faţă de ea cu naturaleţe, ca să nu-şi trădeze suferinţa lăuntrică. Încercase chiar să se amăgească, spunându-şi că se alarmase inutil, că între Louise şi Vintilă Vulturescu nu exista nici o legătură sentimentală. Se întâlniseră întâmplător la Şosea şi se plimbaseră împreună.

Când intrase în curtea casei unchiului său, îl încolţiseră iarăşi temerile. Dacă nu o va găsi nici acum? Spre emoţia şi bucuria sa, servitorul îi deschise uşa de la intrare, spunându-i că o va anunţa pe domnişoara. Peste câteva minute, într-unul din saloanele de la

parter, Scarlat fu primit de Louise, în toaletă de oraş. Purta pălărie şi o rochie de catifea corail de o simplitate plină de. bun-gust. Era atât de frumoasă în clipa aceea, încât Scarlat simţi că i se taie respiraţia.

Cu prefăcut calm, îi oferi florile şi cutia cu bomboane. Ea îi mulţumi şi puse darurile pe o masă,

— Eşti amabil ca întotdeauna, Scarlat! Acum te rog să mă ierţi, dar sunt aşteptată la croitoreasă.

Lui i se urcă sângele în cap.

— Atâta ai să-mi spui, după o absenţă de aproape o lună? Louise zâmbi cu o răceală care îi păru lui Scarlat ucigătoare.

— Ce-ai vrea să-ţi spun? Că am avut treburi până peste cap, că nu am găsit timp să admir frumuseţile Constantinopolelui?

Scarlat începu să clocotească.

— Ieri te-am văzut la Şosea cu nepotul meu, Vintilă.

— Da? Drăguţ băiat! Cred că am să fac o pasiune pentru el.

— Şi-mi spui asta mie? şuieră Scarlat.

Louise îl privi de sus.

— Nu te înţeleg! Îmi reproşezi că ies cu un tânăr care-mi place? Am vreo obligaţie faţă de tine? Sunt datoare să-ţi menajez susceptibilităţile? Am trăit împreună o aventură agreabilă şi nimic mai mult. Toate au un sfârşit. Chiar şi idila noastră.

Scarlat se făcu vânăt. Îşi încleşta pumnii.

— Cu alte cuvinte, îmi dai cu piciorul? Mă arunci la gunoi? Crezi că am să accept acest tratament?

— Şi mă rog, ce ai să-mi faci? rosti glacial Louise. Scene? Un scandal în public? Numai tu ai avea de pierdut.

Scarlat încercă senzaţia că cerul şi pământul se prăbuşesc. Deznădăjduit, aborda altă tactică:

— Louise, nu mă părăsi! Te iubesc! Nu pot trăii fără tine!

— Încearcă să mă uiţi, dragul meu! Fă şi tu o călătorie! Nu mai ai obligaţii politice care să te ţină înlănţuit de Bucureşti. Ia-ţi soţia – am auzit că este o fiinţă foarte agreabilă – şi plecaţi la Paris sau la Veneţia, într-o nouă călătorie de nuntă.

— Louise, îţi baţi joc de mine!

— Scarlat, este oare nevoie să-ţi amintesc că un om de lume nu inoportunează o femeie? Vrei să-mi schimb părerea despre tine? Ce-a fost a fost! Începem un nou episod din viaţă, fiecare pe contul său. Haide, fii înţelegător şi du-te la soţia ta!

Agită un clopoţel de argint. Un valet deschise uşa după mai puţin

de o secundă. Îi poruncise oare Louise să stea acolo, pentru orice eventualitate? Scarlat se simţi îngrozitor de umilit. Avu impresia că, de sub masca de slugă stilată, valetul îl privea ironic. Se uită nehotărât la Louise, vru să mai spună ceva, dar se răzgândi. O salută şi se îndreptă spre uşă.Abia atunci auzi glasul ei rostind cu o indiferenţă care-l zdrobi:

— Iosif, cupeul să tragă la scară!

Scarlat ieşi năuc. Când se văzu sub cerul liber, îşi duse mâna la frunte. O ameţeală bizară îl făcu să se sprijine de portiera trăsurii sale. De pe stradă îi ajunse la ureche strigătul unui vânzător de ziare:

— „Românul”! Ediţie specială! Generalul Florescu a acceptat să constituie noul guvern. Ediţie specială!

* * *

Roibul arab, cu coamă mătăsoasă şi ondulată ca pletele unei fecioare, păşea elastic, în trap spaniol, descriind volte largi în manejul presărat cu rumeguş. Proaspătul căpitan Nikolai Petrovici Gârbov îşi conducea calul cu măiestrie, sub privirile condescendente ale unor blazaţi ofiţeri de cavalerie, care socoteau că s-ar coborî în propriii lor ochi dacă ar recunoaşte surprinzătorul talent în arta echitaţiei al prozaicului infanterist. Pe Nikolai Petrovici îl ustura aerul de superioritate al călăreţilor, dar se prefăcea a nu-l lua în seamă. Primul concurs hipic cu obstacole pe care îl câstigase în toamna trecută, luând-o înaintea unor concurenţi cu palmares strălucit, îi mângâiase într-o oarecare măsură amorul propriu, făcându-l să resimtă mai puţin umilinţa de a face parte dintr-o armă eminamente pedestră.

Nikolai Petrovici suferea cumplit fiindcă, datorită originii sale mic-burgheze, nu-i fusese îngăduit să facă parte dintr-un regiment de gardă imperială şi nici să devină cavalerist. Părintele său, Piotr Kuzmici Gârbov, negustor de seamă şi mare bogătaş, ridicat însă de jos, îl îndemnase să se dedice comerţului, unde ar fi avut încă de la început o poziţie fruntaşă. În armata împănată cu aristocraţi snobi, aroganţi şi plini de ei, se va simţi ca un intrus.

Nu-i dăduse ascultare şi se înscrisese într-o şcoală de ofiţeri de infanterie, deschisă – potrivit noilor orânduiri stabilite de contele Miliutin – şi tinerilor cu origine burgheză sau ţărănească. Câte bobârnace nu înghiţise de la ofiţeraşii aceia trufaşi şi vani, care nu pierdeau ocazia să-i amintească – pe ocolite sau chiar brutal – că

este un tolerat! Dacă s-ar fi limitat la prietenia camarazilor săi din infanterie – burghezi ca şi el – s-ar fi bucurat de un trai tihnit şi modest, între egali. Dar lui Nikolai Petrovici îi repugna tihna şi modestia. Nu îmbrăţişase cariera militară spre a-şi asigura existenţa, doar pentru a se împăuna cu uniforma ofiţerească şi cu fireturile strălucitoare, atât de admirate de tinerele domnişoare. Veniturile personale îi îngăduiau să ducă o viaţă de nabab, să aibă echipaj propriu, cai de curse şi un cochet apartament într-o opulentă casă de raport de pe Puşkinskaia.

Ofiţerii nobili îi acceptau compania fiindcă îl tapau cu împrumuturi rareori restituite. Erau nelipsiţi la petrecerile sale, îndeobşte foarte deocheate, mâncau şi beau pe socoteala lui fără a se simţi obligaţi la reciprocităţi. Nu-l invitau în casele lor, fiindcă nu-l socoteau demn să le frecventeze familiile.

După ce îşi încheie programul de echitaţie, executat cu regularitate spre a nu-şi pierde antrenamentul, îşi cinsti camarazii la popotă cu câte o cupă de şampanie, apoi se despărţi de ei şi plecă spre locuinţa sa. Zurgălăii bidiviilor de la sanie creau un agreabil fundal sonor, în acord cu gândurile-i trandafirii.

Era pe punctul de a da o mare lovitură mondenă. Recent, solicitase înscrierea în „Yacht-club”. Căpitanul prinţ Scepcin, care-i era îndatorat până în gât, făgăduise să îi sprijine candidatura. Scepcin, deşi stătea prost cu banii, era unul dintre stâlpii clubului, iar cuvântul său avea greutate. Nikolai Petrovici încerca să-şi imagineze surpriza camarazilor de regiment când le va spune cu nepăsare că a fost cooptat membru al celui mai select cerc din Odessa. Ar fi primul ofiţer de infanterie primit la „Yacht-club”. Prestigiul său în societate ar înregistra un salt spectaculos. Cine s-ar mai încumeta să spună că Nikolai Petrovici Gârbov este fiul unui negustoraş oarecare? În drum spre casă se opri la frizerul său preferat – francez de origine – priceput ca nimeni altul să-i onduleze artistic părul ţepos, utilizând numai apă şi briliantină. Ar fi putut să se folosească de serviciile frizerului de la regiment, dar în împrejurări deosebite se impunea să acorde toaletei sale îngrijiri deosebite. Seara, la nouă, era invitat la balul oferit la palatul guvernamental de consilierul privat actual Erdeli, guvernator al provinciei Kerson, în cinstea comandantului trupelor din circumscripţia militară Odessa, generalul Semeka, şi a soţiei acestuia. Era pentru prima dată în viaţă că Nikolai Petrovici primea o asemenea invitaţie. Ştia că ofiţerii inferiori aveau doar rostul să

danseze pe soţiile şi pe fiicele mai-marilor zilei. De obicei, erau preferaţi cavalerişţii, pentru uniformele lor foarte aspectuoase şi deci potrivite cu decorul unei reuniuni oficiale. Şi de data aceasta fusese singurul ofiţer inferior de infanterie poftit la palatul guvernamental. Încercă să găsească o explicaţie a acestui regim de favoare. Se datora oare succesului său la concursul hipic de obstacole?

Va scrie neapărat tatălui său despre marea onoare care i se făcuse. Bătrânul se va bucura când va afla că fiul său a devenit un obişnuit al înaltei societăţi din Odessa.

La frizerie îl întâmpină acelaşi miros complex de săpun parfumat, pudră, colonie şi ulei de păr, la care se adăuga lavanda turnată din belşug pe halatele albe ale domnului Lebonton, patronul, şi ale celor şase salariaţi ai săi. La apariţia căpitanului, francezul se ploconi adânc, cinste pe care o făcea numai clienţilor deosebit de generoşi. Deşi toate scaunele erau ocupate, îi vorbi cu surâzătoare grabă:

— Domnule căpitan, vă servim în câteva minute! Vă rugăm, luaţi loc! Aveţi acolo, pe masă, toate ziarele din capitală.

De sub prosopul umed, aşternut peste obrazul bărbatului servit de însuşi patronul, se auzi un glas jovial:

— Nikolai, băiatule, mă fac frumos fiindcă sunt poftit diseară la balul guvernatorului.

Gârbov recunoscu vocea cu falsete de scapet a camaradului său de regiment, căpitanul de infanterie Piotr Aleksandrovici Zaburov.

— Şi eu sunt invitat, rosti cu afectată indiferenţă Nikolai Petrovici.

Încercă o tainică dezamăgire la gândul că nu fusese unicul ofiţer din regimentul 48 poftit de guvernator. Se aşeză pe un scaun lângă măsuţa acoperită cu jurnale.

Lebonton ridică prosopul umed de pe faţa lui Zaburov, care răsări rotundă ca o lună.

— Am o veste mare pentru tine, Nikolai! strigă Piotr Aleksandrovici.

— Dă-i drumul! replică Gârbov fără chef, adăugind mintal: „Să nu-mi spui că ţi-au acceptat şi ţie candidatura la „Yacht-club!”

— Vino lângă mine, să-ţi şoptesc la ureche! îi făcu semn Zaburov, scoţându-şi mâna de sub şervetul amplu care-l înfăşură ca pe o sarma.

Toată lumea din frizerie îşi ascuţi auzul, dar nu fu în stare să

desluşească vorbele turnate de Zaburev în pâlnia urechii prietenului său.

— Află, Nikolai, băiatule, că începe războiul. Mâine de dimineaţă, primul eşalon al regimentului nostru pleacă spre Prut.

Lui Nikolai Petrovici îi plăcu şi nu-i prea plăcu vestea. Îl zgândărea agreabil perspectiva unor campanii care în concepţia lui îmbrăcau veşminte de turnir, dar îl nemulţumea plecarea din Odessa tocmai acum, când începuse să devină „cineva”.

Lebonton era un fin psiholog. Făcu o legătură între expresia gravă aşternută brusc pe chipul lui Gârbov şi veştile din gazetă. Interveni volubil:

— Aţi citit în jurnal cât de rău s-au încurcat lucrurile în Bosnia şi în Herţegovina, domnilor ofiţeri? Răsculaţii au respins propunerile făcute de marile puteri Turciei, în vederea unei încheieri grabnice a luptelor din Balcani.

— Aşa e! întări Zaburov. Răsculaţii cer să li se cedeze o treime din pământurile latifundiarilor turci.

— Mai cer să li se dea despăgubiri, atât în bani, cât şi în vite, şi utilaje agricole, completă Lebonton.

— Revendică, de asemenea, scutirea de dări pe trei ani, evacuarea trupelor turceşti de pe teritoriul Bosniei şi Herţegovinei, spuse în continuare căpitanul Zaburov.

— Nu se mulţumesc cu atât, reluă Lebonton. Mai pretind dezarmarea turcilor indigeni, precum şi garantarea tuturor acestor reforme de către marile puteri.

— Exact! sublinie Zaburov, agitându-se sub şervetul său.

— Odată şi odată îi vom învăţa noi minte pe turci! strigă din celălalt capăt al sălii un bărbos cu ochelari şi mutră de intelectual.

Nikolai Petrovici îl ignoră. Nu-i plăceau civilii care se amestecau în vorbă neîntrebaţi. Nu făcu nici un comentariu în jurul veştilor publicate dealtfel – în extenso – şi în ziare.

— Turcilor le trebuie o lecţie aspră! declară cu importanţă Zaburov după ce îşi examina în oglindă proaspăta tunsoare.

Se sculă de pe scaun, îşi puse mantaua, cascheta, apoi se adresă lui Gârbov, ducând mâna la cozoroc:

— Pe diseară, la palatul guvernatorului!

Părăsi grav frizeria, urmărit de privirile tuturor clienţilor. Lebonton încercă să închege o conversaţie plăcută şi cu Nikolai Petrovici, dar acesta păstra o tăcere morocănoasă. Frizerul se mărgini să monologheze despre iarna care părea să se eternizeze,

despre barba ascuţită care tindea să detroneze favoritele, despre rochiile cu turnură care avantajau atât de categoric crupele femeilor, dându-le rotunjimi rubensiene.

Nikolai Petrovici se mărginea să mormăie din când în când. După ce îl ferchezui cum se pricepu mai bine, Lebonton îi plimbă o oglindă pe la ceafă spre a-i permite să-şi vadă ansamblul tunsorii. Căpitanul conveni că arăta foarte bine. Avea obrazul tânăr, ochiul vioi, mustaţa îndrăzneaţă, bărbia voluntară…

Plăti şi plecă spre casă. Când Klim, ordonanţa, îi deschise uşa apartamentului, îl întrebă nerăbdător:

— A venit corespondenţa?

Klim, un ucrainian domol, cu capul rotund ca o tărtăcuţă, răspunse cu glas cântat:

— Venit, dom' căpitan!.

Îi prezentă scrisorile pe o tavă – aşa cum îl învăţase Gârbov – apoi se retrase la bucătărie. Un plic cu en-tete-ul „Yacht-club"-ului îl făcu pe ofiţer să tresară. Îl desfăcu emoţionat. Inima îi ticăia agitată de o vagă teamă. Recu-noscu scrisul lui Scepcin:

29 martie 1876 Odessa

„Dragul meu Nikolai Petrovici,

În ciuda stăruinţelor mele, conjugate cu manevrele de culise ale prietenilor pe care i-am mobilizat spre a-ţi susţine candidatura, n-am reuşit să obţinem numărul de voturi necesare primirii tale în rândurile membrilor clubului.

Sunt convins că la viitorul scrutin vom înfrânge opoziţia căpăţânoşilor care se opun primenirii clubului cu tineri valoroşi de seama ta. Te rog să ai toată încrederea în prietenia mea care nu se va dezminţi niciodată.

Al tău servitor, Nikita Pavlovici Scepcin

P.S. Putem sărbători anticipat succesul pe care-l vom obţine la alegerile din toamnă. Ţine fruntea sus!

N. P. S."

Nikolai Petrovici făcu scrisoarea ghemotoc şi o aruncă furios în focul din cămin. „Nu mă vreţi! şcrâsni frământându-şi mâinile. Am să devin membru al clubului vostru chiar dacă va trebui să calc peste cadavre. Veţi vedea atunci cine este Nikolai Petrovici Gârbov!"

Ameninţarea era gratuită, căci pentru moment nu dispunea de mijloace spre a şi-o pune în practică. Scepcin fusese un imbecil. Să îndrăznească numai să-i mai ceară bani cu împrumut! Îl va trimite

la cămătarii care-l vor jumuli de toate penele.

Posomorit începu să-şi îmbrace uniforma de gală. Cine ştie ce afront i se va mai face şi la palatul guvernatorului?! Îl încolţi gândul să-şi scoată tunica şi să rămână acasă, în halat şi în papuci. Mâine de dimineaţă trebuia să se prezinte devreme la cazarmă, deoarece comandantul regimentului anunţase convocarea întregului corp ofiţeresc în sala de conferinţe. „Cine ştie ce ordine stupide are să ne mai dea!” Deodată îi reveniră în minte vorbele lui Zaburov în legătură cu plecarea regimentului. „Vine războiul! cugetă. Acolo, în faţa morţii, vom fi cu toţii egali. Şi ţăranii, şi burghezii, şi nobilii. Cei de la „Yacht-club” vor muri laolaltă cu noi, cestilalţi”.

Când îşi văzu în oglindă silueta suplă, prinsă în uniforma elegantă acoperită cu fireturi, încercă un vag simţământ narcisistic. Dacă ar fi avut şi câteva decoraţii, i-ar fi stat mult mai bine. La război îşi va umple pieptul cu ordine şi medalii. Numai de el va depinde să se evidenţieze în faţa şefilor ierarhici, până la cele mai înalte eşaloane. Va face risipă de vitejie, va cuceri grad după grad, va obţine, tânăr încă, galoanele de general. Cei de la „Yacht-club” îl vor convoca spre ai înmâna diploma aurită a membrilor de onoare, dar el îi va refuza cu dispreţ. Ah, ce cumplit îl mai durea respingerea candidaturii!

Va merge totuşi la bal. Acolo îl va întââni pe Scepein şi pe mulţi dintre membrii clubului. Dar nu le va da importanţă. Le va demonstra că este poftit la balurile oficiale deopotrivă cu ei.

Porunci ordonanţei să-i aducă o sanie de piaţă. Nu se îndura să-şi lase vizitiul şi caii să-l aştepte toată, noaptea în frig. Scepein şi cei de o seamă cu el nu înţelegeau că şi servitorii erau oameni. Dar el, Nikolai Petrovici Gârbov, avea alte concepţii.

Ajunse la palatul guvernământului când ceasul de pe frontonul clădirii indica ora opt precis, aşa cum scria în invitaţie. Avu o mare emoţie când pătrunse în monumentalul vestibul străjuit de lachei în livrele, care-i luară cu gesturi rotunde cascheta, mantaua îmblănită şi sabia. În capătul de sus al scării îl întâmpină însuşi guvernatorul, care-i strânse distrat mâna, în vreme ce un majordom îmbrăcat în negru, ca un cioclu, îi anunţă răspicat numele. Când intră în saloanele cu tavane înalte, magnific aurite şi cu uriaşe coloane de marmoră, încercă un simţământ de strivire, de nimicnicie, faţă de splendorile din jur. Tatălui său, milionarul Piotr Kuzmici Gârbov nu i se făcuse niciodată cinstea de a fi poftit într-un astfel de sanctuar. Fiul, graţie uniformei militare, pătrundea în palatele rezervate mai-

marilor imperiului.

Îşi umflă mândru pieptul şi, euforic, reluă inspecţia majestuoaselor săli. Ce-ar zice maică-sa, părintele său, bunii şi străbunii lui – ţărani umili şi obidiţi – dacă l-ar vedea stând cot la cot cu generali, cu guvernatori, cu consilieri imperiali? Arunca priviri cuceritoare domnişoarelor aşezate cuminţi pe scaune orânduite de-a lungul pereţilor, sub protecţia cerberilor materni. Îl zări şi pe Scepein, care îl salută de la distanţă, şi veni spre el. Nikolai Petrovici făcu o piruetă, lăsându-l cu mâna întinsă.

O orchestră militară, instalată într-o galerie sprijinită de cariatide înfăţişând zeităţi antice, cânta valsuri şi poloneze. Nikolai Petrovici îşi zise că sosise momentul să-şi înscrie pe carnetul de dansator numele viitoarelor partenere. Îşi cunoştea obligaţiile. Avea însă de gând să invite numai fete tinere. Poate că va întâlni vreo bogată şi nobilă candidată la măritiş, care să-l placă…

Dar mai înainte va face o vizită la bufet. Un pahar cu şampanie l-ar întări curajul. Porni într-acolo, dar tocmai când ieşea din salon fu cutremurat de o explozie care părea să se fi produs în faţa intrării palatului. Se stârni agitaţie, se auziră ţipete.

Nikolai Petrovici se îndreptă în fugă spre vestibul. Poate că va fi nevoie de braţul său! Coborî scara cea mare sărind câte trei sau patru trepte deodată, făcându-şi anevoie loc printre invitaţii şi servitorii care alergau împanicaţi. Traversă vestibulul şi ieşi în curte. Guvernatorul se afla în faţa intrării palatului, laolaltă cu generalii Semaka şi Vannovski, precum şi cu mulţi alţi ofiţeri, în curte domnea o mare dezordine. Resturile cătorva cai zăceau amestecate cu sfărâmăturile unei sănii. Pete de sânge împroşcară scara de la intrare.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Nikolai Petrovici pe un civil atât de impresionat, încât abia reuşi să bolborosească ceva neânţeles.

— Am să-ţi spun eu ce s-a întâmplat! auzi deodată glasul de eunuc al lui Zaburov, care apăru în preajma lui. Eram aici când a sosit domnul general Semaka şi doamna. Au coborât din sanie şi urcau tocmai scara, când s-a auzit o explozie. Sania a sărit în aer cu cai cu tot. Un vizitiu şi un lacheu au fost ucişi pe loc. Domnul general şi soţia sa au scăpat neatinsi. Au avut mare noroc.

Nikolai Petrovici văzu un cerc de oameni în jurul unor mogâldeţe întinse pe pietrişul din curte. Caii de la câteva sănii, speriaţi încă, se smuceau în hamuri. Vizitii se străduiau zadarnic să-i liniştească. Un atelaj alcătuit din doi armăsari roibi, foarte nervoşi, ţâşni

deodată, doborându-şi vizitiul în zăpadă. Sania trecu în goana cailor peste pântecele omului, strivindu-l. Armăsarii răsturnară apoi o sanie cu invitaţi ce tocmai intra în curte. Câţiva servitori alergară, străduindu-se să pună capăt dementei curse a roibilor, care descriau volte dezordonate, stârnind panică în jurul lor.

Fără să stea la gânduri, Nikolai Petrovici se repezi spre atelajul ambalat. În câteva salturi îl ajunse din urmă şi, calculându-şi bine avântul, reuşi să se agate de căpăstrul armăsarului din dreapta. Se lăsă târât cu picioarele priponite în zăpadă până ce caii îşi micşorară iuţeala, apoi se opriră, fornăind şi tremurând. Un vizitiu îi luă în primire, eliberându-l pe Nikolai Petrovici, care se scutură pe haine şi se înapoie printre invitaţi.

Guvernatorul şi cei doi generali care-l încadrau îl felicitară pentru iniţiativa sa. Se auziră câteva aplauze timide, dar se curmară curând, din respect pentru victimele atentatului.

— Balul continuă! anunţă emfatic guvernatorul. De familiile servitorilor ucişi se va îngriji guvernământul. Sunt bucuros, Excelenţă, că atât dumneavoastră, cât şi doamna aţi scăpat neatinşi! se adresă generalului Semaka. Autorităţile vor lua toate măsurile pentru prinderea şi pedepsirea atentatorilor.

Fraza, rostită sforăitor, nu risipi îngrijorările timoraţilor. De la o vreme, atentatele se înmulţiseră, în ciuda arestărilor operate de poliţie şi a represiunilor brutale.

Doi servitori scuturară de zăpadă uniforma lui Nâkolai Petrovici şi îi curăţară cizmele de lac. Istorisirea isprăvii lui făcu ocolul saloanelor, egalând senzaţia provocată de încercarea nihilistilor de a-l suprima pe generalul Semaka. Nikolai Petrovici putea acum să înscrie în carnetul său de bal numele celor mai frumoase domnişoare, pe alese.

La un moment dat se apropie de el pe nesimţite o fată tânără, îmbrăcată virginal în alb. Ţinea ochii plecaţi, aşa cum i se cuvine unei domnişoare cu educaţie aleasă. Ajunsă în preajma lui, ridică ochii şi îi zâmbi. Nikolai citi atunci în adâncul lor o adoraţie care-l măguli.

— Iertaţi-mă, domnule căpitan, că am venit la dumneavoastră fără să fim prezentaţi. V-am văzut în curte, când aţi imblânzit armăsarii. Aţi fost extraordinar! Vă felicit!

Desprinse din micul buchet de violete purtat la corsaj o floare şi i-o dărui.

— Deşi nu se obişnuieşte ca fetele să ofere flori tinerilor, eu am

să calc această regulă.

— Domnişoară, mă copleşiţi!

Luă violeta, îi aspiră parfumul şi o prinse la una, din butonierele tunicii.

— M-aţi decorat, domnişoară, cu cel mai înalt ordin. Vă mulţumesc, îi sărută mâna: Permiteţi să mă prezint: căpitanul Nikolai Petrovici Gârbov.

— Îmi pare bine, îi zimbi fata. Vannovski, Tatiana Vannovska, este numele meu.

— Sunteţi rudă cu domnul general Vannovski? întrebă circumspect ofiţerul.

— Fiica lui. Dar aceasta nu trebuie să vă sperie, îi surise cu drăgălăşenie, dar şi cu uşoară maliţiozitate. Deşi nu văd în program nici un Damen Walzer, am să vă întreb dacă nu aveţi în carnetul de bal un loc liber şi pentru mine?

Nikolai Petrovici simţi că îl trec căldurile. Să fi fost de vină temperatura de seră din saloane, sau prezenţa fiicei generalului?

— Aş fi fericit, domnişoară, să-mi acordaţi un dans.

— Al zecelea vals de pe carnetul meu este liber, spuse Tatiana.

— Şi al meu este liber.

Îşi înscriseră reciproc numele.

Orchestra se lansă într-o foarte vioaie mazurcă...

— Domnule căpitan, partenera dumitale te aşteaptă. Nu-i pune răbdarea la încercare.

Îi făcu semn cu mâna, apoi dispăru în mulţime. Nikolai Petrovici era atât de tulburat de noua lui cunoştinţă, încât, deşi îşi propusese să fie deosebit de galant şi cu celelalte domnişoare înscrise pe carnetul său de bal, gândurile îi fugeau numai la Tatiana Vannovska, spre dezamăgirea partenerelor lui, care se aşteptaseră să aibă de-a face cu un tânăr mult mai atent faţă de ele.

Într-o pauză a orchestrei, Nikolai Petrovici făcu o vizită la bufet. Devoră câteva tartine cu icre negre şi goli un pahar de şampanie. Avea nevoie de puţin alcool ca să-şi fortifice curajul. Simţea un gol în stomac când se gândea că va trebui să se prezinte generalului Vannovski, comandantul celui de-al 12-lea Corp de Armată, un fel de zeitate inaccesibilă ofiţerilor inferiori, spre a-l solicita izbindu-şi călcâiele:

„Permiteţi-mi, vă rog, domnule general, să invit pe domnişoara, fiica dumneavoastră, la dans!”

Şeful orchestrei ridică bagheta, lovind uşor în pupitru. Primele

acorduri ale valsului făgăduit Tatianei Vannovska prinseră să plutească asupra sălii. Nikolai Petrovici îşi potrivi tunica, eşarfa, îşi puse mănuşile albe şi plecă la atac, rugându-se proniei să-l ajute a trece cu bine acest greu impas.

Ajuns în faţa generalului, luă poziţie de drepţi şi rosti formula protocolară, repetată în gând de mai multe ori. Generalul Vannovski se afla într-un grup de generali. Tatiana stătea în mijlocul lor şi zâmbea. Generalul ascultă distrat cuvintele rostite reverenţios de căpitan şi, înainte de a-şi relua discuţia cu generalii, răspunse scurt:

— Te rog! Te rog!

Roşu ca o tomată, ofiţerul se ploconi în faţa fetei care-i întinse cu gentileţe mâna. Deşi Tatiana era încântătoare, valsul fu pentru Nikolai Petrovici un adevărat chin. Avea tot timpul impresia că generalul îl urmărea inchizitorial cu privirile. Dansa băţos, ţinându-şi partenera la distanţă spre a nu se spune că era lipsit de respect. Zâmbetul amuzat de pe chipul ei îl irita. Când valsul se încheie şi Nikolai sărută mâna Tatianei, aceasta îi spuse cu drăgălăşenie:

— Mâine seară avem invitaţi. Mi-ar face plăcere să vii şi dumneata.

Ofiţerul replică maşinal:

— Sunt foarte onorat, domnişoară Tatiana. Dar mâine trebuie să părăsesc Odessa. Îmi însoţesc regimentul într-o misiune...

— Bine, bine, replică ea, aceasta se poate aranja. Nikolai Petrovici nu mai insistă, îşi spuse că fata glumeşte.

O conduse la părintele ei, aşa cum impunea eticheta. Tatiana pătrunse hotărâtă în mijlocul generalilor.

— Tată, îmi dai voie, sper, să-l invit mâine seară la noi pe domnul căpitan Gârbov?

Generalul aruncă o privire piezişă peste umăr, ofiţerului topit de emoţie.

— Sigur. N-am nimic împotrivă. Invită-l!

A doua zi de dimineaţă, colonelul Popov, comandantul Regimentului 48 Infanterie, comunică ofiţerilor săi, adunaţi în sala de conferinţe, că unitatea lor se va deplasa pe Prut, spre a întări trupele masate deja în acea zonă. Dădu apoi citire ordinului de operaţii întocmit în ajun, indicând nominal ofiţerii desemnaţi a rămâne la partea sedentară. Printre aceştia se număra şi căpitanul Zaburov.

Când ieşi din sala de conferinţe, Nikolai Petrovici îşi zise că va

trebui să-şi ceară scuze în scris Tatianei Vannovska spre a-şi justifica imposibilitatea de a participa la recepţia din acea seară. Întocmi scrisoarea cu multă caznă şi o trimise la destinaţie prin intermediul ordonanţei.

Încântat că scăpase de această corvoadă, se dedică liniştit pregătirilor de plecare pe zonă. Terminase de inspectat cazarmamentul companiei sale, când se pomeni chemat la raport de Teleghin, comandantul batalionului. Maiorul Teleghin era prototipul ofiţerului cazon. Sub aparenţa sincerităţii, spunea cele mai brutale adevăruri. Când Nikolai Petrovici se prezentă în cancelaria batalionului, şeful său direct îl întâmpină cu un zimbet sarcastic:

— Aveam o părere bună despre dumneata, căpitane Gârbov. Nikolai Petrovici îşi dădu seama că maiorul era supărat rău, de vreme ce i se adresa menţionându-i, pe lângă nume, şi gradul. În convorbirile cu subalternii folosea numai numele de familie, întreaga titulatură o rostea doar în faţa frontului. Maiorul continuă, după ce trase nervos un fum dintr-o ţigară de foi:

— Văd că şi dumneata ai început să te ascunzi sub pulpana şefilor când dai de greu. Exact ca acei fils a papa, crescuţi în puf, pe care nu-i pot înghiţi.

— Cu ce-am greşit, domnule maior? îndrăzni Nikolai Petrovici să-l întrebe.

Maiorul repetă persiflant:

— Nu ştii? Inocentul! Continuă tăios: Am primit ordin telegrafic de la Corpul de Armată să-ţi acordăm o învoire de douăzeci şi patru de ore, spre a te înfăţişa în seara aceasta la recepţia oferită de domnul general Vannovski. Evident, am executat porunca. Din clipa aceasta eşti liber până mâine, la aceeaşi oră. Locotenentul Rotnikov se va ocupa în locul dumitale de îmbarcarea companiei în tren şi de transportul pe calea ferată. Bună ziua, căpitane Gârbov.

Nikolai Petrovici părăsi confuz cabinetul majorului. Intrase în mare încurcătură. Tatiana Vannovska, sub înfăţişarea ei fragilă, ascundea o duritate de fier, împletită cu o rafinată diplomaţie. Numai aşa putea fi explicată intervenţia tatălui ei în favoarea lui Gârbov.

Când se înapoie la compania sa pentru a da unele dispoziţii locotenentului Rotnikov, în vederea îmbarcării trupei, se întâlni cu câţiva ofiţeri care-l priviră curioşi, dar şi cu vizibilă invidie. Nikolai Petrovici înţelese că maiorul Teleghin avusese grijă să răspândească vestea, spre a-şi compromite subalternul în ochii

camarazilor. Numai că mentalitatea lui nu se potrivea cu a celorlalţi ofiţeri. Scepcin – de pildă – îi ieşi în întâmpinare, arborând un foarte cald zâmbet:

— Bravo, prietene! Ştiam eu că ai stofă! Mâine, poimâine, te vedem aghiotant al generalului Vannovski. Când te vei pomeni acalo, sus, să nu mă uiţi! N-am putut acum să fac mare lucru la „Yacht-club”, dar îţi rezerv în curând o surpriză. O mare surpriză!

După ce-şi termină treburile la regiment, Nikolai Petrovici plecă gânditor spre casă. Intrase într-o nouă fază a existenţei sale. Altfel Scepcin nu s-ar fi arătat atât de amabil, de prevenitor. Poate că visurile lui nu fuseseră deşarte.

Fiindcă venise ora prinzului, se opri la restaurantul „Maison d’Or”, un fel de culme a rafinamentului gastronomic, unde dădu iarăşi peste Scepcin. Prinţul îl întâmpină îmbrăţişându-l de faţă cu toată lumea.

— Colonelul a dat ordin ca toţi ofiţerii să mănânce la popotă, spre a rămâne permanent în preajma soldaţilor. Eu, ca şi tine, dar într-o măsură mai modestă, am reuşit să mă eschivez. Sunt invitat la dejun de unchiul meu, generalul aghiotant conte Muraviev-Amurski, membru al Consiliului Imperial, aflat în trecere prin Odessa. Dacă vrei, vino să i te prezint. E un-bătrânel foarte simpatic. Ţarul ţine mult la el.

Nikolai Petrovici avea senzaţia că este ridicat pe creasta unui val uriaş, care-l ducea cu iuţeala vântului spre orizonturi atât de strălucitoare, încât îl orbeau. Nu-şi va arde oare aripile, ca fluturii de noapte vrăjiţi de lumina mistuitoare a flăcărilor?

Când se prezentă contelui Muraviev, constată că „bătrânelul” descris de Scepcin era un bărbat cu multă prestanţă, care-şi purta cu tinerească energie mai bine de şase decenii de existenţă. Muraviev îl trată ca pe un om din lumea lui, cu atât mai mult cu cât Scepcin lăudase performanţele hipice ale prietenului său.

— Hipismul este sportul regilor! grăi sentenţios generalul. Regret că ofiţerii de azi nu mai sunt la înălţimea predecesorilor. Parcă ar fi crescuţi în vată. Războiul care bate la uşă trebuie să ne găsească pregătiţi pentru mari şi grele încercări. Nu avem nevoie de ofiţeri de salon.

Scepcin tuşi încurcat. Aruncă o privire pe sub sprâncene prietenului său, care se îmbujorase ca o fecioară. După prânz, Garbov se înapoie la locuinţa sa. Trebuia să se pregătească pentru recepţie. Înainte însă de a începe să se îmbrace, se gândi să bată la

uşa învăţătorului Efrem Mironov, locatarul unei cămăruţe de la mansardă. Mironov era singurul prieten pe care şi-l făcuse în acest imobil locuit numai de snobi foarte exclusivi în relaţiile lor sociale. Un căpitan de infanterie, deşi bogat, nu avea pentru ei nici o însemnătate. Îi impresionau doar titlurile nobiliare. Ofiţerii ridicaţi din rândurile burgheziei deveneau interesanţi numai de la gradul de colonel în sus.

Mironov era slab ca o aşchie, purta ochelari cu multe dioptrii şi uneori tuşea atât de tare, încât se învineţea la faţă, iar ochii i se rotunjeau ca nişte cireşe. Mironov îl primi cu bucurie pe ofiţer. Pe amândoi îi lega nostalgia pentru pământul natal, pentru mediul din care ieşiseră. Chiar daca Nikolai Petrovici – în goana lui după himere – refuza să o recunoască, se simţea înlănţuit de lumea din mijlocul căreia se ridicase. Câteodată îl apuca dorul de casa părintească, de tatăl lui, grosolanul Piotr Kuzmici Gârbov, de surorile-i atât de necioplite. Apoi visurile îl acaparau iarăşi, făcându-l să-şi renege trecutul, familia, să-şi îndrepte privirile înainte, spre lumea iluziilor sale.

— Dragul meu Efrem Stepanovici, regimentul meu pleacă spre graniţă. Mâine părăsesc şi eu Odessa. Dacă nu te supără, aş vrea să-ţi las apartamentul meu în grija. Am acolo câteva flori care trebuie stropite, o pisică şi un canar, care au nevoie de hrană. Aş putea să mă adresez portăresei, dar ştiu că-mi va răscoli prin lucruri, apoi va începe să mă critice că n-am rufărie intimă de mătase, cu monogram, că mobilele şi covoarele mele nu sunt tot atât de frumoase ca ale vecinilor de palier. Ştii ce înseamnă când intri în gura slugilor…

— Ştiu, Nikolai Petrovici. Am să mă ocup de florile, pisica şi canarul dumitale. Îţi promit.

— Îţi las şi banii necesari.

— Cu atât mai bine.

— Mâine, înainte de plecare, am să-ţi predau cheia apartamentului.

Se despărţi de învăţător, încântat că scăpase de grija casei. Se înapoie în dormitorul său, îşi scoase din dulap uniforma de ceremonie şi, ajutat de ordonanţă, începu să se îmbrace.

Seara, la ora opt precis, când trenul cu trupe se punea în mişcare îndreptându-se spre graniţă, Nikolai Petrovici, elegant, pudrat, parfumat, îşi făcea intrarea în salonul casei Vannovski…

* * *

Pe culmea unui mamelon din lunca Dunării apărură doi călăreţi. De acolo, de sus, contemplară vegetaţia luxuriantă – o mare verde – care încadra brâul argintiu al uriaşului fluviu. Ceaţa uşoară, joasă, a dimineţii, aurită de razele soarelui, plutea agăţându-se în ramurile copacilor.

Călăreţii – bătrânul Manole Vulturescu şi arhaicul său prieten Miron Craioveanu – fermecaţi de priveliştea calmă a luncii, schimbară priviri extatice.

— Cele şapte minuni făurite de mâna marilor artişti ai lumii sunt neînsemnate în comparaţie cu minunile naturii! exclamă Craioveanu. La tinereţe am navigat pe Amazon, am plutit cinci săptămâni pe undele cenuşii ale Volgăi şi am călătorit pe Mississippi. Dunărea însă le întrece pe toate. Zâmbi trist: În anii tinereţii am străbătut pământul-în lung şi în lat. Azi îmi pare că săvârşesc o mare ispravă dacă mă plimb o jumătate de oră călare… Plâng pe ruinele tinereţii mele, Manole. Sufăr, sufăr ca un câine. Nimic nu mă poate consola…

— Suferi fiindcă vrei, Miron. Te pierzi în contemplarea trecutului şi uiţi să trăieşti în prezent. Te-am invitat aici, la moşie, ca să te mai scot din ambianţa prăfuită în care te complaci, asemenea eroilor din romanele lui Sacher-Masoch.

— Nu ştiu, zău, Manole, dacă în cazul meu, se mai poate vorbi de erotism. Aproape că am şi uitat semnificaţia acestui cuvânt.

— Am să-ţi dovedesc că încerci să te înşeli pe tine însuţi, Miron. Mi-ai vorbit adineauri de scurtele tale plimbări călare. Cunoscându-ţi slăbiciunea pentru cai, ţi-am pus la dispoziţie grajdurile mele. Şi, slavă Domnului, ai avut de unde alege. Aşa e?

— Aşa e!… Şi lipiţani, şi orlovi, şi arabi, şi englezeşti pur sânge, şi alezani…

— Iar tu n-ai catadicsit să încaleci decât pe rosinanta asta pe care o porţi după tine ca pe o bijuterie de mare preţ. Nu e şi aceasta o formă a masochismului tău?

Miron Craioveanu clătină din cap cu melancolie.

— Într-un fel, ai pus degetul pe rană, Manole. Până astăzi n-am dezvăluit nimănui taina.

— Deci e o taină la mijloc. Bănuiam.

Miron rosti elegiac:

— Coama rosinantei ăsteia – cum îi spui tu – îmi aminteşte părul mătăsos al primului meu mare amor.

Manole Vulturescu râse:

— Eram sigur că e vorba de o femeie

Miron bătu afectuos cu palma grumazul iepei sale.

— S-a întâmplat la Paris, într-o seară, la Operă. Contele de Saint-Yves, un prieten al meu, m-a prezentat unei curtezane la picioarele căreia se prosterna protipendada pariziană. Să încerc a-ţi descrie cât era de frumoasă, ar fi lipsit de sens. Frumuseţea nu poate fi descrisa. Chiar din noaptea aceea i-am devenit amant.

— Nu mă mir. Ştiu că te aprinzi repede, Miron.

— Mă aprindeam repede. Acum… Dar să revin la povestea mea. Minunata aventură n-a durat decât două luni…

— De ce? Te-ai plictisit atât de repede de făptura aceea serafică?

— Nu. Ea s-a plictisit de mine, fiindcă îmi terminasem banii. De atunci am început să mă scufund în datorii, încetul cu încetul, cum te scufunzi într-un smârc. Acum nu mii se mai vede decât nasul.

— Eşti de admirat… sau de plâns, Miron. În ciuda deznodământului nefericit, îi păstrezi cu statornicie amintirea!

— Eh, mă consolez, fiindcă n-am fost singurul ruinat pentru ea. Femeia aceasta avea o mare putere de fascinaţie. Candidaţii aşteptau cu nerăbdare să se ruineze amantul en titre, ca să-i ia locul, deşi ştiau la ce riscuri se expun… Doi ani mai târziu, m-am întors la Paris, dar n-am mai regăsit-o…

— Cum zici că o chema pe nesăţioasa ta hetairă?

— Marie… Marie Duplessis.

Chipul lui Manole Vulturescu oglindi o mare surpriză:

— Marie Duplessis?!

— Ai cunoscut-o şi tu, Manole?

— Bineînţeles! Tot la Paris.

— Te pomeneşti că şi tu… Manole făcu o schimă dispreţuitoare:

— La mine n-au avut niciodată trecere damele astea cu apucături de vampir.

Cei doi bătrâni coborâră panta dulce a mamelonului şi, în pasul cailor, pătrunseră în hăţişul luncii. Soarele străbătea anevoie printre coroanele copacilor. Aerul era umed şi foarte răcoros.

— Mai ştii ceva despre ea? întrebă Miron Craioveanu.

— E oale şi ulcioare, dragul meu. A murit în ’48. Dar nu din cauza revoluţiei. A scos-o de pe afiş tuberculoza.

— În ’48? Eşti sigur?

— Foarte sigur.

— Înseamnă că avea 2l-22 de ani, spuse cu emoţie Miron.

— Şi-a dat duhul într-o mizerie cumplită, explică rece Manole. Dar cu asta nu s-a terminat povestea. Unul dintre ultimii ei amanţi, Alexandre Dumas-Fiul, dramaturgul, a imortalizat-o într-o piesă cu răsunet: „Dama cu camelii”.

— Dama cu camelii” e povestea Mariei Duplessis?

— Sigur.

Caii celor doi bătrâni începură să fornăie, dând semne de nelinişte.

Manole îşi struni bidiviul şi îl bătu domol pe grumaz:

— Uşurel, băiatule! Uşurel! Deodată observă o mogâldeaţă prăvălită pe iarbă şi ascunsă în parte după un tufiş. Miron, ce-i acolo? Parcă-ar fi un om!

— Ai dreptate! Hai să vedem ce e!

Descălecară şi se apropiară de mogâldeaţă. Manole dădu la o parte ramurile tufişului. Pe pământul umed zăcea un bărbat cu beregata tăiată. Bătrânul exclamă zguduit:

— Dumnezeule! Ce ticăloşie! Bietul om!

— Îl cunoşti?

— Cum să nu! Este Ioniţă, pădurarul! Unul dintre cei mai buni slujitori ai mei.

Faţa mortului era vânătă. Pe globurile ochilor deschişi şi în jurul nărilor colcăiau muşte. Din rana deschisă de la gât se scursese mult sânge.

— Groaznic! bâigui Miron. Să fi trecut nişte braconieri pe aici?

— Nu ştiu. Asta e al treilea caz. Săptămâna trecută au mai fost ucişi doi inşi. Ancheta e în curs.

— Acum ce facem? întrebă Miron.

— Îl ducem la el acasă. Nu e departe de aici. Opintindu-se, cei doi bătrâni ridicară de jos cadavrul şi îl puseră de-a curmezişul pe greabănul calului lui Manole. Apoi Manole şi partenerul său porniră pe jos, ţinând caii de căpăstru. În luncă, păsările cântau zburând din cracă în cracă. Manole era consternat. Crimele acestea nedezlegate îl descumpăneau. Ce făceau oare grănicerii?

După o perdea de vegetaţie apăru casa pădurarului – o gospodărie modestă. Cei doi moşieri o luară pe drumeagul îngust ce-şi făcea loc printre copaci. Ajunşi în preajma clădirii, se opriră îngroziţi. Pe pridvorul casei – cu uşile vraişte – zăcea o femeie tânără cu veşmintele sfâşiate. Părul lung, amestecat cu pământ, îi acoperea pe jumătate faţa tumefiată. Fusta îi era ridicată până la piept, descoperindu-i picioarele, pântecele, sexul mânjit de sânge.

Bătrânii descălecară. Manole se apropie de femeie şi îi apucă încheietura mâinii.

— E moartă.

Îşi scoase haina şi îi acoperi faţa. În aceeaşi clipă, o uşă scârţâi. Bătrânii tresăriră şi se uitară speriaţi în jur. Lângă ţarcul vitelor – sfărâmat şi golit – se afla, trântit cu faţa la pământ, un copilandru de vreo cincisprezece ani, cu mâna dreaptă încleştată pe coada unei furci. Miron se apropie de băiat şi îl întoarse cu faţa în sus. În aceeaşi clipă icni, stăpânindu-şi o senzaţie de vomă. Băieţandrul avea înfipt în coşul pieptului un topor. Cu mâna tremurândă, îi închise ochii sticloşi.

— Doamne Dumnezeule! Se închină: Bietul copil!

În aceeaşi clipă, Miron observă în pumnul strâns al băiatului un lănţişor rupt. Desfăcu anevoie degetele înţepenite şi găsi un breloc încrustat cu câteva cuvinte scrise cu caractere arabe. Bolborosi strivit de emoţie:

— Turcii, Manole, turcii!

În sala de mâncare a conacului Vultureşti – o încăpere vastă, cu mobile grele, spaniole, bogat ornamentate – soarele dimineţii îşi revărsa oblic razele, aurind în snopi particulele minuscule de praf care pluteau în aer.

Scarlat Vulturescu stătea în dreptul uneia din ferestre şi se uita pe geam, dând semne de nerăbdare. Purta un costum cenuşiu, de sport, croit impecabil. În încăpere se mai aflau încă şase membri ai puternicei familii Vulturescu. Cei doi fii ai lui Scarlat: Mihnea, de 27 ani, şi Şerban, de 22. Amândoi erau eleganţi ca şi tatăl lor. Scarlat n-ar fi tolerat o incorectitudine vestimentară, tot atât de gravă în concepţia, lui ca şi o crimă de lese-majestate. Cei doi tineri stăteau tăcuţi, neîndrăznind să tulbure tăcerea posomorită a părintelui lor.

Pe un scaun cu spătar înalt, împodobit cu blazonul Vultureştilor, cosea la un gherghef cumnata lui Scarlat, Lidia, o femeie de vreo 40 de ani, aparent mult mai tânără, datorită machiajului, dar mai ales exerciţiilor fizice ce-i păstrau supleţea corpului. Soţul ei, Matei, lipsea din ţară, fiind agentul diplomatic al României la Berlin. Avea doi copii vitregi – mărturie vie a primei căsătorii a lui Matei: pe Dan – 18 ani – şi pe Ioana – 21 de ani. Trăsăturile Ioanei, deşi frumoase, reproduceau atenuat duritatea chipului săpat parcă în granit al bătrânului Manole Vulturescu, bunicul ei. În schimb, Dan era delicat ca o fată. Impresia aceasta era accentuată de părul lung, cu inele castanii.

Se mai aflau de faţă şi Anda Boldescu, fiica lui Manole Vulturescu, măritată, în ciuda împotrivirii familiei, cu Iordan Boldescu, om politic de mare suprafaţă, partizan al lui Ion Brătianu şi, în consecinţă, adversar al partidului conservator, din care făceau parte mai toţi membrii clanului Vulturescu. După ce Anda izbutise să-şi impună voinţa, căsătorindu-se cu alesul inimii ei, între socru şi ginere se stabiliseră relaţii protocolare de toleranţă reciprocă. Cei doi bărbaţi nu-şi zâmbeau niciodată. Pentru Manole, ginerele său era un parvenit pe care-l acceptase numai de dragul fiicei sale. Iordan nutrea, faţă de socru simţământul unui om în toată firea pus în prezenţa unui bătrân alunecat pe panta ramolismentului.

În vreme ce broda la gherghef, Lidia discuta despre modă cu Anda şi Ioana. Mihnea şi Şerban schimbau priviri cu subînţeles, manifestându-şi tăcut nerăbdarea. Dan făcea opinie separată, stând într-un jeţ în faţa căminului şi contemplând focul. Din când în când, Lidia îl privea cu coada ochiului. Şerban aruncă în jur priviri de lup hămesit.

— Cât e ceasul, Mihnea? şopti fratelui său. Mihnea îşi consultă ceasul:

— Nouă şi jumătate.

— Stăm aici de trei sferturi de oră! Şi mi-e o foame!... Ce dracu face boşorogul de bunicu-tău de nu mai vine?

— Uşurel, uşurel! E şi bunicul tău, replică Mihnea. Când îţi face câte un cadou, îi sări de gât şi îi zici „Sărut mâna, bunicule!” Când nu-ţi face pe plac, „boşorogul” este numai bunicul meu!

— Ce-ar fi să ne aşezăm la masă? propuse Şerban, manifestând o îndrăzneală fără precedent.

— Ai înnebuni? exclamă Mihnea. Vrei să ne suspende subsidiile? Cu bunicul nu te joci!

Şerban îşi frecă pântecele:

— Mi-e o foame, domnule, de te-aş înghiţi cu cravată cu tot.

— Ce tot boscorodiţi acolo? tună de lângă fereastră Scarlat, iritat de şuşotelile băieţilor.

— L-am întrebat pe Mihnea cât e ceasul, explică supus Şerban.

Scarlat se întoarse din nou cu faţa spre fereastră. Contempla neatent peluzele parcului, străjuite de copaci seculari, ca într-un stilizat peisaj de John Constable.

Şerban se plecă la urechea fratelui său:

— Mă duc la bucătărie să ciugulesc ceva! Altminteri îmi sar ochii de foame!

Părăsi în liniște încăperea, fără să mai aştepte replica fratelui. În celălalt capăt al sălii de mâncare, dialogul asupra modei continua:

— Mi-am comandat la Paris douăsprezece rochii fără turnură, dădu de ştire Anda.

Lidia făcu o schimă scandalizată:

— Fără turnură? Nu se poate, dragă!

— Cum, nu ştii? E ultima modă la Paris, lansată de Leduc! explică Anda cu superioritate.

Ioana se uită rugătoare la Lidia:

— Vai, mamă, trebuia să-mi fac şi eu două-trei rochii fără turnură. Altfel au să râdă prietenele de mine. Sigur că fetele lui Callimachi au deja în garderobă asemenea modele.

Lidia nu se lăsă convinsă:

— Am renunţat la malacovul amplu şi atât de elegant, care a stabilit gloria celui de-al Doilea Imperiu. Dacă renunţam şi la turnură, o să arătăm ca nişte femei neglijente, ieşite pe stradă în robe de chambre, ori ca nişte femei uşoare, dornice să-şi expună cu orice preţ formele.

Ioana o flata cu interesată amabilitate:

— Dumneata nu poţi să te plângi, mamă! Ai un corp superb!

— Crezi? zâmbi avantajos Lidia. Anda îşi duse brusc mâna la pântece.

— Ah!

— Ţi-e rău? o întrebă Lidia cu compasiune.

— Mă doare stomacul fiindcă sunt lihnită! se jelui Anda. Scarlat, ce s-o fi întâmplat cu tata? Nu întârzie niciodată!

— Şi pe mine mă îngrijorează, zise Scarlat. Să nu i se fi întâmplat vreun accident! Am să trimit pe cineva după el!

Se apropie de o consolă pe care se afla un clopoţel de argint, îl luă şi îl agită de câteva ori. În acelaşi timp, Dan se ridfică din jeţ şi se îndreptă taciturn spre uşă, urmărit cu priviri furişe de Lidia. În prag, tânărul se întâlni cu Timotei, majordomul, care se trase deoparte cu respect, spre a-i îngădui să iasă.

— Aţi sunat, domnule? întrebă servitorul, oprindu-se lângă uşă.

— Da, Timotei, Trimite oameni după boierul cel mare şi după prietenul domniei sale! porunci Scarlat. Întârzierea asta nu-mi place!

— Prea bine, domnule!

Văzând că majordomul nu se urneşte, Scarlat se răsti:

— Hai, aleargă! Ce mai stai?

— A sosit domnul administrator Plopeanu cu Vanghele Pricop…

— Ah, da! Să mă aştepte în salonul mic! Vin şi eu imediat.

Majordomul se înclină şi părăsi încăperea.

— Ce mai vrea şi Pricop? exclamă Lidia: Omul ăsta nu se lasă deloc domesticit.

— Nici o grijă! Până la urmă îl îmblânzesc eu! Dacă vine tata, asezaţi-vă la masă fără mine. Cum termin cu Pricop, vin şi eu.

Scarlat ieşi pe un coridor larg, împodobit cu tablouri de familie, toate în ulei. Trecu pe lângă mai multe uşi închise şi o deschise pe ultima de pe dreapta. Pătrunse într-o încăpere mobilată pretenţios în încărcatul stil Secession. Administratorul Plopeanu, înalt, masiv, cu un chip indescifrabil, se postase măreţ şi grav în dreptul uşii care răspundea în oficiu. Lângă el stătea stânjenit ţăranul Vanghele Pricop. Slab, nebărbierit îşi ţinea căciula în mână. Lică Plopeanu se uita la el cu asprime, în vreme ce ţăranul nu-şi dezlipea privirile de pe opincile sale lăbărţate şi murdare.

La intrarea lui Scarlat, administratorul salută cu respect:

— Să trăiţi, cohaşule! Pricop se mărgini să mormăie:

— Săru’ mâna, boierule!

— Bună dimineaţa! zise Scarlat. Întrebă cu interes: Ei, ce se aude, Pricop? Te-ai hotărât? Îmi vinzi fişteica aiai de pământ?

Ţăranul continua să privească în jos şi să-şi rotească încurcat căciula cu palmele-i mari, crăpate de muncă. Deşi Scarlat îi aştepta răspunsul, Pricop păstra tăcerea. Scarlat se uită la Plopeanu şi-l întrebă din priviri ce hotărâre a luat ţăranul. Administratorul clătină negativ din cap.

Scarlat se întoarse iarăşi către ţăran.

— Va să zică, aşa? Făcu o scurtă pauză spre a-şi aprinde pipa: Bine, măi omule, nu ţi-am explicat şi data trecută că fişteica ta stă ca un spin în coasta moşiei noastre?

— Ba da, zise Pricop.

— Atunci, de ce te încăpăţânezi? Ţi-am oferit pe ea bani. Nu mai spun că ţi-am dat cât nu face, dar fie. M-am gândit că ai copii, nevastă, familie grea. Ai refuzat? De ce?

— Păi… cu banii, ce să fac eu cu banii, boierule? bălmăji Pricop. Cum zicea şi muierea mea: Banii se duc, Vanghele, pământul rămâne…

Scarlat îşi pierdu răbdarea:

— Bine, omule, ţi-am propus şi pământ în schimb. Ţi-am dat de două ori pe cât ai tu aici, şi tot nu te învoiesti.

— Păi, boierule, pământul acela nu-i tot atât de roditor ca aista, şi apoi... eu am bucata asta de glie de la tata, iar tata de la ăl bătrân, şi ăl bătrân... Scarlat înlănţui enervat:

-...de la ăl bătrân, şi aşa mai departe... Asta mi-ai mai spus-o. Dar să te întreb şi eu ceva. După cum ştii, moşia asta aparţine de generaţii familiei Vulturescu. E oare natural ca un ţăran pe care familia mea l-a ajutat, la nevoie să nu vrea să vândă peticul lui de pământ, atunci când păstrându-l incomodează pe binefăcătorii săi?

Pricop tăcu, proptindu-şi din nou privirile în podea.

— Răspunde, bă, boierului! Tu n-auzi? îl repezi Plopeanu. Ceilalaţi oameni cum au vândut sau cedat în schimb loturile lor?

Ţăranul ridică din umeri cu îndărătnicie.

— Treaba lor! Eu nu vreau să-mi dau fişteica şi pace!

Tonul lui Scarlat se făcu ameninţător:

— Asta e ultima ta hotârâre? Pricop clătină afirmativ din cap.

— Ultima, boierule.

— Perfect! rosti sec Scarlat. Lică! De mâine, Vanghele Pricop nu mai are ce căuta pe moşia Vultureşti! Dacă aud că-l mai primeşti la lucru, ai de-a face cu mine!

În încăperea joasă şi întunecată a bujdurii lui Vanghele Pricop, o laviţă, lungă, meşterită rudimentar, era aşezată de-a lungul pereţilor din chirpici, lipiţi cu pământ şi spoiţi cu var. În vatra cuptorului încălzit de un anemic foc de găteje fumega un ceaun cu mămăligă şi o oală cu o fiertură apătoasă.

Mălina – soţia lui Pricop – slabă, uscată, cu obrajii lipsiţi de pometii osoşi, cu gura pungită de riduri, se agita în jurul cuptorului, pregătind prânzul. Avea ochii roşii, plânşi.

Pricop stătea pe un scaun scund, cu trei picioare, la masa aşezată în mijlocul încăperii, şi îşi ţinea capul rezemat în palme. Mălina mesteca fiertura cu o lingură mare de lemn. Deodată se opri şi îşi întoarse faţa pustiită de mizerie spre bărbatul ei:

— Şi acum ce-o să facem, Vanghele?

— Păi ne-o lumina Dumnezeu...

Mălina orândui pe masă câteva castroane de pământ.

— Şi de mâncat? Ce-o să dau copiilor să mănânce?

— O să muncesc fişteica noastră, şi cu recolta de pe ea om trăi noi...

Mălina turnă în castroane o zeamă lungă şi chioară.

— Om trăi, bărbate, om trăi! Se auziră tropăieli în pridvor.

— Vin copiii, spuse ea.

Biblioteca monumentală a conacului Vultureştilor era mai înaltă decât naosul unei biserici. Rafturi magnific sculptate se înălţau până în tavan. O galerie cu balustradă de lemn, măiestrit cioplită şi plasată la nivelul primului etaj, permitea accesul la cărţile de pe rafturile de sus. Volume somptuos legate dădeau o înfăţişare opulentă încăperii.

Biblioteca era imperiul lui Dan Vulturescu. Imaginaţia lui înfierbântată găsea în tomurile grele un material exploziv, care-i alimenta fantezia debordantă. Ceilalţi membri ai familiei pătrundeau numai ocazional în acest sanctuar. Scarlat Vulturescu, de pildă, căuta tratatele de retorică şi de economie politică, conţinutul lor slujindu-i la compunerea discursurilor pentru Cameră. Mihnea, fiul său mai mare, acorda o preferinţă făţişă cărţilor de joc, neglijând literatura. Şerban, prâslea, era prea îndrăgostit de sporturi ca să mai aibă timp şi pentru lectură. Elementul feminin al familiei trecea doar în.fugă prin bibliotecă, spre a căuta romane de dragoste şi jurnale de modă. Singurul prieten devotat al cărţilor – în afară de Dan – era bătrânul Manole Vulturescu. Dar curentele de aer rece din imensa încăpere îi stârneau reumatismul, aşa că vizitele lui se prelungeau doar atâta cât îi trebuia să-şi aleagă un maldăr de cărţi, cu care se retrăgea în cabinetul său de lucru.

În dimineaţa aceea, Dan intră precaut în bibliotecă şi, după ce închise cu grijă uşa în urma lui, se urcă pe una din scările în spirală până la galeria de sus. Ajuns acolo, nu se repezi ca de obicei la rafturile de cărţi, ci scoase din buzunarul hainei o scrisoare şi începu să o citească avid.

Deodată uşa se deschise şi în încăpere îşi făcu apariţia Lidia, ţinând ceva ascuns la spate. Surâzând radioasă, rosti aproape în şoaptă:

— Dănuţ!... Unde eşti Dănuţ?

Surprins de apariţia mamei sale vitrege, Dan smulse o carte din raft, o deschise şi îşi aruncă privirile asupra ei, prefăcându-se că o citeşte. În acelaşi timp dosi scrisoarea între filele volumului.

— Sunt aici! răspunse de sus. A venit bunicul?

— Nu. Eu te căutam. Ghici ce ţi-am adus? chicoti Lidia, urcând scara spre galerie.

Dan îi ieşi în întâmpinare, ţinând cartea în mână.

— Lidia, nu-i nevoie să te deranjezi. Vin eu!

— Nu, nu! Stai acolo! E mai bine!

— De ce?

— Ţi-am adus o felie de tort! rosti Lidia complice. Nu vreau să ştie ceilalţi că am încălcat protocolul.

— Nu trebuia, Lidia!.Dacă te vedea cineva?

— Lasă, dragă. Verii tăi înfulecă pe înfundate în bucătărie. Hai, mănâncă!

Dan îşi puse cartea sub braţ, luă farfuria cu tort şi începu să mănânce.

— Rău nu te-ai gândit. Şi mie mi se făcuse o foame... Lidia îl mângâie pe păr cu vizibilă afecţiune:

— Scumpul de el! Uite-l cum mănâncă!

— Tortul de ciocolată e slăbiciunea mea, spuse Dan printre îmbucături.

În vreme ce se înfrupta, cartea îi scăpă de sub braţ şi căzu, deschizându-se şi lăsând să se vadă scrisoarea ascunsă între foi. Lidia se crispa brusc:

— Ce-i asta? De la o fată?

Cu mâna rămasă liberă, Dan luă scrisoarea şi o băgă în buzunar.

— Nu. Nu e de la o fată.

— Atunci de la cine e?

— Ce importanţă are? replică adolescentul cu glas nesigur.

— Dă-mi-o! porunci Lidia. Ochii ei scăpărau.

— N-are nici un rost! zise Dan, căutând o ieşire din impas.

— De ce? se mânie Lidia. Să nu văd că e de la una din mironosiţele care-ţi fac ochi dulci?

— Nu e de la nici o mironosiţă!

— De la oricare ar fi, vreau să o văd! rosti ea categoric. Dan capitulă. Palid la faţă, îi dădu scrisoarea:

— Poftim.

Lidia o desfăcu nervos şi o parcurse cu privirile. Treptat chipul i se însenină.

— E de la Smaranda!

— Da. De la mama.

— Atunci de ce o ascundeai? îi reproşă ea, reluându-şi tonul afectuos dinainte.

— Eh, e o situaţie mai delicată. Dumneata eşti a doua soţie a tatălui meu... Tata mi-a interzis să primesc scrisori de la mama...

Excesiv de drăgăstoasă, Lidia îi luă capul între mâini şi îl sărută:

— Clopoţelul meu, iepuraşul meu drag, să te fereşti tu de Lidia? Cea mai bună prietenă a ta? Ţi-am interzis eu vreodată să primeşti

scrisori de la Smaranda?

— Bine, dar tata…

— Pe Matei îl priveşte! Dacă el e absurd, nu înseamnă că trebuie să fiu şi eu!

Băiatul o privi cu recunoştinţă:

— Eşti atât de bună cu mine! Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc!

O sărută cast pe obraz. Înfiorată de îmbrăţişarea fiului ei vitreg, Lidia îl mângâie pe păr:

— De ce ochişorii băiatului sunt încercănaţi şi roşii? Ai avut insomnie?

— Nu! Am dormit. Dar m-au frământat tot felul de coşmaruri! Ape care se revărsau peste mine, focuri mă înconjurau…

— Trebuia să vii la mine!

— Eh, n-avea nici un sens să te scol din somn. Lidiei i se umeziră ochii de duioşie:

— Lasă de acum înainte am să vin eu noaptea la tine, să văd cum dormi!

De pe coridor se auziră câteva sunete de gong la intervale scurte.

-Auzi gongul? exclamă Dan. Ne cheamă la masă! A venit probabil bunicul.

Trezită la realitate, Lidia bâigui:

— Ah, da! Să coborâm!

Luă farfurioara şi coborî precedată de Dan, care-i întinse mâna spre a-i da sprijin. Când ajunseră în sufragerie, bătrânul Manole Vulturescu se şi instalase în capul mesei. Aşezase în dreapta lui pe Miron Craioveanu. Ceilalţi membri ai familei erau plasaţi după vârstă şi sex, potrivit celei mai riguroase etichete. Manole aruncă pe sub sprâncene o privire severă Lidiei şi lui Dan.

— Aţi întârziat!

— Te rog să mă ierţi, papa! rosti Lidia cu blândeţe. Eu sunt de vină. L-am rugat pe Dan să-mi recomande un roman.

— Ai nimerit-o! interveni ironic Anda. Dan are să-ţi spună că cele mai bune romane sunt cele de capă şi spadă. Nu cred că are să te intereseze asemenea producţie literară. Dacă mi-ai fi cerut mie sfatul, aş fi ştiut ce să-ţi recomand.

— Îmi cunoşti gusturile? întrebă Lidia acidă, aşezându-se pe scaunul împins sub ea cu dexteritate de un lacheu.

— Ţi le cunosc, draga mea. Tocmai de aceea îţi sugerez să citeşti ultimele romane ale lui Barbey d’Aurevilly. Scriitorul acesta

zugrăveşte în paginile lui tot felul de destrăbălări. Sadismul în „Les Diaboliques”, incestul în „Ce qui ne meurt pas”, violul în „Histoire sans nom”, sacrilegiul în „L’Ensorcelee”, sinuciderea în „Un pretre marie”. Un adevărat regal de vicii.

Lidia prinse din zbor aluziile cumnatei, dar se feri să ridice mănuşa, spre a nu crea complicaţii greu de limpezit.

— Prefer subiecte mai decente, replică neutru.

— Lidia are dreptate, zise Manole. Te rog, Anda, să nu mai ataci asemenea teme scabroase în prezenţa mea şi mai ales a copiilor.

— Care copii, tată? întrebă Anda cu ironie. Dan are 18 ani. După câte am auzit, la vârsta lui dumneata te-ai însurat cu mama. Ea avea vreo 14 ani, dacă nu mă înşel. Extrema voastră tinereţe nu v-a împiedicat să faceţi copii. Sau poate i-aţi făcut fără să ştiţi?

Bătrânul se posomori. Anda îl scandaliza cu limbajul ei îndrăzneţ. Avea o fire atât de voluntară, de independentă, încât nu reuşise niciodată să o disciplineze. În fond, Manole încerca o tainică mândrie. Vlăstarele lui îi semănau şi aceasta era esenţialul. Îşi zise că era preferabil să schimbe subiectul.

— Cred că este mai interesant să vă spun ce mi s-a întâmplat azi.

Le istorisi cu economie de cuvinte descoperirea lugubră din luncă. Toţi cei de faţă, membri ai familiei şi servitori, îl ascultau impresionaţi, fără a cuteza să răsufle. Când Manole termină, Scarlat îşi trânti şervetul pe masă:

— Acum îşi găsesc explicaţiile şi crimele şi furturile de lemne din ultima vreme.

Bătrânul îl privi cu ochii lui albaştri, juvenil de limpezi.

— Scarlat, trebuie să pleci imediat la Bucureşti! Să aduci la cunoştinţă ministrului de Interne cele întâmplate şi să-i ceri să ia măsuri în consecinţă. Incursiunile criminale ale turcilor nu mai pot fi tolerate.

— Şi la mine pe moşie grănicerii sunt depăşiţi de evenimente, interveni Miron. Săptămâna trecută, turci debarcaţi pe malul nostru au jefuit câteva gospodării din luncă şi au ridicat un mare număr de vite. Surprinşi de o patrulă de grăniceri inferioară numeric, au ripostat cu foc, reuşind în cele din urmă să se retragă pe barcazurile lor.

Majordomul intră, aducând pe tavă o depeşă. Manole o luă, o desfăcu şi îi citi conţinutul. Se încruntă:

— Timotei, trăsura de călătorie! Majordomul ieşi în grabă.

— Ce s-a mai întâmplat, tată? întrebă Scarlat.

— Merg şi eu la Bucureşti. Generalul Florescu m-a încunoştiinţat că a prezentat Domnitorului demisia guvernului. Sunt chemat de urgenţă la palat!

În faţa casei rezidenţiale a lui Manole Vultureseu de pe podul Mogosoaiei, erau aliniate trăsuri şi cupeuri. O parte dintre ferestrele etajului nobil erau luminate.

În salonul „Napoleon I", decorat în stilul Empire, Scarlat Vulturescu îndeplinea oficiile de gazdă, întreţinându-se cu trei vizitatori. Generalul Ion Florescu, şeful guvernului demisionar, Lascar Catargi, preşedintele partidului conservator, şi tânărul Petre Carp, reprezentant de frunte al „Junimii" şi fost ministru în cabinetul Catargi.

Cei patru bărbaţi fumau şi beau cafele. În atmosferă plutea o tensiune apăsătoare.

Lascar Catargi îşi consultă ceasul:

— Au trecut mai bine de trei ore de când Manole e la Prinţ... De ce o fi întârziind?

Tânărul Carp îşi termină cafeaua, apoi aşează tacticos ceşcuţa pe masa de lac negru, împodobită cu vulturi de bronz.

— Conjunctura actuală e foarte încurcată. Sunt de părere că va trebui să-i lăsăm pe liberali să guverneze, iar în răstimpul acesta să ne reorganizăm partidul.

— Mai slăbeşte-mă cu părerile dumitale, domnule Carp, îl repezi generalul Florescu. Şi mulţumită lor ne aflăm în acest impas politic.

Junimistul ridică sprânceana stângă, într-o schimă persiflantă.

— Şi de ce, mă rog? Pentru că nu ţi-am susţinut în Cameră guvernul pe care-l prezidai?

— Da. Rar se întâlneşte un om politic mai lipsit de tact ca dumneata, ripostă generalul, iritat. Se adresă apoi celorlalţi interlocutori: Auziţi ce a putut să afirme în Cameră (îl imită pe Carp): „Aşadar, domnilor deputaţi, guvernul actual nu poate să facă alegeri noi, pentru că nu reprezintă nici unul din partidele aşa-numite de dreapta sau de stânga, stâlpii pe care se sprijină întreg edificiul constituţional".

— Şi vrei să spui, domnule general, că declaraţiile mele nu exprimau adevărul? ripostă Carp. Era un guvern fără personalităţi, deci fără personalitate, pe care nu se putea sprijini ţara.

— Conştient sau inconştient, ai subminat autoritatea partidului conservator al cărui membru eşti! îl învinui Florescu. Trebuia să-ţi

dai seama că guvernul prezidat de mine îţi susţinea interesele!

Carp făcu un gest de nerăbdare:

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnule general, n-ai văzut că şi presa străină a făcut caz de componenţa guvernului prezidat de domnia-ta? Deutsche Zeitung îl poreclise „Săbel Ministerium”. Aveaţi trei generali în cabinet, trei oameni care nu erau membri ai partidului. Cum voiai, deci, să rezişti?

Lascar Catargi nu interveni în dispută, fiindcă nu voia să se alinieze nici uneia din opiniile expuse. Către sfârşitul ultimei sale guvernări, generalul Florescu îl părăsise laolaltă cu toţi acei care nu-l mai socoteau îndeajuns de puternic spre a ocârmui în continuare ţara. Prin neîncrederea lor săpaseră autoritatea cabinetului conservator şi deci autoritatea întregului partid. Şi Carp îl nemulţumise. Datorită aroganţei sale, acesta îşi făcuse numai duşmani, atrăgând ura lor şi asupra guvernului din care făcea parte. Îşi zise totuşi că diviziunea din sânul lumii conservatoare trebuia să înceteze. Împăcarea lui, relativ recentă, cu Manole Vulturescu, se înscrisese în încercările dedicate unei reconcilieri generale.

— Domnule general, nimeni nu pune sub semnul întrebării buna dumitale credinţă. Ai încercat să salvezi ce mai putea fi salvat. Cert rămâne un singur lucru. Pentru noi, conjunctura actuală este nefavorabilă. În această chestiune sunt de acord cu domnul Carp. Nu ştiu... Poate că am făcut greşeli şi trebuie să le plătim. Le vom plăti. În asta constă forţa partidului nostru. Ştie să-şi recunoască greşelile şi are grijă ca pe viitor să nu permită recidivarea lor.

Scarlat Vulturescu adoptă o poziţie mai combativă:

— Nu cred că e momentul, domnule Catargi, să ne punem ţârână în cap. Trebuie să ne regrupăm forţele, să ne pregătim de luptă. Nu uitaţi că liberalii abia aşteaptă să preia puterea. La începutul acestei luni, când dumneavoastră aţi prezentat Prinţului demisia cabinetului, Gheorghe Vernescu a încercat să formeze un guvern de coaliţie. Primul pas pentru a pune singur mâna pe putere. Credeţi că Brătianu...

Fraza lui fu întreruptă de intrarea lui Manole Vulturescu în salon. Cei patru bărbaţi politici se ridicară în picioare.

— Ei? întrebă Catargi monosilabic.

— Alteţa Sa principele Carol m-a însărcinat să formez un nou guvern, îi anunţă Manole.

— Şi? exclamă Carp.

— Am refuzat, bineînţeles! Am mulţumit Măriei Sale pentru încrederea arătată, apoi i-am explicat că sănătatea nu îmi îngăduie să-mi asum o asemenea răspundere.

— Ce-a spus Prinţul? întrebă Catargi.

— M-a înţeles şi a acceptat refuzul meu. M-a întrebat dacă pot să-i recomand un om politic în stare a împlini cu succes această misiune. L-am propus, aşa cum am hotărât noi toţi, de comun acord, pe singurul conservator care la ora actuală poate întreţine un dialog cu liberalii, Manolache Kostaki Epureanu, vicepreşedintele Camerei, care m-a însoţit la palat.

— L-a acceptat? se interesă Catargi.

— Da, răspunse Manole, consultându-şi ceasul. În clipa asta, Epureanu discută cu Prinţul lista miniştrilor, pe care dealtfel o avea pregătită.

— Ajută-ne, Doamne! rosti Catargi ca pentru sine.

În aceeaşi clipă, uşa salonului se deschise, lăsând loc majordomului care anunţă:

— Domnul Kostachi Epureanu!

— Cine? exclamă Manole uluit.

Toţi se întoarseră stupefiaţi spre uşă. Manolache Kostaki Epureanu intră grăbit şi abătut. Se opri în faţa foştilor săi colegi din guvern.

— Prinţul a refuzat în bloc lista propusă de mine.

— De ce? se miră Catargi.

— Sub motiv că ar cuprinde numele unor persoane care în trecutul nu prea îndepărtat nu s-ar fi sfiit să-l atace direct în chipul cel mai violent.

— Micuţului Karl îi e frică să nu fie detronat, zeflemisi Petre Carp.

— Deci se va adresa liberalilor, conchise Scarlat.

— Nu. Până mâine trebuie să-i prezint o nouă listă. Doreşte un guvern de coaliţie. În caz că nu voi reuşi să constitui un nou cabinet, va respinge demisia guvernului prezidat de domnul general Florescu şi îl va autoriza să dizolve Parlamentul.

— Exclus! tună Manole Vulturescu. O astfel de măsură, astăzi, ar da naştere la complicaţii politice incalculabile. Unica soluţie este un guvern de coaliţie.

Carp râse strâmb:

— Am trăit s-o văd şi pe-asta.

— Ce vrei să spui? îl interpelă Scarlat.

— Domnul Epureanu, singurul membru al partidului nostru care,

atunci când eram la putere, a trecut cu surle şi trompete în opoziţia extraparlamentară, devenind unul dintre liderii faimoasei coaliţii de la Mazar Paşa, şi care a subminat astfel interesele conservatorilor, singura oaie conservatoare rătăcită, zic, a ajuns să reprezinte interesele partidului nostru în guvern!

Epureanu se îmbăţoşă ofensat:

— Domnule Carp, nu-ţi permit! Alteţa Sa Prinţul m-a însărcinat cu această misiune, considerându-mă în măsură s-o duc la bun sfârşit.

— De unde se vede că şi suveranii sunt supuşi greşelilor! grăi persiflant Petre Carp. Epureanu se înroşi:

— Te roade invidia!

— Invidia?! îl ironiză Carp. Poţi invidia o floare de cactus pentru existenţa-i efemeră de două zile?

Iritat, Epureanu vru să riposteze, dar Manole Vulturescu interveni împăciuitor:

— Vă rog, domnilor, fiţi rezonabili! E târziu şi trebuie să-i convocăm pe liberali. Certurile noastre intestine să nu primeze în faţa intereselor ţării. Or ţara, la ora actuală, are nevoie de un guvern. Nu uitaţi că în Balcani situaţia devine tot mai critică. De aceea în ţară avem nevoie de linişte. Domnule Epureanu, convoacă-i, te rog, pe liberali!

— Atunci să mergem la Preşedinţie! propuse Epureanu.

Se făcuse ora 11 din noapte când Epureanu şi Manole Vulturescu sosiră la Preşedinţie, unde urmau să-i întâlnească pe reprezentanţii partidului liberal.

— Ai convocat pe domnii Brătianu şi Vernescu, aşa cum ţi-am trimis vorbă? întrebă Epureanu pe şeful de cabinet.

— Desigur, Excelenţă. Trebuie să apară dintr-un moment într-altul.

În aşteptarea celor doi lideri ai „roşilor”, primul ministru desemnat începu să se plimbe dintr-un capăt în celălalt al salonului de recepţie.

— Brătianu şi Vernescu au să ne dea mult de furcă, Manole.

— Să fii calm, Kostaki! De calmul tău depinde totul.

Aşteptarea celor doi bărbaţi politici se prelungi. Fumau ţigară după ţigară, spre a-şi omorî timpul. Abia după miezul nopţii, şeful de cabinet se înfăţişă emoţionat de importanţa întrevederii care se pregătea. Şi el era conservator. Ar avea toate şansele să-şi păstreze postul, dacă Epureanu ar reuşi să constituie noul guvern.

— Excelenţă, au sosit domnii Ion Brătianu şi Gheorghe Vernescu.

Epureanu se opri în mijlocul salonului.

— Pofteşte-i înăuntru! Se întoarse spre Manole Vulturescu, care stătea într-un fotoliu: Acum e acum, dragă Manole!

— Nu uita, Kostaki! Fără concesii majore!

Brătianu şi Vernescu intrară.

— Bună seara, domnilor! spuse şeful partidului liberal. Salută şi Vernescu cu o înclinare seacă a capului. După ce îşi strânseră mâinile, Epureanu se adresă cu factice jovialitate noilor veniţi:

— Mă bucur că ne revedem, stimaţi colegi. Luaţi loc!... Ştiţi, cred de ce v-am convocat la o oră atât de nepotrivită?

— Ştim, domnule Epureanu! replică Brătianu, aşezându-se picior peste picior. V-am şi pregătit o listă cu personalităţi potrivite să compună un guvern viabil în condiţiile politice de azi.

— Sper că ne-aţi lăsat şi nouă două-trei portofolii! glumi Manole Vulturescu.

Brătianu răspunse cu seriozitate:

— Veţi afla imediat, domnule Vulturescu. În calitatea mea de şef al partidului liberal, vă propunem următoarele persoane pentru noul guvern care urmează a se constitui sub onorabila dumneavoastră preşedinţie, domnule Epureanu...

Interpelatul, surprins de formularea introducerii lui Brătianu, îl întrerupse:

— Nu am înţeles eu bine sau dumneavoastră aţi venit să-mi impuneţi o listă şi nu să discutăm în principiu asupra compunerii acesteia?!

Brătianu îşi trecu mâna prin păru-i alb:

— Domnule preşedinte, sincer să fiu, vă sunt recunoscător fiindcă, mulţumită înţelegerii dumneavoastră pătrunzătoare, nu trebuie să-mi pierd timpul cu explicaţii fastidioase. Întradevăr, partidul liberal, prin mandatarii săi aici de faţă, vă propune următoarea componenţă a viitorului cabinet! Scoase din servietă o mapă şi o deschise. Apucă o coală de hârtie pe care erau însemnate cu cerneală câteva nume şi începu să le citească: La Externe – Mihail Kogălniceanu, la Finanţe subsemnatul, la Justiţie – Mihail Pherikide, la Instrucţie – Gheorghe Chiţu; Lucrările publice vi le-am rezervat dumneavoastră, domnule preşedinte, pentru că vă cunoaştem interesul pentru acest departament; la Război – colonelul Dabija, iar la Interne – domnul Gheorghe Vernescu, aici de faţă.

După ce îl ascultase fără să clipească, Vulturescu i se adresă cu

forţat calm:

— La început am crezut că glumiţi, domnule Brătianu…

— Şi eu am crezut că m-am exprimat destul de explicit şi de concis…

— Totuşi nu credeţi că exageraţi?

— Exagerare? La ce vă referiţi, domnule Vulturescu?…

— Aţi acaparat, practic, toate portofoliile. În acest cabinet nu există, proporţional vorbesc, nici un echilibru între conservatori şi liberali.

Vernescu interveni cu răceală:

— Din contră, noi considerăm că tocmai acum există un echilibru.

— Domnilor, mi-e teamă că aşa nu vom progresa deloc, spuse Epureanu. Dacă vă situaţi pe poziţii ireductibile, voi înştiinţa pe Alteţa Sa Prinţul Carol că, în ciuda eforturilor mele, misiunea mea a eşuat.

Brătianu zâmbi:

— Domnule preşedinte, înţeleg foarte bine încercarea dumneavoastră de a ne intimida. Vă asigur însă că nu veţi reuşi! Ştim la fel de bine ca şi dumneavoastră că, în cazul respingerii propunerilor noastre, Alteţa Sa va semna decretul de dizolvare a Parlamentului. Pentru dumneavoastră, fixarea unor alegeri noi ar echivala cu un dezastru…

Epureanu vru să răspundă, apoi se uită la Vulturescu, cerându-i parcă sprijinul. Acesta încercă să fie împăciuitor:

— Domnule Brătianu, de ce nu vreţi să fiţi rezonabil?

— Adică?

— Ne lăsaţi şi nouă încă două portofolii şi cădem la învoială.

— Care anume? se interesă Vernescu.

— În calitatea mea de vicepreşedinte al partidului conservator, vă recomand doi bărbaţi politici cu vechi state de serviciu!

— Puneţi punctul pe „i”, domnule Vulturescu!

— Maiorescu la Instrucţie şi Scarlat Vulturescu la Interne. Vernescu sări ca ars:

— Exclus! Internele nu pot intra în discuţie! Nici celelalte portofolii!

Brătianu făcu semn colegului său să tacă:

— Domnule Vulturescu, sunt de-a dreptul uimit! Ne propuneţi doi oameni politici care au fost siliţi să părăsească prin demisie guvernul Catargi, în urma voturilor de blam primite în Senat.

Regret, dar nu putem primi propunerea dumneavoastră.

— Va trebui totuşi să faceţi un rabat, domnule Brătianu! interveni Epureanu.

— Rabat!? Ce rabat? exclamă Vernescu bătăios.

— Alteţa Sa Prinţul şi-a exprimat dorinţa ca portofoliul Războiului să fie încredinţat colonelului Gheorghe Slăniceanu.

Descumpănit, Vernescu întoarse capul spre şeful său:

— Colonelul Slăniceanu?! Bine, dar colonelul Slă... Brătianu îl întrerupse:

— Ştim că la manevrele militare din ultimii ani, domnul colonel Slăniceanu a fost şeful de Stat-Major al Alteţei Sale Prinţul. Alteţa Sa a apreciat destoinicia şi inteligenţa acestui brav ostaş al armatei noastre. Găsesc sugestia suveranului nostru binevenită. O acceptăm!

— Cum? bolborosi Vernescu, surprins de hotărirea şefului său.

Brătianu îi aruncă o privire aspră, stâvilindu-i deplica, apoi se întoarse către Vulturescu şi Epureanu:

— Vedeţi, domnilor, nu suntem atât de intransigenţi pe cât se zvoneşte? Se ridică în picioare: Aşteptăm să vă întoarceti cu veşti de la palat, domnule preşedinte. Bună seara, domnilor! Sau mai bine zis, bună dimineaţa!

Salută şi ieşi, urmat de Vernescu.

Epureanu se uită dezolat la prietenul său:

— Ce zici de asta, Manole?

Vulturescu ridică palmele în sus, în semn de neputinţă:

— Brătianu joacă tare. Are în mână patru aşi şi ne învârteşte aşa cum îi place. Da, da! în momentul de faţă este stăpân pe situaţie. Crede-mă, ar putea să te scoată şi pe tine în factor comun. Te acceptă, fiindcă îi convine un guvern de tranziţie, înainte de a deveni el însuşi prim-ministru. Ca să-ţi păstrezi locul, va trebui să te ţii zdravăn în şa..

A doua zi, aproape de ora prânzului, vânzătorii de ziare invadară Bucureştii, purtând sub braţ vrafuri de foi abia ieşite de sub teasc:

— Ediţie specială! Izbânda coaliţiei de la Mazar Paşa! Domnul Manolache Kostaki Epureanu a format noul cabinet: Astăzi miniştrii depun jurământul în Parlament! Ediţie specială!...

Bucureştenii, dornici de veşti senzaţionale, smulgeau gazetele şi le citeau cu aviditate. S-ar fi zis că zeii ţineau să le facă pe plac, servindu-le şi alte noutăţi, tot atât de tari. Scurt timp după constituirea cabinetului Epureanu, o ştire din domeniul vieţii

internaţionale avea să ridice şi mai aprig temperatura politică:

— Cumpăraţi „Românul”! Ediţie specială. Consulul francez şi cel german din Salonic, ucişi de turcii fanatizaţi! Consternare în marile capitale europene! Ediţie specială!

* * *

Gânditor, Sadri Hakim, beiul din Batak, trase din narghilea. Lampa cu petrol de pe masa joasă încrustată cu sidef, din mijlocul odăii îi proiecta umbra mărită pe peretele văruit auster cu alb. Pe cât de dezgolite de podoabe erau zidurile pe atât de bogate arătau podelele acoperite cu covoare orientale, adânci şi moi ca puful, precum şi tavanul sprijinit de grinzi aparente, înfrumuseţate de motive florale delicate, împletite cu inscripţii din Koran.

Sadri Hakim, latifundiarul, cel mai de seamă personaj din Batak, îşi slujea cu pricepere reputaţia. Barba-i sură, lungă şi frumos îngrijită, turbanul de mătase pe care-l purta împotriva opreliştilor oficiale, kaftanul tradiţional, amplu, de stofă fină, şalvarii largi, negri îi dădeau o înfăţişare opulentă, gravă, asemănătoare cu a vizirilor de odinioară.

— Kostov, prietene, credinţa ta faţă de Sultan şi de Imperiu va fi răsplătită însutit după ce Inălţimea Sa va zdrobi pe ghiaurii spurcaţi care au cutezat să ridice armele împotriva Semilunei şi a ordinii otomane.

Aleksii Kostov, bulgarul urât de toată suflarea creştină din Batak fiindcă îşi trădase neamul unindu-se cu opresorii turci, îl asculta cu religiozitate, aşa cum se cuvenea când beiul catadicsea să deschidă gura spre a rosti vorbe cu tâlc. În sinea sa, Kostov nu era tocmai convins de superioritatea divină a acestui turc tradiţionalist, respectat şi temut nu numai de autorităţile otomane, ci şi de basibuzucii şi cerkezii stabiliţi în Batak. Kostov ştia că străbunii lui Sadri Hakim fuseseră bulgari neaoşi, dar că îndată după intrarea Bulgariei sub umbra flamurilor Islamului, îşi lepădaseră religia creştină şi se turciseră. Din renegaţii de atunci izvorâseră generaţii de turci mai habotnici decât turcii autentici, coborâţi din inima Asiei.

Strămoşii osmanlâi ai lui Sadri Hakim fuseseră viziri, militari, oameni de legi. Secole de-a rândul, belşugul se revărsase asupra lor, potopindu-i cu tot felul de daruri. Sadri Hakim nu era singurul renegat ajuns aproape de vârful piramidei politice şi sociale durate de turci în Balcani. Se găseau şi alţi bulgari care trecuseră de

partea otomanilor, fiind setoşi de bogăţii, de putere, de influenţă. Toţi se turciseră, căci aşa cerea obiceiul. De atunci, moravurile se mai schimbaseră. Lui Aleksii Kostov nu i se mai ceruse să-şi lepede credinţa ortodoxă şi să adopte religia asupritorilor ţării sale. Era de ajuns că îşi trădase compatrioţii spre a-i sluji pe stăpâni. Contribuind hotărâtor la suprimarea lui Levski, naţionalistul venerat de întregul neam bulgăresc, îşî dovedise credinţa şi supunerea faţă de turci. Arghira, nevastă-sa îi vorbea câteodată seara, după cină, când îi pregătea cafeaua. Deşi treburile gospodăreşti o istoveau, îngreunându-i pleoapele şi îndemnând-o la somn, se înviora când îşi amintea cât de bogaţi ajunseseră şi devenea brusc volubilă:

— Strănepoţii şi stră-strănepoţii noştri vor fi atât de bogaţi, de temuţi ca şi Sadri Hakim. Noi am pus temeliile înfloririi lor de mâine.

— Dar cu ce preţ? oftă Kostov, obsedat de imaginea lui Levski pendulând în ştreang.

— Să nu te mai aud spunând prostii! îl repezea Arghira enervată. Dacă Levski şi-ar fi văzut de treabă, nu şi-ar fi încheiat zilele atârnând în laţ. Mai devreme sau mai târziu tot l-ar fi prins turcii. Aşa îi era scris. Tu n-ai făcut decât să grăbeşti un sfârşit de neînlăturat. Dacă Levski ar fi fost arestat cu un an mai târziu, fără ca tu să fî avut vreun amestec în treaba asta, nu te-ai mai fi îmbogăţit. Ar fi fost mai bine aşa? Eu mă săturasem de mizerie. Trăgeam la jug ca o vită, fără să se aleagă nimic din munca mea. Acum suntem şi noi oameni cu stare. Mâine, poimâine ai să te vezi primar. Zestrea pentru fete e pusă deoparte…

— Numai că lipsesc ginerii! îi completa Kostov fraza cu un final corespunzător pesimismului său. Şi Akulina, şi Natalia, şi Erina au rămas fete bătrâne:

— Bani să aibă ele, Aleksii, că bărbaţi s-or găsi…

— S-or găsi pentru altele, Arghira! Nici sărăntocii care vânează un blid de linte, nici văduvii cu droaie de copii, nici… boşorogii nu le cer de nevastă…

— Şi dacă o să le dăm după nişte turci, ce-o să fie? se sumeţea Arghira.

— Doamne fereşte! îşi scuipă în sân Kostov. Ce gânduri îţi mai vin şi ţie femeie?

— Nu sunt turcii prietenii noştri, Aleksii? Nu de la ei ni se trage belşugul de azi? Ce ţi-au dat bulgarii tăi? Te-a ajutat vreunul când n-aveai ce mânca? Te plângi că azi te urăsc! Cum să nu te urască?

Îi macină invidia! Îi sugrumă ciuda că tu ai ajuns cineva, iar ei au rămas nişte coate-goale!

— Şi fiul nostru ne invidiază bunăstarea? Arghira îşi privi bănuitoare soţul.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Nici cu el nu mă mai înţeleg. Se uită la mine de parcă aş fi un căcat uitat în drum!

Arghira făcu un gest de nepăsare:

— Aşa sunt tinerii! Odată cu trecerea anilor, Nikola are să se cumințească!

— Ce să se cumințească, femeie! S-a înhăitat cu duşmanii noştri!

— Ce înhăitat? Ce duşmani? Umblă singur! Nici la dănţuială duminică nu se mai duce!

Pe Kostov îl durea înstrăinarea fiului său. Îi imputa oare şi acesta, în tăcere, moartea lui Levski? Nu îndrăznise niciodată să provoace o explicaţie cu Nikola, tocmai fiindcă se temea să nu se angajeze pe un drum fără întoarcere. Până şi în atitudinea fiicelor sale desluşise Kostov o amărăciune, un reproş nemărturişit, care tot lui părea să-i fie adresat.

Gândurile astea şi multe altele îl munceau pe Aleksii, chiar şi acum, când îl asculta, fără să-l audă, pe Sadri Hakim, care-i vorbea domol, fiind încredinţat că spusele lui erau urmărite cu atenşie. Nici nu i-ar fi trecut prin minte că el, Sadri se adresa unui surd. Se deprinsese ca vorbele lui să fie sorbite.

— Se aude, prietene că unii oameni din satul nostru cârtesc împotriva Luminatei noastrei stăpâniri. Nu ţi-au ajuns şi ţie la ureche vorbele lor înveninate?

Kostov tresări. Încercă un simţământ de vinovăţie fiindcă nu dăduse atenţia cuvenită puternicului Sadri Hakim.

— Mă ierţi, Luminate, dar n-am înţeles prea bine…

Sadri încreţi sprâncenele:

— Unde ţi-s gândurile, Kostov? Spuneam că în satul nostru sunt câţiva păcătoşi, bulgari de-ai tăi, care cârtesc, uneltesc împotriva stăpânirii. Dacă auzi ceva, să-mi dai de ştire! În lipsa mea, să te duci la fiul meu, Mustafa! E un tânăr înţelept, îmi face cinste. A învăţat carte multă la Constantinopole. Acolo am să-l trimit şi pe fiul tău, dacă se va arăta vrednic de protecţia noastră.

— Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc, Luminate!

— Îmi mulţumeşti păşind mai departe pe drumul drept şi frumos pe care l-ai ales, denunţându-l pe Levski ticălosul. Ah, să nu uit

Kostov prietene! La propunerea mea, ai fost numit delegat în Sfatul comunal. Ai să aperi interesele ghiaurilor, bineînţeles, ţinând seama de îndrumările autorităţilor, care după cum ştii şi tu, nu doresc decât fericirea şi bunăstarea comunităţii.

Sadri Hakim se ridică de pe divan.

— Mă bucur că am putut sta de vorbă mai pe îndelete. Să ştii, Aleksii Kostov, în casa aceasta ai să găseşti întotdeauna un prieten care te va sprijini la nevoie, care va căuta să-ţi facă viaţa cât mai frumoasă.

Kostov se ploconi mulţumindu-i cu recunoştinţă. Gazda îi făcu cinstea de a-l conduce până în pridvorul cu stâlpi de cărămidă înfăşuraţi cu iederă. Felinarul din mijlocul curţii mari, aşternute cu piatră, lumina o fântână delicată ca o bijuterie, zidurile văruite ale grajdurilor şi gardul înalt de cărămidă. Sadri se uită spre cerul negru-păcură:

— La noapte are să plouă! zise.

Pe Kostov îl străbătu un fior. Stând de vorbă cu Sadri Ha-kim, nu băgase de seamă trecerea timpului. Se lăsase întunericul şi acum trebuia să se înapoieze la locuinţa sa înfruntând tenebrele duşmănoase. Venise cu brişca. Îşi va mâna caii cât va putea de iute... Dar strigoii sunt mai iuţi decât telegarii. Şi glonţul este mai iute. Dacă se va trage asupra lui de undeva, din întuneric? Kostov îşi duse mâna la gulerul devenit brusc prea strâmt.

Sadri Hakim îi intui frica. Dispreţul aşternut fugitiv pe chipul său scăpă bulgarului, care rosti sugrumat:

— Îţi urez bun rămas, Luminate!

— Stai! zise gazda. Are să te însoţească un om de-al meu. Agâh! strigă unui servitor. Ia-ţi arma şi un felinar! Ai să-l însoţeşti pe prietenul meu până la el acasă!

Când brişcă lui Kostov se puse în mişcare, se porniră primele picături de ploaie. Repezite de vântul stârnit fără veste, îi biciuiau obrazul, reci aproape îngheţate.

— Stinge felinarul, Agâh! porunci Kostov după ce ieşiră la drum liber.

Nu voia să fie o ţintă luminată, uşor de ochit. Dădu bice cailor, care se avântară în noapte.

Când Kostov ajunse la locuinţa sa, fără ca temerile lui să se fi împlinit, vijelia răbufni furioasă, smucind ramurile copacilor şi spulberând florile de liliac. Când se văzu în casă, la adăpost, oftă uşurat.

— Eh, cum te-a primit Sadri? îl întâmpină Arghira, nerăbdătoare.

— Foarte frumos, răspunse. Mi-a zis de mai multe ori „Kostov, prietene”.

— Vezi? Ţi-am spus eu! Turcii ştiu să se poarte cu cei care-i iubesc. Nu sunt câinoşi ca bulgarii tăi! Scuipă cu scârbă: Trăsni-i-ar Dumnezeu de păcătoşi!

Vijelia se abătuse şi asupra luncii Dunării, făcând să vuiască lugubru mulţimea copacilor. Rafalele de vânt şi de ploaie se învârtejeau năprasnic, şuierând, ţipând, scrâşnind, de parcă ar fi răscolit nebunia tuturor ielelor. Pe Dunăre se stârniseră valuri ca pe mare.

Cu mâinile înfipte în buzunarele cojocului, cu şapca trasă adânc pe ochi, Adorjan Trancev stătea cu cizmele afundate până la carâmbi în pământul mâlos şi se uita de pe mal spre bezna pogorâtă asupra Dunării. În preajma lui se aflau trei bărci trase pe uscat. Lungi, negre, pântecoase, semănau cu nişte balene eşuate pe o plajă. O mână de oameni stăteau înghesuiţi unul într-altul, spre a se mai adăposti de mânia vijeliei. Câte unul dintre ei îşi agita din când în când braţele întinse la orizontală, lovindu-le ritmic de corp spre a se încălzi. Şiroaie de apă li se scurgeau pe obraji, picurau din mustăţi şi din bărbile ude şi încurcate ca nişte alge.

— Pe vremea asta cumplită, aş pune rămăşag că şi strigoii stau ascunşi prin bârloguri! bolborosi Gheorghiev, pescarul.

— Pentru noi, bezna şi furtuna sunt prietene! zise Adorjan Trancev. Mă amărăşte un singur lucru: nu pot aprinde o ţigară.

O umbră încovoiată se desprinse de grupul de lângă bărci şi se apropie de el.

— Adorjan, iar mă înjunghie şira spinării! Parcă mi s-ar înfige nişte cuţite înroşite în foc! M-a betegit nenorocita aia de femeie a lui Kostov. Numai de mi-ar cădea în mână!

— Are să-i vină rândul şi ei, şi bărbatului ei, zise Trancev. Acum avem ceva mai bun de făcut.

— Azi-noapte l-am visat pe Sloveikov. Îmi cerea să-l răzbun.

— O să-l răzbunăm amândoi, Andrei. Andrei Trancev scăpă un geamăt:

— Nu mai pot, măi băiatule!

— Asază-te într-o barcă, Andrei. Poate dacă n-ai să mai stai în picioare..

— Mă doare oricum aş sta! Într-o vreme îmi mai trecuseră j unghiurile…

— Răbdare, Andrei! După ce terminăm treaba din noaptea asta, ai să te poţi odihni.

Ţankov se strădui să străpungă cu privirile bezna dinspre barcă.

— Nu se aude un scârţâit de roate?

— Nu. Şuieră vântul.

Cei doi tineri rămaseră să asculte glasul vijeliei.

— De ce or fi întârziind? întrebă Andrei.

— Pe vremea asta, nu e de mirare. De venit însă au să vină. Dogarev şi Stankov nu ne-au lăsat niciodată să-i aşteptăm degeaba.

Ploaia se revărsa acum cascadă.

— Îi aud! exclamă deodată Trancev.

— Îi aud şi eu! se bucură Ţankov.

Printre cortinele de întuneric se ivi o căruţă trasă din răsputeri de doi cai firavi. Trei oameni împingeau la roţi, spre a nu o lăsa să se afunde în mâl.

— A dat Dumnezeu! îşi făcu Ţankov semnul crucii, mulţumind providenţei fiindcă prima fază a operaţiei se încheia cu bine.

Oamenii de lângă bărci săriră să dea o mână de ajutor noilor veniţi. Apăru şi a doua căruţă. A treia şi ultima se materializă la rândul ei din bezna adâncă. Unul dintre însoţitorii transportului se apropie de Adorjan Trancev.

— V-am adus o sută de puşti „Peabody” şi douăzeci de lăzi cu cartuşe.

Bucuros, Trancev îl îmbăţişă, sărutându-l pe amândoi obrajii.

— Jivko, Dumnezeu să te ajute! Armele astea sunt aşteptate cu sufletul la gură… Dogarev n-a venit?

— Însoţeşte ultima căruţă. Iată-l! Dogarev şi Trancev îşi strânseră mâinile.

— Să mutăm armele în bărci! Repede! îi îndemnă Andrei Ţankov. Să nu ne apuce zorile!

Primul căruţaş îşi mână caii lângă una din bărci. Jivko Stancev îl luă de braţ pe Trancev şi-l duse la căruţă unde îi vorbi în româneşte:

— Uite, să cunoşti pe nea Vanghele Pricop, care de acum înainte se va ocupa de transportul armelor cu căruţele de la gară şi până aici. Suntem rude. M-am însurat cu o nepoată a lui. Se întoarse spre căruţaş: Nea Vanghele, ăsta e prietenul şi tovorăsul meu de luptă, Adorjan Trancev, de care ţi-am vorbit. Ori de câte ori va veni la dumneata, la Vultureşti, să-l primeşti ca pe mine însumi. Numai cu

el şi cu mine poţi vorbi deschis. Dacă altcineva te întreabă de transporturile de arme sau încearcă să te descoasă, nu ştii nimic. Ai înţeles, nea Vanghele?

— Am înţeles, nepoate.

Între timp începuse transbordarea armelor din căruţe în bărci, sub supravegherea lui Dogarev şi a lui Andrei Ţankov. Operaţia nu dură mult. Garaseră ultimele lăzi cu muniţie, când Andrei fu cuprins de dureri atât de cumplite, încât înţepeni lângă o barcă. Ca să nu urle, îşi muşcă buzele până la sânge. Adorjan îl observă:

— Ce e cu tine, Andrei? Ţi-e rău?

— Foarte rău, Adorjan. Cred că va trebui să mă lăsa aici.

— Aici, în ploaie? Vorbeşti prostii?

— Dacă merg cu voi, mai mult vă încurc.

Trancev avu o idee. Aleargă la Vanghele Pricop, îi spuse câteva cuvinte, iar când acesta încuviinţă cu o înclinare a capului, se întoarse la Andrei.

— Uite ce e, băiatule! Nea Vanghele are să te ducă la el acasă. De îndată ce-o să ne fie cu putinţă, venim să te luăm. Bătrânul o să aibă grijă de tine ca de copilul său. Rămâi deci cu bine. Noi plecăm.

Deodată, şi bulgarii şi căruţaşii români încremeniră. O patrulă alcătuită din trei grăniceri ieşise ca din pământ şi se apropia de bărci. Şeful patrulei, un sergent cu mustăcioară ascuţită la vârfuri, se uită întrebător la Pricop.

— Ce faci, nea Vanghele, pe vremea asta în luncă?

— Pescuiam, dom’le sergent, răspunse ţăranul fără să se tulbure.

Gradatul cercetă căruţele şi le văzu goale.

— Pesemne că peştele este încă în bărci, zise. Am dreptate? se adresă zâmbind ciudat lui Jivko Stancev, pe care-l mai văzuse prin Vultureşti.

Se apropie de prima barcă şi ridică prelata care acoperea armele.

— Nu miroase a peşte, zise.

Întinse mâna şi pipăi câteva paturi de puşcă. Bulgarii transpiraseră de emoţie de parcă s-ar fi aflat în plină caniculă.

— Ai dreptate! E peşte! rosti sergentul după o pauză care durase o veşnicie, Îl duceţi în Bulgaria?

Încurajat de bunăvoinţa grănicerului, Stancev îşi zise că nu avea nici un rost să mintă. Cunoştea sentimentele de prietenie ale românilor faţă de bulgari. Sergentul acesta nu părea să fie altfel.

— Îl ducem, domnule sergent, să-l băgăm pe gât turcilor!

— De li s-ar opri în beregetă, să-i înăbuşe pe toţi! zise grănicerul. Apăi, drum bun pe ape! Aveţi numai grijă, că Dunărea e tare nărăvaşe în noaptea asta. Ar fi păcat să se ducă la fund bunătate de peşte.

Zâmbi ţăranilor români şi bulgari, deopotrivă. Adăugă:

— Noi umblăm după turcii care vin noaptea să jefuiască. Dacă vedeţi ceva suspect, să ne daţi de veste. Rămâneţi cu bine!

Plecă, urmat de grănicerii săi, care nu se mai uitară în urmă.

Trancev răsuflă uşurat:

— Împingeţi bărcile pe apă, fraţilor! Cu Dumnezeu înainte! Heei-rup!... Heei-rup!...

Caporalul de grăniceri Hasan Fikret îşi adinci fesul pe cap, ca să nu i-l smulgă vijelia şi să-l zboare în Dunăre, apoi se urcă bâjbâind pe o grămadă înaltă de pietre, ridicată pe malul apei. De acolo se strădui să pătrundă cu privirile tenebrele de asupra apelor.

Înjură printre dinţi. Pe o vreme ca asta, contrabandiştii de arme îşi făceau mendrele. Numai dacă ar cădea din întâmplare peste ei le-ar mai putea veni de hac. Dacă bineînţeles contrabandiştii ar fi mai puţini la număr decât grănicerii. Hasan Fikret îşi aminti chipurile câtorva camarazi din unitatea sa, care cu o săptămână în urmă, plecaseră în patrulare pe malul Dunării, îndată după lăsatul nopţii. De dimineaţă nu se mai întorseseră la pichet. El, Hassan, îi găsise pe mal străpunşi de cuţite. Se făcuse atunci o mare anchetă, fuseseră audiaţi localnicii luaţi cu japca de prin satele învecinate. Fiindcă adevăraţii făptaşi nu putuseră fi prinşi, fuseseră puşi la zid câţiva ostatici şi împuşcaţi. Asta ca măsură de represalii. Moartea câtorva ghiauri, fără nici o legătură cu contrabandiştii, îşi zise Hasan Fikret, nu folosea nici soldaţilor ucişi şi îngropaţi, nici familiilor îndoliate.

Caporalul nu se temea de moarte. Scria în Koran că turcii drept-credincioţii căzuţi în luptă pentru sultan şi victoria Islamului se înălţau în Paradis, iar acolo se scăldau în râuri de miere şi se bucureau de mângâierile celor mai ispititoare hurii. El, Hasan, nu era tocmai convins că după moarte va face amor cu fecioarele celeste, dar fiindcă nu avea dovezi contrarii, accepta versiunea vieţii veşnice. Fikret nu se temea de bătrâna cu coasa şi din alte motive. Ştia că oamenii pier, aşa cum pier animalele, frunzele, picăturile de apă. Dar pentru el sfârşitul era atât de îndepărtat, încât se pierdea într-o ceaţă ce-l ascundea cu desăvârşire. Avea şi camarazi care muriseră împuşcaţi în timpul patrulărilor de noapte.

Lui însă nu i se putea întâmpla aşa ceva, fiindcă nu se turnase încă glonţul destinat să-l ucidă. Tocmai încrederea aceasta oarbă în atotputernicia vieţii îi făcea să se avânte fără frică în acţiunile cee mai primejdioase.

Fikret şi grupa de sub comanda sa îşi înscriseseră la activ lichidarea unei bande alcătuite din cinci contrabandişti bulgari, surprinşi când debarcau arme dintr-un barcaz. Căpătase atunci o decoraţie şi i se făgăduise că va fi înaintat sergent. Mai trebuiau îndeplinite câteva formalităţi, ca să pună la mânecă însemnele noului grad. Fikret ştia că mulţi generali din armata otomană se ridicaseră din rândurile trupei. Războiul care bătea la uşă – de la o vreme numai despre asta se vorbea – îi va da şi lui prilejul să ia cu asalt galoanele ofiţereşti.

De câteva săptămâni încoace, patrulele fuseseră întărite pentru a face faţa ciocnirilor cu contrabandiştii sprijiniţi de numeroşi comitagii, care se arătau tot mai îndrăzneţi. În loc de doi oameni, efectivul normal al unei patrule, avea sub comanda lui şase oameni, în stare să ţină în loc bande mult mai puternice, până la sosirea unor întăriri alertate de schimbul de împuşcături.

Căţărat pe grămada de pietre, caporalul Hasan Fikret îşi încorda văzul şi auzul, dar nu văzu decât bezna şi nu auzi decât şuierul vijeliei şi zgomotul valurilor spărgându-se de mal. La picioarele grămezii, soldaţii lui vorbeau şi râdeau fără să se sinchisească de comitagii. Pe o furtună ca asta, numai nişte nebuni s-ar încumeta să treacă Dunărea cu barca.

Hasan îşi zise că soldaţii din patrula lui aveau dreptate. Numai el se întrecea cu firea. Gândul îi fugi la Fatima, fata cizmarului din sat, cu care părinţii lui hotărâseră să-l căsătorească. N-o văzuse niciodată pe Fatima fără voal, dar Ghiuzel, sora lui, o cunoştea şi îi vorbise despre ea ca despre un înger. Hasan ar fi dorit să aibă mai multe neveste. Koranul îngăduia oricărui turc drept-credincios să-şi ia patru soţii şi oricâte odalisce, dacă bineînţeles l-ar fi ţinut punga. Oamenii săraci se mulţumeau cu o singură nevastă. Dacă el, Hasan, va ajunge ofiţer, îşi va popula haremul cu încă trei fete, toate frumoase, care să-l desfete tot atât de bine ca şi huriile din Paradis.

Coborî de pe grămada de pietre şi porni de-a lungul malului Dunării. Ploua atât de tare, încât apa îi intrase prin manta şi prin veston, până la cămaşă. Acum i se scurgea pe coapse în jos, până în cizmele pe care le-ar fi umplut, dacă tălpile n-ar fi fost găurite.

Un soldat tânăr, Orhan Faik, de curând venit în unitate, se plânse de frig.

— Un grănicer care se respectă nu se plânge niciodată! îl mustră cu virtuoasă indignare caporalul.

Tocmai în clipa aceea crezu că desluşeşte nişte umbre.

— Stai! strigă, punând mâna pe armă şi încărcând-o.

O detunătură foarte apropiată îl asurzi. Simţi în piept o lovitură seacă, scurtă, ca de pumn. Focurile de armă izbucniră în rafale şi de o parte şi de alta. Caporalul auzi ca prin vis glasul lui Orhan Faik:

— M-au omorât! M-au…

Fikret simţi în gură un gust dulceag de sânge. O slăbiciune stranie îl făcu să scape arma din mână şi să cadă în genunchi. Lovitura aceea seacă din piept îl săgeta deodată, asemenea unui ecou întârziat, dar foarte puternic. Sughiţă şi începu să verse. Se întrebă într-o străfulgerare: „Să fie sânge?”

Când căzu cu faţa în jos, pe pământul mâlos, îmbibat de apă, i se păru că îmbrăţişează un trup moale de femeie.

— Fatima! bolborosi. Fatima!

Ploua de o săptămână.

Ploua de parcă văzduhul s-ar fi transformat în apă. Ploua torenţial, cu mici întreruperi care făceau să pară şi mai aprige revărsările bruşte de stropi mari, grei şi reci, ce loveau în geam ca degetele unui schelet.

Aleksii Kostov stătea la fereastră şi se uita la ploaia care potopise curtea. Caraula se ivi din grajd, ducând un felinar aprins pe care-l puse în vârful unui paf înfipt în mijlocul curţii. Începuse să se însereze. Kostov voia să aibă lumina pe lângă casă.

— Ploaia de primăvară aduce recoltă bună! spuse Arghira. Kostov n-o auzi.

— Am avut un vis urât în noaptea trecută, Arghira, spuse bărbatul dus pe gânduri.

— Ce-ai visat? exclamă nevastă-sa exasperată. Eu nu visez nimic. Dac-ai munci şi n-ai lăsa toată gospodăria pe seama mea, ai dormi neîntors şi nălucirile nu ţi-ar mai tulbura somnul.

— L-am visat pe Levski, continuă Kostov, unison, de parcă s-ar fi aflat în transă.

— Şi ce ţi-a spus Levski? îl întreabă Arghira în zeflemea.

— A coborât din ştreang şi mi-a făcut semn să vin, să-i iau locul.

— Şi tu ce-ai făcut? Te-ai dus? îl întrebă ea, ca şi când ar fi avut

de-a face cu un alienat mintal.

— Nu ştiu ce-am făcut... în clipa aceea m-am trezit... Kostov îşi îngropa capul în palme.

— Are să fie rău de mine, Arghira!

— Când o să fie rău, bărbate? Când o să-ţi numeri bănişorii luaţi pe recoltă? Când o să fii numit prirriar? Când o să te baţi pe burtă cu Sadri Hakim? Aşa rău îmi doresc şi eu, Aleksii. Uite ce e! În seara asta ţi-am pregătit chiftele din piept de curcan şi friptură de căprioară. Să mănânci pe săturate şi după aia să bei un sfert de clondir de şliboviţă. Pe urmă ai să dormi ca un pietroi.

Kostov rosti supus:

— Aşa am să fac, nevastă. Poate că ai dreptate.

Arghira aduse mâncărurile pe masă, dar Kostov nu putu mânca decât o singură chiftea. Fetele lui, aşezate la celălalt capăt al mesei, stăteau posomorite, cu nasul în farfurie.

— Şi pe voi v-au bântuit visele urâte, de staţi pleoştite? le repezi Arghira. Hai, terminaţi masa şi treceţi la gherghef! Înainte de culcare să-mi faceţi câte cinci rânduri!

Cea mai mică dintre fete izbucni în plâns:

— Ce e cu tine, Erina, o întrebă cu blândeţe Kostov. Cine te-a supărat?

Erina răspunse printre sughiţuri:

— Astăzi am fost la prăvălie să cumpăr ibrişine. Când să plătesc, nişte femei s-au uitat urât la mine. Una din ele mi-a zis: „Şterge-te pe mâini, Erina, ai degetele murdare!” M-am uitat la mâini. „Sunt curate.” i-am spus. „Uită-te mai bine, Erina, mi-a zis. Mâinile tale sunt pătate de sânge, căci banii pe care-i ai au fost udaţi de sângele lui Levski!”

— Ticăloasele! bolborosi Kostov. Se leagă de o biată fată nevinovată!

— Doar gura e de ele! zise Arghira. Nu le mai luaţi în seamă, fetelor! Dacă vă mai spun ceva, râdeţi-le în nas! Faceţi-le cu tifla! Băteţi-vă curul!

— Băiatu’? întrebă deodată Kostov. Unde e băiatu’?

— O fi umblând după fete, i-o reteză Arghira. Ce te ţii de capul lui? E bărbat în toată firea, Nikola. Şi-o fi căutând nevastă, drăguţul mamei!

Kostov nu răspunse. Fără să se mai atingă de mâncarea din farfurie, se ridică de la masă şi plecă spre camera lui. Îmbrăcat, se aruncă pe pat şi închise ochii. Stătu aşa câtva timp. Deodată uşa se

deschise şi Arghira intră în odaie. De când cu încercarea nereuşită a bandei lui Trancev de a-i ucide bărbatul, Arghira dormea iarăşi în aceeaşi încăpere cu el. Simţindu-se ocrotit, acesta apuca să doarmă câte un ceas-douî, înainte de a-l încolţi coşmarurile.

— Ce stai aşa, ca un mort? îl repezi Arghira, care îşi dezbumba bluza. Dezbracă-te şi culcă-te ca oamenii!

— Lasă-mă! Nu-mi strica odihna! După atâta amar de vreme, simt şi eu cum se apropie somnul... E atât de bine... Atât de bine...

Mai bâigui ceva, apoi adormi. Arghira ridică din umeri. „Ce s-ar face bărbaţii ăştia dacă n-am fi noi, femeile!”

Se dezbrăcă şi se aşeză în pat. Nu stinse lampa, fiindcă bărbatului ei nu-i plăcea să se trezească noaptea în întuneric. Adormi repede, copleşită de oboseală...

Salve de focuri de armă trase în mijlocul satului o făcură să caşte speriată ochii.

— Ce e? Ce s-a întâmplat?

Kostov se şi ridicase în capul oaselor. Galben la faţă, se uită spre fereastră, tremurând din tot corpul.

— O fi început războiul! opina Arghira, după ce se mai dezmetici.

Detunăturile se înmulţeau.

— Doamne, ajută-mă! se rugă smerit Kostov.

Dinspre capătul uliţei se auzeau mare hărmălaie şi detunături, care păreau să se apropie.

— Arghiro! bâigui Kostov, Arghiro! Oamenii ăia vin încoace!

Deodată se auziră bătăi violente în poartă, urmate de zgomotul gardului dărâmat de o mulţime care se năpusti spre casă.

— Moarte lui Kostov, trădătorul!

— Moarte slugoiului turcilor!

— La ştreang cu Kostov şi cu stăpânii lui, osmanlâii!

— Moarte... Moarte... Moarte...

Cuprins de o panică dementă, Kostov alergă spre fereastra care dedea în curtea din dos. O deschise, sări peste pervaz şi o luă la goană spre livada din fundul grădinii. Fugea înspăimântat ca un iepure hăituit de câini. La început nu avusese nici o ţintă. Se gândise doar să scape de următoritori. Se strecura printre pomi, ferindu-se să se lovească de trunchiurile subţiri. Ajuns la capătul livezii, escaladă un gard de piatră şi se pomeni în curtea vecinului său, poştaşul Petkov. Se opri câteva clipe şi trase cu urechea. Oamenii îi pierduseră urma. În schimb, văzu ridicându-se dinspre casa lui vălătuci de fum roşiatic. Auzi zgomot de geamuri sparte, de

uşi sfărâmate. Şi dinspre căpiţe, şi dinspre grajduri, şi dinspre coteţele porcilor prinseră să se ridice flăcări. „Au dat foc, bandiţii! La toate au dat foc!” Acum, după ce pericolul imediat trecuse, stătea pironit locului. Asculta cu un fel de curiozitate maladivă mugetele înspăi-mântate ale vitelor, nechezatul cailor, strigătele oamenilor, iar pe deasupra, zbieretele şi blestemele Arghirei, ţipetele stridente ale fetelor lui. Firesc ar fi fost să alerge în ajutorul lor. Îşi zise că mare lucru tot n-ar putea face. Pe Arghira şi pe fete au să le scarmene femeile, dar pe el, oamenii l-ar rupe în bucăţi. Îşi zise că cel mai cuminte era să alerge la jardarmi. Cum de nu se gândise mai de mult la asta? Pe o uliţă ocolită, puţin umblată, se furişă spre clădirea postului de jandarmi. Dar nu apucă să ajungă până acolo. După o cotitură a uliţei zări clădirea postului cuprinsă de flăcări. Şi primăria ardea, şi judecătoria.

Lui Kostov nu-i venea să creadă. Tot ceea ce reprezenta puterea otomană cădea pradă focului. Pe turci părea să-i fi înghiţit pământul. Bulgarii umblau de colo până colo, purtând torţe aprinse, zbierând şi cântând.

O ceată de oameni, printre care recunoscu pe învăţătorul Ivanov şi pe fierarul Danilov, venea pe uliţă în jos. Kostov se piti după un gard de piatră. Înaintea oamenilor mergea ţanţoş Anastas Anadolski, prostul satului, ţinând în vârful unei suliţe capul retezat al primarului turc. Din gâtul secţionat se scurgeau picături de sânge, care stropeau fruntea şi hainele lui Anadolski. Acolo, în ascunzişul său, Kostov începu să verse icnit. După ce ultimii oameni se scurseră, ieşi de după zid. „La Sadri trebuie să ajung! îşi zise. Sadri are slugi multe şi un arsenal cu arme de foc.”.

Umblând pe lângă ziduri, o luă spre marginea de apus a satului, unde se înălţa conacul lui Sadri Hakim. Dintr-acolo nu se ridicau flăcări. Deodată îl străbătu un fior. Dar daca bulgarii împresuraseră conacul? Cum să ajungă până la turci, prietenii lui?

Uliţa care ducea spre Sadri Hakim era goală. I se păru ciudat. Merse totuşi înainte, protejat de întuneric. Ploaia aproape că încetase. Vântul bătea în schimb zănatec. Deodată se împiedică de o mogâldeaţă aşezată de-a curmezişul drumului. Îngrozit, se trase înapoi. Curiozitatea îl împinse să se apropie de forma aceea neagră întinsă în noroi. Era un mort. Desluşi obrazul lui Selim, cerkezul, stabilit nu de mult în comună. Capacitatea lui Kostov de a se emoţiona se epuizase. Înregistră uciderea lui Selim ca pe un fapt divers. Nu mai avea acum decât un singur gând: sa ajungă la

conacul lui Sadri, de la capătul uliţei.

Porni iarăşi, călcând precaut prin noroiul lipicios. Apa intrată în bocanci plescăia la fiecare pas. Se uita în dreapta şi în stânga, trăgea cu urechea, apoi parcurgea în fugă o bucată de drum, umblând aplecat, spre a se face nevăzut.

Perdeaua de nori se rupse deodată şi conacul lui Sadri apăru luminat de lună. Măreţ, întunecat, se ridica asemenea unei citadele. Zidul împrejmuitor al curţii se desluşea înalt şi puternic. Porţile de lemn întărite cu brâuri de fier erau zăvorite. Ca să ajungă până la ele, Kostov mai avea de străbătut vreo sută de metri printre case, dar şi o zonă descoperită. Aştepta ca luna să intre iarăşi în nori. Abia atunci se repezi spre porţile cele mari.

— Uite-l! auzi un glas care-l umplu de spaimă. E Kostov! Puneţi mâna pe el!

Dintre case ţâsniră nişte umbre care îi tăiară calea.

— Sadri efendi, scapă-mă! zbieră Kostov.

Alergă în zigzag, încercând să evite braţele care se întindeau lacome.

— Sadri efendi! Sadri efendi!

Pierduse şi puterea de a mai striga. Sunetele îi ieşeau din gâtlej într-un gâlgâit inform. Deodată se simţi înşfăcat de umăr. O umbră i se aruncă spre picioare, prinzându-l cu putere şi făcându-l să-şi piardă echilibrul. Se prăbuşi într-o băltoacă, acoperit de trupuri omeneşti. Simţi în gură noroi şi apă. Vru să se zbată, să scapet dar îl încingeau parcă obezi de fier, imobilizându-l. Încetă să mai lupte. Înţelese că orice reeistenţă era zadarnică.

Fu ridicat pe sus pe braţe multe, puternice. Izbucni în plâns:

— Iertaţi-mă fraţilor! Iertaţi-mă!

Se uită în jur. Nu recunoscu împrejurimile. Unde îl duceau? Începea să se facă lumină. O lumină roşiatică. Flăcările care mistuiau primăria risipeau bezna.

În piaţa primăriei se afla un platan fără vârstă. Bătrânii spuneau, repetând cele auzite de la bătrânii lor, cum că platanul ar fi rămas acolo de pe vremea puterii bizantine. Copacul avea trunchiul gros şi ramurile viguroase.

Sub platan îl duseră oamenii pe Kostov. În vreme ce el le cerşea mila, câţiva tineri prinseră o funie de o ramură zdravănă şi înaltă, iar la capătul ei făcură un laţ.

Kostov nu se mai zbătu când nişte mâini negre şi hotărâte îi petrecură laţul pe după gât. I se scursese toată puterea din el, aşa

cum se scurge apa dintr-un burduf spart. Auzi un glas cunoscut:

— Ai scăpat o dată de pedeapsă, Aleksii Kostov! Acum ţi s-a înfundat!

Al cui era glasul? Al cui, al cui? Kostov uitase că avea gâtul prins în laţ. Că laţul se va strânge până ce-i va înăbuşi suflul vieţii. Îl preocupa doar provenienţa glasului, ce suna asemenea trompetelor din ziua de apoi.

— Să fii în veci blestemat, Kostov, trădătorule!

Kostov fusese ţinut până atunci pe braţe, ca şi când ar fi fost purtat în triumf. Deodată simţi că este lăsat să cadă. Avu senzaţia că se prăbuşeşte într-o prăpastie fără fund. O durere scurtă, fulgerătoare, şi se cufundă în întunericul veşnic…

Trupul lui Kostov se mai smuci o dată în ştreag, apoi rămase să penduleze lent, aşa cum pendulase cu trei ani în urmă cadavrul lui Levski.

Sadri Hakim se uita pe fereastra îngustă, ca de cetate la satul ce-şi desfăşura, dincolo de zidurile îngrăditoare ale curţii lui, casele joase de chirpici acoperite cu olane şi uliţele întortocheate şi cenuşii ca nişte viermi de pământ lungi şi groşi. Din ruinele calcinate ale primăriei, ale postului de jandarmi, ale clădirii celei mari, stăpânită până mai ieri de Aleksii Kostov, se înşurubau în sus şuviţe firave de fum.

Bulgarii care înconjuraseră conacul stăteau ascunşi pe după case, pe după grajduri, pe după gardurile de piatră, şi de acolo trăgeau sporadic. De două ori încercaseră să ia cu asalt conacul, dar de fiecare dată fuseseră respinşi, lăsând în urmă morţi şi răniţi.

— Hagik, câtă muniţie mai avem? întrebă Sadri Hakim pe administratorul său, care stătea chincit lângă fereastră, ţinând în mână o armă „Springfield 70” cu ţeava lungă.

— Cu consumul de până acum, putem rezista două sau cel mult trei zile, Luminate.

— Cum stăm cu pierderile omeneşti?

— Mici, Luminate. Un mort şi trei răniţi. Cei unsprezece oameni valizi, care ne-au mai rămas, pot face faţă atacurilor. Ghiaurii au pierdut în schimb mulţi oameni. Cel puţin cincisprezece. O clipă, Luminate!

Ridică arma şi ochi o siluetă care se ivise după grajdul lui Feofil Popov. Apăsă pe trăgaci. Silueta se trase repede înapoi.

— L-ai atins? întrebă Sadri.

— Nu ştiu, Luminate. Cred că da.

— Ai făcut socoteala proviziilor?

— Ne-ar ajunge chiar dacă asediul ar ţine o lună.

— La noapte să trimitem un curier la oraş după ajutoare.

— Trimitem, Luminate!

Sadri Hakim bătu din palme. O slujnică bătrână, cu faţa acoperită de un voal negru, se ivi în pragul odăii.

— Narghileaua, Nazime!

— Îndată, stăpâne.

Bătrână aduse narghileaua gata pregătită pentru fumat. Sadri se instala comod pe o sofa şi duse muştiucul la gură.

— Mi-e grijă de băiat, Hacik!

— De ce, Luminate? Kerim Efendi este la oraş. Acolo, ai noştri sunt mulţi şi puternici. Un regiment de infanterie, altul de cavalerie, apoi başibuzucii...

Sadri clătină din cap nedumerit:

— Cine ar fi crezut că bulgarii ăştia nenorociţi ne pun la cale pieirea!

— Era de aşteptat, Luminate, răspunse administratorul. Pilda bosniecilor i-a făcut să-şi piardă capul.

Duse arma la ochi şi trase din nou.

— Ei? întrebă curios Sadri.

— De data asta l-am terminat, rosti Hacik cu acelaşi calm. L-am izbit la mir. Uitaţi-l! Zace cu nasul în noroi.

Ridică iarăşi arma.

— Ce se mai întâmplă? întrebă Sadri.

— Nişte bulgari de-ai lui vor să-l tragă la adăpost. Vru să apese pe trăgaci.

— Lasă-i să-l ridice! porunci Sadri. Să-şi ia morţii! N-am poftă să putrezească în jurul conacului şi să ne asfixieze cu putoarea lor!

— O femeie a ieşit dintr-o casă şi aleargă spre ticălosul împuşcat de mine. Îşi smulge părul şi se izbeşte cu pumnii în cap...

Sadri râse mefistofelic:

— Nevolnicii ăştia credeau că-i pot veni de hac lui Sadri Hakim. Amarrnic s-au mai înşelat... Hacik, azi-noapte am auzit un glas care mă striga şi îmi cerea să-l scap. Cine să fi fost, Hacik?

— Vreun turc, Luminate, care-şi căuta refugiul la noi.

— Nu era turc. Vorbea bulgăreşte. Să fi fost Kostov?... Hm, nu a apucat să se bucure multă vreme de binefacerile noilor săi prieteni.

* * *

Marcelle La Belle mângâia cu degetele ei lungi şi subţiri, împodobite cu inele, pieptul păros al lui Hassim Paşa, care ofta de plăcere. Generalul turc era gol, cu excepţia fesului roşu purtat peste părul creţ, umezit de transpiraţie. La cei cincizeci de ani ai săi, Hassim Pasa arăta surprinzător de viguros, de tânăr. Corpul lui, altădată atletic, începuse să aibă perniţe de grăsime, dar musculatura îşi păstra supleţea. Barba-i scurtă, mustăţile, părul fuseseră ferite de invazia nedorită a firelor albe.

Marcelle La Belle îşi vopsise părul într-un roşu flamboaiant, fiindcă la vârsta ei de patruzeci de ani dacă şi l-ar fi lăsat la culoarea lui naturală ar fi fost albă ca o oaie. Numele ei adevărat era prozaic: Marie Dupont. Cu mulţi ani în urmă şi-l schimbase în Marcelle La Belle, căci era mai potrivit, mai atracţios pentru o cântăreaţă de cabaret. Odinioară, afişele care-i înfăţişau chipul atrăgeau un public numeros. La Paris avusese o epocă de glorie care, din nefericire, nu durase mult. Îşi plimbase apoi faima în lungi turnee prin diferite capitale europene, tot mai puţin importante. Treptat ajunsese să se mulţumească a-şi desfăşura talentele coreografico-muzicale prin cele mai obscure oraşe de provincie din Orient.

În cele din urmă eşuase la Rusciuc, în provincia turcească a Tunei sau, cum i se mai spunea, a Dunării. Formele ei planturoase aveau mare trecere printre osmanlâi. Şansonetele franţuzeşti, cântate hârâit, repurtau succes numai prin exotismul lor. La Rusciuc, Marcelle La Belle devenise o celebritate locală. În rândurile clienţilor ei se înscrisese şi Hassim Paşa, guvernatorul general al Tunei. Gusturile lui speciale nu o incomodau. Era deprinsă cu tot felul de fantezii masculine. Apoi generalul turc era generos, şi aceasta suplinea orice dezagremente.

Marcelle s-ar fi complăcut în atmosfera localului de noapte din Rusciuc – ultimul ei refugiu – dacă prinire colegii ei artişti nu s-ar fi numărat şi o tânără nemţoaică, Marlene, specialistă în „dansul pântecului”. Când Marcelle, cuprinsă de melancolie, îşi depăna amintiri din glorioasa-i epocă pariziană, Marlene pufnea în râs: „Că ai plecat de la Paris şi te-ai înmormântat aici, nu este nimic extraordinar. Dacă ai fi plecat de aici şi ai fi ajuns o celebritate la Paris, asta da! Te-aş fi invidiat”. Marcelle o privea cu superioritate: „Dacă mai rămân un timp aici, o fac din consideraţie pentru publicul care mă adoră. Dar în curând am să mă înapoiez la Paris şi am să strălucesc iarăşi printre vedetele cabaretului francez”. Marlene

replica ironic, tăindu-i elanul: „Dacă te întorci la Paris, ai să te produci în faţa vagabonzilor care şi-au făcut culcuş pe sub podurile Senei. După program ai să te culci alături de ei… nu sub ei, căci n-o să te mai dorească nimeni”. Înfuriată, franţuzoaica o potopea cu înjurături. Marlene se mărginea să râdă.

În afara îndoielnicei activităţi artistice, Marcellei i se rezervase o cameră la etajul cabaretului, unde îşi delecta clienţii simandicosi. Încăperea avea o sofa mare, acoperită cu mătase, covoare, draperii, şi multe oglinzi, instalate şi pe pereţi, şi pe tavan, spre a permite clienţilor să se vadă din cele mai variate unghiuri.

Hassim Paşa era unul dintre admiratorii entuziaşti ai acestui paradis cu oglinzi. Când se afla în compania Marcellei, goală şi ea, plinuţă, trandafirie şi purtând – culmea rafinamentului – cizme negre de lac cu tocuri foarte înalte, generalul încerca răscolitoare culmi de voluptate, intensificate până la paroxism de imaginile din oglinzile multiple şi atât de avantajos dispuse.

Tocmai când Hassim Paşa se simţea mai fericit, o bătaie în uşă îl scoase brusc din atmosferă. Ciocănftul în uşă se repetă.

— Cine e? zbieră generalul turc, ridicându-se în capul oaselor.

— Eu, Excelenţă, Refik! se auzi glasul umil, răguşit, al slugarnicului patron al cabaretului.

— Ce vrei? strigă Hassim Paşa.

— Aghiotantul Excelenţei Voastre vă roagă să-l primiţi. Chestiuni foarte, foarte urgente!

— Cum să-l primesc? se răsti generalul, uitându-se instinctiv la golaşa lui ţinută. Să mă aştepte jos! Cobor îndată!

Se îmbrăcă la repezeală, fiindcă îl stimula curiozitatea, dar şi o nemărtu-risită teamă. Veştile importante, dar şi dizgraţiile soseau în acelaşi chip. Şi cum mărimile de la Constantinopole erau foarte capricioase, temerile lui aveau o deplină justificare.

După ce îşi îmbrăcă hainele civile, aruncă un pumn de monede Marcellei şi ieşi.

Aghiotantul său, căpitanul Aksal Iasar, îl aştepta în vestibul. Era în uniformă şi stătea drept ca o luminare. Chipul său reflecta o tulburare care-l alarmă pe general.

— Ce s-a întâmplat, Aksal?

— Îmi permiteţi să raportez, Excelenţă! S-au răsculat bulgarii! În nume-roase localităţi, reprezentanţii autorităţilor noastre au fost ucişi sau izgoniţi. Unităţile de jandarmi care încearcă să înăbuşe revolta sunt copleşite de rebeli!

În cabinetul său de lucru de la palatul guvernământului din Rusciuc, Hassim Paşa, asistat de principalii săi colaboratori, studia harta Bulgariei, acoperită de steguleţe care indicau zonele cele mai fierbinţi ale răscoalei.

Bekir Paşa, comandant al jandarmeriei din guvernământul Tunei, raporta guvernatorului general ultimele progrese realizate de rebeli:

— La Koprivştiţa, la Panaguriste, la Târnovo şi Troian, la Batak şi la Peruştiţa, răsculaţii sunt stăpâni pe situaţie. Trupele noastre au fost silite să se retragă.

Hassim Paşa se învineţise la faţă ca un ficat bolnav.

— Şi jandarmii noştri ce-au păscut!? izbucni, nemaiputând să-şi stăpânească mânia. Prefecţii, subprefecţii, primarii, consilierii au stat cu mâinile în sân? Agenţii noştni informatori au fost surzi şi orbi? Nimeni nu a simţit nimic? O răscoală de asemenea proporţii are nevoie de pregătiri! Ce-au făcut ai noştri? Nu şi-au dat seama că pe sub nasul lor sunt transportate arme? Din rapoartele voastre reiese că bulgarii dispun de numeroase puşti şi pistoale. Să nu-mi spuneţi că le-au picat din cer!

Hassim Paşa vorbea cu atâta patimă, încât stropii de salivă împroşrau şi harta, şi pe cei din apropierea lui. Se întoarse către puţinii prefecţi şi subprefecţi care reuşiseră să vină la conforinţă.

— Colegii dumneavoastră unde sunt? I-au împiedicat rebelii să ajungă până aici? O turmă de bulgari au pus pe fugă autorităţile otomane? I-au spulberat pe jandarmii otomani? Au dat peste cap trupele regulate otomane?... Ruşine! Ruşine! Izbi cu pumnul în masă. În guvernământul meu nu vreau să se repete neghiobiile din Bosnia şi Herţegovina!

Tocmai atunci uşa se deschise şi în încăpere pătrunse Yaver Paşa, comandantul celui de-al 2-lea Corp de Armată, urmat de un grup de ofiţeri din Statul său Major. Se îndreptă cu mâna întinsă spre guvernatorul general.

— M-am grăbit să răspund la invitaţia dumneavoastră Hassim Paşa.

Guvernatorul general îl primi posomorât:

— Am socotit necesar, Yaver Paşa, să ne unim eforturile spre a înăbuşi cât mai repede răscoala. Cunoaşteţi, cred, situaţia.

Yaver Paşa înclină din cap cu rigiditatea caracteristică ofiţerilor germani.

— O cunosc, Hassim Paşa.

— Marele vizir, Nedim Paşa, mi-a ordonat telegrafic să lichidez în cel mai scurt timp răscoala. Să iau, în acest scop, cele mai energice măsuri. Ei bine, sunt hotărât, Yaver Paşa, să nu dau înapoi de la nimic, chiar de va trebui să înec insurecţia în sânge.

— Am primit şi eu un ordin asemănător, spuse comandantul Corpului de Armată.

— Dumneavoastră ce aveţi de gând? întrebă Hassim Paşa. Yaver Paşa zâmbi ciudat:

— Voi lua toate măsurile îngăduite de legile şi regulamentele militare. Paralel cu operaţiunile tactice impuse de situaţia locală, voi încerca să tratez cu căpeteniile rebelilor, spre a obţine...

— Să trataţi cu rebelii? zbieră guvernatorul general. Bine că nu-mi cereţi să pun premiu pe capul şefilor răscoalei!

— Iată o măsură pe care v-o recomand, Hassim Paşa. Vă mai cer să instituiţi tribunale extraordinare, care să aplice pedepse exemplare.

— Negocieri?! Premii?! Tribunale?! Nu mă mir că în Bosnia şi Herţegovina trupele regulate suferă înfrângeri peste înfrângeri. Cu astfel de concepţii, duceţi imperiul la râpă, Yaver Paşa!

Comandantul Corpului de Armată rămase surprins. Nu era obişnuit cu asemenea limbaj.

— Am impresia, Hassim Paşa, că mânia vă întunecă raţiunea...

Guvernatorul general îl privi crunt:

— Răscoalele nu se înăbuşe cu ajutorul tribunalelor extraordinare, al premiilor puse pe capul şefilor şi al negocierilor. Ridicaţi o pădure de spânzurători. Trageţi în populaţia civilă a satelor şi a oraşelor deasupra cărora flutură azi drapelul bulgar, atacaţi cu toate forţele grupurile de insurgenţi înarmaţi? Folosiţi artileria grea! Radeţi de pe faţa pământului localităţile bulgăreşti în care a încolţit buruiana rebeliunii!

— Cred că nu vă înţeleg, spuse Yaver Paşa. Îmi cereţi să extermin populaţia civilă? Copiii? Bătrânii? Femeile?

— Da! Asta vă cer! răcni Hassim Paşa gesticulând ca un nebun. Dacă veţi lichida întreaga populaţie civilă din zonele răsculate, veţi extermina în acelaşi timp şi pe şefii rebeliunii! Automat scăpaţi de toţi militanţii antiotomani!

— Aşa ceva numai Attila, Genghis-Khan sau Timur Lenk ar face! rosti scandalizat Yaver Paşa. Trăim într-o lume civilizată, Hassim Paşa! O lume dirijată de legi umanitare...

Guvernatorul general îl fulgeră cu privirile:

— Dacă dumneavoastră, Yaver Paşa, refuzaţi să acţionaţi fără menaja-mente împotriva bulgarilor rebeli şi trădători, dacă trupele regulate de sub comanda dumneavoastră au ordin să se comporte cum spuneţi dumneavoastră, „civilizat”, eu voi aplica alte metode. Voi trimite împotriva bandiţilor bulgari, a întregii populaţii bulgare, elementele armatei neregulate, care se află sub controlul meu. Voi revărsa asupra rebelilor mii, zeci de mii de basibuzuci, de cerkezi, de ţigani! Le voi porunci să ucidă orice vietate omenească întâlnită în cale. Vă las dumneavoastră, Yaver Paşa, tribunalele extraordinare, premiile, legile umanitare şi tot buchetul de nerozii sentimentale..

Marele vizir Mahmud Nedim Paşa se trezi mahmur din obişnuita-i siestă de după-amiază. Îşi plimbă prin gura-i amară limba atât de lipicioasă încât ar fi putut prinde în vârful ei insecte, ca sopârlele sau ca furnicarii. Bătu din palme, şi porunci servitorului să-i aducă un şerbet de trandafiri. Se sculă de pe sofaua largă, acoperită cu perne moi, în care se scufunda ca într-o baie de puf, se scarpină la subsori, îşi trecu degetele prin barbă, răsfirând-o. Căscă îndelung, ca un crocodil ieşit la soare, apoi se uită la ceasul de aur de pe măsuţa scundă de la căpătâiul sofalei. Era cinci şi jumătate. La şapte trebuia să prezideze un consiliu de ministri extraordinar.

Îşi savura fără grabă, şerbetul, îşi răcori gura cu un sirop de trandafiri de la gheaţă, iar după ce se spălă pe faţă şi îşi parfumă barba, începu să se îmbrace ajutat de servitor.

Era foarte nemulţumit Nedim Paşa. Treburile împărăţiei mergeau cum nu se poate mai prost. Cucerise înalta demnitate de preşedinte al Consiliului de miniştri după înverşunate lupte împotriva unor indivizi atât de ambiţioşi, de avizi, de aprigi, încât nu s-ar fi dat înapoi nici de la crimă spre a-şi atinge ţelul. Acum, după ce ajunsese întâiul personaj din imperiu după sultan, se întreba dacă meritase să-şi irosească energia vânând deşertăciuni. Deşi deţinea o imensă putere politică, se simţea vulnerabil. Pe Abdul Aziz nu se mai putea bizui. Omul acesta, pe care-l slujea cu credinţă – fiindcă la urma urmei soarta lor era indisolubil legată – se dovedea tot mai versatil, mai inconsecvent. Începuse să-şi piardă încrederea în integritatea mintală a sultanului. Odată fusese ispitit să i se înfăţişeze în audienţă particulară şi, între patru ochi, să-i spună câteva adevăruri crude, menite să-l trezească la realitate. „Smulge-te din amorţire, Stăpâne! Eşti înconjurat de duşmani. Nici în propria-ţi familie nu ai prieteni. Sunt singurul om din ţara asta

care îţi doreşte o domnie lungă şi glorioasă, pentru că interesele mele coincid cu ale tale! Numai sub ocârmuirea ta pot păstra conducerea Consiliului de miniştri. Dacă se va urca pe tron alt sultan, îşi va instala favoriţii în toate posturile cheie. Sunt alături de tine, Stăpâne! Dar şi tu ai datoria să mă aperi! Căci am duşmani mulţi, care sunt şi ai tăi”.

Dar cuvintele acestea rămăseseră nerostite. Nedim Paşa ştia că este inutil să vorbeşti unui surd.

Pe de altă parte, nu se putea spune că marele vizir se dedicase în exclusivitate apărării intereselor împăratului. Avea şi el micile lui afaceri, pe care duşmanii săi le-ar fi putut caracteriza:. trafic de influenţă, abuz de putere, primire de mită etc. Trebuia să se gândească la ziua de mâine, învăluită în ceţurile incertitudinii. Pentru acest mâine, pentru bătrâneţele lui şi pentru urmaşii săi, era necesar să-şi asigure fonduri băneşti masive şi în acelaşi timp tainice. Când va veni dizgraţia, să nu-l găsească nepregătit. Cu cât agonisita lui va rămâne mai ascunsă, cu atât mai greu le va fi duşmanilor să i-o înstrăineze.

Temerile îl bântuiau fiindcă se simţea singur. Nu avea încredere în oameni. Toţi cei ce-l linguşeau astăzi îl vor împroşca mâine cu noroi. De câte ori pleca la palatul Topkapi spre a prezida şedinţele Consiliului de miniştri, se compara cu un îmblânzitor care se pregăteşte să intre în vizuina leilor. Într-o zi, fiarele se vor repezi asupra lui spre a-l sfâsia. Pe Nedim Paşa îl străbătu un fior. Bolborosi pentru sine: „Păcătoşi mai sunt oamenii!”

Când intră în sala consiliului, miniştrii se ridicară în picioare. Nedim Paşa era convins că graba lor respectuoasă ascundea o ostilitate adâncă. Încruntat, se uita pe sub sprâncene la demnitari, întârziind asupra fiecăruia, ca şi când ar fi încercat să le spună fără vorbe: „Vă cunosc câte parale faceţi! Mă urâţi, dar puţin îmi pasă! Important este să mă ştiţi de frică!”

Se aşează în capul mesei. Şi ceilalţi demnitari îşi ocupară locurile.

— Domnilor miniştri, grăi Nedim cu glasul său adânc, teatral, şedinţa extraordinară de astăzi are drept subiect examinarea politicii externe a Imperiului în lumina ultimelor evenimente. Domnul ministru al Afacerilor Străine are cuvântul.

Savfet Paşa, noul şef al diplomaţiei otomane, se ridică în picioare. Deşi era militar de carieră, îşi însuşise lustrul lumii diplomatice în mijlocul căreia se învârtea de atâţia ani. Era de o excesivă politeţe, avea vorbirea înflorată, şi în orice chestiune se

arăta extrem de reticent. Nedim Paşa şi ceilalţi membri ai cabinetului rămaseră surprinşi când subtilul Savfet Paşa atacă frontal o problemă pe care cei mai mulţi colegi ai săi o socoteau atât de delicată, încât evitau să o discute.

— Alteţă, domnilor miniştri, condamn cu toată energia asasinarea la Salonic a consulilor Franţei şi Germaniei. Cunoaşteţi, cred, împrejurările. O tânără creştină a fost răpită de un bey. Intervenţia celor doi consuli în favoarea ei a declanşat criza. Mulţimea întăritată de agitatori de profesie s-a dedat la violenţe, care au culminat cu uciderea consulilor. În calitatea mea de ministru al Afacerilor Străine, am datoria să vă previn că suntem expuşi unor grave complicaţii politice. Am indispus Franţa, prietena noastră tradiţională, şi i-am iritat pe germani, care până în prezent nu ni s-au arătat ostili. Riscăm a ne înstrăina chiar şi simpatia Angliei, care ne-a luat consecvent apărarea în toate cazurile. Şi asta tocmai acum, când situaţia din Balcani este mai explozivă ca niciodată.

Husein Avni Paşa, ministrul de Război, ripostă, agresiv:

— Consulii au suportat consecinţele amestecului lor abuziv într-o chestiune de politică internă. Nu eşti de aceeaşi părere, Abdul Kerim Paşa?

Ministrul Poliţiei înclină din cap:

— Sunt de acord cu dumneata, Husein Paşa. Unde am ajunge dacă reprezentanţii consulari ai marilor puteri s-ar amesteca în chestiuni a căror rezolvare este de competenţa exclusivă a autorităţilor noastre?

Ministrul Justiţiei, Djevdet Paşa, interveni bătos:

— Consulii Germaniei şi Franţei n-aveau dreptul să se opună răpirii unei fete supusă turcă de către un bey turc. Nu spun prin asta că aprob fapta beyului…

Savfet Paşa ripostă cu asprime:

— Justificaţi deci uciderea consulilor?

— Au primit o lecţie! declară tăios ministrul Poliţiei.

— Acum să vă aduc la cunoştinţă urmarea acestei „lecţii”, cum o numeşti dumneata! îl înfruntă Savfet Paşa. Ambasadorii Franţei şi Germaniei au protestat energic, cerând sancţionarea severă a asasinilor şi reparaţii urmaşilor celor două victime. Ceva mai mult, ambasadorul nostru la Paris m-a informat telegrafic că unităţi ale flotei navale militare franceze se îndreaptă spre apele turceşti.

Husein Avni Paşa izbi cu pumnul în masă:

— Nu vom ceda şantajului!

Namik Paşa, ministrul Marinei, îşi exprimă îngrijorarea:

— Domnilor miniştri, să nu privim cu uşurinţă această ameninţare. Flota noastră militară nu este pregătită pentru un război naval cu marile puteri maritime…

— Cu atât mai rău! strigă Husein Avni Paşa. Cu atât mai rău!

Se stârni tumult. Toţi miniştrii începură să vorbească deodată. Nu se mai înţelegea ce-şi spuneau.

— Domnilor, domnilor, mai multă seriozitate! ridică glasul marele vizir. Agită un clopoţel. V-am convocat aici ca să vorbiţi pe rând, nu să vă certaţi!

Liniştea se aşternu treptat. Marele vizir reluă calm:

— Să discutăm metodic chestiunea ridicată de ministrul nostru de Externe. Dar să nu omitem de pe agendă răscoala bulgarilor. Voi începe cu insurecţia din provincia Tuna, fiindcă am pe masă ultimele rapoarte telegrafice ale guvernatorului general Hassim Paşa. Scoase din mapa pe care o adusese la şedinţă câteva documente: Pot să vă informez, domnule ministru de Externe, că răscoala a fost parţial înăbuşită. În primele operaţii de pacificare, circa trei mii de bulgari au fost lichidaţi. Sper că pe viitor le va pieri pofta să se mai ridice împotriva autorităţii mult iubitului nostru Padişah.

— Să-mi fie cu iertare, Alteţă, dar şi în această chestiune oamenii noştri au sărit peste cal. Scoase la rândul lui din pântecoasa mapă aflată în faţa sa un vraf de ziare occidentale: Presa europeană ne acuză că am săvârşit atrocităţi care depăşesc cea mai delirantă imaginaţie. Poftiţi! Aruncaţi-vă ochii pe gazetele acestea! Toate, dar absolut toate, ne aruncă în obraz invective pline de violenţă. „Barbari” este cel mai blând epitet care mi se atribuie.

Savfet Paşa desfăcu jurnal după jurnal şi spicui titlurile unor articole scrise cu litere groase. „Bandele de başibuzuci şi de cerkezi săvârşesc masacre de neconceput”; „De-a lungul drumurilor din Bulgaria martiră, copacii poartă în loc de fructe ciucuri de spânzurători”; „Bătrâni, femei şi copii sunt ucişi de turcii fanatizaţi”: „În Bulgaria domneşte suferinţa, jalea şi moartea”; „Cât timp va mai tolera Europa măcelurile săvârsite de islamicii fanatizaţi?”; „Exterminarea populaţiei civile în Bulgaria, lăsată în mâinile barbarilor”… Şi astea, domnilor miniştri, nu sunt decât o mână de articole dintr-o mie. Vă place reclama ce ni se face? Adevărul este că am săvârşit o greşeală regretabilă, care se poate

întoarce împotriva noastră. Guvernatorul general al provinciei Dunării, în loc să trimită trupe regulate spre a restabili ordinea, a asmuţit împotriva bulgarilor pe basibuzuci şi pe cerkezi, care au săvârşit masacre îngrozitoare.

Ministrul de Război înclină din cap în semn de aprobare:

— Cerchezii au avut o poliţă de plătit ghiaurilor. Persecuţiile îndurate din partea ruşilor, care i-au silit să părăsească în masă Caucazul, au fost acum parţial răzbunate.

— Răzbunare? îl ironiza Savfet Paşa. Se răzbună pe bulgari pentru ce au pătimit de la ruşi?

— Tot slavi sunt şi unii, şi alţii! adăugă ministrul Poliţiei.

— Un astfel de raţionament mă depăşeşte! declară Savfet Paşa.

— În ceea ce priveşte asasinarea celor doi consuli, spuse marele vizir, voi ordona o anchetă. Ancheta se va prelungi până ce moartea consulilor va fi dată uitării, aşa cum toate sunt date uitării pe lumea asta. Ce ai să ne mai spui, Savfet Paşa?

— Potrivit informaţiilor pe care le deţin, zilele acestea se vor întruni la Berlin reprezentanţii Rusiei, Austriei şi Germaniei, spre a discuta ceea ce numesc ei „Criza Orientală”.

— Fără englezi şi fără francezi? întreabă intrigat Kabuli Paşa, ministrul Comerţului.

— Fără! zise ministrul Afacerilor Străine. Se întrunesc numai delegaţii celor „Trei Imperii”. Cunoaşteţi, cred, această înţelegere!

— Iată ceva nou! se îngrijoră Djevdet Paşa. Dacă prietenii noştri, englezii şi francezii, sunt lăsaţi pe dinafară, delegaţii celor Trei Imperii, dintre care doi ne sunt făţiş ostili, iar ultimul afectează dezinteresul, vor încerca să ne creeze dificultăţi, pretinzând a se amesteca în treburile noastre interne. Pretextul îl au: „apărarea creştinilor din Balcani”. Interesele lor sunt prea legate ca Rusia să nu obţină acordul în vederea unei intervenţii militare colective…

Savfet Pasa făcu un gest de îndoială:

— Chestiunea este discutabilă. Bismarck n-ar fi potrivnic cererii ruşilor. În schimb Andrassy e ostil prin definiţie acestei formule. O prezenţa a ruşilor în Balcani este pentru ei intolerabilă. Pe de altă parte, Austria cochetează de multă vreme cu ideea unei extinderi a propriei sale influenţe în Balcani.

— Cu alte cuvinte, dumneata nu consideri posibil un acord între cei trei împăraţi, zise marele vizir.

— Asta nu înseamnă că ruşii vor renunţa la intenţiile lor. Ignatiev m-a avertizat că, în cazul ocupării Serbiei şi Muntenegrului de către

trupele noastre, Ţarul va ordona ocuparea Principatelor Dunărene, relată Savfet Paşa.

— Cum aţi răspuns la această insolenţă, domnule ministru al Afacerilor Străine? întrebă bătăios Husein Avni Paşa.

— I-aţi declarat, desigur, ambasadorului rus că Serbia, Muntenegrul şi Principatele Dunărene fac parte integrantă din Imperiul Otoman! interveni Djevdet Paşa, încercând să dea o lecţie de comportare diplomatică mai dură ministrului de Externe.

Savfet Paşa zâmbi ironic:

— Vă reamintesc, Djevdet Paşa, că, oficial aceste ţări recunosc doar suzeranitatea Sublimei Porţi, dar nu şi supremaţia ei suverană.

— Eh, vorbe! bombăni Djevdet Paşa.

— Vorbe care ne angajează în faţa străinătăţii. Ministrul de Război izbucni clocotitor:

— Va trebui să lichidăm o dată pentru totdeauna aceste echivocuri! Să se ştie că Imperiul Otoman constituie o entitate indivizibilă şi că prinţişorii ţărilor supuse, care au început să joace în ham, nu sunt decât nişte mandatari ai Sultanului, oricând revocabili.

Savfet Paşa ridică din sprâncene:

— Dispunem de puterea militară necesară spre a impune Europei acest punct de vedere?

— Daţi-mi bani şi vom cuceri Europa! exclamă Husein Avni Paşa.

Marele vizir scoase din buzunar o bancnotă de o sută de aspri şi o aruncă pe masă, în faţa ministrului de Război, rostid ironic:

— Poftim bani, Husein Paşa! Cucereşte Europa!

— Cu glume ieftine nu veţi rezolva criza! ripostă şeful departamentul Războiului.

— Cu atât mai puţin o vor rezolva fanfaronadele dumitale! îl repezi marele vizir.

Djevdet Paşa îşi netezi nervos barba:

— Alteţă, domnilor miniştri, trebuie totuşi să recunoaştem că războiul ne ameninţă. Mă tem că ruşii se vor năpusti asupra Balcanilor chiar şi fără acordul Austriei şi Germaniei. Nu uitaţi că au început încă de anul trecut să trimită sârbilor voluntari, medicamente, armament şi muniţii, folosind Dunărea ca un coridor de trecere, bineînţeles, cu încuviinţarea tacită a moldo-valahilor.

Husein Avni făcu o strâmbătură dispreţuitoare:

— Jocul dublu al guvernului de la Bucureşti mă face să râd! Îşi dau o importanţă disproporţionată faţă de insignifianta lor

capacitate militară.

— Moldo-valahii îşi riscă existenţa cu o infantilă inconştienţă, interveni Abdul Kerim Pasa în sprijinul teoriei colegului său. Nu-şi dau seama că, în cazul unui conflict armat între noi şi ruşi, teritoriul ţării lor va deveni teatru de război. Sunt curios să văd ce atitudine va adopta noul guvern Epureanu în această chestiune.

Un ofiţer de ordonanţă se apropie de marele vizir şi îi şopti ceva. Acesta se ridică din fotoliu:

— Domnilor miniştri, trebuie să suspend şedinţa. Sunt chemat de Majestatea Sa!

Se îndreptă spre uşă, salutat de miniştrii care se ridicară în picioare. După plecarea marelui vizir, majoritatea demnitarilor părăsiră sala de şedinţă.

Savfet Paşa, Husein Avni Paşa şi Ruşdi Paşa, ministrul Arhiveler, se retraseră în nişa unei ferestre.

— Aţi văzut ce mutră a făcut marele vizir când am pus chestiunea banilor? se înfurie ministrul de Război.

— Normal! Subiectul bani a devenit tabu! replică Savfet Paşa. Dar tu, Ruşdi, de ce nu ai intervenit în discuţii?

— Mi-a fost scârbă!

Se deschise o uşă laterală şi Midhat Paşa îşi făcu precaut intrarea. Noul venit era scund, dar masiv. Ochii îi scăpărau de inteligenţă şi de şiretenie. “În făptura lui Midhat Paşa se îmbină firea tigrului şi a vulpii”, spuneau simpatizanţii săi. Lider al mişcării „Junilor Turci”, organizaţie politică naţionalistă, îşi atrăsese inimiciţia sultanului, indispus de popularitatea şi de spiritul independent al generalului.

— Iată-l şi pe Midhat Paşa! exclamă ministrul de Război.

— Eşti fantastic, domnule! Cum ai reuşit să pătrunzi până aici? se miră Savfet Paşa.

— Am oameni peste tot, surise cu subînţeles noul venit.

Ruşdi Paşa se întoarse către ministrul Afacerilor Străine:

— Ce te miri, Savfet? Prietenul nostru şi-a recrutat membri din cele mai diferite straturi sociale. Este natural ca liderul lor să se poată strecura chiar şi în sala Divanului.

Midhat Paşa mângâie spătarul înalt al fotoliului rezervat marelui vizir. Râse în colţul gurii:

— Când te gândeşti că altădată ocupam de drept acest scaun! Azi trebuie să mă strecor făcând uz de mărunte complicităţi ca să ajung până aici.

— Lasă, frate! îl bătu pe umăr Husein Avni. În curând ai să intri iarăşi în rândurile miniştrilor. De când ai plecat din mijlocul nostru, ne sfădim ca la şatră, fără să realizăm nimic. Azi m-am luat în colţi cu Savfet.

Şeful diplomaţiei otomane surâse:

— Colegii mei din cabinet nu vor să înţeleagă că rolul meu este să găsesc soluţii paşnice crizelor politice internaţionale în care, cu voie sau fără voie, suntem angrenaţi. Ce veşti ne aduci, Midhat? N-ai venit aici, în vizuina lui Nedim Paşa, numai ca să ne vezi! Vizita ta ascunde ceva.

Midhat se uită în jur, spre a se asigura că nu se mai află şi alte persoane în sală. Făcu semn celor cinci generali să se strângă în jurul său.

— Vă aduc o veste colosală! Mahmud Nedim este în slujba ambasadorului rus!

Savfet Pasa îl privi uluit şi neîncrezător.

— Marele vizir primeşte bani de la Ignatiev?

— Eşti sigur? îşi rotunji ochii. Husein Avni.

— Deţin probe indubitabile! zise Midhat.

Vorbele lui exprimau o siguranţă ce nu putea fi pusă la îndoială. Rusdi Paşa se bătu cu palma peste frunte:

— Acum înţeleg eu de ce Ignatiev se bucură de preţuirea Sultanului! Medim i l-a băgat pe gât.

— Mă intrigă totuşi ceva! murmură ministrul de Externe. Nedim Paşa s-a arătat întotdeauna ostil ruşilor!

— Praf în ochii oamenilor! zise Midhat. Husein Avni trase adânc aerul în piept.

— De data asta i-a sunat ceasul!

Midhat Paşa îşi umflă pieptul. Ochii îi scăpărară.

— Vă mai anunţ ceva! În momentul de faţă, mii de studenţi în teologie şi militanţi ai partidului nostru au declanşat o manifestaţie în faţa palatului imperial, cerând înlocuirea lui Nedim din funcţia de mare vizir.

— Consideri că manevrele astea vor da rezultate? rosti Ruşdi Pasa cu neîncredere.

Midhat îl bătu pe umăr:

— Cu siguranţă! Sultanul, pus în faţa probelor de care v-am vorbit, coroborate cu mişcările de stradă, va ceda.

— Crezi? spuse Savfet Paşa.

— Sultanul e mult prea comod! explică şeful „Junilor Turci”. Îl va

sacrifica pe Nedim spre a-şi cumpăra liniştea! Deci, pregătiţi-vă, domnii mei, căci în curând vă veţi prezenta Padişahului, care va binevoi să vă ceară sfatul…

Înserarea se lăsase asupra palatului imperial Dolma-Bagtce. În magnificul salon albastru din apartamentul padişahului, sutele de luminări de seară înfipte în candelabre din bronz aurit luminau o lume foarte diversă. În prezenţa marelui vizir şi a câtorva demnitari ai palatului, un roi de servitori îl îmbrăcau pe sultan, respectând ceremonialul rigid al Curţii. Abdul Aziz stătea în faţa oglinzii şi privea din când în când cu interes mijlocul încăperii, unde doi vlăjgani cu torsurile goale, vârtoşi ca nişte tauri, Hasan – cumnatul său – şi Ali – campionul de lupte – îşi încercau puterile după toate regulile artei. Muşchii lor foarte reliefaţi jucau elastic, sub pielea unsă cu uleiuri.

La un moment dat, Hasan îşi prinse adversarul de mijloc, în cleşte, şi, încordându-se ca un arc, îl strânse cu putere, până ce se auzi un pârâit surd. Ali icni, pierzându-şi cunoştinta. Hasan dădu drumul corpului inert, care se prăbuşi moale, făcând să duduie podeaua.

— Excelent, Hasan, excelent! îl lăudă sultanul. Frângându-se de mijloc şi zâmbind cu o familiaritate care nu excludea respectul, Hasan se apropie de sultan şi îi sărută inelul cu pecetea imperială. La un semn al sultanului, patru servitori îl apucară de mâini şi de picioare pe Aii şi îl scoaseră din cameră.

Hasan se înapoie în ringul improvizat şi îşi unse din nou musculatura.

— Altul! strigă.

Mustafa, un adevărat colos, care stătuse până atunci deoparte, făcu doi paşi înainte. Lupta începu între cei doi, în vreme ce sultanul îşi întoarse privirile spre un negustor de diamante cu înfăţişare de armean, care ţinea pe braţul stâng, întins la orizontală, o casetă îmbrăcată în piele.

— Ce mi-ai adus, Arakian?

— Diamante, Prea Înalte Stăpâne.

Deschise caseta. Pe un aşternut de catifea roşie sclipeau şaisprezece diamante de mărimi diferite, toate de o puritate excepţională, orânduite după chipul unei constelaţii.

— Priveşte-le! Sunt supranumite „Constelaţia Scorpionului”. Iar diamantul care le domină pe toate este „Antares”. Are 132 de carate. Înainte de şlefuire, când a fost scos din minele Golgondei,

număra 655 de carate.

Abdul Aziz luă în mână pe „Antares” şi îl examina pe toate feţele.

— Unde a fost şlefuit?

— Prima dată în India, Înălţimea Ta, când a fost redus la 316 carate. Iar a doua oară la Anvers, unde a căpătat forma actuală. Priviţi-i strălucirea, transparenţa, perfecţiunea tăieturilor! O lacrimă desprinsă din soare şi aşternută la picioarele Înălţimii Tale.

Ultimele lui cuvinte fură acoperite de răgetul lui Mustafa, căruia Hasan, într-o smucitură năprasnică, îi rupsese şira spinării. Servitorii scoaseră pe braţe trupul dezarticulat. Sultanul aprecie performanţa invincibilului său cumnat. Spre a-i recompensa măiestria, luă de pe aşternutul de catifea roşie cel mai mic dintre diamante şi i-l aruncă. Hasan prinse darul din zbor, îl sărută şi, după ce puse un genunchi în pământ, plecă supus grumazul în faţa padişahului.

— Hasan, sluga ta, înalte Stăpâne, îţi mulţumeşte din suflet şi îţi aşteaptă poruncile!

Negustorul se uita stupefiat la diamantul care strălucea în mâna luptătorului.

— Arakian este un negustor cinstit, se adresă sultanul lui Nedim Paşa. Dă-i cât cere!

Făcu semn unui şambelan, care luă caseta din mâna negustorului şi o închise. Marele vizir se apropie de sultan şi-i şopti confidenţial:

— Chiar să-i dau cât cere?

— Da, da! Ţin neapărat să ofer „Constelaţia Scorpionului” lui Mihri Sultane. Ştii bine că în curând are să nască. Armeanule, poţi să pleci! Ţi se va plăti ceea ce ţi se cuvine.

Negustorul se retrase ploconindu-se de nenumărate ori. Nedim Paşa se uită pe urmele lui şi oftă.

— Prea bine, Mărite Stăpâne! Arakian îşi va primi banii!

Maestrul garderobei, un demnitar acoperit cu broderii, aduse sultanului redingota militară pe care străluceau câteva decoraţii încrustate cu diamante. În urma demnitarului apăru Sermet, cel de-al treilea adversar al lui Hasan.

— Hasan! Cu iataganele! porunci Abdul Aziz, în vreme ce îşi îmbrăca redingota ţinută slugarnic de maestrul garderobei.

De pe o masă lungă, pe care se aflau orânduite tot felul de arme albe, cei doi luptători îşi aleseră câte un iatagan. Îl cântăriră profesional în palmă, îi examinară tăişul, apoi se aşezară în gardă.

Un ofiţer dădu semnalul începerii asaltului. Şi Hasan, şi partenerul său erau maeştri în mânuirea iataganului. Lamele se ciocneau cu rapiditate, strălucind ca nişte şerpi de foc.

Sultanul urmărea cu vizibilă plăcere periculoasa competiţie. Cu un gest mecanic, întinse mâna spre o fructieră de aur încărcată cu struguri, curmale, piersici, smochine şi banane. Alese o curmală şi începu să o mestece alene...

— Cât e ceasul? îl întrebă pe primul şambelan.

— Opt şi un sfert, Înălţimea Ta.

— Ce-o fi cu Ignatiev? exclamă sultanul contrariat. Nimeni nu şi-a permis până acum să întârzie la o invitaţie de-a mea!

Se uită iritat spre o măsuţă pe care se afla un joc de şah, cu piesele angajate într-o partidă întreruptă.

— Urma să terminăm jocul început ieri. La opt trebuia să fie aici.

Ridică intrigat capul. Un vuiet crescând de glasuri omeneşti prinse să se audă de afară. Nu se desluşea încă ce strigau. Demnitarii Curţii îşi aruncau priviri întrebătoare.

Intrigat, Nedim Paşa se apropie de una din ferestre şi dădu la o parte draperiile de brocart. Prin careurile de cristal văzu o mare de torţe aprinse, care se apropia de palat. Chipul marelui vizir se întunecă. Dădu drumul draperiilor, obturând iarăşi fereastra.

Sultanul îl întrebă curios:

— Ce se întâmplă în stradă, Nedim?

— Nimic de seamă, Înălţimea Ta! răspunse cu prefăcută indiferenţă. Câţiva derbedei!

Sultanul îşi întoarse privirile către cei doi combatanţi. Iataganele se loveau cu violenţă. Vociferările de afară deveneau tot mai puternice. La o fandare, Hasan circazianul fu zgâriat de-a curmezişul pieptului de vârful lamei lui Sermet. Furios, se repezi asupra acestuia şi, cu o lovitură cumplită îi reteză braţul de la umăr. Sângele ţâşni din rană ca din cişmea, stropind pe cei din jur. Sermet căzu. Leşinat de durere, fu scos pe braţe. Câţiva servitori şterseră urmele de sânge de pe parchet.

Abdul Aziz scuipă sâmburele curmalei pe care o morfolise până atunci.

— Frumoasă lovitură, Hasan!

Vacarmul din stradă luase proporţii. Se auzeau strigăte furioase: „Jos cu marele vizir!”, „Moarte lui Nedim Paşa!”, „Moarte!”, „Moarte!”

— Ce spun, Nedim? întrebă sultanul.

— Nu desluşesc, Înălţimea Ta.

— Hasan, du-te şi vezi ce vor!

— Îndată, Mărite Stăpâne!

Porni în pas alergător, însfăcând din mâinile unui servitor propria sa redingotă militară, pe care o îmbrăcă din mers. Răpăiră împuşcături izolate şi iarăşi strigăte: „Moarte marelui vizir, vândut străinilor!”, „Jos cu Nedim Paşa!”, „Trăiască Midhat Paşa!”, „Jos cu Nedim!” „Moarte lui!”

— Nedim, avem de-a face cu o manifestaţie în toată regula! se miră suveranul. După larma pe care o fac, par să fie mulţi! Ce vor cu tine? Ce spun de Midhat? Ce-ai aflat, Hasan? întrebă pe circazianul care intră gâfâind.

— Înălţimea Ta, studenţii şi „Junii turci” cer destituirea marelui vizir!

— Ce!? se mânie Abdul Aziz. Mucoşii ăştia au ajuns să-mi dicteze ce să fac? Dă ordin gărzii să-i împrăştie!

— Sunt mii! Zeci de mii, Mărite Stăpâne! spuse Hasan emoţionat. Nu se mai poate circula pe străzi!

— Atunci să vină armata! strigă Abdul Aziz. Trimiteţi după Avni Paşa!

— Avni Paşa tocmai a sosit laolaltă cu Ruşdi Paşa şi ca Savfet Paşa. Sunt în anticameră şi roagă pe Majestatea Voastră să-i primească.

Nedim Paşa murmură cu subînţeles, spre a vedea reacţia sultanului:

— Nici nu s-a împuţit hoitul şi corbii au şi apărut!

Preocupat, Abdul Aziz ignoră reflexia rostită cu glas tare de marele vizir.

— Să intre! porunci.

Şambelanul de serviciu deschise uşa şi, din prag, pofti cu un gest pe cei trei miniştri să intre. Aceştia îşi făcură intrarea şi, potrivit protocolului, se ploconiră în faţa padişahului. Hasan trecu înapoia împăratului, asemenea unui câine de gardă, gata să-şi apere stăpânul.

Abdiil Aziz îi privi cu ironie:

— Scumpii mei miniştri, eraţi aici, lingă mine, şi eu nici nu ştiam! Cu ce ocazie? Sau aţi venit în acelaşi tren cu...

Făcu un gest, indicând mulţimea aflată în stradă. Husein Avni Paşa îi vorbi cu supunere:

— Nicidecum, Înălţimea Ta! Am aflat că mulţimea a înconjurat

palatul şi ne-am grăbit să alergăm în preajma Măriei Tale.

— Şi eu care credeam că kermeza asta e opera voastră!

— Se poate, Prea Mărite Stăpâne, să ne bănuieşti? interveni Ruşdi Paşa.

— Ciudat!

— Ce ţi se pare ciudat, Mărite Stăpâne? întrebă Savfet Paşa.

— Mă întreb cum de aţi răzbit până aici, la palat, când Ignatiev n-a reuşit acest tur de forţă?

Miniştrii se priviră încurcaţi. Ruşdi dădu să răspundă, dar sultanul i-o luă înainte!

— Aţi auzit ce strigă?

— Da! zise Ruşdi Paşa. „Jos cu marele vizir!”

— Voi sunteţi de aceeaşi părere?

Ruşdi Paşa înţelese că dăduse dovadă de o grabă nediplomatică.

— Nu, Înălţimea Ta! Noi aşteptăm cuvântul Tău!

— Atunci e bine! Eu vreau ca Nedim să rămână mare vizir! Înseamnă că şi voi doriţi acelaşi lucru!

Ruşdi Paşa se uită neajutorat la colegii săi, conştient că a scăpat hăţurile din mână. Husein Avni Paşa şi Savfet Paşa erau consternaţi. Savfet deschise gura să pună ceva, dar nu avu timp să vorbească.

— Avni, scoate armata şi împrăştie manifestanţii!

Ministrul de Război prinse ocazia din zbor:

— Aici e necazul, Înălţimea Ta! Nu ştiu dacă ne putem bizui pe mai mult de două sau trei batalioane. Majoritatea trupelor au fraternizat cu manifestanţii.

— Situaţia este critică! supralicita Savfet Paşa. Majestate, dacă nu dăm satisfacţie mulţimii, manifestaţia se va transforma în răscoală armată!

Abdul Aziz se congestiona:

— Cum? Eu, Sultanul, să cedez în faţa prostimii? Să îndepărtez pe cel mai credincios şi integru demnitar al meu? Refuz!

Husein aruncă în balanţă o afirmaţie explozivă:

— Chiar dacă se face vinovat de înaltă trădare?

Simţind primejdia, Nedim Paşa se aruncă la picioarele sultanului:

— Nu-i asculta, Prea Mărite Stăpâne! Sunt uneltiri murdare! Îmi vor pieirea!

Husein Avni îl fulgeră cu privirea:

— Uneltiri? Scoase din buzunarul redingotei militare un document: Iată dovada trădării! Mahmud Nedim Paşa, marele-vizir

al Imperiului Otoman şi slujitor prea supus al Înălţimii Tale, este în solda ambasadorului rus Ignatiev! Aveţi sub ochi un raport al lui Ignatiev către Ţar, care justifică unele cheltuieli extraordinare făcute aici, la Constantinopole. În capul listei de spioni plătiţi puşi în slujba ruşilor este marele vizir!

Pe Nedim Paşa îl potopi frica. Îmbrăţişa picioarele sultanului:

— Nu le da crezare, Măria Ta! Este o plastografie ordinară!

— Originalul se află în posesia lui Midhat Paşa! tună Husein Avni.

— Midhat? exclamă Abdul Aziz. Cum a ajuns originalul în mâna lui Midhat?

— Prin intermediul oamenilor lui infiltraţi la ambasada rusă, explică ministrul de Război.

— Şi Serviciul nostru secret ce a păzit?

— Serviciul secret este sub controlul direct al marelui vizir.

Abdul Aziz se încruntă, cântărind mintal situaţia. Nedim Paşa se crampona şi mai vârtos de genunchii lui:

— Nu le da crezare, Stăpâne! Astăzi sunt eu ţinta atacurilor! Mâine va fi ameninţată însăşi dinastia!

Savfet Paşa interveni cu indignare trucată:

— Cum îi permiţi, Mărite Stăpâne, acestui trădător să se pună pe acelaşi plan cu dinastia?

Abdul Aziz încercă să-şi desprindă genunchii din încleştarea deznădăjduită a marelui vizir. La un semn al său, Hasan îl apucă de ceafă pe Nedim şi îl dădu cu violenţă la o parte. Marele vizir vru să spună ceva, dar Hasan îi acoperi gura cu palma-i grea şi mare cât o cazma.

Abdul Aziz se întoalrse către cei trei miniştri:

— Ce propuneţi?

— Destituirea marelui vizir şi judecarea lui pentru crimă de înaltă trădare! rosti cu gravitate ministrul de Război.

Abdul Aziz lăsă să se scurgă câteva clipe înainte de a răspunde.

— Întocmiţi decretul de destituire şi aduceţi-mi-l spre semnare.

Savfet Paşa respiră uşurat. Partida era câştigată. Scoase din mapă alte două documente:

— Decretul este deja redactat, Înălţimea Ta!

— Hm. Văd că v-aţi gândit la toate! Savfet Paşa îi arătă al doilea document.

— Aici este decret care dispune instituirea unui tribunal extraordinar pentru judecarea lui Nedim Pasa.

Abdsul Aziz avu un moment de şovăire, apoi îşi aşternu numele

în josul primului document:

— Semnez decretul de destituire! Nu voi deschide însă nici un proces! Ar fi o pată urâtă pe obrazul celei mai înalte demnităţi de stat... Pentru funcţia de mare vizir, la cine v-aţi gândit?

— La Ruşdi Paşa, Înălţimea Ta.

Abdul Aziz surise ironic:

— Nici că se putea o alegere mai bună! Îl veţi învârti după plac, iar eu n-am să ţin seamă de opiniile lui! Daţi-mi să semnez şi decretul de numire al lui Ruşdi Paşa! Sunt sigur că-l aveţi şi pe ăsta gata făcut!

Savfet Pasa scoase din mapă încă două documente. Pe primul îl supuse spre semnare suveranului:

— Poftiţi, Majestate!

Abdul Aziz îl semnă. Savfet îi întinse şi cealaltă hârtie.

— Asta ce mai e? întrebă sultanul încruntându-se.

— Decretul de numire a lui Midhat Paşa în funcţia de ministru de Interne.

— Midhat Paşa în guvern? şuieră padişahul. Niciodată!

— Trebuie să-i dam o satisfacţie pentru marele serviciu pe care l-a făcut tronului!

Abdul Aziz smuci din cap cu îndărătnicie:

— Îl accept numai ca ministru fără portofoliu! Atât şi nimic mai mult. Redactaţi alt decret şi aduceţi-mi-l mâine să-l semnez!

Savfet Paşa exhibă din mapă documentul cerut, de asemenea pregătit dinainte.

— Iată-l, Înălţimea Ta!

Abdul Aziz se uită furios la cei trei miniştri, semnă decretul, apoi le întoarse spatele şi părăsi pufnind încăperea, salutat cu respect de demnitarii Curţii, oarecum uluiţi de rapida întorsătură a evenimentelor, precum şi de cei trei miniştri, care schimbau între ei priviri triumfătoare.

* * *

Când îşi studia imaginea în oglindă, Narcis Sofronie încerca o senzaţie de adâncă dezolare. Nu era frumos, nici urât. Avea una din acele fizionomii inexpresive, lipsite de personalitate, pe care le uiţi de îndată ce nu le mai ai în faţa ochilor. Părul îi era spălăcit, pielea gălbuie, bărbia teşită, nasul de o formă nedefinită. În actul său de identitate, la rubrica semne particulare, scria laconic: n-are. Nu numai că nu avea semne particulare, dar îi lipsea până şi acel aer

indefinisabil care face ca un om urât să fie simpatic, iar unul frumos antipatic. Îi părea de-a dreptul comic contrastul dintre chipul său şters şi numele dat de nas la botez. Când te cheamă Narcis, trebuie să fii atât de frumos, de irezistibil, încât să te îndrăgosteşti de propria ta imagine, ca în legendă. Nu era nici gras, nici slab. Nici înalt, nici scurt. Hainele, oricât de noi şi de frumoase, purtate de el, îşi pierdeau orice fason. Nu înţelegea cum se făcea că pantalonii abia călcaţi se deformau la genunchi şi se boţeau de parcă ar fi dormit îmbrăcat nopţi de-a rândul. Cămaşa îi era veşnic şifonată, cravata strâmbă, manşetele prea lungi sau prea scurte. Pe deasupra mai şi transpira. Gulerul tare şi manşetele scrobite se muiau, pier-zându-şi forma şi lustrul. Ghetele de lac, cu butoni laterali, cum cerea moda, i se scâlciau după câteva zile de purtare, în rezumat, avea o înfăţişare de o patentă mediocritate.

Narcis nu ţinea minte ca o femeie să fi întors vreodată capul după el. Nici un bărbat nu văzuse vreodată în persoana lui un eventual rival. Era la vârsta când omul nu mai este tânăr, dar nici vârstnic. Pentru că plăcerile dragostei îi erau refuzate, încercase să bea, căutând alinarea în alcool, dar fi catul declarase un categoric veto, provocându-i greţuri şi silindu-l să renunţe la acest derivativ. Nici jocul de cărţi nu-l satisfăcuse, fiindcă era econom şi îl durea sufletul să zvârle într-o noapte banii cu care s-ar fi putut întreţine o lună sau chiar mai mult. Încercase să frecventeze cabaretele, dar şi acolo se amărâse la vederea a tot felul de bărbaţi petrecând în compania femeilor, în vreme ce el stătea singur la masă. În cele din urmă descoperise în lectură a preţioasă alinare. Cărţile erau ca nişte prieteni buni, necuvântători, ce-i drept, dar care răspundeau întotdeauna la apelul lui, desfătându-l cu tot felul de istorisiri, îngâduindu-i să se identifice – imaginar – cu eroii seducători zugrăviţi în paginile tipărite.

Devora pur şi simplu romanele franţuzeşti pe care şi le comanda direct de la Paris. Îşi alcătuise în câţiva ani o bibliotecă de aproape trei mii de volume, ce-i acaparau mai tot timpul liber. Câteodată îl prindea dimineaţa citind. Atunci se spăla, se îmbrăca în grabă şi după ce îşi lua micul dejun pleca la serviciu.

Narcis Sofrohie era funcţionar la Ministerul Afacerilor Străine. Îndată ce intra în biroul său, îşi punea mânecuţele de satin negru, spre a-şi menaja haina, şi începea să aşternă în cifru documentele secrete destinate agenţilor diplomatici români acreditaţi în principalele capitale europene. Atunci devenea alt om: un iniţiat în

înaltele secrete de stat. Uneori, numai el şi ministrul cunoşteau conţinutul depeşelor cifrate. Copleşit de importanţa misiunii sale, ameţea la gândul că ar putea să scape vreuna din tainele atât de scumpe încredinţate lui.

Deşi devenise unul dintre specialiştii din Biroul cifrului, era înspăimântat ori de câte ori se schimbau miniştrii de la departamentul Externelor, căci noii-numiţi obişnuiau să îndepărteze parte din vechiul personal al ministerului, spre a-l înlocui cu elemente recrutate din rândurile propriei clientele politice ori ale rudelor apropiate.

Instalarea lui Mihail Kogălniceanu la cârma Afacerilor Străine îl îngrozise. Narcis era convins că venirea la putere a liberalilor, înfometaţi după o atât de lungă opoziţie, va duce la mari schimbări de cadre. Prăpăstios era şi Stan Dudulescu, şef la Biroul cifrului, care nu îşi ascunsese niciodată simpatiile pentru ideile conservatoare. Deşi funcţionar de carieră, ştia că nimeni nu era sigur pe postul său. Ministrul l-ar fi putut retrograda, transfera ori concedia printr-o simplă trăsătură de condei.

Într-o dimineaţă, Dudulescu – galben la faţă şi cu mâinile tremurânde – veni la masa de lucru a lui Narcis şi îi spuse să se prezinte imediat la cabinetul ministrului, unde era chemat. „Vrea să mă înştiinţeze că mă dă afară din serviciu!” reflectă înfricoşat Narcis. „De ce nu a apelat la mine şi s-a adresat unui subaltern al meu?” se frământa şeful de birou, zguduit de emoţie. „Vrea să mă înlocuiască”, conchise Dudulescu, gândindu-se prin ricoşeu, la nevastă-sa – cochetă, pretenţioasă, mondenă – la copiii năzuroşi şi prost crescuţi, fiindcă mama soacră, satrapul familiei, găsise cu cale să-i răsfeţe peste măsură, sub pretext că nepoţii ei erau nişte genii în devenire şi, deci, personalitatea lor trebuia să se dezvolte fără piedici.

Când se înfăţişă în anticamera ministrului, Narcis abia se mai ţinea pe picioare. Şeful de cabinet, un tânăr cu nasul pe sus, conştient de înaltele relaţii politice ale tatălui său, îl pofti să intre la Excelenţa Sa. Narcis puse mâna pe clanţă şi, după ce îşi adună ultimele fărâme de curaj, pătrunse în „Sfânta Sfintelor”. Când trecu pragul şi văzu în dosul vastului birou ministerial o chelie aplecată deasupra unor documente, tuşi timid, apoi salută cu teamă în glas:

— Să trăiţi, Excelenţă!

Kogălniceanu ridică privirile asupra noului venit. Ministrul avea o faţă rotundă, plină, ochi inteligenţi, retranşaţi după lentilele

rotunde, cu multe dioptrii, ale unor ochelari sprijiniţi pe rădăcina nasului lat.

— Dumneata eşti Narcis Sofronie?

— În slujba dumneavoastră, Excelenţă.

Kogălniceanu luă de pe birou un document cifrat şi i-l întinse.

— Trece-l „în clar”! Cât mai repede!

— Aici? întrebă perplex Narcis.

— Aici, pe loc! Du-te şi adu repede codul!

— Îl ştiu pe dinafară, spuse Narcis modest.

— Ce? exclamă Kogălniceanu închipuindu-şi că n-a auzit bine.

Funcţionarul luă documentul, se aşeză la o masă mică, indicată de ministru, şi începu să lucreze. În mai puţin de zece minute restitui depeşa tălmăcită „în clar”. Kogălniceanu îşi aruncă privirile asupra textului:

„Cancelarul Andrassy m-a convocat spre a mă informa asupra profundei sale nemulţumiri faţă de tergiversările guvernului de la Bucureşti de a supune votului parlamentar tratatul comercial dintre Austro-Ungaria şi România, precum şi asupra complicaţiilor care ar izvorî dacă această ultimă formalitate nu ar fi îndeplinită...”

Îngândurat, ministrul puse documentul pe masă. Rămase câteva momente cu privirile aţintite în tavan, apoi se aşeză la birou şi aşternu cu scrisul său rapid câteva rânduri pe o foaie de hârtie, pe care o întinse lui Sofronie:

— Cifrezi această telegramă şi o trimiţi imediat agentului nostru de la Viena!

— Prea bine, Excelenţă! răspunse Narcis, luând textul şi grăbindu-se să iasă.

În prag se încrucişa cu şeful de cabinet, care anunţă sosirea ministrului Iordan Boldescu.

— Să poftească! spuse Kogălniceanu, închizând mapa cu documente de pe masa de lucru.

Boldescu intră zgomotos şi jovial. Era tipul electorului abil, insinuant, şmecher, neîntrecut în trasul sforilor. Avea o înfăţişare vag levantină. Se îndreptă cu mâna întinsă spre Kogălniceanu.

— Cu tot respectul, domnule Kogălniceanu! Ori de câte ori te întâlnesc, încerc o adevărată desfătare!

— Mă copleşeşti, domnule Boldescu! Cu ce treburi pe la noi?

— Domnule Kogălniceanu, dumneata ştii că nu-mi plac introducerile! Sunt un om franc! Mă cunoşti de la Cameră! Acolo spun verde în faţă, tot ce am de spus! Îţi aduci aminte, cred, cum l-

am interpelat pe Catargi în legătură cu scandalul concesionării căilor ferate! I-am zis: „domnule prim-ministru, de la mine să nu te aştepţi la o introducere alambicată! Eu o spun verde, în faţă…”

Kogăâniceanu surise pe sub mustaţă.

— la loc, domnule Boldescu, şi descarcă-ţi desaga!

— Domnule Kogălniceanu, am un nepot. Vlad. L-ai cunoscut anul trecut la mine, ştii, de ziua mea…

Kogălniceanu încercă să şi-l amintească pe tânăr, dar nu reuşi să-i reconstituie imaginea.

— Anul trecut, spui?

— Da. Unu înalt, cu ochii căzuţi!

— Căzuţi?

— Adică aşa… visători, languroşi…

— Da, parcă mi-l amintesc! Ce-i cu el?

— De fapt, nu-i nepotul meu.

— Păi ziceai că ţi-e rudă?

— Adică, vreau să spun, nu e al meu, dar e al nevesti-mii Ştii cum sunt nevestele: cicălitoare! Glumind, arătă o rană imaginară deasupra urechii: Am o gaură aicea!

— Şi cu ce pot să te ajut?

— Asta e, că poţi! D-aia am şi dat buzna la dumneata. Să-ţi cer pentru nepotul meu un post de secretar pe lângă unul dintre agenţii noştri diplomatici!

Kogălniceanu îşi îndreptă ochelarii pe nas.

— Chestiunea e oarecum delicată! Eu mă străduiesc acum să repar unele stângăcii ale predecesorului meu şi să trimit în străinătate băieţi deschiotoraţi la minte şi cu o pregătire foarte temeinică. Mai ales acum, când Europa este în pragul unei mari crize, iar noi ne aflăm în mijlocul vârtejului…

— Stai, stimabile coleg, n-am venit să-ţi propun un netot. Vara trecută, la Paris, şi-a luat doctoratul în Drept cu „Summa cum laude”. Cunoaşte franceya, germana şi engleza la perfecţie. O rupe şi în italieneşte…

Kogălniceanu zise:

— Cu asta trebuia să începi, domnule Boldescu! O asemenea carte de vizită îl recomandă de la sine! Sincer să fiu nu văd de ce ai considerat necesar să intervii pentru el! Cum se numeşte tânărul dumitale protejat?

— Eh, asta-i partea delicată! spuse vizitatorul, scărpinându-se după ureche.

— De ce?

— Îl cheamă Vlad Vulturescu.

— Vulturescu? exclamă surprins Kogâlniceanu. Din familia lui Manole Vulturescu, socrul dumitale?

— Din păcate!

— Atunci e conservator!

— Taică-său – Dumezeu să-l odihnească – şi bunicul său! El nu! Băiatul are idei de-ale noastre, liberale, sănătoase! Garantez pentru el!

— Bine! Trimite-l mâine dimineaţă, să stau cu el de vorbă! Nu-ţi promit nimic! Dacă e într-adevăr aşa cum mi l-ai descris, îşi va căpăta locul pe care-l merită!…

Şeful de cabinet intră, vestind vizită ministrului Ion Brătianu. Kogălniceanu şi Boldescu se ridicară în întâmpinarea noului venit. Liderul partidului liberal strânse mâna celor doi bărbaţi de stat. Boldescu se ploconi, împletind respectul cu un vag aer de familiaritate!

— Salut pe şeful nostru, exponentul prin excelenţă al democraţiei româneşti!

Pe Brătianu îl amuză bombasticul compliment.

— Te-ai mutat la Externe, Boldescule? Boldescu făcu haz de gluma liderului!

— Sunt tot ministru fără portofoliu!

— Lasă, nu mai plânge! N-aduce anul ce aduce ceasul. Domnule Kogălniceanu, aş vrea să discutăm problema ratificării de către ţara noastră a tratatului comercial încheiat cu Austro-Ungaria…

Kogălniceanu clătină din cap cu energie.

— Ar trebui să grăbim ratificarea. Austro-Ungaria dă semne de nervo-zitate. Uitaţi-vă ce mesaj am primit de la agentul nostru din Viena!

Brătianu şi Boldescu îl citiră pe rând.

— Nevricalele lui Andrassy nu mă impresionează, spuse Brătianu. Chiar acum vin de la domnul preşedinte Epureanu, căruia i-am anunţat intenţia mea de a demisiona din guvern.

— De ce? exclamă Kogălniceanu alarmat. Boldescu protestă:

— Nu se poate, şefule! Tocmai acum, la câteva zile după ce am reuşit să încropim un guvern…

— Ba se poate! Sunt în joc reputaţia şi onoarea mea.

— Tot nu înţeleg la ce te referi, şefule! zise Boldescu.

— Nu cred că mai este nevoie să vă reamintesc. Atâta vreme cât

am ocupat banca opoziţiei, în Cameră, am combătut, alături de ceilalţi colegi de partid, uşurinţa, inconştienţa, aş spune chiar, cu care guvernul Catargi a semnat anul trecut Convenţia de comerţ cu Austro-Ungaria... A ratifica această convenţie azi, în noua mea calitate de ministru de Finanţe, ar însemna să fiu de acord cu conţinutul unui document care aşază România într-o poziţie dezavantajoasă faţă de Austro-Ungaria.

— Deci asta era! murmură Kogălniceanu.

Uşa se deschise şi în încăpere se strecură şeful de cabinet.

— A sosit domnul ministru de Interne, Excelenţă!

Grăbit şi agitat, juvenilul Gheorghe Vernescu îl împinse la o parte şi dădu buzna în cabinet.

— Am onoarea să vă salut, domnilor! Aţi auzit infamia?

— Ce s-a mai întâmplat? exclamă Boldescu.

— Epureanu m-a chemat la el şi mi-a comunicat că suntem obligaţi moraliceşte să ratificăm convenţia cu Austro-Ungaria.

— Chiar despre chestiunea asta discutam, domnule Vernescu, zise ministrul Afacerilor Străine.

— Domnule Kogălniceanu, pentru mine un singur lucru e clar! Eu, Gheorghe Vernescu, ministru de Interne, nu voi fi sub nici un motiv de acord cu ratificarea tratatului.

— Domnilor, sper că nu doriţi să declanşaţi o nouă criză politică, spuse Boldescu.

— Nu semnez nimic! repetă cu îndărătnicie Vernescu.

— Bine, dar însuşi Prinţul doreşte ratificarea tratatului, zise Boldescu.

— Să o semneze el!

— Fii încredinţat că ar fi făcut-o dacă prerogativele i-ar fi îngăduit.

Vernescu se îmbăţoşă:

— După câte văd, domnule ministru Boldescu, domnia-ta susţii tratatul! Parcă anul trecut erai de altă părere!?

— Nu susţin nici un tratat! ripostă Boldescu iritat. Şi, te rog, pe viitor să fii mai circumspect când tragi concluzii, domnule Vernescu. Acum nu mai eşti un simplu deputat în opoziţie, ci ministru de Interne. Orice afirmaţie faci în această calitate, te angajează nu numai pe dumneata, ci şi întreaga ţară.

— Domnilor, fiţi rezonabili! interveni Kogălniceanu spre a calma spiritele. Suntem aici pentru a găsi o soluţie, nu-i aşa?

Brătianu reveni la subiect:

— Oricine citeşte cu atenţie tratatul, îşi dă seama că la redactarea lui n-a luat parte nici un om de specialitate.

Kogălniceanu,înclină din cap:

— Aşa este! Ministerul nostru de Externe a făcut un proiect, după care s-a primit un contraproiect al guvernului austro-ungar, supus ulterior aprobării Consiliului de miniştri român. Această lucrare pripită, la care n-au luat parte nici Camera de Comerţ, nici comisii de comercianţi sau de industriaşi, într-un cuvânt, nici un organ competent, a constituit temeiul convenţiei care va dirija timp de zece ani interesele economice ale României.

— Să nu vedem numai găurile din şvaiţer, stimaţi colegi? susţinu Boldescu. Dacă memoria nu mă înşeală, iar domnul ministru de Finanţe, aici de faţă, poate confirma acest lucru, potrivit tratatului în chestiune, vom putea impune la plata contribuţiei personale pe toţi supuşii austro-ungari aflaţi în România, fapt care în prezent nu este permis.

— Corect, încuviinţă Brătianu. Dar nu uitaţi şi reversul medaliei. Guvernul austro-ungar va face acelaşi lucru cu supuşii noştri români din Transilvania şi Banat, care sunt mult mai numeroşi.

— Exact, admise Boldescu. Numai că acest tratat încheiat cu ţara lor mamă îi va stimula şi-i va încuraja pe cei aproape patru milioane de români aflaţi sub stăpânirea maghiară să lupte pentru ca într-o zi, ajută-mi Doamne, s-o trăiesc, să vedem împlinit visul de secole al tuturor românilor: unirea celor trei principate sub un singur steag şi sub un singur nume: România.

— Colegul Boldescu are dreptate, spuse Kogălniceanu cu toată serio-zitatea. Semnând convenţia cu o putere de talia Austro-Ungariei, se cheamă că tratăm de la egal la egal cu un partener de seamă.

— Asta susţinea şi guvernul Catargi, domnule Kogălniceanu, zise Brătianu. Fii sigur că Austro-Ungaria nu va contribui cu nimic la obţinerea independenţei noastre. Vom trăi şi vom vedea.

— Tratatul prezintă dezavantaje şi pentru o parte şi pentru cealaltă, declară ministrul Afacerilor Străine. În prezent, pregătesc un referat destinat Consiliului de miniştri, în care voi releva părţile negative ale tratatului. Un singur lucru este cert: Guvernul român, în actuala lui formaţie, era obligaţia să ratifice tratatul.

Vernescu sări de parcă l-ar fi muscat o viperă:

— Foloseşti limbajul lui Catargi, domnule Kogălniceanu? Nu sunt de acord. Eu nu semnez nimic!

Neplăcut surprins de întreruperea colegului, Kogălniceanu i se adresă cu severitate:

— Domnule ministru Vernescu, organele competente de stat sunt în drept să nu ratifice un tratat semnat de unii reprezentanţi ai săi. Este însă o datorie de bună-credinţă ca, în intervalul de timp normal care desparte semnarea de ratificare, să nu se săvârsească acţiuni care ar face ratificarea imposibilă sau lipsită de obiect. Dacă noi am refuza ratificarea acestei convenţii învestite cu semnătura Împăratului-Rege al Austro-Ungariei, am risca să aruncăm ţara în complicaţii cu urmări imprevizibile... Străinătatea tratează cu Statul Român reprezentat prin guvernul său şi nu cu persoane particulare. Aşa că, domnule Vernescu, indiferent de opiniile dumitale personale, lasă-l pe ministrul de interne Vernescu, să-şi dea semnătura, aşa cum dealtfel se cuvine!

— Suntem într-o situaţie îndeajuns de grea, ca să nu o mai complicăm şi noi prin acţiuni nesăbuite, domnule Vernescu, supralicita Boldescu.

Ministrul de Interne îşi frământa tulburat mâinile:

— Bine, dar ce vor spune alegătorii când ne vom prezenta în faţa urnelor? În curând vor avea loc alegerile pentru Cameră!

Brătianu înclină din cap:

— Cred că formula domnului ministru Kogălniceanu rezolvă situaţia. Referatul menţionat de domnia-sa va explica reala stare de lucruri, reliefând eforturile pe care le-am depus spre a atenua condiţiile dezavantajoase pentru România stipulate în tratat... În altă ordine de idei, am auzit că în ultima vreme au fost semnalate incursiuni izoiate ale turcilor dincoace de Dunăre. Sunt simple zvonuri?

— Din nefericire, nu sunt zvonuri, suspină Kogălniceanu. Proprietarii de moşii situate de-a lungul Dunării au trimis ministerului Afacerilor Străine telegrame, reclamând repetatele violări ale malului românesc de către bande de turci care s-au dedat la jafuri şi chiar omoruri.

— Adevărat! conveni Vernescu. Recent mi s-a raportat şi mie un caz asemănător. O crimă săvârsită de turci pe moşia lui Manole Vulturescu.

— Ai protestat pe lângă Sublima Poartă, domnule Kogălniceanu? se interesă Ion Brătianu.

— Bineînţeles.

— Şi ce-au răspuns autorităţile turceşti?

— Au respins acuzaţiile noastre, avertizându-ne să nu mai folosim asemenea tertipuri pentru a ne ascunde toleranţa faţă de comitagiii bulgari care folosesc teritoriul român drept bază de refugiu şi de antrenament militar. Savfet Paşa pretinde că rebeli bulgari, refugiaţi pe teritoriul ţării noastre, se întorc în Bulgaria pentru a lupta împotriva trupelor otomane.

Vernescu izbucni iritat:

— Calomnie! Comitagiii care trec Dunărea la noi sunt dezarmaţi!

— Şi mai departe? întrebă Boldescu.

— Şi mai departe ce? exclamă Vernescu.

— După ce sunt dezarmaţi, ce tratament li se aplică, domnule ministru? întrebă Boldescu.

Interpelatul ridică din umeri:

— Le dăm drumul! Ce altceva le-am putea face?

— Turcii vor să-i arestăm! zise Boldescu.Să-i arestăm şi să-i trimitem în lanţuri la Constantinopole, fiindcă aşa pretinde Sublima Poartă.

— Ridicol! explodă Vernescu. N-avem dreptul să-i arestăm, atâta vreme cât nu întreprind nimic împotriva siguranţei Statului Român.

Brătianu făcu un gest de mânie:

— Sultanul îşi închipuise că în secolul XIX este îndreptăţit să ţină popoare în robie! Libertatea, acest ideal al lumii cu adevărat civilizate, nu mai poate fi înăbuşită! Dacă nu astăzi, mâine sau poimâine tot va trebui să recunoască dreptul legitim la independenţă al creştinilor subjugaţi! Drept pe care îl vom revendica şi noi!

Boldescu suspină:

— Avem o situaţie geografică nenorocită! Suntem aici ca o copcă între trei giganţi. Care cum i se năzare întinde mâna şi, fără să ceară voie, ia peşte din copca noastră.

— Poziţia geografică e de la Dumnezeu! zise Kogălniceanu. Dar noi, românii, născuţi şi crescuţi aici, avem datoria să apărăm copca asta cu orice preţ.

— Aşa e! zise Brătianu. Un popor nu-şi poate croi un destin mare dacă nu are încredere în propriile sale puteri, dar această încredere i-o dau faptele de arme ale strămoşilor săi.

— Ce-au făcut strămoşii noştri, ştim! spuse Boldescu. Să vedem cum ne vom descurca noi acum, când buba stă să crape! În eventualitatea unui război între ruşi şi turci, România fiind un punct obligat de trecere, şi unii, şi alţii, sau poate chiar amândoi deodată,

vor încerca să invadeze teritoriul nostru spre a se înfrunta!

— Eh, tocmai de asta trebuie să ne ferim ţara! declară Kogălniceanu. Să nu ajungem teatru de război!

— Şi atunci ce ne rămâne de făcut? întrebă Boldescu. Brătianu răspunse ferm:

— Să continuăm politica noastră de neutralitate, impusă de poziţia geogra-fică şi de tratate. Prin neutralitate nu înţeleg să stăm cu mâinile în sân. Trebuie să ne înarmăm, pentru a fi oricând gata să ripostăm la orice încălcare din afară a pământului nostru!

— Ceea ce spuneţi, domnule Brătianu, este valabil cu o singură condiţie, interveni ministrul de Interne.

— Care anume?

— Puterile occidentale să ne garanteze neutralitatea. Altfel, nici ruşii, nici turcii nu vor ţine seama de drepturile noastre.

— Dacă va fi nevoie, vom rezista cu arma în mână! declară Ion Brătianu.

Şeful de cabinet aduse o telegramă „în clar" expediată de agentul român din Germania şi, după ce o puse pe biroul, ministrului, se retrase tăcut. Kogălniceanu îşi aruncă ochii asupra textului. Se adresă apoi colegilor săi:

— Domnilor, în clipa aceasta soarta Europei se hotărăşte la Berlin. Matei Vulturescu îmi anunţă întâlnirea în capitala Germaniei a reprezentanţilor celor trei imperii din nord: Bismarck, Gorceakov şi Andrassy.

— A trebuit să intervină dublul asasinat politic de la Salonic, ca Gorceakov să poată provoca această întrunire, spuse Boldescu.

— Se spune că şi ţarul Aleksandr II ar fi sosit la Berlin, adăugă Vernescu.

— Rechinii se adună numai când simt sânge, zâmbi mefistofelic Boldescu.

Brătianu se uită îngândurat la colegii săi:

— Că Franţa nu a fost convocată la conferinţă, nu mă mira! Şi ea, şi Italia sunt astăzi puteri de mâna a doua. Mă surprinde însă că Anglia a fost lăsată pe din afară!

— Foarte simplu! opina Kogălniceanu. Cei trei cancelari s-au temut că Anglia are să facă obstrucţie, aşa cum îi stă în obicei. Au preferat deci să discute între ei.

— Va trebui să ne pregătim intens pentru alegeri! spuse Brătianu. Dacă evenimentele se vor precipita, să dispunem de o majoritate confortabilă, care să ne permită a negocia cu marile

puteri fără teamă de manevrele opoziţiei. În curând vom dizolva Camera!

— Răspund de alegeri! zise Vernescu. Am luat măsuri ca toţi prefecţii conservatori să fie schimbaţi. Îi înlocuiesc cu oameni de încredere.

Boldescu se înveseli:

— Când prefecţii sunt ai tăi, partida e pe trei sferturi câştigată.

— Până la alegeri, să vedem ce se va hotărî la Berlin! spuse preocupat Kogălniceanu. Acolo fierbe cazanul!

— Cazanul diavolului! râse Boldescu.

* * *

Maseurul, o huidumă cu ceafă de taur, punea în mişcare sângele cancelarului Bismark, malaxându-i muşchii dorsali. Primul-ministru al Germa-niei, gol până la şalele încinse cu un prosop, stătea întins pe burtă şi suporta cu stoicism energicul tratament la care se supunea după fiecare baie matinală.

Intră un valet:

— Alteţă, a sosit Prinţul Hohenlohe!

Bismarck ridică fruntea de deasupra braţelor făcute cruce:

— Bine, să poftească în dormitor! De-ajuns, Hermann! porunci maseurului.

Coborî de pe banca de lemn şi îmbrăcă halatul de interior. Trecu apoi în camera de culcare.

Aristocraticul Hohenlohe îl întâmpihă înclinându-se cu mult respect.

— Bine v-am găsit, Alteţă!

— Bine ai venit, Prinţe! Bei un pahar cu lapte în compania mea?

— Cu multă plăcere, Alteţă.

La un semn al cancelarului, valetul alergă după lapte.

Bismarck măsură cu privirile silueta suplă a prinţului, care, în ciuda celor 57 de ani ai săi, îşi purta cu eleganţă redingota neagră, impecabil croită.

— De când eşti ambasador la Paris ai căpătat un aer foarte parizian.

— Alteţă, un bun diplomat trebuie să aplice politica subtilă a cameleonului, schimbându-şi culoarea după craca pe care stă.

Bismarck înlănţui:

— Să aibă însă grijă să nu-şi taie singur craca de sub picioare, ca Armin, înaintaşul dumitale!

Valetul aduse o tavă de argint cu două pahare şi cu o mare carafă cu lapte.

— Lasă! Ne servim singuri! spuse cancelarul.

După plecarea servitorului, Bismarck umplu paharele.

— Serveşte-te, Prinţe!

— Mulţumesc! zise Hohenlohe. Mă bucur că sunteţi bine dispus!

Bismarck zâmbi satisfăcut:

— Sunt bine dispus pentru că aici, la Berlin, conferinţa se desfăşoară aşa cum am dorit. Gorceakov şi Andrassy cântă după partitura scrisă de mine, deşi fiecare îşi închipuie că îşi susţine partitura învăţată acasă.

Hohenlohe surise curtenitor:

— Întreaga Europă cunoşte abilitatea diplomatică a Alteţei Voastre. Graţie Alteţei Voastre, Germania deţine astăzi vioara întâi în orchestra marilor puteri europene. Un rol pe care uitase să-l mai joace după prăbuşirea Hohenstauffenilor.

— Încerci să mă flatezi, Hohenlohe!

— Să-mi fie cu iertare, Alteţă! Flatezi oare soarele când spui că străluceşte mai puternic decât toţi ceilalţi sori din jurul planetei noastre? Constaţi un adevăr!

Bismarck râse:

— Prinţe, cedez. Cazuistica dumitale e imbatabilă. Tot ce pot să-ţi spun despre onorabilii mei colegi este că în curând se vor vârî până în gât în viesparul balcanic, dându-mi indirect mână liberă spre a mă ocupa de Franţa.

Hohenlohe suspină:

— Eh, dacă Rusia şi Anglia n-ar fi intervenit anul trecut, răfuiala noastră cu Franţa ar fi fost acum încheiată. Franţa nu s-ar mai fi ridicat niciodată din ruine.

Bismarck sorbi câteva înghiţituri de lapte.

— Am să-l fac să-şi muşte pumnii pe acest Ţar îngâmfat şi muieratic, iar pe Gorceakov am să-l umilesc aşa cum numai eu ştiu s-o fac! Aleksandr al II-lea jinduieşte după Constantinopole mai mult decât Petru cel Mare şi Catherina a II-a luaţi la un loc. Dar n-are anvergura înaintaşilor săi. Vrea să dea buzna peste turci în Balcani, dar îi lipseşte curajul. Se teme şi de englezi, şi de austrieci. În cursul ultimei sale vizite la Berlin, Şuvalov m-a întrebat dacă Rusia ar putea conta pe sprijinul Germaniei, în cazul în care ar întâmpina opoziţia Austriei în rezolvarea crizei din Orient. I-am spus că Germania nu va uita niciodată datoria de onoare contractată

fată de Rusia, care, în 1866 şi în 1870, şi-a păstrat neutralitatea, îngăduindu-ne să zdrobim pe rând Austria lui Franz-Josef şi Franţa lui Napoleon al III-lea. Dacă Rusia s-ar lăsa angrenată într-un conflict armat în Orient – i-am spus – n-aş ezita să-i pun la dispoziţie o armată prusacă. Am avut însă grijă să adaug că declaraţia aceasta i-am făcut-o în calitate de gentilom şi nu de cancelar. Funcţia mea oficială îmi impune să păstrez o oarecare elasticitate în exprimarea gândurilor.

Hohenlohe zâmbi admirativ:

— Formulele dumneavoastră diplomatice n-au egal, Alteţă!

Bismarck îşi continuă expunerea ca şi când n-ar fi remarcat întreruperea:

— Trebuie să insuflu Ţarului curajul de a se avânta în luptă împotriva turcilor. În Balcani va fi antrenat într-un război de uzură, pe care nu-l va câştiga niciodată. Exact ceea ce ne convine! Nu mai vorbesc de complicaţiile care se vor naşte, când Anglia va interveni în ajutorul turcilor...

— Aveţi dreptate! încuviinţă ambasadorul.

— Am mers până acolo, Hohenlohe, încât am căutat o formală susceptibilă să împace divergenţele dintre ruşi şi austrieci. Asta numai ca să-l fac pe Ţar să nu se mai teamă de un eventual atac din flanc al armatelor lui Franz-Jozef.

— Dacă nu mă înşel, aţi discutat această problemă şi cu ambasadorul Rusiei. Presa franceză a făcut unele aluzii...

— Da, confirmă Bismarck. I-am spus lui Oubril că relaţiile dintre Austria şi Rusia s-ar limpezi dacă în combinaţiile diplomaţilor ruşi ar încolţi ideea unei rotunjiri a Austriei prin acapararea Bosniei, în schimbul unor avantaje terito-riale pe care Rusia le-ar obţine în nordul gurilor Dunării. Ştiu – i-am spus lui Oubril – Ţarul Aleksandr este ostil unei formule care ar atribui Austriei o parte din tort, dar dacă ar accepta-o, Germania nu ar ridica nici o obiecţiune. Cred că şi Anglia s-ar învoi la aceste bagatele, dacă ar obţine în schimb recunoaşterea intereselor ei asupra Suezului. Am mers până acolo cu amabilitatea, încât m-am oferit să intervin pe lângă cabinetul britanic spre a-l determina să accepte combinaţia.

— Ce-a răspuns Oubril?

— Că va supune ideea mea Ţarului. Până acum însă nici Gorceakov şi nici Andrassy nu au făcut vreo aluzie la această chestiune, care cred că se coace însă în mintea lor.

— Mi-aş permite să atrag atenţia Alteţei Voastre asupra

tendinţelor Austriei de a-şi extinde sfera de influenţă spre est. Acum douăzeci şi patru de ani, oamenii politici de la Viena nu au hotărât oare ocuparea militară a Principatelor Dunărene, profitând de războiul dintre ruşi şi turci?

— Astăzi Andrassy se jură că este ostil oricăror anexiuni teritoriale în Balcani, Prinţe.

— Cine poate şti, Alteţă, care sunt adevăratele lui intenţii? Cert este că, prin încheierea convenţiei comerciale cu România, încearcă să o înfeudeze economic.

— Infeudarea economică a României esteo sabie cu două tăişuri. Convenţia poate da amploare mişcării iredentiste româneşti din sânul Imperiului Austro-Ungar.

— Ce se va întâmpla dacă ruşii şi austriecii nu se înţeleg?

— Dacă nu se vor înţelege, se vor lua inevitabil la harţă. Şi formula aceasta ne-ar conveni. Când doi se ceartă, al treilea ciştigă. Un război între ruşi şi austrieci ar prezenta însă un serios inconvenient. Până la urmă austriecii ar fi învinşi, ceea ce nouă nu ne-ar conveni, căci ar determina o rupere a echilibrului politic şi militar european în favoarea Rusiei. Reflectând bine, este preferabilă pentru noi o înţelegere între Ţar şi Franz-Josef.

— Să nu se încheie o înţelegere în detrimentul nostru, Alteţă!

— Şi asta e posibil! Vom avea însă grijă să ne vârâm coada la momentul oportun, astfel încât prietenia lor să nu devină prea solidă. În clipa de faţă, noi nu avem interese stringente în Balcani. Şi acum să mă îmbrac. Astăzi la prânz semnăm memorandumul pe care-l vom trimite Sultanului. Condiţiile pe care i le impunem nu sunt deloc uşoare.

* * *

Către sfârsitul lunii aprilie, ţarul Aleksandr părăsise Sf. Petersburg cu destinaţia Berlin, într-o foarte trandafirie dispoziţie sufletească. Se bucura la gândul că avea să-l viziteze, ca în fiecare an, pe unchiul său, împăratul Wilhelm, şi că i se oferea prilejul să o întâlnească şi pe propria sa fiică, marea ducesă Maria Aleksandrovna, căsătorită cu Alfred, duce de Edinburg, aflată în vizită în Germania. Îl încânta şi noua lui paternitate. Katia Dolgoruky rămăsese din nou însărcinată. În curând avea să-i dăruiască al treilea copil. Obţinuse dovada prelungirii virilităţii lui, la o vârstă când majoritatea bărbaţilor încep să plângă pe ruinele tinereţii. Sarcina Katiei aflându-se într-un stadiu avansat, medicii o

povăţuiseră să rămână la Sf. Petersburg. Ţarul se resemnase să plece singur la Berlin.

După ce sosise în capitala Germaniei, optimismul lui juvenil începuse să pălească. Conferinţa delegaţilor celor Trei Imperii nu se desfăşura în condiţii tocmai mulţumitoare. Pe de altă parte, absenţa Katiei începuse să-l apese. La recepţiile oficiale, la banchete, la reuniunile intime ale familiei imperiale germane, participa din obligaţie la conversaţii, dar gândul îi fugea la Katia, de care-l despărţeau mii de kilometri.

Într-o după-amiază, după ce luă dejunul la ambasada rusă, ieşi la aer, în grădină, însoţit doar de un aghiotant şi de patru ogari superbi, câinii săi preferaţi. Îşi îndreptă instinctiv paşii spre deschiderea practicată în zidul înconjurător care permitea accesul în curtea vilei închiriate anul trecut pentru Katia. Dar portiţa fusese zidită. Încercă atunci o strângere de inimă, ca şi când o barieră s-ar fi ridicat între el şi Katia.

Aleksandr s-ar fi înapoiat degrabă la Sf. Petersburg, dacă n-ar fi fost convins că prezenţa lui era absolut necesară la Berlin. Delegaţii ruşi la conferinţă, ştiindu-se direct supravegheaţi de suveranul lor, manifestau un mare zel, iar reprezentanţii Austriei şi Germaniei, cunoscând greutatea opiniei ţarului, se arătau mai prudenţi, evitând să adopte poziţii făţiş contrare intereselor Rusiei. Bismark ştia, de pildă, că împăratul său era maleabil, că îl putea oricând determina să-i îmbrăţişeze opiniile. Ţarul era însă imprevizibil. Caracterul său fantasc, plin de toane, silea pe delegaţii austrieci şi germani să-i menajeze susceptibiltăţile. Andrassy şi mai ales Bismark aveau tot interesul să nu indispună pe stăpânul a peste o sută de milioane de supuşi.

Îl mai reţinea pe ţar la Berlin şi dorinţa de a stăvili masacrele săvârşite de turci în Balcani. Dacă într-o vreme fusese înclinat să caute o soluţionare paşnică a litigiului ruso-turc, acum nu mai credea în asemenea utopii. Trebuia să ţină seama şi de presiunea opiniei publice, influenţată de propaganda slavofililor. Un suveran autocrat are îndatoriri faţă de supuşii săi chiar dacă voinţa lui este deasupra oricăror îngrădiri. Pentru a răspunde năzuinţelor poporului rus, păşise – cu mulţi ani înainte – la eliberarea şi împroprietărirea şerbilor. Înfrumtase atunci reaiua-voinţă a latifundarilor şi inerţia autorităţilor. În acea epocă fusese slujit de un bărbat de stat deosebit de energic şi înzestrat, generalul Miliutin, care izbutise să răstoarne barierele ridicate de cercurile

conservatoare în calea reformelor. Această mare înfăptuire a domniei lui fusese înlesnită poate şi de avânturile-i generoase, fireşti tinereţii. Odată cu trecerea anilor, iluziile şi înclinările-i altruiste se spulberaseră. Dacă n-ar fi intâlnit-o pe Katia, care avea să joace un rol atât de însemnat în viaţa lui, umanizându-l, ar fi devenit un monarh sclerozat, ca şi principiile nobilimii ruse, suportul cel mai sigur al tronului.

Influenţa tinerei femei asupra sa avea totuşi efecte adeseori paradoxale. Uneori îl stimula să săvârşească fapte mari, alteori îi frânau elanul, făcându-l să fugă de lume, de politică, îndepărtându-l până şi de propria lui familie. Aleksandr avea de gând să o încoroneze pe Katia împărătească după moartea actualei sale soţii. Dar pentru a nu întâmpina opoziţia poporului şi a cercurilor conducătoare, trebuia să facă ceva pentru ţară, astfel încât să dobândească, odată cu recunoştinţa supuşilor, şi încuviinţarea lor tacită de a-şi legitima legătura cu Katia.

Împăratul fu smuls din păienjenişul gândurilor de lătrăturile ogarilor care se repeziră iritaţi spre zidul înconjurător al grădinii ambasadei. Printre ramurile unui castan care-şi ridica coroana stufoasă până dincolo de împrejmuire, zări o siluetă omenească.Tresări speriat! „Să se fi căţărat, acolo vreun nihilist dornic să atenteze la viaţa mea?” gândi. Şi aghiotantul său intră în panică. Se aşează între ţar şi ipotetica linie de foc a armei individului din copac.

— Rog pe Majestatea Voastră să se înapoieze în clădirea ambasadei!

Deodată ţarul izubcni în râs. O pală de vânt dăduse la o parte frunzişul castanului, lăsând să se întrevadă desluşit silueta gracilă a unui copil, care se uita de sus la cei doi bărbaţi. Să tot fi avut şapte sau opt ani. „Am ajuns să mă înspăimânte şi copiii!” reflectă Aleksandr, nu fără amărăciune.

Se apropie de copac.

— Ce cauţi aici, băiatule? îl întrebă în germană, zâmbindu-i prietenos.

Îi răspunse un glas subţirel:

— Am vrut să te văd mai de aproape!

— De ce?

— Pentru că toată lumea vorbeşte de tine.

— Cum te cheamă, copilule?

— Ulrich.

— Locuieşti în vila aceea?

— Da. De aproape un an.

— Şi eu am un băiat de vârsta ta, Ulrich.

— Aş putea să mă joc cu el?

— Nu este aici, Ulrich. A rămas la Sf. Petersburg.

— Îmi pare rău!

— Nu trebuie să-ţi pară rău. Am să-l aduc într-o zi aici, la Berlin, să vă jucaţi împreună.

Ţarul flutură din mână.

— Te las cu bine, Ulrich!

— Mâine mai vii la gard? îl întrebă copilul. Aleksandr rămase încântat de inocenţa lui.

— Vrei să ne mai vedem? îl întrebă.

— Sigur!

Copilul era îmbrăcat într-un costumaş de catifea. Purta un guler alb, scrobit, care-i scotea în evidenţă obrazul trandafiriu şi părul blond, cârlionţat. „Seamănă cu fiul meu Iurii”, îşi zise înduioşat ţarul.

— Bine, Ulrich, am să vin şi mâine!

— Tot la ora aceasta? întrebă glasul subţirel.

— Tot!

— Am să te aştept!

Aleksandr se înapoie înviorat în clădirea ambasadei. Întâlnirea cu copilul îi risipise gândurile triste. Aghiotantul se simţea ruşinat de falsa lui alarmă.

— Aş dori un ceai! spuse ţarul ofiţerului.

— Imediat, Majestate.

Ţarul intră într-unul din saloanele de la etajul nobil. Se aşeză pe un fotoliu în dreptul ferestrei deschise spre vila învecinată. Acolo locuia băieţelul şi tot acolo stătuse şi Katia anul trecut.

Ogarii se aşezaseră lenevoşi la picioarele lui. Un lacheu cu perucă pudrată aduse pe o masă cu rotile un magnific serviciu de ceai din porţelan de Sevres şi un samovar pântecos. Turnă într-o ceaşcă băutura aburindă. Ţarul sorbi câteva înghiţituri. Era într-o bună dispoziţie rar încercata.

O uşă cu două canaturi se deschise. Majordomul anunţă ceremonios:

— Prinţul Gorceakov, Majestate!

Ţarul, care-şi ducea tocmai ceaşca la gură, rosti cu grabă:

— Să intre! Să intre! Era curios să afle ştiri de la conferinţă.

Gorceakov pătrunde în salon, păşind cu vioiciune. Nu s-ar fi zis că depăşise cu mult şapte decade de existenţa.

— Ce noutăţi îmi aduci, Prinţe?

— Acum câteva minute a fost semnat memorandumul, Majestate. Punctul nostru de vedere a triumfat pe toată linia!

— Ia loc, Gorceakov! Enunţă pe scurt punctele principale!

— Majestate, Sultanul este somat să ia o serie de măsuri. Intâi: să reconstruiască locuinţele distruse ale creştinilor, să furnizeze vite, provizii, unelte de lucru ţăranilor păgubiţi de război. Totodată să-i scutească de plata impozitelor timp de trei ani.

— Până aici foarte bine! Mai departe?

— Punctul doi: să desemneze o comisie de herţegoveni şi bosnieci creştini care să distribuie ajutoarele.

— Bun!

— Punctul trei: trupele turceşti să fie retrase. Să li se îngăduie a păstra doar zece fortăreţe, care vor fi stabilite ulterior. Punctul patru: creştinii să fie autorizaţi a-şi reţine armele până ce vor fi îndeplinite toate reformele făgăduite de Sublima Poartă. În sfârşit, punctul cinci: consulii sau delegaţii marilor puteri vor avea dreptul să supravegheze traducerea în fapt a reformelor.

— Din ce în ce mai bine! conveni ţarul.

Ochii prinţului scăpărară, oglindindu-i satisfacţia:

— Urmează un articol de o însemnătate capitală. Majestate: cele Trei Imperii pretind ca Turcia să acorde de îndată un armistiţiu provinciilor răsculate. Dacă în curs de două luni puterile nu vor reuşi să-şi realizeze ţelurile propuse, cele trei Curţi imperiale sunt de acord să adauge acţiunii lor diplomatice măsurile eficiente pe care le vor considera necesare în interesul păcii generale şi în vederea înlăturării răului. Trebuie să supun atenţiei Majestăţii Voastre acest ultim articol, care cuprinde în sfârsit mult-aşteptatele sancţiuni preconizate de noi încă de la primele discuţii cu partenerii noştri.

Ţarul îşi frecă încântat mâinile.

— Bravo! Aţi realizat un progres remarcabil! Turciei nu-i rămâne acum decât să adere sau să înfrunte riscul unei campanii militare împotriva marilor puteri…

— În măsura în care Italia, Franţa şi Anglia vor adera la acest memorandum, Majestate. Credem însă că guvernele acestor ţări nu ne vor face dificultăţi.

— Pentru prima oară când aud o veste cu adevărat bună.

Gorceakov! Ia spune-mi, ai vorbit cu Andrassy?

Prinţul surâse încântat de acesta întrebare, pe care o aşteptase:

— Desigur, Majestate! I-am explicat contelui – aşa cum mi-a sugerat Majestatea Voastră – că nu are rost să discutăm în trei criza orientală, chestiune arzătoare numai pentru Austria şi Rusia, ţări limitrofe Turciei, şi că această chestiune este mai normal să o discutăm numai noi, fără... „sprijinul" Germaniei.

— Şi, şi?! întrebă ţarul cu nerăbdare copilărească.

— Andrassy a acceptat ideea unei întrevederi secrete între Majestatea Voastră şi împăratul Franz-Josef. Urmează să supună suveranului său propunerile noastre şi să stabilim ulterior data şi locul întrevederii. O umbră se aşternu fugitiv pe fruntea ţarului:

— Nu crezi că Bismark va încerca să ne torpileze planurile, de îndată ce va afla că am tratat cu austriecii, lăsându-i pe nemţi în afară?

— Va încerca, Majestate, dar va fi prea târziu. Îl vom pune în faţa faptului împlinit. Omul acesta nu-mi inspiră nici o încredere. Stăruinţele lui de a face pe intermediarul între noi şi Austria, pe de o parte, între noi şi englezi, pe de altă parte, îmi dau de bănuit. Am impresia că Bismark încearcă să ne tragă într-o cursă, Majestate. Bunăvoinţa sa e numai de paradă, în sinea lui, năzu-ieşte să nimicească Rusia.

— Disraeli visează acelaşi lucru, Gorceakov.

— Până la urmă îi vom face pe amândoi să-şi muşte pumnii. Rusia nu poate fi călcată în picioare!

Ţarul se uită amuzat la ogarii care dădeau târcoale cancelarului, apoi grăi cu optimism:

— Aş fi tare curios, Prinţe, să văd ce mutră va face Sultanul la primirea memorandumului...

* * *

După ce strânse mâna cancelarului Bismark şi a celolalte personalităţi politice şi diplomatice care-l conduseseră la gară, contele Andrassy şi membrii suitei sale se urcară în trenul special, tras pe linia întâi a gării centrale a oraşului Berlin. Cancelarul Austro-Ungariei trecu la una din ferestrele deschisa ale vagonului salon şi de acolo zâmbi cu prietenie colegului său german. Îi zâmbi şi Bismark, înclinând din cap ca o figurină chinezească. Trenul special se puse în miscaue. Cei doi cancelari îşi făcură cordial semn cu mâna. Încetul cu încetul, peronul cu oficialităţi rămase în urmă.

Când gara dispăru din faţa ferestrelor vagonului salon, contele Andrassy izbucni în râs:

— În sfârşit, cortina s-a lăsat după ultimul act al comediei.

Consilierul Falke von Lilienstein, unul dintre membrii suitei sale, îi cântă în strună:

— Excelenţă, nu încerc să vă flatez, dar v-am admirat abilitatea cu care l-aţi jucat pe prinţul Gorceakov.

Râse şi contele Theodor von Revertera, alt personaj din suită.

— Bietul bătrânel, venise cu lecţia învăţată. Ne-a înfăţişat foarte mândru proiectul său. N-am să uit, Excelenţă, seriozitatea cu care i-aţi declarat admiraţia dumneavoastră: „Aţi realizat aici o culme a artei diplomatice!” După ce l-aţi lăsat să se umfle în pene, i-aţi combătut punct cu punct proiectul, propunând amendamente care l-au modificat fundamental.

Von Lilienstein reluă firul:

— N-am să uit mutra lui Gorceakov când a mărturisit perplex: „Văd că n-a mai rămas nimic din lucrarea mea!” Mi-a făcut milă.

— Bismark jubila! adăugă Revertera. Îl amuza enorm talentul cu care l-aţi îmblânzit pe Gorceakov, gâdilându-i vanitatea.

— Cancelarul rus a obţinut totuşi o concesie importantă, interveni cu seriozitate consilierul baron Konrad von Konradstein. Mă refer la sancţiuni.

Andrassy făcu un gest de nepăsare:

— Oh, concesia aceasta ne angajează doar teoretic. Spre a deveni operante, sancţiunile trebuie aprobate şi de celelalte mari puteri. Or, Anglia nu va accepta memorandumul. Pariez că va face tot ce-i va sta în putinţă spre a-i zădărnici efectele.

— Pentru Gorceakov, ar fi o grea lovitură, opina von Revertera. N-am să uit patetismul cu care a declarat la ultima şedinţă a conferitei: „Când va fi să părăsesc lumea aceasta, n-am să mă sting ca o lampă care fumegă, ci am să apun ca un astru”.

Andrassy urmări câteva momente cu privirile peisajele periferiei Berlinului, care defilau prin faţa ferestrelor vagonului.

— Memorandumul pe oare l-am semnat aici nu reprezintă decât o faţetă a politicii noastre duble faţă de Sublima Poartă. În viitorul apropiat vom întreţine – pe cât posibil – relaţii de bună vecinătate cu Turcia. Ceva mai mult, vom trimite ambasadorului nostru la Constantinopole un mesaj cifrat, cerând să recomande marelui Vizir o politică mai suplă faţă de Muntenegru. Oferind acestei ţări concesii teritoriale şi chiar politice, vom rupe înţelegerea ei cu

Serbia, ceea ce va fi în avantajul nostru. Trebuie să spargem cu orice preţ şi sub orice formă unitatea de luptă a slavilor. Este imperios necesar pentru noi ca Turcia europeană să supravieţuiască o perioadă relativ lungă, spre a ne da timp să ne completăm pregătirile militare.

— Contele Zichy este un diplomat experimentat, care se descurcă satisfă-cător în viermuiala de intrigi de la Constantinopole grăi Revertera.

— Mă tem să nu se lase jucat de Elliot şi de Ignatiev, aceşti vulpoi deosebit de periculoşi, zise Lalienstein.

Lui Andrassy nu-i plăcu remarca. Lilienstein nu-i iubea pe unguri. Şi antipatia lui răzbătea la suprafaţă chiar şi împotriva voinţei sale. Cancelarul s-ar fi lipsit de serviciile lui Lilienstein, dar acesta avea protectori puternici la Hofburg. Dualitatea austro-maghiară devenise o realitate politică şi administrativă. Dar trebuiau să se mai scurgă mulţi ani până ce germanii din Austria se vor resemna a-i considera egali pe maghiarii din pusta Panonică.

Trenul ieşise din Berlin şi acum trecea un pod metalic, care huruia ritmic.

* * *

Benjamin Disraeli se uita pe sub pleoapele lăsate pe jumătate la tânărul Henry James, un foarte bătăios membru al opoziţiei liberale, care se lansase într-o violentă diatribă împotriva politicii externe a cabinetului conservator. Glasu-i aspru, cu inflexiuni metalice, răsuna sub bolta roşiatică a Camerei Comunelor, făcându-se auzit cu aceeaşi limpezime de parlamentarii de pe băncile majorităţii şi ale opoziţiei, de ziariştii buluciţi în Galeria Roşie, cât şi de invitaţii care se striveau în galeria publicului.

— Primul Lord al Trezoreriei, Prea Onorabilul Benjamin Disraeli, perora onorabilul Mr. James, a fost oare informat de masacrele săvârşite de turci în Bulgaria? I-au căzut oare privirile asupra primei pagini a ziarului Daily News, care dezvăluie asasinarea în masă a populaţiei civile creştine de către basibuzucii şi cerkezii sălbatici, fanatizaţi, setoşi de sânge? Ştie prea onorabilul prim-miriistru că osmanlâii protejaţi de Domnia Sa şi de cabinetul pe care-l prezidează violează femei şi fete, ucid copiii şi pruncii din leagăn, leagă pe bătrâni şi pe preoţi de şei şi-i târăsc în goana cailor până ce le înfrăţesc oasele cu ţărâna? Iar când se satură de sânge, adună tineri, în special fete, şi-i trimit în turme spre a fi vânduţi în

târgurile de sclavi? Ştie Prea Onorabilul că mii, zeci de mii de creştini sunt înghesuiţi în scoli, în cazărmi şi în spitale transformate în închisori, pentru că temniţele au devenit neîncăpătoare pentru uriaşul număr de deţinuţi politici? Întreaga lume civilizată se cutremură de oroare! Numai membrii cabinetului Majestăţii Sale sunt nepăsători, senini şi, în ciuda celor mai elementare legi umanitare, continuă să sprijine Turcia şi pe turci!

Cu mâinile încrucişate pe piept, cu pălăria cilindru lăsată pe ochi, Benjamin Disraeli asculta nemişcat filipica.

Tânărul Henry James neglija regula de secole încetăţenită în Camera Comunelor de a angaja discuţiile – chiar şi cele în contradictoriu – folosind un ton scăzut, ca şi când ar fi purtat o conversaţie banală. „A primit probabil instrucţiuni de la Gladstone. Ticălosul ăsta bătrân nu pierde prilejul să lovească în conservatori!” cugetă Disraeli. Cei care nu-l cunoşeau şi-ar fi închipuit că doarme, atât de perfectă îi era imobilitatea.

Primul ministru avea oroare de ziare şi de ziarişti, mai ales când reflectau opiniile opoziţiei. Or Daily News, o gazetă înfeudată liberalilor, se bucura de multă popularitate, aşa că nu i-ar fi fost prea greu să surpe încrederea opiniei publice în conservatori. În cursul unei călătorii la Constantinopole, Disraeli fusese primit cu toate onorurile de oficialităţile otomane. Demnitarii turci pe care îi cunoscuse stăpâneau limbi străine, erau culţi, aveau maniere alese şi foloseau un limbaj inflorat, poetic. Nu-i venea să creadă că aceşti oameni blânzi, rafinaţi erau capabili să încurajeze atrocităţile unor subalterni prea zeloşi. În Balcani se dezlănţuise un şir de răscoale sângeroase. Era natural să atragă represaliile autorităţilor de stat. Numai nişte europeni naivi erau în stare să privească altfel lucrurile. Turcii se străduiau să înăbuşe răzmeriţele creştinilor şi erau în drept s-o facă! aprecia Disraeli.

Era însă conştient că interpelarea tânărului liberal tulbura dolce fraraente-le parlamentarilor şi al galeriei, care îl ascultau cu atenţie încordată. Speaker-ul nu-l întrerupsese pe Henry James spre a-i reproşa violenţa termenilor. Disraeli constatase, de la o vreme, o scădere a nivelului academic al dezbaterilor parlamentare. Tonul reprezentanţilor tineri era tot mai pătimaş. Moderaţia care domnea odinioară în raporturile dintre majoritate şi opoziţie lăsase locul unor violenţe de limbaj cu totul regretabile. Proiectul său de lege referitor la Titlurile Regale stârnise o asemenea furtună, încât un neavizat care ar fi asistat la discuţiile din Cameră ar fi putut să-şi

închipuie că a intrat într-un ospiciu de nebuni furioşi. Când i se dădu cuvântul în replică, Disraeli se ridică în picioare, îşi scoase tacticos pălăria înaltă, o aşeză pe banca îmbrăcată în piele verde şi, după ce prinse cu degetele-i subţiri, foarte îngrijite, reverele redingotei, într-o postură aproape tradiţională, aruncă o privire circulară asupra băncilor ocupate de opoziţia liberală, asupra propriilor săi partizani, asupra galeriilor arhipline, conştient că răspunsul său era aşteptat cu mare curiozitate. Ştia că nu-i va fi uşor să răstoarne curentul de opinie în favoarea sa. În timpul interpelării lui Henry James îi ajunsese la ureche exclamaţiile unor parlamentari incapabili să-şi mai stăpânească revolta, indignarea. Rosti primele fraze cu gravitate, spre a nu da impresia că tratează cu uşurinţă un subiect căruia opoziţia îi acorda o importanţă atât de mare.

— Conţinutul articolului din Daily News, citat de Prea Onorabilul meu coleg, este prea dramatic ca să nu ne trezească atenţia. Presa cade însă adeseori în păcatul exagerărilor. Pentru a-şi convinge cititorii, unii gazetari nu ezită să orneze realitatea cu înfloriturі, deformând astfel adevărul. Eu cred în bunătatea firii umane, cred în generozitate, cred în dragostea pentru aproapele nostru. Această credinţă fermă în omenie mă face să privesc cu suspiciune tot ceea ce tinde să întunece acele calităţi ale oamenilor care au dus la făurirea civilizaţiei, a culturii, a credinţelor religioase. Voi cere informaţii cât mai cuprinzătoare agentului nostru diplomatic din Constantinopole. Sunt convins că acesta va dezminţi alegaţiile din Daily News. Nu contest că în Bulgaria s-au săvârşit atrocităţi. Mă îndoiesc însă că fete tinere au fost vândute în târgurile de sclavi, că mii de persoane au fost aruncate în temniţe…

Un zâmbet ironic îi flutură pe chip. Lăsă să se scurgă câteva clipe apoi reluă cu ton uşor persiflant:

-…că e nevoie de atâtea închisori, cum afirmă Prea Onorabilul meu coleg, nici că s-au aplicat torturi pe o scară întinsă. Surâse fin: Turcii sunt un popor oriental. Nu au nevoie de temniţe şi de cazne. Pe cei scoşi în afara legii îi lichidează într-un mod mai expeditiv…

Gluma nu avu efectul aşteptat. Câţiva deputaţi de pe băncile majorităţii zâmbiră complezent, dar murmurele de nemulţumire din rândurile reprezentanţilor opoziţiei dar mai ales tăcerea jenată a multora dintre proprii săi partizani îl făcură pe Disraeli să surâdă cu indulgenţă şi amuzată superioritate, de parcă ar fi avut de-a face cu nişte arieraţi mintali, incapabili să preţuiască perlele spiritului

său.

— Gentlemen, ţin să repet făgăduiala mea! Veţi avea o foarte promptă explicaţie! Pot să vă asigur anticipat de sinceritatea mea deplină. Nu voi încerca să transform negrul în alb sau albul în negru, aşa cum Prea Onorabilul meu coleg a lăsat să se înţeleagă.

Înclină din cap spre speaker, mulţumindu-i că a fost lăsat să-şi spună în linişte cuvântul. Se aşeză pe bancă şi, după ce îşi puse pălăria înaltă, şi-o lăsă pe ochi, ca şi când restul dezbaterilor nu l-ar mai fi interesat. În realitate, era foarte atent. La ordinea de zi fusese înscrisă o interpelare a lui Jonh McKinley asupra proclamării Titlurilor Regale. McKinley, un orator dibaci, analiză în paralel argumentele pro şi contra cu o aparentă obiectivitate. Cei care nu-i cunoşteau viclenia, îl socoteau imparţial. McKinley îşi punea singur întrebări, cu un fel de naivitate dezarmantă, având grijă să pregătească terenul pentru elementele favorabile tezei sale, pe care le construia cu abilitate, dând auditoriului impresia că el nu face decât să-şi însuşească o poziţie conformă intereselor întregii colectivităţi şi nicidecum a unui purtător de cuvânt al propriului său partid. Disraeli intuia că argumentele insidioase ale lui MicKinley împotriva proclamării reginei Victoria drept împărătească a Indiei vor fi urmate, de atacuri mult mai violente ale altor membri ai opoziţiei, pe care presa britanică se va grăbi să le speculeze în articole fulminante, mult gustate de cititori.

Disraeli era convins că majoritatea conservatoare îl va sprijini. Chestiunea masacrelor din Bulgaria fusese pusă pe tapet doar spre a tulbura apele. Opinia publică, alertată de apelurile umanitare ale opoziţiei, va adopta o atitudine contrară poziţiei guvernului, acuzându-l de rea-credinţă. Prin ricoşeu, îşi va manifesta ostilitatea sa şi faţă de adoptarea Titlurilor Regale.

„Ce se întâmplă în realitate la Constantinopole?” se întreba totuşi Disraeli. Îl dezinformase oare Sir Henry Elliot, prezentând situaţia din Balcani în culori mai trandafirii decât s-ar fi cuvenit? Fiţuici de scandal merseseră până acolo, încât îl acuzaseră pe ambasadorul Angliei de complicitate cu asasinii din Bulgaria. Acum, în preajma unor inevitabile complicaţii politice anglo-ruse, ar fi fost de nedorit ca opinia publică din Insulele Britanice să adopte o atitudine turcofobă. Culmea ar fi fost ca John Mc Kinley să facă o apropiere între masacrele din Balcani -şi complezenţa manifestată de regina Victoria faţă de Sublima Poartă…

* * *

Ori de câte ori trebuia să se înfăţişeze la castelul Windsor sau la palatul Buckingham, contesa de Bunsen era cuprinsă de fiori, ca în copilărie, când era scoasă la tablă spre a răspunde profesorului de matematică, un ins – după părerea ei – antipatic, veşnic încruntat, veşnic pus pe harţă. Părul contesei era acum alb, copiii ei deveniseră oameni maturi şi făcuseră la rândul lor copii, iar profesorii de matematică ai nepoţilor ei de vârstă şcolară i se ploconeau cu respect. În înalta societate britanică ocupa un rol proeminent graţie rangului ei, dar mai ales prestanţei, manierelor şi acelui grand air care o prindeau atât de bine.

În privinţa reginei Victoria, bătrâna contesă de Bunsen se pierdea însă de parcă ar fi fost o copiliţă chemată să facă pentru prima oară o reverenţă în faţa unui înalt personaj.

Acum, în vreme ce prima ei cameristă îi prindea în părul alb diadema cu briliante, purtată numai la recepţiile de gală, simţea cum i se umezesc palmele numai la gândul că avea să stea la aceeaşi masă cu regina. Bătrâna suverană avea un fel de a fi care îi înstrăinase simpatiile doamnelor desemnate a-i ţine de urât în momentele ei de plictis, ori a-i alcătui un strălucitor fundal la solemnităţile oficiale. Ursuză, irascibilă, despotică, puritană, devenise un fel de sperietoare. O apreciau doar doamnele de onoare – şi ele bătrâne, ursuze şi puritane – fiindcă erau de asemenea văduve şi îi înţelegeau crizele sufleteşti.

Emoţia contesei de Bunsen era sporită şi de o incomoditate inofensivă, dar care în condiţia vizitei sale la Curte lua proporţii de catastrofă. De câteva zile o supăra un guturai rebel. Or, în prezenţa reginei nu era de conceput folosirea unei batiste în scopul inavuabil de a deşerta nasul. Bolile, oricât de neînsemnate, o indispuneau pe suverană. Membrii Casei regale trebuiau să întruchipeze sănătatea, chiar dacă unii dintre ei atingeau vârste biblice. Contesa va trebui să facă minuni de ingeniozitate spre a-şi ascunde sub batista de dantelă fină şi decorativă, indispensabilă toaletei feminine, batista prozaică de olandă, atât de necesară celor atinşi de guturai. Ar fi putut să absenteze, invocând o indispoziţie mai gravă, dar s-ar fi găsit binevoitoare care s-o informeze pe Majestatea Sa că „ingrata” contesă de Bunsen se foloseşte de un tertip ieftin spre a scăpa de „corvoadă” unui dineu la Curte. Regina nu ar fi iertat-o în veci. Abia ar fi aşteptat un prilej ca să o umilească în public. Era încă viu în amintirea curtenilor afrontul făcut de suverană indirect prinţesei de

Walles, ce introdusese bretonul în coafura feminină, modă pe care regina o detesta, ca dealtfel tot ce era nou. Când o doamnă de onoare a prinţesei, lady Suffield, se înfăţişase la o recepţie arborând un breton ce-i dădea un aer ştrengăresc, îi trimisese vorbă printr-un şambelan să-şi suspende vizitele la Curte până ce îi va creşte părul de pe frunte.

La dineurile prezidate de regină, rochiile cu grand decollete erau de rigoare, deşi în Apartamentele regale şi în camerele de paradă se vânturau curente reci de aer, chiar şi în toiul verii. Iarna, temperatura atingea nivele dezagreabil de scăzute. Contesa de Bunsen ar fi preferat să-şi pună pe umeri un şal de dantelă, dar bătrâna suverană nu admitea asemenea „excentricităţi”. Marile decolteuri fuseseră la modă în anii tinereţii ei, şi la modă trebuiau să rămână în continuare, cel puţin la palat, edictase Victoria.

Contesa de Bunsen sosi la castelul Windsor respectând cu exactitate ora prevăzută în invitaţie. Se consolă la gândul că dineul de gală – oferit în onoarea împărătesei Augusta a Germaniei, aflată în vizită la Londra – nu va dura mult. Regina mânca foarte repede, impunând şi oaspeţilor ei acelaşi ritm.

În aşteptarea suveranei, invitaţii stăteau în Marea Sală de Recepţii împărţiţi în grupuri, după simpatii, interese ori clanuri. În încăperea decorată în stilul francez al secolului XVIII, dominau tonurile de alb şi aur. O suită de tapiserii de Gobelins, achiziţionate de la Paris pentru răposatul rege George IV, înfăţişau legenda lui Jason şi a Lânei de Aur. Ca să-şi poată şterge nasul neobservată, contesa de Bunsen se adăposti după un imens vas de malahit verde, oferit reginei Victoria de către ţarul Nikolai I. Curând îşi făcu şi Mr. Disraeli apariţia. Primul ministru era într-o excelentă dispoziţie sufletească. Ochii îi străluceau, ţinea pieptul sicos înainte, iar mişcările aveau o vioiciune tinerească.

— Pariez că Mr. Disraeli a obţinut un mare succes în Camera Comunelor, şopti contesei de Bunsen ducesa văduvă de Sunderland-Northland. Se învârteşte printre doamne ca un vrăbioi amorezat. A uitat, se pare, de multiplele lui maladii.

Cuvântul „maladii” răscoli iarăşi temerile contesei, care-şi reaminti de propriul ei guturai. Chiar în clipa aceea maestrul de ceremonii anunţă sosirea reginei şi a împărătesei Augusta. Invitaţii se aliniară pe două rânduri şi salutară până la pământ.

Înainte de a trece la masă, Victoria schimbă câteva cuvinte cu fiecare invitat în parte. Avea o memorie prodigioasă. Era în stare să

schiţeze un curriculum vitae al oricăreia dintre personajele prezentate. Remarcă nasul roşu al contesei de Bunsen.

— Mă tem că ai plâns! De ce? Ştiam că nepoţelul dumitale este pe cale să se vindece de scarlatină. A intervenit vreo complicaţie?

— Oh, nu, Majestate. Am vărsat câteva lacrimi fiindcă mi-am prins degetul în uşa de la trăsură.

— Ce rău îmi pare!

— Durerea s-a calmat aproape de tot, Majestate.

— Mă bucur, mă bucur…

Regina trecu la alt invitat. Contesa de Bunsen răsuflă uşurată. Deodată îşi duse mâna stângă la nas şi cu degetele îşi strânse tare nările, spre a-şi înăbuşi un strănut. Expulzarea cu zgomot pe gură a aerului din plămâni printr-o mişcare bruscă şi involuntară a muşchilor expiratori, în plină sală de recepţie, ar fi echivalat cu o încălcare gravă a respectului datorat reginei. Eforturile contesei fură încununate de succes. Depăşi punctul culminant al exploziei buconazale, care se stinse fără a se fi manifestat gălăgios.

În vreme ce Madame de Bunsen se lupta cu măruntele-i incomodităţi fiziologice, Victoria ajunsese la primul ministru.

— Îmi aduci vreo veste, Mr. Disraeli?

Acesta descifra pe chipul suveranei o mare tensiune nervoasă. „Ştie că în după-amiaza asta s-a discutat la Cameră chestiunea Titlurilor Regale, reflectă Disraeli. Are cearcăne negre. Pun rămăşag că n-a dormit toată noaptea. Grija i-a izgonit somnul”. O lăsă să se mai frământe câteva alipe, apoi zâmbi:

— Majestate, am plăcerea să repet vorbele lui Cromwell după bătălia de la Worcester: „Inamicii sunt la picioarele noastre”, în chestiunea proclamării Titlurilor Regale am obţinut o victorie totală. Votul de cenzură propus de Sir Henry James împotriva guvernului a fost respins. Am obţinut adoptarea legii cu o majoritate confortabilă. Peste o sută de voturi.

Ochii reginei scânteiară. Chipul ei reflecta un mare triumf.

— Mulţumesc, Mr. Disiraeli!

— Maiestate Regală şi Imperială, mă bucur fiindcă am cel dintâi prilejul să mă aştern la picioarele Majestăţii Voastre, folosind noul vostru titlu de împărătească a Indiei!

Victoria îi întinse graţios mâna. Disraeli i-o sărută cu devoţiune.

Invitaţii trecură în salonul Waterloo, unde urma să li se servească cina. Masa întinsă pentru o sută de persoane era dominată de portretele uriaşe ale ducelui de Wellington, ale regilor

Angliei contemporani cu Napoleon, precum şi ale câtorva înalte personaje străine care contribuiseră la doborârea imperiului „tiran” al Franţei.

Contesa de Bunsen se văzu plasată sub chipul zugrăvit în ulei al cancelarului Metternich. Mulţumi proniei, fiindcă doisprezece convivi o despărţeau de regină. În acest chip, guturaiul ei avea toate şansele să scape neobservat de augusta-i stăpână. Vestea succesului obţinut de Disraeli în Camera Comunelor trecu din gură în gură, fiind comentat cu entuziasm de toţi cei prezenţi. Votul Camerei Lorzilor se va reduce la o simplă formalitate.

Ridurile reginei Victoria, faţa pungită a împărătesei Augusta şi obrajii smochiniţi ai doamnelor de onoare, văzute în lumina candelabrelor de cristal cu foarte multe lumânări, amintiră contesei de Bunsen comparaţia spirituală, dar şi foarte caustică a contelui Vasili, care asemuise pe regină şi pe cernitele ei însoţitoare cu un sfinx înconjurat de mumii. Deşi era vârstnică, Madame de Bunsen detesta bătrâneţea şi campania oamenilor bătrâni.

Mâncă foarte puţin, fiindcă nu-i era foame. Se distra urmărind indispoziţia zugrăvită pe chipul reginei ori de câte ori Disraeli făcea complimente împără-tesei Augusta. Gelozia Victoriei o înduioşa. „Nu uită că este femeie, deşi vârsta şi Coroana i-ar impune o atitudine mai rezervată.”

Dineul, deşi bogat, fu expediat în mai puţin de trei sferturi de oră. După ce se ridică de la masă, Victoria schimbă câteva cuvinte cu invitaţii, apoi se retra-se împreună cu împărăteasa Germaniei. Ceremonia oficială se încheiase. Bărbaţii trecură în sala de biliard şi în fumoar, iar doamnele rămaseră, între ele, spre a mai pălăvrăgi înainte de a comanda trăsurilor să tragă la scară.

Anturat de câteva personaje din Casa reginei, Disraeli povestea cu vervă peripeţiile memorabilei şedinţe care consfinţea titlul imperial al suveranei. Rezuma tocmai interpelarea lui Sir Henry James, când şambelanul de serviciu îl anunţă cu discreţie că Majestatea Sa îl aşteaptă în salonul de primire.

Disraeli intră în somptuoasa încăpere îmbrăcată în mătase roşie, dominată de portretul copiilor regelui Charles I pictat de Van Dyck, şi o găsi pe regină stând ţeapănă şi întunecată în dreptul unui sfeşnic cu multe braţe, care lumina o cărţulie deschisă.

— Regret, Mr. Disraeli, că nu am privilegiul să te întâmpin şi eu cu o veste bună. Luă cărţulia şi o întinse primului ministru: Iată ce mi-a căzut în mână! Un pamflet imund al lui Mr. Gladstone

împotriva aliaţilor noştri turcii, intitulat „Ororile din Bulgaria şi chestiunea orientală”. Citeşte, te rog, frazele pe care le-am subliniat!

Disraeli îşi plecă privirile asupra paginilor zebrate cu un creion roşu. Violenţa termenilor utilizaţi de şeful partidului liberal tindea să provoace revolta cititorilor: „Orgia barbară şi satanică a islamicilor... Turcii, specimene antiumane ale umanităţii... Nici un criminal din închisorile noastre, nici un canibal din Mările Sudului n-ar asculta despre puhoiul de crime săvârşite de osmanlâi fără să se cutremure de indignare... Remediul? Să-i silim pe turci să ne scutească de nelegiuirile lor, scutindu-ne în primul rând de propria lor prezenţă... Nu există guvernământ care să fi săvârşit păcate mai mari, care să se fi dovedit mai incorigibil în repetirea nelegiuirilor, şi mai incapabil să facă reforme... Zaptiehii şi Mudirii, Bimbasii şi Iuzbaşii, Paşalele şi Kaimakamii, toţi, încărcaţi cu armele şi cu bagajele lor, să părăsească provinciile pe care le-au pustiit şi le-au profanat!...”

Regina izbi cu bastonul în parchet!

— Ce zici de infamiile astea? Mr. Gladstone este fie nebun, fie duşmanul declarat al intereselor Angliei? Dacă este nebun, să-l vârâm în cămaşă de forţă! Dacă este lucid să-l dăm pe mâna justiţiei!

Disraeli plecă fruntea în semn de încuviinţare. Cunoştea eforturile turco-fobilor de a mobiliza opinia publică. Interpelarea lui Henry James din Camera Comunelor fusese o mostră a acestei campanii nu numai virulente, dar şi deosebit de primejdioase.

— Voi face tot posibilul, Majestate, spre a zădărnici efectele ofensivei liberalilor! Lansă o săgeată: Mr. Gladstone nu urmăreşte decât să sape încrederea opiniei publice în cabinetul conservator. Vrea să-l doboare spre a pune mâna pe putere.

— Niciodată! exclamă regina. Niciodată!... Nu voi tolera ca Mr. Gladstone să devină prim-ministru!

— Perfidia liberalilor n-are margini, Majestate! declară Disraeli, luându-şi un aer de martir. Dar ne vom lupta cu îndârjire spre a restabili adevărul. Până la urmă, oştile binelui vor învinge!

Primul ministru părăsi castelul Windsor într-o dispoziţie nu tocmai roză. Câştigase bătălia Titlurilor Regale, dar liberalii nu-i vor ierta acest succes. Acum îl atacau pe tărimul politicii externe. Nu-şi făcea iluzii că îi va înfrânge cu uşurinţă. Gladstone era un adversar dârz, care nu-şi alegea mijloacele când socotea că a sosit

momentul să lovească. Disraeli nu era însă la prima lui bătălie. Se va bate cu neostenită energie, astfel încât până la urmă să obţină victoria. Trebuia să iasă învingător! Trebuia!

A doua zi de dimineaţă, primul ministru primi o ştire, care-i ridică tensiunea arterială la un nivel primejdios. Era într-o sâmbătă. Se pregătea să plece la gară. Fusese invitat să-şi petreacă sfârşitul de săptămână la Hardwjcke Castle, una din reşedinţele estivale ale ducelui de Northland, când lordul Derby îşi anunţă vizita. Disraeli îşi zise că interveniseră fapte grave, de vreme ce ministrul Afacerilor Străine îl deranja într-o zi dedicată odihnei. Primi pe lord în camera de lucru.

— Mă tem, Sir, că veştile mele vor tulbura liniştea sfârşitului dumneavoastră de săptămână, spuse Derby. Cancelarii Austriei, Germaniei şi Rusiei întruniţi la Berlin au încheiat un memorandum destinat, în concepţia lor, să pună capăt tulburărilor din Balcani.

— Ştiam, răspunse calm Disraeli. Au găsit necesar să ne ignoreze şi pe noi, şi pe francezi, şi pe italieni.

— De Franţa şi de Italia se puteau dispensa. Mai serioasă este poziţia celor trei imperii faţă de noi.

— Cred şi eu, zise Disraeli. Până la urmă îşi vor da seama însă că au făcut un jaux-pas. Marea Britanie este o mare putere, care nu permite să fie ignorată.

— Nesocotinţa celor trei cancelari este cu atât mai flagrantă, Sir, cu cât au preconizat trimiterea unor vase de război în apele turceşti, în scopul de a exercita presiuni asupra Sublimei Porţi.

Un zâmbet lipsit de veselie se aşternu pe buzele vinete ale primului ministru.

— Flotele reunite ale celor trei imperii nu se ridică nici la jumătatea tonajului forţelor noastre navale. Fără sprijinul nostru, sunt legaţi de mâini şi de picioare, lord Derby.

— La concluzia aceasta au ajuns, cred, până la urmă, şi ei, de vreme ce ne-au trimis în copie memorandumul, solicitându-ne acordul cel mai târziu până la data de luni 15 mai.

Primul ministru făcu o schimă care-i exterioriza perplexitatea.

— Ei, dar astăzi sumtem în 13 mai! Şi pe deasupra într-o sâmbătă!

— Ciudăţenia aceasta am remarcat-o şi eu.

Disraeli se încruntă. Mândria lui de şef al cabinetului britanic fusese grav rănită.

— Invitaţia celor trei cancelari seamănă a ultimatum, lord Derby.

Nu ştiau oare că memorandumul are să ne parvină la sfârşit de săptămână? Că nu vom putea convoca Parlamentul şi Consiliul de miniştri într-o zi de duminică? Sau au procedat aşa în mod deliberat, spre a ne pune cu spatele la zid?

— Impresia mea, Sir, este că aceasta a fost intenţia celor trei cancelari.

Disraeli se ridică brusc de pe scaun.

— Se înşală reprezentanţii celor trei imperii dacă-şi închipuie că Marea Britanie se va lăsa intimidată! Lord Derby, chestiunea este prea gravă ca să nu o aduc imediat la cunoştinţă Majestăţii Sale. Vreţi să mă însoţiţi la Windsor?

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, Sir.

Curând după ora prânzului, cei doi bărbaţi de stat fură primiţi în audienţă de regină. Informată de demersul celor trei cancelari, Victoria explodă indig-nată:

— Marea Britanie nu va tolera să i se forţeze mâna! Ce părere ai Mr. Disraeli?

— Împărtăşesc întru totul mânia Majestăţii Voastre. Regina se întoarse spre ministrul Afacerilor Străine:

— Cunosc, lord Derby, concepţiile dumitale paşnice. Sper că nu vei merge până acolo cu concesiile, încât să mă sfătuieşti a-mi da acordul! Nu concep să facem jocul ruşilor! Prietenia noastră cu Imperiul Otoman se bazează pe o comunitate de interese. Existenţa Turciei în Balcani este esenţială, mai mult decât atât, indispensabilă pentru politica noastră imperială!

Disraeli se strădui să pună o oarecare surdină agresivităţii reginei. Miniştrii – geloşi pe prerogativele lor – nu vor privi cu ochi buni un amestec direct al Coroanei în rezolvarea crizei orientale. Trebuia să prepare minuţios terenul înainte de a încerca să impună membrilor cabinetului punctul de vedere al reginei.

— Lord Derby, Majestatea Sa, în dorinţa respectării prevederilor constituţionale, este desigur potrivnică luării unei hotărâri în comitet restrâns cu privire la acordul nostru asupra memorandumului. Cred că cea mai înţeleaptă soluţie este să convocam cabinetul la începutul săptămânii viitoare. În urma unor discuţii cuprinzătoare, vom decide asupra căii de urmat.

— Răspunsul nostru este aşteptat luni, Sir.

— Cu atât mai bine! Îl vor mai aştepta câteva zile! Regina fierbea. Deodată izbucni cu patimă în glas:

— Abia acum înţeleg bine jocul lui Mr. Gladstone şi al acoliţilor

lui. Ai fost informat, Mr. Disraeli, că ieri a avut loc în City o manifestaţie antiturcă, prezidată de ducele de Westminster, la care au asistat Mr. Gladstone, lordul Shaftesbury şi alţi radicali notorii? Oamenii aceştia ar trebui daţi pe mâna procurorului general! Îndeamnă populaţia la revoltă. Adunările lor sunt neconstituţionale!

Disraeli se feri să-i demonstreze că libertatea cuvântului era garantată de constituţie. Regina se mâniase atât de tare, încât nu numai că nu l-ar fi ascultat, dar ar fi ajuns să vadă în el un duşman. În realitate, Disraeli îi împărtăşea ideile. Şi el năzuia să facă din Marea Britanie un imperiu atât de puternic, încât să joace un rol de arbitru între popoarele lumii, iar la nevoie să le impună propria sa voinţă. Dar, spre deosebire de regină, partizană a unei politici de mână forte, primul ministru considera preferabilă o împletire a argumentelor militare cu cele diplomatice. În acest mod îşi va atinge scopul fără să declan-şeze un război de mari proporţii.

Înainte de a se retrage, făgădui reginei-împărătese că nu va precupeţi nici un efort pentru ca prestigiul şi interesele Angliei să rămână intacte.

În drum spre Londra, folosi faţă de lordul Derby cele mai iscusite argumente spre a-l convinge că o continuare a unei politici de pace cu orice preţ risca să dezavantajeze Marea Britanie.

— Când te afli între lupi trebuie să urli ca lupii! Dacă interlocutorii noştri lovesc cu pumnul în masă, nu ne rărnâne decât să ripostăm cu aceeaşi violenţă!

Disraeli utiliza aceeaşi teorie şi în lunea următoare, în prezenţa membrilor cabinetului întruniţi la reşedinţa sa din Downing Street.

— Gentlemen, atâta vreme cât am fost în opoziţie, am reproşat prede-cesorului meu, Mr. Gladstone, politica sa de ploconire faţă de marile puteri. În anii guvernării noastre, i-am deprins pe interlocutorii noştri din Europa şi de peste mări cu un limbaj energic şi cu măsuri şi mai energice. Transvaalul a fost adăugat coloniilor britanice din Africa Australă. Am devenit stăpânii Canalului de Suez şi în scurt timp vom obţine înfeudarea financiară şi politică a Egiptului, care va fi silit să urmeze cortegiul triumfal al marelui nostru imperiu. În Asia am pus stavilă cuceririlor ruseşti, care au culminat cu ocuparea Khanatului Khokandei. Am consolidat puterea noastră în India, transformând-o într-un imperiu ce constituie cel mai frumos giuvaer al Coroanei. Nave ale flotei noastre de război sunt prezente în apele Mediteranei răsăritene şi ale Mării de Marmara. Anul trecut, graţie intervenţiei noastre ferme, Europa a

fost scutită de un război care ameninţa să izbucnească între Germania şi Franţa. Marea Britanie a atins culmi nemaiîntâlnite în cursul istoriei sale multiseculare. Ne este oare îngăduit nouă să o coborâm de pe piedestalul ei, acceptând îngenuncherea Turciei, un aliat loial, ale cărui interese coincid cu ale noastre? În cursul crizei franco-germane din anul trecut, am fost alături de ruşi. Astăzi ţelurile noastre şi ale lor sunt divergente. Guvernanţii din Sf. Petersburg, în complicitate cu cei de la Viena şi Berlin – să-mi fie iertată brutalitatea termenului pe care l-am folosit – încearcă să ne pună în faţa faptului împlinit, invitându-ne să acceptăm fără discuţii un memorandum cu totul străin intereselor noastre. Este cazul să ne înclinăm în faţa acestui ultimatum? Desigur că nu. Adversarii noştri politici, liberalii, vor striga până la răguşire că împingem Anglia la război. Dumnezeu mi-e martor: nu doresc o conflagraţie susceptibilă să cuprindă întreaga Europă. Mă îndoiesc însă că ar exista aici, printre noi, un singur om în stare să accepte cu seninătate umilirea Angliei. Ne-am mai bătut o dată cu ruşii, acum douăzeci de ani, în Crimeea. Şi am ieşit învingători. Dacă vom fi siliţi să ne batem din nou cu ruşii, vom avea alături de noi pe turci şi pe austrieci. Germania nu se va alătura Imperiului Ţarilor, pentru că ochii ei sunt îndreptaţi spre Franţa, aliata Rusiei. Putem deci privi cu încredere şi fermitate viitorul. Referitor la memorandum, sunt, cred, în asentimentul dumneavoastră dacă propun să-l respingem. Vom demonstra lumii întregi că suntem loiali faţă de prieteni.

De afară, din stradă, se ridică treptat vuietul unei mulţimi dezlănţuite: „Jos turcii! Jos Disraeli! Jos vânduţii osmanlâilor! Jos turcii!”

Privirile miniştrilor se îndreptară spre ferestre. Câţiva se ridicară şi se uitară pe geamuri. Sute, poate mii de manifestanţi se îmbulzeau în faţa reşedin-ţei primului ministru. Unii răcneau, ca scoşi din minţi: „Afară cu turcii din Europa!” „Osmanlâii să se întoarcă de unde au venit, în străfundurile Asiei!” „Să înceteze crimele din Bulgaria!” „Jos întunericul islamic!” „Anglia nu trebuie să se bată pentru duşmanii creştinismului!”

Şi Disraeli se uita la mulţimea care tălăzuia jos, în stradă.

— Asta e opera lui Mr. Gladstone! Un maniac fără principii, un amestec de invidie, de ipocrizie, de superstiţii şi de vulgaritate. Lider al opoziţiei sau prim-ministru, la tribună ori între acoliţii lui, în saloane sau prin mahalalele pe care le frecventează de predilecţie,

Mr. Gladstone este o negaţie vie a ceea ce se numeşte un gentleman!

Secretarul de stat al Afacerilor Interne, Prea Onorabilul Robert Cross, îşi mângâie gânditor barbetele sure:

— În ultimul raport primit de la Liverpool, mi s-a semnalat un fapt semnifi-cativ. Se juca Othello. Când unul dintre actori a rostit fraza: „Turcii s-au înecat cu toţii”, publicul s-a ridicat în picioare şi-a aplaudat la scenă deschisă.

— Mr. Gladstone a pus în mişcare un foarte puternic curent de opinie, interveni contele de Malmesbury, Lordul Sigiliului Privat.

— Demagogie! exclamă cu dispreţ contele de Carnarvon, secretarul de stat la Colonii.

— Agitaţiile populare sunt o armă periculoasă. Nu ştii niciodată cum se vor termina, declară primul lord al Amiralităţii, Prea Onorabilul Ward Hunt. Mr. Gladstone ar trebui să cunoască acest adevăr.

Disraeli îşi încleşta pumnii:

— Sunt hotărât să nu cedez în faţa presiunii opiniei publice! Când poporul înnebuneşte, nu-ţi rămâne decât să aştepţi a-i trece criza. În fond, ce vrea Mr. Gladstone? Este pacifist sau belicist? Doreşte să declarăm război Turciei? Să punem capăt atrocităţilor din Bulgaria dezlănţuind un măcel pe scară mondială?

Marele cancelar, lordul Cairns, clătină din cap cu îndoială:

— Mă întreb dacă nu greşim, susţinând fără rezerve Sublima Poartă. În Balcani se săvârşesc totuşi crime odioase! Ce va spune posteritatea despre politica externă a Angliei din aceşti ani?

Disraeli îl privi cu asprime:

— Lord Cairns, cunoaşteţi cred dictonul: „Are sau nu dreptate, ţara mea este mai presus de toate!”

Ducele de Richmond, Lordul Preşedinte al Consiliului Privat, îşi îngăduia sinceritătţi pe care ceilalţi miniştri le-ar fi evitat.

— Dragul meu Mr. Disraeli, îi iubiţi realmente pe turci?

Primul-ministru îi aruncă o privire peste umăr.

— Aş ridica primul piatra împotriva lor dacă interesele Angliei ar cere!

— Respingerea memorandumului nu ne va împinge inevitabil la război?

— Anglia duce o politică de pace, răspunse lordul Derby în locul primului ministru.

Disraeli surise în colţul gurii:

— Îmi permiteţi să aduc o completare, lord Derby! Anglia duce o politică de pace, dar nici o naţiune nu este mai bine pregătită de război decât ţara noastră. Dacă se angajează într-o luptă care pune în cauză libertatea, independenţa, interesele sale imperiale, găseşte resurse inepuizabile spre a se bate până la capăt. Nu este una din acele ţări care, intrând în luptă, se întreabă dacă va suporta o prelungire a campaniei. Când începe un război, ştie că nu-l va termina decât ieşind învingătoare.

Lordul Derby îl privea întrebător. Câteodată Disraeli îl uluia. Evreul acesta devenise mai englez decât englezii „pur sânge”. Zâmbi imperceptibil. Ajunsese să se folosească de terminologia hipică chiar şi în chestiunile de politică înaltă. Oricum, Disraeli rămânea un personaj paradoxal. Preamărea pacea, dar nu evita cu orice preţ războiul. Voia să lovească în ruşi, chiar dacă în acest chip lovea şi asupritele popoare din Balcani. El, Edward Derby, acceptase portofo-liul Afacerilor Externe spre a promova o politică de pace. În ciuda convingerilor lui pacifice, se simţea împins încet, dar inexorabil, spre război. Se lăsase oare dominat de personalitatea primului ministru în asemenea măsură încât nu mai era în stare să-şi apere propriile convingeri?

Când cabinetul fu chemat să delibereze în chestiunea respingerii memorandumului, se alinie celorlalţi miniştri şi vota în sensul vederilor lui Disraeli, deşi sufleteşte ar fi optat pentru deschiderea unor negocieri diplomati-ce de lungă durată. Poate că politica struţului nu era cea mai bună. Însă drumul pe care se angajase Anglia ducea sigur la război.

Cu inima grea, lordul Derby notifică marilor puteri respingerea memorandumului de către cabinetul britanic. Potrivit instrucţiunilor primului ministru, trimise în aceeaşi zi o notă lui Sir Henry Elliot, ambasadorul englez pe lângă Sublima Poartă: „Îmi fac o datorie să vă declar că de la începutul răscoalei din Bosnia şi Herţegovina guvernul Majestăţii Sale şi-a asumat sarcina de a paraliza acţiunea diplomatică a celorlalte puteri în ceea ce priveşte afacerile din Imperiul Otoman”.

O săptămână mai târziu, ambasadorii britanici din Viena, Sf. Petersburg, Berlin, Paris şi Roma îl anunţară că marile puteri semnatare ale memorandu-mului hotărâseră să-l prezinte la Constantinopole fără să ţină seama de refuzul Angliei.

Îngrijorat, lordul Derby informă pe şeful guvernului asupra atitudinii marilor puteri.

— Mă tem, Sir, că între Anglia şi partenerii ei de pe continent s-a produs o fisură greu de reparat.

Disraeli râse cu nepăsare:

— Totul nu este decât un bluff, lord Derby.

— N-aş fi atât de sigur, Sir. Dacă Sublima Poartă respinge memorandumul, războiul va izbucni inevitabil.

— Nu. În clipa de faţă Europa nu este coaptă pentru un război generalizat. Până una alta, ambasadorii noştri la Paris şi la Roma să exercite discret presiuni asupra guvernelor respective, spre a le determina să-şi modifice atitudinea faţă de Sublima Poartă. Mijloace avem destule.

* * *

Midhat Paşa trase şase focuri. Unul după altul, la intervale scurte. Zâmbi satisfăcut. Toate gloanţele atinseseră semnul exact în centru. Se folosise de un pistol „Colt", fabricat în 1873, o noutate revoluţionară în domeniul armelor de foc. Midhat Paşa era un trăgător de elită. Putea să ochească şi din galopul calului, fără să-şi rateze semnul.

Prefera ţintele vii. Păsări în zbor, fiare şi chiar oameni. Dacă trăgea la semn, îşi închipuia că are în faţă pe vreunul din duşmanii săi. Ochea atent, în inimă, şi se bucura ori de câte ori lovea cu precizie.

În fiecare dimineaţă făcea exerciţii de tir. Şi la scrimă era neîntrecut. Avea o foarte aspră concepţie asupra vieţii, rezumată în formula: „un om adevărat trebuie să ştie să ucidă şi să se apere spre a nu fi ucis". Detesta jumătăţile de măsuri: Aut Caesar, aut nihil.

Ambiţia – o ambiţie frenetică, mistuitoare, nemăsurată – îi furniza uriaşe resurse de energie, care îl ajutaseră să se ridice de la modesta condiţie a familiei sale la cele mai înalte demnităţi din stat. Începuse prin a îndeplini funcţii subalterne în administraţia turcă. Acţionând metodic şi cu o implacabilă lipsă de scrupule, îşi măgulise şefii, săpându-i pe ascuns spre a le lua locul, lovise în stânga şi în dreapta, călcase peste cadavre, îşi făcuse din concepţiile sale naţionaliste o armă, necruţând partizanii pe care-i folosise pentru propria sa ascensiune. Se documentase asupra Europei occidentale, studiind instituţiile celor rnai importante ţări. Îşi desăvârşise cultura citind tone de cărţi, iar în domeniul politicii îşi făcuse din „Principele" lui Machiavelii un al doilea Koran. Fusese

guvernator în Uscup şi Prisrend, apoi pe rând ministru al Lucrărilor Publice, guvernator al provinciei Irak-Arabi şi în sfârşit mare vizir. Dar setea lui de putere era atât de mare, încât sultanul Abduil Aziz intuise în noul său prim sfetnic o primejdie latentă, capabilă – într-o zi – să-i creeze dificultăţi anevoie digerabile. După două luni de mare-vizirat, Midhat Paşa se văzuse înlăturat de pe noul şi strălucitorul său soclu şi aruncat într-o dizgraţie care voia să fie definitivă.

Loviturile cele mai grele nu-l dezarmau însă pe Midhat. Intrat în umbră, continuase să opereze, mutând centrul de greutate al preocupărilor lui pe tărâmul politicii naţionaliste de mase, făcând din gruparea „Junilor Turci" – care avusese la început un caracter cultural – un adevărat partid politic.

Înlăturarea lui Mahmud Nedim Paşa – acuzat a fi primit subsidii de la generalul Ignatiev, ambasadorul rus – dusese la o remaniere a guvernului turc. Deşi îi repugna, Abdul Aziz fusese silit să-l accepte pe Midhat Paşa în postul de ministru fără portofoliu. Relaţiile lor, aparent neutre, erau în realitate extrem de încordate. Prin oamenii lui de încredere, sultanul îl pândea, dornic să-l prindă în greşeală, spre a-l zdrobi. Lui Abdul Hamid îi încredinţase misiunea de a se informa în taină dacă între prinţul Murad – moştenitorul prezumtiv al tronului – şi Midhat nu se ţesuseră legături ascunse.

Şi Midhat se pregătea de luptă. Bătălia finală dintre el şi sultan avea să se dea în curând. Nu-i mai rămânea decât să convingă pe câţiva colegi din guvern să i se alăture...

După ce descarcă ultimele două gloanţe în ţintă, Midhat încredinţa pistolul său armurierului, apoi ordonă să i se înşeueze calul, înainte de a pleca la palatul Top-Kapi, unde urma să se ţină o şedinţă a Consiliului de miniştri. Scoase dintr-un sertar ascuns al mesei de lucru un document pe care-l vârî în buzunarul dinăuntru al redingotei.

Reuniunea membrilor guvernului se desfăşură într-o a mosferă foarte încărcată. Se ştia că marile puteri, cu excepţia Angliei, pregăteau o lovitură de teatru. Unicul punct al ordinii de zi era legat de înzestrarea trupelor comba-tante cu armament modern. Războiul – spuneau toţi – devenise de neânlăturat. Un raport al ministrului de Finanţe pusese într-o lumină crudă dezastruoasa secătuire a tezaurului public. Husein Avni Paşa, ministrul de Război, raportă că făcuse o ultimă încercare pe lângă sultan, spre a-l determina să acorde un împrumut din caseta sa particulară, graţie

căruia să se achiziţioneze echipa-ment de război din Anglia. Abdul Aziz refuzase orice ajutor financiar. Şedinţa se încheie fără a se fi găsit o soluţie a crizei. Cei mai mulţi miniştri părăsiră palatul Top-Kapi apăsaţi de gânduri negre.

Marele vizir Rusdi Paşa reţinu în cabinetul său pe Husein Avni Paşa – ministrul de Război, pe Ahmed Kaiserli Paşa – titularul departamentului Marinei, pe Redif Paşa – preşedintele Consiliului de Război, pe Savfet Paşa – ministrul Afacerilor Străine şi pe Midhat Paşa. La acest grup se alipi şi Mahmul Damad, cumnatul sultanului.

— Fratele meu a rămas la palat, explică Mahmud Damad. Nu putea să plece fără a trezi bănuieli. Am mandat să-l reprezint şi pe el.

Marele vizir înclină din cap.

— Putem deschide discuţiile. Am dat ordin să nu fim deranjaţi. Nimeni nu va pătrunde până la noi. V-am convocat aici la cererea colegului nostru Midhat Paşa, care are să ne facă importante comunicări. Midhat Paşa, te ascultăm!

Miniştrii schimbară priviri încărcate de curiozitate. Simţeau instinctiv că se apropie clipa cea mare. Midhat îşi plimbă privirile asupra auditoriului, sporindu-i intenţionat tensiunea nervoasă.

— Domnilor, în cursul nopţii trecute am primit vizita unui funcţionar al ambasadei franceze – stipendiat de mine – care mi-a furnizat textul integral al memorandumului semnat la Berlin.

— În linii mari, îl cunoaştem! rosti dezamăgit ministrul Marinei, care se aşteptase la mai mult.

Midhat fusese sigur că va primi această replică. Abia acum declanşa bomba pregătită cu migală:

— Memorandumul, deşi respins de guvernul Marii Britanii, va fi prezentat în cursul zilei de 30 mai Sublimei Porţi de către ambasadorii Rusiei, Germaniei, Austro-Ungariei, Franţei şi Italiei.

Miniştrii se priviră alarmaţi.

— Deci izbucnirea marii crize este mai aproape decât ne aşteptam! exclamă Husein Avni.

— Anglia are să ne sprijine! susţinu ministrul Afacerilor Străine. Sir Henry Elliot mi-a trimis o notă a lordului Derby…

— Trebuie să ne bizuim numai pe noi înşine! îl întrerupse cu brutalitate Midhat. În mod practic, Anglia a pus stăpânire pe Egipt. Acum îi scapără ochii după Cipru şi după Creta. Îi plătim prea scump prietenia!

— Atunci ce preconizezi? întrebă marele vizir.

— Să acţionăm neîntârziat şi cu toată energia, potrivit planului adoptat de comun acord săptămâna trecută. Ora H a sosit.

Kaiserli Paşa se scarpină în barbă:

— Mă tem că momentul nu este prea bine ales...

— Dimpotrivă! Memorandumul este adresat sultanului Abdul Aziz. Dacă pe tron se va afla alt sultan, ambasadorii vor trebui să ceară noi instrucţiuni guvernelor respective... Astfel câştigăm timp, iar lor le tulburăm apele!

— Raţionamentul este inteligent! opina marele vizir. Redif Paşa făcu un rapid calcul mintal şi ajunse la aceeaşi concluzie.

— Da! A sosit ceasul răfuielilor! Midhat, ai reuşit să obţii încuviinţarea lui Kairulah?

— Da! Şeicul-Islam a semnat o fetva prin care ne dă dezlegarea să acţionăm. Iat-o! Scoase din buzunarul dinăuntru al redingotei un document şi îi dădu citire: „Dacă Sultanul, şeful suprem al drepteredinciosilor mahome-dani, are o purtare nesocotită, dacă este lipsit de cunoştinţele politice necesare guvernării, dacă face cheltuieli personale pe care Imperiul nu le poate suporta, dacă menţinerea lui pe tron riscă să aibă urmări funeste pentru ţară, trebuie sau nu să fie detronat?" Răspunsul legii religioase este: „Da!" Semnat: Hasan Kairulah, Şeicul-Islam, binecuvântat de Allah!

Documentul trecu din mână în mână.

— Biserica, armata şi poporul sunt alături de noi! zise Midhat. Nu ne rămâne decât să trecem la acţiune!

— Când? întrebă Savfet Paşa.

— La noapte, îndată după miezul nopţii, zise Midhat.

— Eşti sigur, Midhat, că unităţile de gardă de serviciu la palat nu ne vor pune piedici? întrebă ministrul de Externe.

— Ofiţerii au şi primit ordin să nu iasă din corpul de gardă, orice s-ar întâmpla! interveni Mahmud Damad, cumnatul sultanului.

Pe chipul lui Redif Pasa se aşternu un zlmbet rău:.

— Mihdat Paşa, ai declanşat acţiunea fără să ne consulţi!

— Eram sigur că voi obţine acordul dumneavoastră, al tuturor! Dealtfel, nu mai aveam timp de pierdut. Orice amânare ar putea să ne fie fatală.

— Ai dreptate! zise marele vizir. Ai procedat bine. Cred, domnilor, că sunteţi cu toţii de acord cu procedeul lui Midhat Paşa!

Miniştrii, cu excepţia lui Redif Paşa, înclinară din cap în semn de asentiment.

— Nu-mi place să mi se forţeze mână, Midhat! se răsti Redif

Paşa. Stabilisem ca orice măsură să fie luată numai în baza unei hotărâri unanime!

Midhat Pasa îl înfruntă cu privirile:

— Ai o soluţie mai bună, Redif?

Chipul lui Redif se împurpura. Mână stângă i se încleşta pe mânerul săbiei. Marele vizir îşi dădu seama de primejdie.

Orice neînţelegere între conjuraţi, acum, în ceasul al doisprezecelea, putea da complotul peste cap.

— Redif, trebuie să înţelegi imperativele care l-au determinat pe Midhat să acţioneze! Chiar dacă s-a pripit, intenţiile lui au fost dintre cele mai bune.

Preşedintele Consiliului de război îşi stăpâni cu greu mânia. Lucrând din proprie iniţiativă şi peste capul colegilor săi, Midhat îşi asumase în mod practic conducerea operaţiilor.

— Şi dacă Midhat dă greş? Suportăm cu toţi consecinţele grabei lui?

— Nu voi da greş! ripostă Midhat. Răspund cu capul! Pe Redif nu-l impresionau atitudinile teatrale ale ambiţiosului său coleg. Nu avea de gând să-l lase a-şi atribui singur laurii înlăturării lui Abdul Aziz şi, prin repercusiune, recunoştinţa noului padişah.

— Eu voi conduce personal grupul de conjuraţi desemnaţi a-l aresta pe Sultan! rosti Redif implacabil.

Midhat surise cu indulgenţă, ca şi când ar fi avut de-a face cu un copil răsfăţat.

— În ceea ce mă priveşte, nu am nimic împotrivă, Redif Paşa! Dacă şi ceilalţi colegi ai noştri sunt de acord, sunt gata să-ţi predau conducerea operaţiei şi să-ţi urez succes!

Marele vizir şi miniştrii se consultară din priviri.

— Facă-se voia ta, Redif! zise Ruşdi Paşa.

Seara coborâse asupra Constantinopolelui. Palatul Kiatha-ne, reşedinţa de vară a prinţului Abdul Hamid, era cufundat în întuneric. La o singură fereastră se filtra printre draperii o lumină gălbuie, bolnăvicioasă, abia vizibilă printre coroanele arborilor ornamentali, orânduiţi simetric în grădina din jur. Porţile monumentale de fier de la intrarea parcului erau zăvorâte. În camera cu draperii trase, Abdul Hamid stătea ghemult pe o sofa, ţinându-şi genunchii la gură. Trăgea cu urechea la zgomotele de afară, dar nu auzea decât ţârâitul greierilor, împletit cu orăcăitul broastelor oploşite pe marginea micului lac artificial, străjuit de

boschete de trandafiri, ficuşi şi rhododendroni.

Ştia că în noaptea aceasta aveau să se întâmple evenimente hotărâtoare pentru existenţa Turciei. Fraţii Mahmud şi Nuri Damad, cu care juca adeseori cărţi pe sume mari, îl lăsaseră să înţeleagă că zilele domniei lui Abduî Aziz erau numărate. Atât de înverşunaţi se arătau faţă de imperialul lor cumnat, încât ajunseseră să-l critice chiar şi în prezenţa unor membri ai familiei în care îşi închipuiau că se pot încrede. Abdul Hamid ar fi putut să-i denunţe sultanului, dar se abţinuse. El, care raporta unchiului său toate cancanurile de la Curte, toate zvonurile, oricât de neînsemnate, omitea să-l informeze asupra complo-tului care se ţesea împotriva lui. Dar în acest mod îşi slujea propriile interese. Căderea lui Abdul Aziz l-ar fi apropiat de tron cu încă un pas.

O schimbare de regim comportă însă riscuri. Complotiştii, îmbătaţi de primul lor succes, nu vor fi tentaţi să înlăture întreaga dinastie? Sau să instaureze republica? Franţa oferea un exemplu periculos. Abdul Hamid îşi vârî capul între umeri de parcă l-ar fi încolţit frigul. Îi era frig sau frică?... Simţi că îi clănţăne dinţii.

Se gândi să stingă luminarea, spre a atrage cât mai puţin atenţia celor de afară. Apoi îşi zise că era mai simplu să închidă bine draperiile. Dar nu avu curajul să coboare de pe sofa. I se părea că pernele moi în care stătea cufundat îl protejau, alcătuind un parapet în calea duşmanilor.

Un zgomot ciudat făcu să-i bată tare inima. Scârţâise podeaua, trădând paşii unor ucigaşi?... Pârâise oare lemnul uscat al vreunei mobile? Abdul Hamid încercă să râda de propriile sale fantasmagorii.

Trase iarăşi cu urechea... Surprinse un zgomot sacadat, asemenea marşului unor soldaţi, îşi încorda auzul, dar nu-i mai parveniră decât bătăile propriei sale inimi.

Ce n-ar fi dat să poată adormi profund şi să se trezească abia mâine de dimineaţă, când detronarea lui Abdul Aziz va fi un fapt consumat. Îi reveni în minte prezicerea ţigăncii bătrâne şi urâte, care-i citise în palmă, aproape împotriva voinţei lui: „Ai să fii sultan, flăcăule! Ai să fii sultan!... Văd însă în jurul tău morţi, mormane de morţi, şi corbi, nouri de corbi!... Dar ai să fii sultan!... Ai să fii sultan!... Ai să fii sultan!... Ai să fii sultan!”...

Îşi duse mâna la tâmplele care-i zvâcneau. Poate că profeţia se va împlini chiar în noaptea asta! Conjuraţii îl vor încinge cu sabia lui Osman!... De ce nu?... Murad, fratele său mai, mare, era un

cosmopolit, îl preocupau numai poeziile şi obiectele de artă. Dar Abdul Aziz, cu excesele lui somptuoarii, îi săturase pe turci de sultanii cu gusturi artistice. Acum îşi doreau desigur un padişah sobru, războinic, capabil să-i ducă pe drumul gloriilor dobândite de Osman, de Baiazid I, de Mehmed II, de Soliman Magnificul... El, Abdul Hamid, s-ar arăta vrednic să ridice din nou imperiul pe culmile străvechii lui străluciri. Respecta tradiţiile, cultiva, virtuţile străbune, împlinea cu stricteţe preceptele Koranului...

Nu-i rămânea decât să aştepte hotărârea destinului...

Fahri Bey, tânărul şambelan imperial, îşi verifică încă o dată pistolul şi, după ce constată că este încărcat, îl vârî în teaca-i de piele fixată în centură, la şold. Îşi pipăi instinctiv garda săbiei cu lama curbată, îşi potrivi fesul pe cap, apoi se uită la ceasul aurit de pe comoda îmbrăcată în lac chinezesc. Era miezul nopţii. Înainte de răsăritul soarelui cortina se va lăsa asupra ultimului act al dominiei lui Abdul Aziz. Complotul era pregătit cu atâta meticulozitate, încât era imposibil să dea greş. Se spune că în acţiunile cel mai bine calculate pot interveni imponderabile capabile să răstoarne totul. Midhat Paşa studiase însă toate ipotezele, iar în rândurile complotiştilor nu primise decât oameni foarte riguros verificaţi. Ofiţerii fuseseră aleşi dintre cei mai fanatici „Juni Turci”, precum şi dintre duşmani personali ai sultanului. El, Fahri, Bey îl ura pe Abdul Aziz, deşi se număra printre cei mai apropiaţi slujitori ai lui. De zece ani, de când făcea parte din personalul Curţii, nu auzise un cuvânt bun din partea augustului său stăpân. Numai Mihri Sultane şi rudele acesteia se bucurau de bunăvoinţa padişahului. El, Fahri, rămăsese la Curte fiindcă îşi îndeplinea cu exactitate sarcinile, iar de asemenea oameni era nevoie, cu atât mai mult cu cât favoriţii deveniseră nişte paraziţi a căror activitate se reducea la elogierea sultanului şi a iubitei sale. Cu câtă râvnă nu încercase Fahri – în primii săi ani la Curte – să intre în graţiile padisahului. Tot zelul, toate strădaniile lui rămăseseră zadarnice. Abdul Aziz îl bruftuia, îl batjocorea, îl umilea, tratându-l ca pe o slugă.

Dacă i s-ar fi permis să renunţe la această slujbă, ar fi făcut-o fără să stea la îndoială. Dar personalul Curţii – începând cu înalţii demnitari şi terminând cu portarii – nu aveau dreptul să demisioneze. Trebuiau să rămână în activitate până ce sultanul hotăra să se dispenseze de serviciile lor.

Veninul turnat picătură cu picătură în sufletul lui Fahri ajunsese

să dea peste margini. Când emisarii lui Midhat îl contactaseră, acceptase fără şovăială să se alăture complotiştilor.

Acum era de serviciu la palat. Nimeni nu putea intra în apartamentele imperiale fără ştirea sa. Fahri Bey juca rolul unui câine de pază. Zâmbi strâmb. Comparaţia nu era potrivită. Un câine nu-şi vinde stăpânul, oricât de rău ar fi tratat. Poate că el, Fahri Bey, şambelanul, era mai prejos decât un animal.

Pe unul dintre pereţii camerei şambelanului de serviciu se afla un tablou, cu cheile de la toate intrările din aripa clădirii rezervată apartamentelor imperiale. Fahri Bey luă cheia care servea la deschiderea uşii de la vestibulul haremului şi o vârî în buzunarul tunicii. Se uită la ceas. Era douăsprezece şi douăzeci. Peste zece minute, conjuraţii, în cap cu Redif Paşa, aveau să intre în palat, folosindu-se de parola furnizată de comandantul gărzii, un partizan al lui Midhat Paşa. Zece minute le vor trebui pentru a străbate culoarele clădirii, până la intrarea în harem. La douăsprezece şi jumătate precis, Redif Pasa, însoţit de ofiţerii săi, avea să bată în uşa vestibulului potrivit unui cod dinainte stabilit.

Fahri Bey părăsi încăperea şi se îndreptă spre vestibul. Încerca o mare emoţie. Succesul conspiraţiei depindea de el. Dacă ar da alarma, cele câteva unităţi militare de gardă rămase credincioase sultanului ar aresta pe complotişti şi ar face să eşueze lovitura plănuită de Midhat Pasa. Oare Abdul Aziz i-ar recompensa gestul? La cercetările care se vor efectua negreşit, se va constata că şi el, Fahri Bey, făcuse parte din grupul complotiştilor. I se va pune întrebarea: „De ce nu ai divulgat mai de mult numele conspiratorilor? De ce le-ai ţinut ascunse până în ultimul moment?”

Hotărât lucru, înapoi nu mai putea da. Străbătu un culoar păzit de o santinelă care dormita stând în picioare. Când îl simţi pe şambelan, soldatul se dezmetici şi luă poziţia de drepţi. Fahri Bey trecu şi pe lângă alte santinele. Prezenţa lui în miez de noapte pe coridoarele palatului era firească. Şambelanul de serviciu avea, printre altele, îndatorirea de a controla dacă intrările în apartamentele imperiale erau bine ferecate. Ajuns în vestibul, verifică uşile, sub privirile impasibile ale unei santinele.

Se făcuse douăsprezece şi treizeci.

Inima şambelanului pulsa accelerat. Auzi cinci bătăi în uşă. Primele trei la intervale scurte, celelalte două la intervale mai lungi. Fahri Bey vârî cheia în broască şi dădu să o răsucească. Santinela i se aşeză în cale.

— Am consemnul să nu las să se deschidă uşa decât la ordinul personal al Înălţimii Sale Padişahul!

„Imbecilul ăsta o să rateze complotul?” reflectă alarmat şambelanul.

— Înălţimea Sa aşteaptă o vizită, explică.

— Nu se poate! se încăpăţână soldatul.

Fahri Bey îi dădu brusc brânci, proiectându-l de o coloană de marmoră. Luat prin surprindere, soldatul alunecă şi căzu cu zgomot. Până să se ridice de jos, şambelanul descuie uşa. Redif Paşa şi grupul său de ofiţeri – douăzeci la număr – irupseră în vestibul.

— Stai că trag! strigă santinela, ridicându-se în picioare. Un ofiţer îl ocoli pe la spate şi îl izbi cu minerul pistolului în ceafă. Soldatul icni, căzu în genunchi, apoi se prăvăli cu faţa la pământ.

— Unde e Sultanul? îl întrebă Redif pe Fahri Bey.

— În harem, Excelenţă! A intrat acum o jumătate de oră.

— Perfect! Mai avem un singur obstacol! Hai, dă-i drumul!

Fahri Bey se apropie de uşa înaltă de bronz masiv, împodobită cu flori de metal stilizat, care răspundea în harem. Ciocăni uşor de câteva ori. O ferestruică zăbrelită practicată într-unul din canaturi se deschise.

— Cine eşti şi ce doreşti? se auzi un glas subţire de eunuc.

— Şambelanul de serviciu! rosti Fahri Bey. O depeşă urgentă pentru Înălţimea Sa Padişahul.

Ofiţerii se orânduiră de o parte şi de altă a intrării, lipiţi de perete, spre a nu fi văzuţi de eunuc. Pe santinela căzută în nesimţire o ascunseseră după o coloană de marmoră. Uşa de bronz se deschise încet şi printre canaturi apăru mâna groasă a scapetelui.

— Predaţi mesajul, Efendi!

Fahri dădu brânci canatului, răsturnându-l pe eunuc, apoi năvăli în harem urmat de Redif Paşa şi de grupul ofiţerilor. Înspăimântat, scapetele vru să strige, dar Fahri Bey îi înfipse în pântece lama săbiei.

Conspiratorii străbătură o încăpere vastă, cu pereţii îmbrăcaţi în faianţă policromă, ţâşnind apoi într-altă încăpere şi mai largă, în mijlocul căreia se afla un bazin de marmoră cu jet-d’eau-uri sclipitoare. Pe sofale acoperite cu mătase, orânduite de-a lung pereţilor, odalisce goale, tolănite în poziţii lascive, aşteptau să fie alese de sultan pentru o noapte de dragoste. Deşi era târziu,

câteva fete se zbenguiau în apele bazinului.

La apariţia ofiţerilor, săriră de pe sofale, strigând speriate.

— După mine! strigă Fahri Bey complotiştilor. Cunosc locurile.

Sub conducerea şambelanului, traversară în fugă altă sală, plină cu femei tinere, toate intrate în panică. Ţipetele lor ascuţite atraseră câţiva eunuci, lipsiţi de arme, care nu opuseră rezistenţă conspiratorilor. Dintr-o cameră se ivi furios eunucul şef, un nubian uriaş cu cămaşa albă vârâtă în şalvari de aseme-nea neînarmat, care se aşeză în calea ofiţerilor.

— Sacrilegiu! urlă. Haremul Înălţimii Sale Sultanul est inviolabil! Sacri…

Ultimul cuvânt i se înecă în gât. Unul dintre conjuraţi îi vârî un pumnal în inimă. Uriaşul căzu fără să scoată un geamăt.

— Sultanul trebuie să fie în camera sultanei Mihri strigă Fahri Bey conjuraţilor.

Se avântară într-acolo, în vreme ce clădirea haremului vibra ca o imensă cutie de rezonanţă, multiplicând glasurile cadânelor, odaliscelor şi slujnicelor înnebunite de groază.

În faţa intrării apartamentului favoritei imperiale, ofiţerii se opriră, fiindcă Abdul Aziz apăruse în prag, mânios, purtând pe umeri un halat de catifea, care lăsa să i se vadă cămaşa lungă până la pământ.

— Ce înseamnă asta? tună padişahul. Cine v-a permis să intraţi aici? Afară! Afară! Am să vă spânzur pe toţi!

Redif salută protocolar;

— Maiestate, vă invit să vă supuneţi hotărârii armatei şi a poporului care au hotărât să Vă detroneze! În numele Înălţimii Sale Murad, noul Padişah, vă poftesc să mă urmaţi la Vechiul Serai!

— Ce? mugi Abdul Aziz. M-aţi detronat? Voi? Ticăloşilor!

Cu pumnii ridicaţi, se repezi asupra lui Redif, dar ofiţerii acestuia îl imobilizară cu uşurinţă. În vreme ce sultanul zbiera înjurând şi blestemând, Mihri apăru înspăimântată, acoperindu-şi imperfect formele-i magnifice sub o mantie de voal. Se aruncă la picioarele sultanului.

— Să nu te omoare, Stăpâne! Este mai bine să te supui! Să nu te omoare!

Chiar atunci intră şi Pertevale, sultana mamă. Scundă, bătrânî, neputincioasă, avea totuşi în priviri o forţă lăuntrică impresionantă. Fosta spălătoreasă, ajunsă pe tronul Osmanlâi-lor, îşi însuşise majesţatea imperială.

— Redif Paşa, nu-mi vine să cred! Te-ai pus în fruntea unor oameni care şi-au încălcat jurământul de credinţă faţă de suveranul lor?

Generalul salută cu respect:

— Majestate, eu nu fac decât să execut ordinele Înălţimii Sale Sultanul Murad, care a preluat puterea, dând urmare chemării armatei şi a întregului popor. Detronarea lui Abdul Aziz este un fapt împlinit! Asupra acestei măsuri nu se mai poate reveni! Se întoarse către fostul sultan: Efendi, te invit să ne urmezi de bunăvoie, altfel ne sileşti să folosim forţa!

Sultana valide plecă încet capul. Înţelese că soarta fiului ei era pecetluită.

— Supune-te, Abdul! îi vorbi cu glas scăzut.

— Şi tu, mamă? gemu fostul sultan. Şi tu?

— Împotriva hotărârii destinului nu te poţi lupta, fiule! Dacă Allah va voi să-ţi recapeti tronul, îl vei repăpăta!

Gâfâind, Abdul Aziz se întoarse către Redif:

— Ce e cu voi? V-aţi pierdut minţile? Este mare păcat să ridicaţi mâna împotriva Sultanului şi Stăpânului vostru!

— Totul s-a făcut potrivit legilor noastre sfinte! Scoase din buzunar un document: Iată şi jetvaua prin care Şeicul-Islam exprimă voia lui Allah ca tronul să fie încredinţat unui suveran mai demn, conştient de îndatoririle sale!

Moralul fostului sultan se nărui deodată. Rezistenţa lui încetă să se mai manifeste prin violenţe verbale. Scânci:

— Ce învinuiri mi se aduc?

— Ai delapidat tezaurul ţării! rosti cu severitate Redif Pasa.

— Nu-i adevărat! Banii i-am folosit pentru înfiinţarea unei şcoli de război, pentru construirea unor cuirasate…

— Poporul e sătul de mizeria în care l-ai silit să trăiască. Pretinde o constituţie!

— Voi, supuşii mei, aţi cutezat să-mi judecaţi faptele?

— Faptele tale vor fi judecate de urmaşul tău, Murad! Abdul Aziz izbucni într-un râs nervos:

— Nici că se putea o alegere mai bună! Se încruntă iarăşi: N-aţi ştiut că Murad e debil mintal? Că nu va fi în stare să conducă imperiul? Zâmbi cu amărăciune: Sau poate tocmai de-asta l-aţi vrut pe Murad!… Ridică iarăşi ochii spre Redif: Ştiu cine a pus la cale toată mascarada asta! Midhat! Insetat de putere, avea nevoie de un om de paie, pe care să-l manevreze după bunul său plac. Acum

îl are!... Şi tu, Redif, te-ai făcut unealta lui Midhat! Acum triumfaţi! Dar ţine minte, Redif! Beţia puterii îl va pierde şi pe el, şi pe tine! Lăsă bărbia să i se sprijine în piept: Murad!-... Alt şarpe pe care l-am încălzit la sân! Fie! Mă supun! Facă-se voia lui Allah!

În încăperea mobilată în stil oriental, cu elemente bastarde Louis-Philippe şi Secession, prinţul Murad stătea întins pe sofa, cu faţa în sus, şi privea jocul de umbre proiectate pe tavan de lumina caldă, intimă a luminărilor susţinute de un sfeşnic de argint cu trei braţe.

Îmbătat de liniştea adâncă din jur, recita în şoaptă un vers de Petrus Borel, repetându-l ca pe un leit-motiv pe marginea gândurilor lui funebre:

„Sur la terre ont est mal,

Sous la terre on est bien..."

Borel era un boem obscur din epoca lui Nerval, dar Murad îl preţuia pentru ideile lui impregnate de obsesia morţii, a neantului...

Deodată tresări. Din anticameră îi ajunseră la ureche vociferări, ropot de paşi, zgomot metalic de arme. Intrigat, se ridică în capul oaselor. Pe chipul său chinuit de insomnii se aşternu o expresie de nelinişte amestecată cu teamă.

Uşa se deschise brusc şi în cadrul ei apătu silueta masivă a lui Husein Avni Paşa, conturându-se pe fundalul luminii din anticameră.

Murad coborî repede din pat şi îşi trase pe mâneci un halat de mătase.

— Ce este? Ce s-a întâmplat? articula gutural.

Husein Avni se ploconi respectuos:

— Murad Efendi, eu sunt, Husein Avni Paşa, servitorul tău prea plecat.

— Husein Avni? Dumneata? bolborosi emoţionat prinţul. La ora asta? Ce vrei? Spune mai repede! Abia adormisem... M-ai trezit din somn...

Ministrul de Război făcu un pas spre Murad, care se retrase precaut în spatele unui fotoliu.

— Am venit, Efendi, ca să...

— Nu te apropia!

Prinţul aruncă o privire rapidă spre panoplia cu arme aninată de perete, deasupra unei console.

Noul venit îi surprinse intenţiile.

— N-ai de ce te teme, Murad Efendi! Ascultă-mă!

— Vorbeşte odată! exclamă prinţul, ajuns la capătul răbdării.

— Abdul Aziz, unchiul tău, a fost detronat! Tu eşti, de acum înainte, Prea Măritul nostru Padisah!

Îngenunche şi făcu o nouă plecăciune, potrivit protocolului.

Murad izbucni isteric:

— Nu-i adevărat! Alergă în alt colţ al camerei: Nu! Nu vreau să fiu sultan! Îţi jur!

Se apropie cu lacrimi în ochi de Husein Avni, care rămase stupefiat de reacţia lui Murad.

— Crede-mă, Înălţimea Ta...

— Nici un cu vânt! strigă exasperat prinţul. Ştiu! Îmi întindeţi o cursă!... Da, da! Sunt victima unei masinaţiuni a duşmanilor mei! Îngenunche la rândul său: Jur că nu am uneltit împotriva Înălţimii Sale Sultanul! Jur! Mă crezi? Eu mă chinuiesc aici cu insomniile, cu îndoielile, cu neputinţele mele!... N-am râvnit nici o clipă tronul imperial! Izbucni într-un plâns hohotit: Spune-mi că mă crezi! Îl smuci de piepţii redingotei: De ce nu mă lăsaţi în pace? Ce rău v-am făcut?

Husein Avni înţelese frământările interlocutorului:

— Linişteşte-te, Înălţimea Ta! Îi vorbi domol, încercând să fie cât mai convingător: Nimeni nu-ţi vrea răul! Mai ales acum, când eşti împărat!

Murad continuă să repete mecanic, de parcă nici n-ar fi auzit vorbele ministrului:

— Jur că sunt nevinovat! Jur!... Se tângui: Lăsaţi-mă să dorm! Vreau să dorm!

Ochii lui căpătaseră o expresie rătăcită. Gesturile îi erau incoerente.

Husein Avni îl apucă de umeri şi îl scutură uşor:

— Înălţimea Ta, mă auzi? Trebuie să ne grăbim! Vizirii şi marii demnitari ai Curţii te aşteaptă ca să ţi se închine şi să te aşeze pe tronul tatălui tău, Slăvitul Sultan Abdul Medjid!

Murad rosti împleticit, smulgându-se parcă din transă:

— Eu, pe tronul tatălui meu?

Bucuros că a izbutit să-i trezească interesul, Husein Avniâi vorbi cu sinceritate:

— Puternice Stăpâne, vei domni sub numele de Murad al V-lea! Armata te-a proclamat Sultan!

Murad se ridică de jos. În mintea lui tenebrele se despicară tăiate

de o sabie luminoasă, îşi întoarse privirile către ministru, ca şi eând abia atunci i-ar fi observat prezenţa:

— Eşti înarmat?

— Da, răspunse prompt Husein Avni, axătându-i revolverul pe care îl purta asupra lui.

— Dă-mi-l! porunci Murad.

— De ce? exclamă intrigat ministrul. Murad îl fixă cu o privire tăioasă, rece:

— Dacă mă trădezi, te împuşc, Husein Avni Paşa!

După o clipă de şovăire, generalul acceptă, întinzându-i arma:

— Prea bine! Acum grăbeşte-te, Stăpâne! Supuşii tăi vor să te vadă, să te aclame!

Murad simţi iarăşi un fior de teamă:

— Fratele meu, Abdul Hamid, ştie?

— Abdul Hamid Efendi a fost informat de hotărârea armatei şi s-a bucurat din adâncul sufletului. Aşteaptă să ţi se închine, Mărite Stăpâne!

— Bine, zise Murad înclinând din cap. Încă ceva! Să nu vă atingeţi de unchiul meu, Abdul Aziz!

Husein Avni îşi duse mâinile la piept:

— Ordinul Înălţimii Tale este lege!

— Unde trebuie să mergem?

— La Dolma-Bagtce. Chiar în noaptea aceasta vei încinge sabia lui Osman. Iar în cursul dimineţii de mâine vei primi felicitările corpului diplomatic.

Murad clătină din cap.

— Bine, să mergem! Dar ai să păşeşti înaintea mea. Dacă văd ceva suspect, îţi zbor creierii! Ne-am înţeles?

— Ne-am înţeles, Înălţimea Ta, suspină ministrul de Război.

Când ieşi din palat şi văzu în faţa intrării principale trăsura cu cifru imperial şi escadronul de gardă călare în mare ţinută, care-i dădu onorul, Murad înţelese în sfârşit că Husein Avni nu-l minţise. Îi restitui pistolul şi se urcă în trăsură. Câteva ordine scurte şi cortegiul se puse în mişcare,

Murad se uită pe fereastra portierei la palatul său care rămânea în urmă. „Sunt împărat! îşi zise. S-a închis un capitol întunecat din viaţa mea şi acum începe alt capitol, plin de strălucire. Ar trebui să mă bucur. Dar inima îmi este îndoliată. De ce? De ce?”…

Salvele de artilerie care salutau începutul domniei sultanului Murad V făceau să vibreze bolta însorită a cerului. Capitala era în

sărbătoare. Ziarele apărute în cursul dimineţii vestiseră constantinopolitanilor crepusculul puterii hulitului Abdul Aziz şi răsăritul unei domnii care promitea ţării numai belşug şi fericire.

La palatul Dolma-Bagtce se desfăşura solemnitatea înscăunării lui Murad pe tronul străbunilor săi. De-a lungul grilajului aurit al parcului se îmbulzeau zeci de mii de oameni care aclamau pe noul padişah. Când Murad ieşi în balcon spre a saluta mulţimea, unităţile de gardă orânduite în curte prezentară pentru onor armele, iar uralele se înteţiră.

În sala tronului, miniştrii, generalii, înalţii demnitari ai Curţii, reprezen-tanţii corpului diplomatic, notabilităţile oraşului ascultau cu o satisfacţie făţişă oglindită pe chipuri zgomotosul entuziasm al mulţimii. Căpeteniile complotului, Midhat Paşa, Mehmed Ruşdi Pasa, Savfet Paşa, Redif Paşa şi Ahmed Kaiserli Paşa, îşi savurau triumful, făcând de strajă în jurul tronului pe care instalaseră pe alesul lor, Murad.

Privirile lui Midhat se îndreptară asupra lui Abdul Hamid, care stătea oarecum izolat de ceilalţi membri ai familiei imperiale, ţinând capul uşor plecat şi cu o expresie de necuprinsă fericire întipărită pe chip. S-ar fi zis că idealul vieţii lui fusese în sfârsit atins. Midhat se apropie de el zâmbind:

— Îţi creşte inima când îi vezi cum se bucură cu toţii, Efendi? Aşteaptă ca noul sultan să le aducă raiul pe pământ. Sunt convins că speranţele lor nu vor fi înşelate!

Beatitudinea oglindită în ochii prinţului îl făcu pe Midhat să-i admire talentul actoricesc.

— Nu ne rămâne, scumpul meu prieten, zise Abdul Hamid cu exaltare în glas, decât să înălţăm rugăciuni lui Allah pentru sănătatea augustului meu frate. Altfel, toate strădaniile dumitale şi ale camarazilor dumitale vor rămâne zadarnice. Cred că îmi împărtăşeşti părerea, nu-i aşa?

Midhat îl privi lung. Abdul Hamid se pricepea să spună exact contrariul gândurilor sale, fără ca interlocutorul neavizat să-i poată desluşi jocul. El, Midhat, era prea hârşit ca să se lase înşelat de poza prinţului.

Ceremonia înscăunării noului sultan se încheie cu un ospăţ la care participară miniştrii, comandanţii de armate şi demnitarii Curţii. În timpul festinului, un aghiotant aduse lui Husein Avni, ministrul de Război, o notă pe care acesta o citi vădit preocupat, apoi o vârî în buzunar. După banchet, Midhat Paşa se apropie de

colegul său:

— Am impresia că ai primit veşti neplăcute, îi şopti. Husein Avni clătină din cap, cu îngrijorare:

— Midhat, am primit o notă informativă care trebuie să ne dea de gândit. În câteva unităţi militare soldaţii şi-au manifestat nemulţumirea faţă de înlăturarea lui Abdul Aziz. Cică noul sultan şi noi, sfetnicii lui, avem de gând să întocmim o constituţie care favorizează populaţiile creştine din imperiu, în dauna turcilor şi a Islamului. Şi unii locuitori ai capitalei cârtesc…

Midhat Pasa îşi trecu mâna peste faţa-i transpirată:

— Asta înseamnă că Abdul Aziz rămâne primejdios, deşi l-am lipsit de putere.

— Ahmed Kaiserli era de părere să-l deportăm undeva, în fundul Anatoliei. Nu va fi greu să găsim o fortăreaţă izolată de lume. Cei doi Damad au propus o soluţie radicală: lichidarea lui Abdul Aziz.

Midhat îşi privi pe sub sprâncene interlocutorul.

— La asta m-am gândit şi eu. Husein Avni îşi plisă fruntea.

— Nu putem lua măsuri atât de grave fără încuviinţarea întregului nostru grup. Una este să-l detronezi pe sultan, alta să-l ucizi. Ne asumăm în faţa istoriei o răspundere…

Când se angajase să meargă alături de Midhat, nu concepuse că va trebui să recurgă la un asasinat. Midhat zâmbi mefistofelic:

— Te-a părăsit curajul, Husein? Îţi dai seama că nu ne putem opri la jumătatea drumului. Dacă Abdul Aziz ar reveni pe tron, n-ar ezita să ne decapiteze. Se vor găsi destui descreieraţi să-l susţină. Nu! Nu avem nevoie de un război civil în aceste momente de mare criză pentru ţară.

Husein Avni plecă posomorit fruntea. Ar fi fost tentat să-l întrebe pe Midhat dacă grija lui pentru bunul mers al ţării nu atârna în balanţă mai puţin decât setea de a-şi consolida puterea. Se lăsase antrenat într-un joc din care nu se mai putea desprinde. Dacă ar face opinie separată, nu l-ar ierta nici Midhat, şi nici ceilalţi conjuraţi.

— Găsesc totuşi necesar să luăm în comun această hotărâre supremă…

— Desigur, Husein! Propunerea ta este foarte cuminte. Chiar în seara aceasta vom convoca vârfurile grupului nostru. Mai precis, comisia supremă, din care faci parte şi dumneata, alături de Ruşdi Paşa, de Mehmed Damad şi de Şeikul-Islam Hairuiah.

— Şi pe ceilalţi?

— Nu e bine să amestecăm prea mulţi oameni în treaba aceasta. După ce-i vom pune în faţa faptului împlinit, nimeni nu va cuteza să crâcnească.

— Nu cred că este înţelept să-l laşi pe dinafară pe Ahmed Kaiserli. A fost întotdeauna alături de noi. Şi Redif Paşa, şi Savfet ar putea să se supere dacă i-am ignora.

Midhat râse:

— Te înţeleg, Husein! Vrei să împărţi responsabilitatea cu cât mai mulţi oameni.

— Exact! De ce să ascund adevărul! În felul ăsta nu se vor putea ridica mai târziu împotriva noastră. De ce să nu se compromită cu toţii?

— Bine. Accept pe Ahmed Kaiserli şi pe Redif. Mă opun însă în privinţa lui Savfet. În calitatea lui de şef al departamentului Externelor se va opune acestei măsuri radicale, menită – va spune el – să ne facă o reclamă proastă în Occident. Pe Savfet îl lăsăm deoparte!

— Fie! Pe ceilalţi te obligi să-i atragi de partea ta?

— Da! Ahmed Kaiserli nu va face dificultăţi. Iar Redif se va vârî până la gât în această afacere, ca să nu se spună că este mai prejos decât mine. Mă invidiază cumplit omul ăsta.

— Important este că trage la ham. Operaţia debarcării lui Aziz a dus-o la capăt fără greş.

— Mulţumesc. Potrivit planurilor mele! Husein Avni zâmbi cu indulgenţă.

— Generalii au nevoie de subalterni care să le execute ordinele.

Midhat aprecie fineţea cu care ministrul de Război îi flata vanitatea.

— Şi acum să-ţi dau o veste bună, Husein. Unul dintre cele mai importante obiective pe care le-am urmărit prin răsturnarea lui Abdul Aziz a fost atins. Ambasadorii marilor puteri au renunţat să mai prezinte Sublimei Porţi memo-randumul semnat la Berlin. Cred că în clipa asta Ignatiev se căieşte amarnic fiindcă a pierdut momentul… Chipul lui Husein Avni se lumină.

— Eşti un adevărat vrăjitor, Midhat! Un adevărat vrăjitor!

Mustafa, atletul, făcu o mutră tâmpă când Nuri Damad Efendi, bogatul şi puternicul său protector, îi spuse într-o doară:

— Dacă ţi-aş cere, ai fi în stare să ucizi un om? Ce-ai zice dacă ţi-aş mai spune că pentru asta ai primi o pensie care să te scape de

grija zilei de mâine? De spectul unei bătrâneţi mizere? Căci vigoarea şi tinereţea se duc pe nesimţite, Mustafa…

Nuri Damad pusese mâna pe rană. De câteva luni încoace Mustafa era muncit de gânduri negre. El, regele luptelor, idolul constantinopolitanilor, omul cu muşchii de oţel, simţea de la o vreme că puterile îl părăsesc. Obţinea victoriile cu preţul unor eforturi tot mai mari, care-l lăsau secătuit ca o lămâie stoarsă de sevă. Pe capul lui se puneau încă mari rămăşaguri. Va fi însă destul să piardă o luptă, ca admiratorii să-l părăsească. Chiar şi Nuri Damad, marele lui protector, îi va da cu piciorul. Mustafa retrăia tragedia atâtor atleţi ajunşi pe panta declinului. Ca şi în lumea fiarelor, prima înfringere atrage după sine sfârşitul.

Prin mâinile lui Mustafa trecuseră mulţi bani, dar belşugul nu prinsese rădăcini, căci lui îi plăceau tare mult femeile. Iar ele, nesăţioase, îi ronţăiseră câştigurile, oferindu-i în schimb doar îmbrăţişări efemere.

În tinereţe, Mustafa respinsese solicitările echivoce al unor turci bogaţi, ispitiţi de frumuseţea corpului său magnific. Poate că acum n-ar mai fi făcut nazuri, însă după ce îi apăruseră fire albe în păr, iar trăsăturile tinereşti i se înăspriseră, avansurile încetaseră. Propunerea lui Nuri Dama sosea într-un moment de mare criză, când opţiunile lui se reduseseră la minimum. Nuri, ca şi fratele său Mahmud, erau membri ai familiei imperiale, iar protecţia lor i-ar fi asigurat imunitatea.

La Constantinopole, asasinatele săvârsite de inşi tocmiţi de către personaje sus-puse, dornice să rămână în umbră, erau monetă curentă. Mustafa îşi zise că i se va cere să sugrume vreun soţ jenant, vreun unchi care refuza să moară spre a-şi lăsa averea nepoţilor ori vreun creditor hapsân. Era convins că protectorul său îl va acoperi. O eventuală arestare a executantului crimei ar avea drept urmare demascarea şi compromiterea autorului moral, iar lui Nuri Damad Efendi nu i-ar conveni aşa ceva.

— Stăpâne, pe cine trebuie să ucid? vorbi supus Mustafa binefăcătorului său. Am să-ţi aduc pe tavă capul său tăiat!

— Răbdare! N-ai să lucrezi singur! Am să fiu şi eu lângă tine!

Chipul atletului se lumină. I se oferea o garanţie în plus.

— Cu atât mai bine, stăpâne! Când ne punem pe lucru?

— Mâine, după lăsatul nopţii, Mustafa! Ai să afli până atunci ce ai de făcut!

Abdul Aziz se uita pe fereastra zăbrelită cu admirabile dantele de fier forjat la cerul înstelat, sprijinit de culmile copacilor din grădină. Deşi geamurile erau deschise, nici o undă de răcoare nu-i mângâia obrajii încinşi. Apucă barele de fier împodobite cu flori metalice şi îşi încorda puterile într-o zadarnică încercare de a le urni. Nu era la prima lui tentativă. Ştia că nu le putea smulge, dar eforturile lui, deşi sterile, îi mai descărcau tensiunea nervoasă.

Îşi luă miâinile de pe grilaj şi se întoarse cu faţa spre interiorul salonului care-i servea drept celulă. Între pereţii îmbrăcaţi în faianţă împodobită cu motive orientale erau adunate de-a valma, ca într-o hală de vechituri, piese în stilurile Louis XIV, Empire, Queen Anne şi Louis-Philippe. Covoare turceşti şi persane emanau miros de mucegai şi de praf. Sofaua mare, ridicată pe câteva trepte şi acoperită cu o cuvertură înflorată, semăna cu un catafalc pe care fuseră împrăştiate buchete cu flori fanate.

Pradă unui neastâmpăr greu de stăpânit, Abdul Aziz se aşeză pe un scaun. Se istovise umblând încoace şi încolo prin încăperea cu aer închis, stătut, în care simţea că se înăbuşă. Dar frământarea lăuntrică nu-i dădu răgaz să se odihnească. Se ridică în picioare ca împins de un resort şi trecu din nou la fereastră.

Era exasperat. El, sultanul Abdul Aziz, stăpânul Imperiului Otoman, fusese redus la rolul de simplu particular de către un grup de ticăloşi, în cap cu Midhat Paşa. Când îl acceptase în guvern, după debarcarea fidelului său Mahmud Nedim, se dăduse legat pe mâna „Junilor Turci”. Dacă ar fi ştiut atunci ce soartă i se pregătea, l-ar fi strangulat cu mâinile sale pe Midhat.

Îşi încleşta pumnii şi gemu cu mânie neputincioasă. Supărarea îi ardea ficaţii, îi răsucea în stomac gheare nevăzute.

Pierderea tronului îl durea mai puţin decât despărţirea de nepreţuita lui Mihri. O voce lăuntrică îi spunea că nu avea se o mai vadă vreodată. Dacă nemernicii i-ar fi lăsat-o pe Mihri, ar fi suportat mai uşor prăbuşirea. Mângâierile ei i-ar fi alinat suferinţele morale.

Începu să se izbească în cap cu pumnii. Cum de nu îşi-luase dinainte măsuri de siguranţă? Cum de se lăsase jucat ca un copil!? Izbucni în plâns. Un plâns nervos, hohotit, care-i mai linişti nervii. Bine cel puţin că nu-l asasinaseră. Nepotul său, denaturatul Murad, îi garantase viaţa şi libertatea. Abdul Aziz zâmbi amar. Era liber între cei patru pereţi ai unei odăi cu gratii la ferestre şi cu ieşirea ferecată.

Auzi paşi în anticameră. Cheia se răsuci în broască. Uşa se

deschise încet şi un paj intră împingând cu grijă o masă pe rotile. Capace de argint, asemenea unor cupole miniaturale, acopereau diverse farfurii.

Pajul făcu o temenea:

— Cina, Stăpâne!

— Cum te cheamă? întrebă Abdul Aziz.

— Iusuf, Stăpâne!

Pajul trase măsuţa în dreptul unui fotoliu.

— Bine Iusuf! Poţi pleca. Mă servesc singur. Băieţandrul salută din nou şi ieşi. Uşa se închise în urma lui. Abdul Aziz auzi din nou cheia răsucindu-se în broască. Se apropie de măsuţă, ridică pe rând capacele de argint şi examina mâncărurile îmbelşugate, încercând să ghicească dacă nu erau otrăvite. Apucă suspicios o carafă de lapte şi, după ce turnă puţin într-o cupă de cristal, o apropie de nas şi o mirosi cu precauţie.

Făcându-şi curaj, se aşeză pe un scaun; îşi puse un şervet pe genunchi şi începu să mănânce. Întotdeauna fusese un gurmand. Supărarea nu-i tăiase apetitul.

Atacă o friptură de fazan. Mesteca fiecare îmbucătură cu multă grijă. Deodată ciuli urechile. Auzise un zgomot ciudat pe aleea pietruită din faţa ferestrei. S-ar fi zis că cineva-umbla tiptil. Încremeni cu mâncarea în gură. Nu mai îndrăznea să facă o mişcare. După câteva momente de ascultare încordată se linişti, căci zgomotul nu se mai repetă. Îşi reluă cina. Se alarmase fără rost. Friptura de fazan era delicioasă. Merita să fie savuratăl Se înfruptă şi dintr-un homar cu ciuperci şi încheie cu o musaca de Alep. Ar fi gustat şi dintr-o farfurie cu porumbei preparaţi după o reţetă franţuzească, dacă oboseala n-ar fi început să-i înceţoşeze privirea. Surprins, scutură din cap. Văzu din nou clar. Alarma sa lăuntrică se stinse pentru câteva clipe. Cu gesturi calme, luă o cupă cu hidromel şi o duse la buze. Sorbi o înghiţitură. Ceaţa i se lăsă din nou pe ochi. îşi agită fruntea, dar o moleşeală bizară îi cuprinse treptat întreaga, fiinţă. Pleoapele i se lăsară grele. Cupa cu hidromel îi scăpă printre degetele amorţite şi se lovi de colţul măsuţei, spărgându-se cu zgomot...

Cei doi aghiotanţi imperiali, Ali Bey şi Negib Bey, care preluaseră paza fostului sultan, expediind la corpul de gardă santinela desemnată să facă de veghe, în anticameră, auziră zăngănitul cupei făcută cioburi.

— Cred că soporificul şi-a făcut efectul, şopti Ali Bey.

— I-am pus o doză suficientă să adoarmă un cal, replică Negib cu glas scăzut. De ce or fi întârziat oamenii noştri?

Auziră paşi pe coridor. Uşa anticamerei se deschise încet. Apăru şambela-nul Fahri Bey, urmat de fraţii Mahmud şi Nuri Damad, precum şi de atletul Mustafa. Cortegiul era încheiat de un zăplan cu un cap mai înalt decât ceilalţi, grădinar la Ceragan, pe care-l chema tot Mustafa.

— Gata? întrebă Negib Bey.

— Gata! răspunse Nuri Damad. Dă-le drumul înăuntru! Ali Damad vârî cheia în broască şi o răsuci fără zgomot.

Apăsă clanţa şi împinse canatul. Mahmud Damad făcu semn cu mâna celor doi Mustafa să intre. Atletul şi grădinarul se strecurară tăcuţi în camera fostu-lui sultan.

Prin uşa rămasă deschisă, şambelanul Fahri Bey văzu întreaga scenă. La apariţia celor doi indivizi, Abdul Aziz deschise buimac ochii. Se ridică din fotoliu clătinându-se, dar nu reuşi să-şi păstreze echilibrul şi se prăbuşi peste masa cu rotile, răsturnând-o.

— Cine sunteţi? bolborosi încurcându-se în limbă. Ce vreţi cu mine?

Simţise instinctiv primejdia. Adunându-şi toate puterile se săltă în patru labe, uitându-se la huidumele care-l încadraseră şi se pregăteau să-l atace.

— Garda!... Garda la mine! zbieră răguşit fostul suveran. Izbuti să se ridice în picioare, dar, în ciuda eforturilor lui, nu-şi putea coordona mişcările. Disperat, se retrase cu spatele spre fereastră, uitându-se prin ceaţă la cei doi indivizi care-l încolţiseră. Îndobitocit, clătină din cap, încercând să rupă vălul care-i tulbura vederea.

— Pe el! zbieră Nuri Damad. Ce aşteptaţi? Şambelanul se uita fascinat la cei doi Mustafa, care se năpustiră asupra lui Abdul Aziz, înşfăcându-l de braţe. Cu o putere neobişnuită, acesta se smuci reuşind să se elibereze pentru o clipă.

— Nu mă atingeţi! urlă gutural. Garda la mine! Garda! Uriaşii se repeziră iarăşi asupra lui. Atletul îl imobiliză, iar grădinarul îi apucă braţul stâhg. Cu mâna rămasă liberă, scoase de la brâu un jungher şi apropie lama de oţel de încheietura mâinii, dând să-i taie vinele. Abdul Aziz se smuci brusc, astfel încât jungherul crestă adânc încheietura antebraţului. Sângele ţâsni, împroşcându-i pe cei doi ucigaşi. Abdul Aziz scoase un răget.

— Jugăneşte porcul! strigă excitat Nuri Damad. Spintecă-l!

— Ce-ai înnebunit? zbieră fratele său. Se întoarse spre cei doi Mustafa: Ţineţi-l nemişcat până ce i se va scurge tot sângele! Să pară că şi-a făcut singur seama! Nu vă luaţi după nebunul ăsta!

Lui Fahri Bey îi veni să verse. Îşi scoase batista din buzunar şi şi-o duse la gură, prefăcându-se că îşi stăpâneşte un acces de tuse.

Abdul Aziz se zbătea zadarnic spre a se smulge din strânsoarea celor doi ucigaşi. Sângele îi ţâşnea din artere, pulsând ca nişte minuscule fântâni arteziene.

— Lăsaţi-mă!... Lăsaţi-mă!... gemea clătinând din cap şi zvâcnind din tot corpul ca o pasăre abia tăiată...

În camera sa de culcare din palatul Dolma-Bagtce, Murad, noul padişah, stătea tolănit într-un jilţ din piele de Cordova şi se uita impasibil la cei patru slujitori care-i făceau simultan pedichiura şi manichiura. Câţiva demnitari ai Curţii asistau tăcuţi la toaleta matinală.

Soarele pătrundea prin ferestrele deschise, laolaltă cu trilurile unor privi-ghetori. În ambianţa aceea calmă, o uşă se deschise şi Fahri Bey, şambelanul, pătrunse în încăpere. Pe chipul lui se citea o mare agitaţie. Îşi salută din prag suveranul.

Murad ridică privirile, indispus fiindcă fusese deranjat.

— Ce este, Fahri Bey?

Noul venit i se aruncă la picioare.

— Înălţimea Ta, s-a întâmplat o mare nenorocire! Demnitarii îşi aruncară priviri întrebătoare.

— Nenorocire? Ce nenorocire? exclamă răstit padişahul.

— Abdul Aziz Efendi... unchiul Înălţimii Tale... s-a sinucis!

Murad căscă gura, fără să poată emite un sunet. Arăta ca un peşte scos pe uscat, care încearcă zadarnic să respire. După câteva clipe, reuşi să şoptească:

— Nu se poate! Nu se poate!

— Azi-dimineaţă, când slujitorii au intrat în camera sa de culcare spre a-l trezi din somn, l-au găsit pe podea într-o baltă de sânge. Îşi tăiase vinele...

Ochii padişahului se făcură sticloşi. Se ridică brusc în picioare. Pleopa ochiului stâng prinse să-i tremure, faţa i se schimonosi, gura i se crispă. Începu să geamă. Treptat, gemetele crescură în intensitate, transformându-se în urlete animalice. Servitorii care-i făceau toaleta se traseră speriaţi la o parte. Demnitarii schimbau priviri consternate, neştiind cum să reacţioneze.

Murad făcu câţiva paşi şi, într-un acces de furie necontrolată, începu să-şi rupă hainele şi să se tăvălească pe podea. Abia atunci doi dintre demnitarii prezenţi îl ridicară de jos şi îl aşezară pe pat.

Mareşalul Curţii ordonă unui servitor:

— Cheamă doctorul! Repede!

Vestea sinuciderii lui Abdul Aziz, urmată de criza nervoasă a noului sultan, zbură din gură în gură, făcând într-un timp record ocolul întregului oraş. Ambasadorii marilor puteri acreditaţi la Constantinopole trimiseră urgent rapoarte guvernelor respective, comentând cele două evenimente şi prezicând fundamentale schimbări în politica internă şi externă a Sublimei Porţi. Numai generalul Ignatiev, reprezentantul Rusiei, făcu excepţie, afirmând că sângeroasa rocadă a sultanilor nu va modifica atitudinea turcilor faţă de criza orientală.

În anticamera dromitorului imperial din palatul Dolma-Baptce se adunaseră toţi miniştrii, în aşteptarea verdictului medicilor. Starea „afecţiunii psihice” a lui Murad părea să se fi agravat. Se aflau acolo, pe lângă membrii comisiei supreme, autorii morali ai asasinării lui Abdul Aziz şi ceilalţi miniştri care nu avuseseră nici un amestec în lovitură de la palat. Iusuf Paşa, şeful departamentului Finanţelor, Kabuli Paşa, ministrul Comerţului, Server Paşa, preşedintele Consiliului de stat şi Comisar Imperial în Bosnia şi Herţegovina, precum şi Said Efendi, ministrul de Interne. Savfet Paşa, şeful diplomaţiei otomane, stătea posomorit deoparte. Îşi dădea seama că Midhat lucrase fără ştirea lui şi aceasta îl îngrijora. Midhat era omul zilei. Mâine va fi poate unicul stăpân al imperiului. Când un astfel de personaj te suspectează, îţi poţi socoti cariera grav primejduită.

— Un lucru nu-mi este clar, reflecta cu voce tare Said Efendi, în auzul unui grup de miniştri care-l anturau. Sinuciderea lui Abdul Aziz ridică unele semne de întrebare. De ce şi-a crestat vinele la încheietura antebraţului şi nu la încheietura mâinii, aşa cum se procedează în cazuri de-astea?

Lui Midhat nu-i scăpară vorbele ministrului de Interne. Încerca Said Efendi un discret şah la rege?

— Cred că Abdul Aziz a vrut să fie original şi în pragul morţii. Nu se putea sinucide ca orice muritor de rând! spuse Mihdat cu humor.

— Ar fi o explicaţie! zâmbi enigmatic Said Efendi.

— Asta sau alta, situaţia nu se schimbă cu nimic! rosti cu bruscheţe Midhat. A murit şi cu asta basta! Acum trebuie să ne

preocupe doar sănătatea Prea Iubitului nostru Sultan!

Apăru Refik Bey, şeful Poliţiei secrete. Se apropie de ministrul de Interne şi-i vorbi în şoaptă. Said Efendi se întoarse către colegii săi:

— O veste de ultimă oră! Mihri Circaziana a murit!

— Adevărat? exclamă Savfet Paşa, fulgerat de o bănuială cumplită.

— Să nu-mi spui că şi ea s-a sinucis! rosti Server Paşa în liniştea grea, lăsată brusc asupra încăperii.

— Când i s-a anunţat moartea lui Abdul Aziz, au apucat-o durerile facerii, explică Refik Bey cu derutant calm.

— Şi? întrebă Kabuli Paşa.

— A murit în timpul naşterii.

— O să auzism vorbindu-se şi despre alte decese ciudate! zise Server Paşa, pe un ton care nu-i plăcu deloc lui Midhat.

— Probabil că ministrul nostru de interne va ordona deschiderea unei anchete! rosti Midhat cu un calm îngheţat, încărcat de ameninţări ascunse.

Said Paşa era prudent. Nu-i plăcea să scuipe împotriva vântului. Nu concepea să intre în conflict cu Midhat, omul zilei.

— Nu am de gând să încalc domeniul justiţiei. Judecătorii să aprecieze dacă este sau nu cazul să deschidă o anchetă. Atâta vreme cât nu voi primi o reclamaţie însoţită de dovezi serioase, nu voi lua nici o măsura.

— Cine să reclame! zise Server Paşa. Morţii?

Din dormitorul imperial veni Abdul Rahman, medicul personal al sultanului. Miniştrii îl înconjurară plini de curiozitate.

Marele vizir Mehmed Ruşdi Paşa îl întrebă cu îngrijorare:

— Ce se aude, Efendi?

Medicul ridică mâinile, invocând milostivirea cerului.

— Domnilor, situaţia Înălţimii Sale este serioasă! Foarte serioasă!

— Şi-a revenit? întrebă Redif Paşa.

— Nu! Şi nu cred că îşi va reveni curând. Salută pe cei prezenţi şi părăsi încăperea. Savfet Paşa făcu o mutră lungă:

— Acum ce facem?

Midhat Paşa, atribuindu-şi din proprie autoritate calitatea de purtător de cuvânt al colegilor săi, se adresă marelui vizir:

— Rusdi Paşa, socotim necesară convocarea imediată a Consiliului de miniştri!

În aceeaşi zi, dar câteva ore mai târziu, cabinetul turc se întruni în marea sală a consiliului din palatul Top-Kapî. Miniştrii stăteau

ghemuiţi pe scaunele lor, privindu-se cu ostilitate surdă. Între membrii grupului Midhat şi colegii lor cu alte convingeri politice începeau să se ridice divergenţe pe care nesiguranţa creată de agravarea stării sănătăţii sultanului nu putea decât să le înăsprească.

Marele vizir Ruşdi Paşa simţea tensiunea din aer şi se străduia să adopte o atitudine neutră, spre a menţine măcar de formă un echilibru între cele două fracţiuni. Midhat Paşa ceru primul cuvântul:

— Excelenţă, domnilor miniştri, vreau să trag un semnal de alarmă! Vă previn că situaţia Turciei la ora actuală este foarte complicată! Prin înlăturarea lui Abdul Aziz – de tristă memorie – am dejucat încercările marilor puteri europene de a ne impune condiţiile cuprinse în memorandumul de la Berlin. Am obţinut un scurt răgaz. Cei trei împăraţi din nord urmăresc cu atenţie fiecare mişcare a noastră. Aşteaptă constituţia pe care am făgăduit-o. Or, această constituţie nu poate apărea încă. Ne împiedică să purcedem la concretizarea ei starea sănătăţii Înălţimii Sale Sultanul Murad.

— Nu stă în puterea noastră să grăbim însănătoşirea Înălţimii Sale, zise ministrul de Război. Trebuie să luăm măsuri în consecinţă.

— Ce înţelegi prin măsuri în consecinţă? întrebă Server Paşa cu prefăcută naivitate.

Savfet Paşa intui capcana întinsă de preşedintele Consiliului de stat. Server încerca să obţină o declaraţie compromiţătoare de la Midhat Paşa. Dacă acesta va propune să se treacă la elaborarea constituţiei mai înainte ca sultanul să-şi poată spune cuvântul, va acuza grupul Midhat că încearcă să uzurpe autoritatea supremă în stat. Savfet interveni abil.

— Colegul nostru Husein Avni a avut în vedere presiunile exercitate de către ambasadele rusă, germană şi austro-ungară. Sublima Poartă este literal-mente bombardată cu întrebări: „Când apare constituţia? În ce stadiu se află elaborarea ei? Ce măsuri s-au luat în vederea acordării de drepturi populaţiilor creştine din Imperiul Otoman?” Evident, nimeni nu se gândeşte să încalce prerogativele Înălţimii Sale Sultanul. Vom formula doar propuneri, pe care i le vom supune de îndată ce sănătatea sa…

Canaturile uşii sălii de consiliu fură date cu putere de perete şi în prag se ivi Hasan Bey, cumnatul răposatului Abdul Aziz, ţinând un

revolver în mână. Uriaş, cu ochii injectaţi de mânie, cu braţele îndepărtate de corp şi cu torsul uşor aplecat într-o poziţie plină de încordare, îşi plimbă agresiv privirile asupra miniştrilor. Unii se ridicară pe jumătate de pe scaune, alţii încremeniră hipnptizaţi de insolita apariţie. Explicaţia iruperii lui Hasan Bey era simplă pentru toţi cei de faţă. Hasan Bey voia să răzbune moartea surorii sale Mihri şi asasinarea lui Abdul Aziz.

Husein Avni Paşa ţâşni ca un iepure de pe scaunul său şi o luă la fugă spre uşa din celălalt capăt al sălii. Hasan Bey îndreptă arma asupra lui şi trase. Lovit între omoplaţi, ministrul de Război ridică braţele şi se prăbuşi pe covor. Detunătura trezi din transă pe ceilalţi membri ai cabinetului, care săriră de la masă şi se năpustiră spre uşă într-o fugă dezordonată, îmbrâncindu-se. Lovindu-se cu pumnii, se străduiau să iasă care de care mai întâi.

Circazianul trase iarăşi în grămadă. Atins în vârful plămânului stâng, Redif Paşa căzu în genunchi, apoi se prăvăl pe podea vărsând sânge. Hasan Bey apăsă din nou pe trăgaci, dar arma i se bloca. O aruncă furios, îşi smulse sabia din teacă şi se repezi asupra lui Husein Avni, care se târa spre uşă, lăsând pe podea o urmă roşie de sânge. Cu câteva lovituri scurte, îl lichidă. Ministrul de Război îşi dădu ultima suflare, stând pe spate şi privindu-şi cu ochii sticloşi asasinul.

Între timp, marele vizir şi ceilalţi membri ai cabinetului izbutiseră să se refugieze într-o cameră alăturată. Midhat închise canaturile uşii, în care colegii lui se proptiră spre a-l împiedica pe circazian să ajungă până la ei. Cu o forţă care băgă groaza în demnitari, Hasan se repezi ca o catapultă peste uşa în dosul căreia stăteau îngrămădiţi vizirii. Când văzu că nu o poate deschide sau sparge, se opri şi strigă gâfâind:

— Deschideţi! Nu vă fac nici un rău!... Pe cuvântul meu de onoare! Daţi-mi-l pe Ahmed Kaiserli, ministrul Marinei... Numai pe porcul ăsta îl mai vreau! Sultanul Abdul Aziz l-a ridicat din noroi şi l-a făcut vizir. Drept recompensă şi-a sugrumat stăpânul! Cu voi ceilalţi n-am nimic! Vă jur! Bătu iarăşi cu putere în uşă: Deschideţi!

De cealaltă parte a baricadei, Ruşdi Paşa încercă să-l îmblânzească:

— Nu acum, fiule! Eşti prea furios!

Pe uşa prin care dăduse năvală Hasan se avântară în sala consiliului trei ofiţeri cu săbiile scoase, urmaţi de câţiva soldaţi din gardă.

— Puneţi mâna pe el, mort sau viu! strigă primul ofiţer. Să nu vă scape!... Nemerni...

Ultimul lui cuvânt se încheie într-un gâlgâit de sânge. Lama săbiei lui Hasan îi perforase beregata, secţionându-i artera carotidă-internă. Al doilea ofiţer se aruncă cu sabia scoasă asupra mastodontului, dar acesta îi pară lovitura, apoi cu propria lui sabie îi perfora intestinele. Pe când al treilea ofiţer şi soldaţii încercau să-l înconjoare, Hasan se aplecă şi smulse pistolul primului ofiţer căzut. În vreme ce para cu sabia loviturile adversarilor, trase două focuri în uşa în care stăteau proptiţi miniştrii ascultând zgomotul luptei din sala de consiliu.

— M-a atins, ticălosul, gemu marele vizir, lăsându-se să cadă moale pe podea.

Înspăimântaţi, fiindcă nici uşa nu-i mai putea apăra de furia circazianului, demnitarii o luară la fugă care încotro. Mai îndrăzneţ, Midhat Paşa ieşi într-un culoar şi, de acolo, ocolind un şir de încăperi, ajunse în sala de consiliu pe urmele soldaţilor care-l încolţiseră pe Hasan. Acesta se apăra ca un mistreţ împresurat de câini. Împărţea lovituri în stinga şi în dreapta, continuând să tragă şi cu pistolul, de data aceasta asupra soldaţilor. Sabia lui grea se rotea ucigaş, retezând capete, străpungând organe vitale. Sângele ţâşnea din răni, stropind pereţii, covoarele, masa consiliului. Midhat socoti de datoria lui să intervină, în luptă, deşi măcelul la care asista l-ar fi îndrituit la o atitudine mai prudentă. Hasan îi găuri antebraţul drept şi poate că l-ar fi trecut în lumea drepţilor cu o fandare năprasnică, dacă un soldat nu s-ar fi interpus între sabie şi pieptul generalului. Eroismul său îl costă însă viaţa.

Atraşi de strigătele din sala de consiliu, apărură alţi soldaţi din gardă. În cele din urmă, Hasan nu mai fu în stare să facă faţă peretelui de oameni care se strângea în jurul lui. Ucisese doi ofiţeri şi trei soldaţi şi rănise alţi şase. Prins şi dezarmat, fu pus în lanţuri, şi dus sub escortă la închisoarea militară.

În aceeaşi noapte, un tribunal extraordinar îl condamnă la moarte. Sentinţa avea să fie executată prin spânzurătoare a doua zi de dimineaţă, în piaţa Seraskieratului: în ultimele ceasuri pe care şi le petrecu singur în celulă, Hasan îşi înveseli macabra aşteptare cântând aria tenorului din „Lucia de Lammermoor”.

Unul dintre cele mai sângeroase episoade din istoria Turciei se încheia în ambianţă de operetă...

* * *

Lui Felix Bluminel îi era frică de fericire. Existenţa lui de chelner la restaurantul „Kaiser Friedrich” se scurgea fără suişuri şi coborâşuri senzaţionale. Se mulţumeg cu puţin, trăindu-şi în microscopul propriului tău eu, bucuriile şi micile amărăciuni inerente vieţii lui solitare. Deşi prin însăşi activitatea lui se afla mai tot timpul în mijlocul unei lumi agitate şi deosebit de interesante, era un singuratic. Nu se pricepea să-şi facă prieteni şi nici nu-i căuta. Aventurile din epoca primei lui tinereţi, cu femei bogate şi capricioase care-l cumpărau aşa cum ai cumpăra o sticlă de şampanie sau un carton cu prăjituri, nu atinseseră nicicând proprţiile unor legături sentimentale durabile.

Maturizându-se, pierduse preferinţele acestor doamne atrase doar de prospeţimea tinereţii. Găsise în viaţă alte plăceri, mai simple, dar nu mai puţin demne de a fi apreciate. O haină frumoasă, o mâncare bună, un pahar cu vin vechi, o plimbare prin parc, o muzică antrenantă. Pentru că nu cerea mult de la viaţă, îşi regăsise uşor echilibrul sufletesc. Cunoscuse în acea epocă farmecul lecturii, în puţinul timp liber citea romane sentimentale, în fascicole, compătimind eroinele virginale abandonate de bărbaţi perfizi şi laşi. Odată, după ce parcursese ultima pagină a unei povesti de dragoste înşiruite în multiple tomuri, închisese cartea şi exclamase beat de încântare: „Există oare o plăcere mai mare decât voluptatea imaginaţiei dezlănţuite?” Citise atât de mult, încât se familiarizase cu unii termeni sofisticaţi, chiar dacă la început nu se prea dumirise asupra adevăratului lor sens. După această explozie de optimism, veniseră zilele negre ale racolării lui forţate în trena Serviciului Secret. Discuţiile clienţilor, pe care le asculta înainte pentru propria lui desfătare, le transmitea acum agenţilor care-l frecventau cu regularitate. Felix era un animal uşor adaptabil condiţiilor vitrege. Din crâmpeiele conversaţiile surprinse, îşi dăduse seama că în lume erau multe suferinţe. Faţă de acestea, viaţa lui personală amintea calmul unei oaze într-un deşert torid. Se vorbea despre frământările sângeroase din Balcani, despre posibilitatea izbucnirii unui război european generalizat, despre măsurile militare luate de către marile puteri. Felix mai aflase că în Austro-Ungaria se făceau concentrări masive în vederea manevrelor de toamnă. Aceasta era explicaţia oficială. Oamenii politici şi ofiţerii serviţi de Felix la masă vorbeau fără ocol despre pregătiri militare febrile, despre posibilitatea unui conflict armat

între Ausrto-Ungaria şi Rusia. Mulţi dintre clienţii lui primiseră ordine de concentrare. Felix ajunsese la concluzia că existenţa lui liniştită şi confortabilă era de invidiat. Mulţumise proniei fiindcă îi încredinţase un rol marginal în frământările care stăpâneau acum lumea.

Tocmai atunci îi căzuse pe cap o pacoste care-l prinsese nepregătit sufleteşte. După un foarte obositor serviciu de noapte la restaurant, dormise toată dimineaţa până aproape de prânz. Se trezise din somn buimac şi îşi prepara tocmai o cafea, când poştaşul îi adusese un ordin de concentrare. În maximum trei zile trebuia să se prezinte la unitatea sa militară din Spalato. Şocul îl trezise din mahmureală mai vârtos decât cafeaua concentrată pe care şi-o pregătise. Îşi făcuse la repezeală bagajele şi, înainte de a pleca la drum, anunţase conducerea restaurantului. Patronul îl bătuse pe umăr, urându-i serviciu uşor şi făgăduindu-i că îi va păstra postul. În sinea lui era bucuros să scape de un chelner cu relaţii suspect de strânse cu Serviciul secret.

Se spune că Dumnezeu, în dorinţa lui de a-i face pe oameni mai buni, s-a gândit să le arate la ce recompensă frumoasă se pot aştepta cei care-i respectă poruncile şi atunci, în chip demonstrativ, a coborât pe pământ un colţ de rai, alegând în acest scop coasta dalmată. Felix cunoştea legenda, dar starea lui sufletească era atât de mizerabilă, încât în dimineaţa în care vaporaşul-cursă îl debarcă la Spalato, avu impresia că fusese aruncat într-unul din cele mai hâde locuri de pe pământ. Cerul îi păru spălăcit ca plumbul topit, soarele îngrozitor de fierbinte, marea zbârlită şi neprietenoasă, orăşelul un fel de târg insipid, cu oameni ostili şi răi.

Îndată ce se prezentă la unitatea sa, fu îmbrăcat în uniformă şi încadrat într-un detaşament trimis în grabă pe graniţă, spre a întări paza militară. Pentru Felix, deprins cu viaţa confortabilă din capitală, patrulările istovitoare de zi şi de noapte pe cărările munţilor sălbatici, bivuacurile lipsite de comoditate, prezenţa unor camarazi de arme neciopliţi şi enervant de familiari, severitatea dispreţiuitoare a ofiţerilor, grosolănia feldwebelilor şi a gradaţilor, pedepsele aspre care plouau pentru cele mai uşoare greşeli, erau demoralizante, scufundându-l în prăpăstii de deznădejde. Mirosul de sudoare, de iuft, de mâncare proastă, îl umplea de dezgust.

Noaptea, când se află în patrulare şi liniştea mumţilor era tulburată de răpăitul îndepărtat al împuşcăturilor de pe teritoriul Bosniei învecinate, i se încrâncena pielea. Uneori se auzeau foarte

aproape de graniţă, detunături răzleţe de armă. Adeseori patrula surprindea cete de refugiaţi bosnieci care încercau să treacă frontiera clandestin. Pe Felix îl cutremura indignarea când nenorociţii ce-şi căutau salvarea în Dalmaţia, erau respinşi cu brutalitate şi siliţi să facă drumul întors.

Fiindcă stătea oarecum izolat, camarazii lui începuseră să-l privească pieziş. Unii îl luau în derâdere:

— Domnul baron nu se simte în largul său printre noi, mitocanii!

— Slugărind pe nobili, îşi închipuie că s-a molipsit de la ei şi că i s-a albăstrit sângele!

— Mă întreb de ce nu se duce să mănânce cu ofiţerii la popotă!

Felix Blummel, se prefăcea că nu aude sarcasmele, deşi în sinea lui fierbea. Treptat, situaţia lui devenise de nesuportat. Fiindcă se spăla până la brâu şi dimineaţa şi seara, fiindcă îşi peria dinţii şi se pieptăna cu grijă, fiindcă uniforma lui eră întotdeauna scuturată şi călcată, iar bocancii străluceau de lacul de Chantily, camarazii lui, în majoritate ţărani, nu prea buni prieteni cu igiena, începuseră să vadă în el un fel de dihanie, cu atât mai vârtos cu cât ofiţerii şi gradaţii îl lăudau pentru curăţenia lui şi îl dădeau de exemplu.

Feldwebelul Schulze îl supărase într-o zi, exclamând în faţa trupei:

— Eşti cochet ca o femeie, Blummel!

Soldaţii începuseră să râdă şi să-şi facă semne cu cotul.

Schulze era un zăplan de aproape doi metri, cu un cap mare şi fălcos, lipit de un corp pătrat, numai muşchi. Respira forţa neîmblânzită, brutali-tatea. Soldaţii intraţi în pumnii lui, aplicaţi pe înfundate, la strâmtoare şi fără martori, rămâneau cu dureri surde în coaste sau în şale zile sau chiar săptămâni de-a rândul.

Felix băgă de seamă, cu bucurie şi recunoştinţă, că plutonierul îl vedea totuşi cu ochi buni. Începuse să-i acorde mici avantaje. Îi schimba efectele uzate cu altele noi, îi dădea suplimente la mâncare şi la tutun, îi aproba scurte învoiri, foarte preţuite printre soldaţii ţinuţi cu lunile în creierii munţilor.

Bunăvoinţa lui Schulze se manifestă vizibil şi în public. Când Felix fu trecut la cancelaria companiei, unde – toţi ştiau acest lucru – avea să se bucure de un tratament excepţional, în loc să mai umble pe coclauri, de ajungeau să-i ardă tălpile, i se încredinţase ţinerea la zi a unor registre foarte simple.

Când se văzu în încăperea aceea frumoasă zugrăvită, răcoroasă şi atât de liniştită, îşi zise că Dumnezeu şi-a coborit iarăşi harul

asupra lui. Lângă cancelarie se află o cămăruţă cu un pat, cu aşternuturi curate, în care avea să doarmă. Masa foarte bună, fiindcă se putea înfrupta – la bucătărie – din mâncăruri pregătite pentru popota ofiţerilor. Bucătarul, ştiindu-l în graţiile atotputernicului feldwebel, de care soldaţii se temeau mai straşnic decât de ofiţeri, îi furniza tot felul de delicatese.

— Aş fi putut să te repartizez la popotă, îi spuse Schulze într-o dimineaţă pe când era în toane bune. Ai fi servit la masă pe domnii ofiţeri. Dar aceştia sunt tare capricioşi. Te-ar fi hărţuit ca pe hoţii de cai. Aici însă eşti mai liniştit decât la tine acasă. Da, da, mai liniştit, fiindcă n-ai de plătit chirie şi nu te supăra vecinii zgomotoşi. Cu mine ai să te înţelegi foarte bine. Felix îl privea cu ochi de căţel supus şi recunoscător. Schulze, în ciuda brutalităţii lui ajunse proverbiale, devenise alt om. Se făcuse prevenitor, blând, glumeţ.

Dar fericirea lui Felix nu dună mult.

La cancelarie fu repartizat un recrut, protejat de comandantul de batalion. Noul venit, tânăr, frumuşel, cochet, deveni în curând favoritul feldwebelului. Nedumerit, apoi neliniştit de răceala bruscă a şefului său, Felix se pomeni definitiv detronat din poziţia-i privilegiată şi retrimis la unitatea sa din creierii munţilor. Camarazii lui, încântaţi de prilejul care li se oferea, reîncepură să-i facă tot felul de mizerii.

Noua fază în activitatea sa militară avea să fie de scurtă durată. Într-o dimineaţă fu chemat la cancelarie. Lui Felix îi bătea inima de-i răsuna coşul pieptului.

— Blummel, ţi-a venit ordin de desconcentrare! îl întâm-pină feldwebelul morocănos. Mărimi au intervenit pentru tine la Viena, de te-au scos de aici, învârtitule!

În aceeaşi după-amiază, Felix se înapoie la Spalato. Îşi petrecu noaptea într-un han modest, căci ultimul vapor-cursă din ziua aceeia plecase spre Zara cu un sfert de oră înainte.

După o cină frugală, stropită cu o jumătate de sticlă de vin unguresc, Felix făcu o plimbare prin oraş. De data aceasta îl încântară şi străzile întortocheate, dar atât de pitoreşti şi cheiul argintat de razele lunii şi camera lui mică şi sărăcăcioasă, în care avea să-şi petreacă noaptea. A doua zi de dimineaţă îşi luă micul dejun într-o cofetărie din Piazza dei Signori, apoi se îndreptă spre port.

Abia aştepta să se înapoieze la Viena, să-şi reia activitatea atât de plăcută de la restaurantul „Kaiser Friedrich”. Fiindcă avea bani

destui asupra lui, îşi propuse să transforme drumul de întoarcere într-o călătorie de plăcere. Va face o escală de o zi la Zara şi altă escală la Trieste. Apoi va poposi o noapte la Graz, unde locuia un unchi dinspre mamă.

Când ajunse în port, vaporul-cursă – alb şi cochet ca un yacht imperial – aştepta la chei. Plin de voioşie, îşi cumpără un bilet şi se îmbarcă, instalându-se pe o bancă la pupa, spre a se prăji la soare. Era fericit. Atât de fericit, încât îl străbătu un fior de teamă. Stătea cu ochii întredeschişi spre marea azurie, netedă ca un lac.

Un bărbat în haine civile se aşeză lângă el pe bancă. Iritat de prezenţa intrusului care-i tulbura liniştea, Felix îi aruncă o privire peste umăr. Deodată îngheţă, deşi soarele îl prăjea. Lângă el se afla blestematul de comisar căruia – de voie, de nevoie, îi furniza, la Viena, informaţii asupra clienţilor săi.

— Bună ziua, Blummel.

— Bună ziua, domnule comisar, rosti pierit chelnerul.

— Frumoasă zi, nu-i aşa Blummel.

— Frumoasă, domnule comisar.

Felix avea senzaţia că este un şoarece pândit de o pisică vicleană cu ghearele scoase.

— Nu mă întrebi cum de ne-am întâlnit, Blummel? Insistenţa cu care comisarul îi repeta numele îi păru de rău augur.

— Sunteţi desigur în vacanţă, domnule comisar!

— Nu, Blummel. Sunt în serviciu comandant. Mai precis, am venit după tine.

— După mine, domnule comisar? bângui chelnerul.

— Ascultă, Blummel, ai fost desconcentrat, dar asta nu înseamnă că obligaţiile tale către ţară au încetat. Ai fost lăsat la vatră pentru că ţi se va încredinţa altă misiune. Mult mai frumoasă. Ce limbi străine cunoşti, Blummel?

— Franceza, sârba, italiana şi bineînţeles germana, dialectul vienez.

— Ştii bine italieneşte, nu-i aşa? Bunica dumitale a fost italiancă, dacă nu mă înşel!

— Întocmai cum spuneţi dumneavoastră, domnule comisar.

— Înseamnă că nu-ţi va fi greu să înveţi limba română, căci e înrudită cu italiana. În trei luni ai să te descurci bine în româneşte.

Felix avea senzaţia că i se aşezase o povară mare pe piept, care-i îngreuna respiraţia. îndrăzni să întrebe:

— De ce trebuie să învăţ română?

— Fiindcă ai să pleci la Bucureşti şi ai să te angajezi chelner la Capşa. Capşa este un restaurant de lux din capitala Ţării Româneşti. Acolo ai să faci acelaşi lucru ca şi la Viena. Vei informa pe un agent al nostru asupra discuţiilor purtate de clienţii dumitale.

— Şi cu postul meu de la „Kailser Friedri'ch" ce are să se întâmple?

— Au să ţi-l păstreze până ce ai să-ţi termini misiunea la Bucureşti. Blummel, curaj! Toţi trebuie să ne facem datoria către ţară. Bănuiesc că preferi să fii chelner la Capşa, decât concentrat pe frontieră?

Comisarul zâmbea, dar tonul său ascundea imperfect o ameninţare surdă. Chelnerul conveni în sinea lui că varianta care i se oferea era de preferat. Îl fulgeră deodată o bănuială care îl făcu să se înfioare – i se carea să fie spion? Dacă îl vor prinde românii? Îl vor spânzura sau îl vor pune la zid?

Primejdiile cele mai mari erau însă preferabile patrulărilor pe frontieră şi companiei fewebelului Sehulze.

— Domnule comisar, mă duc la Bucureşti, dacă aşa socotiţi dumneavoastră că este bine, rosti resemnat.

Comisarul îl bătu din nou pe umăr:

— Bravo! Ştiam eu că eşti un om de înţeles. Ehe, Bucureştiul este un oraş frumos.Acolo o să ai mare trecere. Eşti încă tânăr, arătos... Femeile au să se bată pentru tine!...

Sirena vaporului sună prelung.Podeaua prinse să vibreze sub tălpile lui Felix. Apoi cheiul de piatră începu să se depărteze de flancul navei.

* * *

Contele de Paris venise la Bad Ems ca să vadă şi ca să fie văzut. Capetele încoronate, ca şi pretendenţii la tron, au nevoie de popularitate, asemenea actorilor şi cântăreţilor. Sperase ca aici, în mult apreciata şi foarte mondena staţiune climaterică de pe malurile râului Lahn, să poată trage sforile în folosul restaurării monarhiei în ţara sa. Unul dintre prietenii şi partizanii săi cei mai convinşi, ducele de Fitz-James, constatase cu un oarecare humor că Bad Ems, în plin sezon, concura cu succes Viena din epoca marelui Congres de pace, atât de mare era afluenţa de monarhi, principi şi înalţi demnitari, veniţi de prin mai toate colţurile Europei. Îi întâlneai şi pe aleile grădinii publice, şi la Kurhaus, şi prin magazine, şi în holurile hotelurilor, şi pe stradă, şi în împrejurimile

atât de pitoreşti. Îi vedeai plimbându-se pe jos sau în trăsură, consumând cafea cu lapte, Kremlsichnkt ori Kapuzinner pe terasele cofetăriilor, populând restauran-tele de lux şi cârciumioarele cu ambianţă intimă, ori dansând vals prin grădinile de vară cu artişti de cabaret, muzică multă, vin de Rin şi bere bavareză. Suveranii doreau să-şi păstreze incognito-nl, dar ficţiunea nu înşela pe nimeni. Adeseori trecătorii se întorceau pe stradă după câte un personaj în haine civile şi îşi şopteau cu extaz:

— Regele Spaniei! Ce tânăr e?

— Iată şi pe împăratul nostru! Ai zice că e un bătrân pensionar ieşit la plimbare!

— Ştiţi cine a trecut pe lângă noi? Regele Suediei! Ce elegant e! Şi ce prestanţă are!

— Ţarul, copii! Ţarul Aleksandr! Mai chipeş decât toţi! Are siluetă de locotenent!

— Bâtrânelul din trăsură e Prinţul Gorceakov!

— Iar orientalul cu fes este Musurus Paşa!

— Uite şi pe Prinţul de Wales! Îşi saltă burta ca un vrăbioi! Se zice că este arbitrul eleganţei!

— Scoate pălăria, băiete! Vine spre noi cancelarul! Cancelarul Bismark, prostule!

— Uite şi pe împărăteasa Elisabeth! Superbă femeie!

Exclamaţiile erau emise mai ales de vilegiaturiştii ocazionali veniţi la cură. Localncii se obişnuiseră cu „mărimile”, aşa că nu le mai făceau nici o impresie.

Contele de Paris nu-i lipsea modestia. Dar amorul lui propriu suferea în taină. El, reprezentantul casei regale de Bourbon, trece neobservat printre celelalte personaje „ilustre” înconjurate de o aureolă adeseori nemeritată. Regii detronaţi sunt asemenea unor obiecte scoase din uz. Nu li se mai dă importanţă. Dacă nu sunt aruncate la gunoi, rămân, în cel mai fericit caz, să se prăfuiască într-o cameră cu vechituri. Uneori sunt exhibate la lumină fiindcă li se găseşte o întrebuinţare, dar şi în această eventualitate sunt socotite tot nişte obiecte de ocazie, de care te debarasezi de îndată ce li se găseşte un înlocuitor mai bun. Contele de Paris nu putea uita că bunicul său, Louis-Philippe d’Orleans, fusese rege al Franţei, un „rege burghez” fiindcă folosea în locul săbiei o prozaică umbrelă. Drama lui provenea tocmai din nepotrivirea dintre înfăţişarea-i de târgoveţ, şi atributele tradiţionale ale unui monarh destinat să poarte sceptru, coroană, decoraţii, şi să joace un rol

ornamental la recepţiile de gală şi la parăzile militare. Pentru monarhişti, Louis-Philippe fusese un burghez, iar pentru radicali, un monarh. Plutise între două lumi, respins şi de una şi de cealaltă, asemenea corciturilor patrupede ce stârnesc râsul sau mila prin aspectul lor compozit. Se spunea că unul dintre fii săi, aflându-se la studii în Anglia, ar fi fost surprins pe stradă de o ploaie ropotitoare de vară. Un coleg care-l însoţea i-ar fi oferit prevenitor propria lui umbrelă. „Iartă-mă, dar am jurat să nu mă folosesc niciodată de un astfel de obiect”, ar fi răspuns prinţul.

Pe Louis-Philippe, un complex favorabil de împrejurări îl scosese din camera cu vechituri a istoriei şi îl plasase pe tron. După o domniei scurtă, plină de echivocuri, fusese zvârlit în anonimatul din care abia ieşise.

Contele de Paris era dornic să vadă casa din Bourbon repusă în drepturile ei. Mersese până acolo cu concesiile şi comprimisurile, încât renunţase la pretenţiile personale în favoarea vărului său, prinţul Henri d’Artois, conte de Chambord, reprezentantul ramurii principale a familiei de Bourbon. Chambord fiind lipsit de copii după moartea sa, drepturile de candidat la tronul Franţei aveau să treacă asupra contelui de Paris.

Din nefericire pentru cauza legitimistă, Chambord nu fusese la înălţimea aşteptărilor şi a încrederii pe care monarhiştii şi-o puseseră în steaua lui. Limitat intelectualiceşte, încăpăţânat, retrograd, pretinsese ca Franţa să revină la absolutismul regal dinaintea Marii Revoluţii. Concepţiile lui absurde com-promiseseră cauza monarhică. Când fusese pe punctul de a pune mâna pe coroană, ratase totul şi fusese nevoit să se întoarcă umilit în obscurul său exil.

Contele de Paris nu renunţase la luptă. Ştia că insuccesul vărului său se datora în parte şi cancelarului Bismarck, cu totul ostil restaurării în Franţa a unei monarhii prin definiţie militaristă. Cancelarul de Fier prefera să aibă dincolo de Rin o republică vecina frământată de curente politice antagoniste. Contele de Paris sosise la Bad Ems cu intenţia de a-şi crea prieteni şi de a câştiga sprijinul suveranilor şi oamenilor politici ostili Reichului german. Spre dezamăgirea sa, nu trezise nici un interes printre cei care ar fi putut face ceva pentru el şi pentru monarhia franceză. Nu se vorbea decât despre chestiunea orientală şi despre iminenta izbucnire a unui război ruso-turc, în care Anglia s-ar angaja automat cu toate forţele spre a zăgăzui expansiunea rusă, atât de

supărătoare pentru interesele britanice din Asia şi din Europa.

Contele de Paris spera totuşi să găsească un mijloc spre a se apropia de ţar şi de cancelarul Gorceakov, care-şi manifestaseră nu o dată simpatia faţă de casa de Bourbon. Nu pierdea o zi să nu iasă la plimbare, singur, cu miinile la spate, aparent nepăsător la lumea din jur, alegând însă locurile frecventate de Aleksandr I şi de matusalemicul său cancelar. Prefera să nu fie însoţit de vreunul din partizanii săi, pentru că discuţiile purtate fără martori au mai multă şansă să ducă la rezultate practice.

Dar pronia părea să se împotrivească gândurtilor contelui. Întâlnirea dorită şi aşteptată cu atâta nerăbdare nu se materializa.

Într-o dimineaţă de iunie, cu nori pufoşi, decorativi, tiviţi cu aur de soarele văratic, contele, obosit de hoinăreală, se aşezase pe o bancă în grădina publică, alături de o fântână arteziană care-i răcorea din când în când obrazul cu o boare de apă purtată pe aripile unui vânticel sprinţar.

În preajma contelui se opri deodată, în contre jour, un bărbat înalt, subţire, cu trăsături nedesluşite. Noul venit se înclină.

— Monseigneur!

Abia atunci contele de Paris recunoscu glasul vicontelui de Gontaut, ambasadorul Franţei la Berlin.

— Dragul meu viconte, mă bucur mult că te văd! Îl pofti pe bancă.

Gontaut îşi scoase pălăria şi îşi şterse cu batista fruntea perlată de transpiraţie.

— Credeam, Monseigniur, că voi avea parte de un concediu liniştit. La ora actuală însă Bad Ems este un uriaş cazan în care fierbe la foc înalt interese, intrigi şi tot felul de jocuri subterane.

Câteva fetiţe gălăgioase începură să se joace „de-a v-aţi ascunselea” în jurul băncii ocupate de cei doi francezi, sâlindu-i să-şi caute refugiu în alt ungher al grădinii. Mergeau agale pe o alee umbrită de copaci, vânând altă bancă liberă.

— Franţa se află la mare răspântie, Monseigneur. Suntem puşi în cea mai idioată situaţie. Trebuie să ne alăturăm fie ruşilor, şi atunci îi supărăm pe englezi, fie englezilor, şi atunci ne stricăm cu ruşii.

— O cale de mijloc nu e posibilă?

— Ar însemna să-i supărăm şi pe unii, şi pe alţii. După aceea am rămâne singuri în faţa balaurului german. Eh, iată-l şi pe Gorceakov!

Contele de Paris tresări. Printre siluetele doamnelor care se

plimbau pe alee zări „ceva mai departe, pe cancelarul rus, însoţit de contele Karoly şi de baronul Jomini. Gorceakov se opri să strângă mâna contelui de Paris şi ambasadorului Franţei.

— Monseignur, iată o plăcută surpriză! A trebuit să ne aducă întâmplarea la Ems, ca să putem schimba câteva cuvinte. Viconte, se adresă ambasadorului, abia aşteptam să vă vorbesc. Ultimele evenimente din Constantinopole au complicat considerabil situaţia politică..

Contele de Paris zâmbi.

— Domnilor, vă stingheresc, desigur. Am să mă retrag…

— Vă rog să rămâneţi, Monseigneur! Vom vorbi despre Franţa. Chestiunile legate de Franţa vă privesc şi pe dumneavoastră.

Contele răspunse la politeţea cancelarului rus, îndiinându-se.

— Va mulţumesc, Excelenţă!

— Viconte, vorbi Gorceakov lui Gontaut, sunt indispus de atitudinea adoptată recent de Franţa. Invocând revoluţia de palat de la Constantinopole, a amânat remiterea memorandumului şi a recunoscut pe noul sultan fără să se pună în prealabil de acord cu guvernul rus. Acestea sunt incontestabil rezultatele manoperelor cabinetului britanic, care nu pierde ocazia să ne contracareze planurile. Regret că Franţa, care ne datorează poate existenţa ei – nu mai este nevoie, cred, să vă reamintesc evenimentele de anul trecut – s-a făcut unealta perfidiei britanice.

— Termenul este tare, Excelenţă! replică Gontaut.

— Tare? La ce anume vă referiţi? La „unealtă” sau la „perfidie”? Se întoarse spre contele de Paris: Monseignur, Franţa lui Louis XIV şi a lui Louis-Philippe nu s-ar fi pretat la un asemenea joc. Războaiele dintre naţiunile europene tot pe teritoriul Europei îşi găsesc principalul teatru de operaţii. Bătăliile navale nu au decât un caracter secundar.

Ar fi fost ispitit să facă o aluzie răutăcioasă la.”ajutorul” dat de Anglia, „aliată” Franţei în campania din 1870, dar se abţinu, căci nici Rusia nu se remarcase atunci printr-o solicitudine deosebită faţă de imperiul lui Napoleon III.

Referirea lui Gorceakov la domnia lui Louis-Philippe făcu plăcere contelui de Paris. Însemna nu numai că dinastia de Bourbon-Orleans nu fusese definitiv uitată, dar că în calculele oamenilor politici ruşi restaurarea monarhiei în Franţa devenea o ipoteză demnă de luat în seamă.

Contele de Paris se feri totuşi să se amestece în discuţie, spre a

nu complica rolul lui Gontaut şi al ministrului de Externe Decazes. Ambasadornl francez îi fu recunoscător.

Gorceakov reproşa cu vizibilă amărăciune incorectitudinea guvernului de la Londra faţă de Rusia.

— Toate discuţiile purtate de lordul Derby cu ambasadorul nostru Şuvalov, întreaga noastră corespondenţă diplomatică referitoare la chestiunea orientală sunt comunicate fără întârziere de cabinetul britanic lui Musurus Paşa, reprezentantul Turciei la Londra. Procedeu incalificabil, cu atât mai mult cu cât, în ultimă instanţă, sabotează eforturile noastre de a elibera popoarele creştine din Balcani de sub jugul otoman.

Gontaut înclină din cap în semn de tăcută încuviinţare.

— În tratativele marilor puteri cu Sublima Poartă, ne putem dispensa de Anglia, continuă Gorceakov. Dacă am remite guvernului turc memorandumul, aşa cum s-a convenit iniţial, şi am acţiona în consecinţă, criza din Orient ar fi rapid rezolvată. Este destul să vă relev impresia puternică pe care ar face-o trimiterea unor nave de război franceze în apele turceşti, pentru a sprijini activ nota comună a marilor puteri.

Gorceakov îşi consultă ceasul, apoi îşi întrerupse tirada:

— Mă iertaţi, dar trebuie să vă părăsesc. La prânz sunt invitat de către Majestatea Sa Ţarul. Nu mă îndoiesc, Monseigneur, că Majestatea Sa va fi încântată să vă vadă. Voi aranja,o întâlnire. Iar noi, viconte, ne vom revedea spre a continua această discuţie. V-aş ruga să informaţi pe ducele Decazes asupra punctului nostru de vedere.

A doua zi, contele de Paris şi ambasadorul Franţei primiră invitaţia să cineze în compania ţarului. Ca şi cancelarul său, Aleksandr le împărtăşi resentimentele lui faţă de Anglia şi dezamăgirea pe care i-o provocase atitudinea echivocă a guvernului de la Paris.

— Dacă Franţa ne abandonează, mă voi mulţumi cu o acţiune militară austro-germano-italo-rusă împotriva Turciei. Criza orientală trebuie definitiv lichidată!

Vicontele Gontaut remarcă, nu fără emoţie, că de la ultima sa întrevedere cu Gorceakov tensiunea din tabăra rusă crescuse. Aleksandr II nu se mai limita la preconizarea unui demers diplomatic comun al marilor puteri. Posibilitatea izbucnirii războiului intrase în domeniul probabilităţilor. Cu o seară înainte, Gontaut primise o depeşă cifrată de la Decazes, care îl prevenea să nu-şi ia

angajamente formale faţă de ţar şi de Gorceakov, deoarece opoziţia şi opinia publică preferau să păstreze şi să consolideze prietenia cu Marea Britanie, chiar dacă în acest mod se deteriorau relaţiile cu Rusia. La Paris se ştia că Anglia deplasase în apele Levantului douăzeci şi una de nave militare şi că guvernul britanic era hotărât să-şi apere, la nevoie prin forţă poziţia adoptată recent faţă de chestiunea orientală.

În cercurile diplomatice din capitala Franţei circula zvonul că între Londra şi Berlin s-ar fi încheiat un acord secret, la care ar fi aderat şi Viena. În aceste condiţii nu era de conceput ca Franţa să accepte o izolare politică de dragul Rusiei. Decazes sublinia impresia urâtă pe care o făcuse în cercurile guverna-mentale franceze limbajul belicist al factorilor de răspundere de la Sf. Petersburg. Franţa nu admitea ideea unei intervenţii militare împotriva Turciei şi nici o ocupare temporară a teritoriului acesteia. Decazes nu uitase să sublinieze uşurarea pe care o încercase când dăduse instrucţiuni ambasadorului de Bourgoing să nu mai remită memorandnmul Sublimei Porţi, folosindu-se de pretextul înlocuirii lui Abdul Aziz cu Murad V. Spera să găsească o formulă acceptabila şi pentru ruşi, şi pentru englezi în vederea reluării tratativelor cu turcii. Până atunci, Franţa nu va face nici o mişcare susceptibilă să indispună Marea Britanie. Decazes încheia mesajul cu o frază uşor cinică: „Adio, dragul meu prieten. Regret că tratativele acestea ţi-au stricat vacanţa”.

Ministrul nu era lipsit deun humor negru. Cum putea numi vacanţă timpul pe care el, Gontaut, şi-l petrecea la Bad Ems, străduindu-se să domolească mânia ursului nordic, aţâţat de înţepăturile lui John Bull.

Când ambasadorul încercă să explice ţarului poziţia Franţei – bineînţeles cu menajamente – imperialul său interlocutor se întunecă la faţă:

— Dacă Franţa înţelege să se înfeudeze politicii britanice, n-are decât. O face însă pe riscurile ei. În ceea ce mă priveşte, nu voi ezita să trimit o notă severă Constantinopolelui, chiar dacă demersul va fi susţinut de numai patru puteri în loc de şase.

Discuţiile purtate oficios de Gontaut păreau să fi ajuns la un punct mort, când atmosfera fu înveninată iarăşi de o ştire sosită simultan de la Constanti-nopole şi Belgrad. La 8 iunie, guvernul turc adresase prinţului Milan al Serbiei o telegramă formulată în termeni duri: „Sublima Poartă nu poate asista indiferentă la înarmările

Serbiei, care în ultimele zile au luat proporţii. În interesul armoniei care trebuie să demnească între noi, suntem obligaţi să vă cerem explicaţii asupra scopului acestor înarmări”.

— Midhat Paşa începe să-şi arate colţii, comentă acid Gorceakov.

— Vom tolera are ca turcii să-i sugrume şi pe sârbi? se mânie ţarul.

— Sârbii sunt bine înarmaţi de noi, Majestate. Dacă se va ajunge la o confruntare militară, turcii vor fi debordaţi de armatele sârbesti. Să nu uităm că la comanda lor se află Cernaiev, unul dintre cei mai destoinici generali ai noştri.

Un dineu la care fuseseră invitaţi Gontaut şi contele de Paris fu decomandat de ţar în ultimul moment. Candidatul prezumtiv la tronul Franţei înţelese că problema restaurării monarhiei în ţara sa îşi pierduse pentru moment actualitatea. Rusia avea chestiuni mai importante de rezolvat.

* * *

— Germanii din vremurile îndepărtate aveau o credinţă religioasă care m-a cucerit prin frumuseţea ei, spuse cancelarul Bismarck colaboratorului său, prinţul de Hohenlohe, în vreme ce se plimbau pe malul râului Lahn. Erau convinşi că după moarte se întâlneau în infern cu toţi câinii care i-au slujit în timpul vieţii. Mi-aş dori să pot crede şi eu acest lucru.

Îmbrăcaţi în haine albe de vară, păreau nişte burghezi de rând ieşiţi la aer. Nu erau însoţiţi decât de imenşii dogi germani ai cancelarului, care alergau încolo şi încoace, zbenguindu-se, tulburând păsările şi şopârlele ce se prăjeau la soare. Hohenlohe ştia însă că singurătatea aceasta era numai aparentă. Numeroşi agenţi acoperiţi, ascunşi pe după copaci ori pe după boschete, îl escortau pe cancelar, spre a-l feri de un eventual atentat nihilist.

— Îţi aduci aminte, Principe, de Sultan, frumosul meu dog pe care mi l-a dăruit prinţul marocan... – i-am şi uitat numele, căci prea era complicat, în public îi spuneam câinelui Sult, ca sa nu creez un conflict diplomatic cu Turcia şi cu ţările arabe. Sultan mă întovărăşea pretutindeni, chiar şi la recepţiile oferite de mine la Varzin sau la Friedrischsruhe. La Wilhelmstrasse primeam audienţele avându-l pe Sultan lângă mine. Să-i fi văzut pe miniştri, pe conţii delicaţi şi pe principii plini de morgă cum se schimbau la faţă când îl vedeau pe câine lângă piciorul meu. Sultan era prietenos cu oamenii buni şi mârâia la cei răi. Avea un instinct

sigur, după care – mărturisesc – m-am călăuzit şi eu de multe ori. N-am angajat niciodată intendenţi ori servitori care nu erau pe placul lui Sultan. Mi s-a întimplat să mă folosesc de acest criteriu şi în alegerea unor înalţi demnitari. Indicaţiile lui Sultan nu m-au înşelat niciodată.

Câţiva pescari stăteau nemişcaţi pe malul râului, pândind cu încordare dopul de plută de la capătul undiţelor. Apariţia dogilor, lătrând şi hârjonindu-se, îi făcu să sară speriaţi în picioare..

Bismarck observă scena. Cu prefăcută severitate îşi chemă câinii, ponuncindu-le să rămână lângă piciorul său. Bombănind iritaţi, dar neîndrăznind să facă scandal, pescarii se înapoiară la ocupaţiile lor.

— Tot în chipul ăsta m-a supărat o dată Sultan, adăugă Bismarck cu melancolie. Am ordonat să fie pus în lanţ, A doua zi de dimineaţă servitorii au găsit lanţul rupt şi lemnul de care se ţinea, ros şi cu urme de sânge. Sultan nică-

ieri. Am trimis slugile pe urmele lui, dar nu l-am mai găsit. Câteva săptămâni a bântuit pădurea din jur, hrănindu-se cu iepuri şi căprioare. Devenise un animal periculos. Unii oameni mă sfătuiau să trimit potere, să-l împuşte. Cică decima vânatul. Am refuzat şi bine am făcut. Într-o zi mă plimbam prin pădure. De sub nişte tufe a apărut Sultan. Dind din coadă, s-a apropiat de piciorul nieu. Ne împăcasem. L-am mângâiat pe cap şi i-am cerut scuze fiindcă l-am pus în lanţ. Câţiva ani mai târziu a murit. Am suferit atunci de parcă aş fi pierdut un copil…

Cancelarul făcu o pauză. Se uită îndelung după o rândunea care descria pe cer volte rapide.

— Se spune despre mine, Principe, că sunt dur, violent, neîndurător. În realitate am o fire visătoare, sentimentală… Oamenii m-au făcut aspru, oamenii m-au înrăit…

Pe drumul pietruit care şerpuia de-a lungul râului apărură două trăsuri trase de cai albi.

Hohenlohe îşi făcu mâna streaşină, spre a-şi feri ochii de arşiţa orbitoare a soarelui.

— Împăratul nostru şi Ţarul sunt în prima trăsură! spuse.

Când ajunseră în preajma cancelarului, cele două echipaje se opriră. Bismarck şi Hohenlohe îi salutară pe cei doi împăraţi, foarte puţin marţiali în costumele lor civile. Wilhelm I, cu o pălărioară de vânător împodobită cu o pană de păun, arăta ca un bunic blajin. Ţarul avea aspectul unui ancien beau care-şi păstra încă prestanţa

tinereţii.

Din a doua trăsură coborâră cancelarul Gerceakov şi marele şambelan al Curţii regale prusace, contele von Redern.

— Ce-ar fi să ne dezmorţim şi noi picioarele? propuse Kaiserul. Puţină plimbare pe jos nu ne-ar strica!

Ţarul se declară numaidecât de acord. Îi plăcea sportul sub toate formele. Coborî cel dintâi din trăsură şi îl ajută şi pe unchiul său, Kaiserul, să coboare. Grupuri de călăreţi civili prinseră să treacă în sus şi în jos pe sosea, aparent în plimbare. Bismarck ştia însă că toţi aceştia erau agenţi ai Poliţiei, deghizaţi în amatori de cavalcade.

Dogii lui Bismarck alergau, săreau, făceau tot felul de giumbuşlucuri, fără să acorde atenţie imperialelor personaje. Unul dintre câini trecu în goană pe lângă împăratul Wilhelm, făcându-l să scaipe bastonul în care se sprijinea. Redern ridică bastonul de jos, îl şterse de ţărână cu propria lui batistă şi îl înapoie suveranului.

— Aceştia sunt faimoşii dumitale dogi, Principe? se adresă Kaiserul iritat cancelarului Bismarck. Nepotul meu, Ţarul, mi-a vorbit despre ei cu admiraţie. Mie, drept să-şi spun, nu prea îmi plac. Aşa, cu urechile tăiate, seamănă cu nişte corcituri.

Contele von Redern zâmbi ca de o glumă bună. Chipul lui Bismarck rămase de marmoră. Nu-i plăcuseră vorbele monarhului. Hohenlohe îşi aminti aprecierile şefului său, care împărţea oamenii în buni şi răi după cum erau sau nu agreaţi de câinii lui.

Ţarul îşi dădu seama că unchiul său făcuse o gafă. Ca să însenineze atmosfera, schimbă subiectul conversaţiei.

— Dragul meu Principe, se întoarse spre Bismarck, ai fost informat de răspunsul dat turcilor de către Milan al Serbiei?

— Nu încă, Maiestate. Presupun însă că o copie a sosit în cursul acestei dimineţi.

— Şi principele Gorceakov tot astăzi a primit-o.

— Nu mă îndoiesc că Milan a dat o ripostă tăioasă notei Sublimei Porţi. Intensele pregătiri militare ale Serbiei…

— Tocmai că răspunsul său a fost extrem de conciliant! interveni Gorceakov. Am apreciat moderaţia tonului. A declarat ca nu doreşte să aducă vreo atingere bunelor sale relaţii cu Sublima Poartă şi nici să ştirbească integritatea Imperiului Otoman. A mai anunţat trimiterea unui delegat sârb la Constantinopole, însărcinat să furnizeze toate explicaţiile necesare spre a restabili armonia şi încrederea reciprocă. Să mai invoce acum Marea Britanic belicismul

Serbiei, alimentat în taină de Rusia!

— Reaua-credinţă a englezilor e manifestă, întări ţarul. „Perfidul Albion” nu-şi dezminte reputaţia!

Bismarck zâmbi placid:

— Germania îşi permite să vă ofere, Majestate, întregul său concurs în vederea, găsirii unei formule sortite să ducă la o apropiere între punctul de vedere al Maiestăţii Voastre şi cel al cabinetului britanic. Da, da, Germania este gata să joace rolul unui mediator. Principe, se adresă Bismarck lui Hohenlohe, presupun că şi Parisul va sprijini iniţiativa noastră.

Hohenlohe găsi o cazia să arunce o săgeată:

— Parisul, Alteţă, şi-a definit poziţia, adoptând o atitudine net pro-britanică.

Bismarck clătină din cap cu afectată părere de rău.

— Nu înţeleg jocul Franţei! Doreşte oare împărţirea Europei în două tabere? Noi vom fi în orice caz alături de Rusia!

Ambasadorul său la Paris îi dăduse răspunsul pe care-l aştepta. Pe marginea lui îşi permise să brodeze în continuare:

— Simpatiile francezilor şi englezilor pentru Turcia persecutoare prin definiţie a creştinismului – sunt împotriva naturii!

Era încintat că dăduse o primă lovitură de târnăcop blocului antigerman constituit de Anglia, Rusia şi Franţa cu un an în urmă.

Vorbele lui nu-i displăcură lui Gorceakov. În cazul izbucnirii ostilităţilor între Serbia şi Turcia, ceea ce nu era deloc exclus, în ciuda asigurărilor paşnice ale principelui Milan, n-ar fi fost imposibilă o agravare a situaţiei politice europene. În asemenea eventualitate, îi convenea să se ştie că Rusia nu va rămâne izolată. Prietenia discutabil de sinceră a Germaniei era mai bună decât nimic.

— Austro-Ungaria reprezintă un mare semn de întrebare, reluă ţarul. Punctul ei de vedere faţă de chestiunea orientală nu coincide cu al nostru. Dacă lucrurile s-ar complica…

Bâtrinul împărat Wiâhelm interveni în sprijinul cancelarului său. În definitiv, Bismarck apăra interesele Germaniei.

— Nu cred imposibilă o revizuire a atitudinii Vienei, rosti cu glasul său domol, pe care bătrâneţea îl îngrosase în loc să-l subţieze. Rămâne doar de găsit un limbaj comun. În fond, dragul meu nepot, o reconstituire a înţelegerii celor trei împăraţi ar întări ordinea, disciplina, respectul legilor în întreaga lume.

Gorceakov clătină din cap, aparent pătruns de înţelepciunea

concepţiilor Kaiserului. În sinea lui era mai puţin entuziasmat de ideile lui Bismarck. Vorbele lui nu reuşeau să-l amăgească. El, Gorceakov, ar fi un mare naiv dacă ar accepta să ataşeze Rusia la remorca Reichului german. Ideea unor tratative directe cu Austria, peste capul Germaniei, l-ar fi ispitit mai mult. Dar aceste proiecte de viitor nu trebuiau să eclipseze demersul pe care Rusia voia să-l facă pe lângă Sublima Poartă, laolaltă cu celelalte mari puteri. S-ar fi mulţumit şi cu o notă comună, dacă ideea memorandumului căzuse definitiv.

— Am dori să ştim, Principe, se adresă Gorceakov lui Bismarck, dacă, în primul rând Germania este dispusă să semneze alături de noi un avertisment destinat Sublimei Porţi şi, în al doilea rând, dacă Reichul s-ar ralia Angliei în cazul izbucnirii unui conflict între Marea Britanie şi Rusia?

Bisrnarck se înclină în faţa Kaiserului:

— Am asentimentul Majestăţii Sale împăratul să vă răspund afirmativ la prima întrebare şi negativ la a doua. Pe scurt, Germania va sprijini Rusia în ambele eventualităţi.

Prinţul de Hohenlohe aduse în sinea lui un nemărturisit omagiu cancelarului Bisrnarck. „Omul acesta ştie să-şi slujească interesele cele mai egoiste, dând impresia interlocutorului ajuns la strimtoare că i se alătură cu toată generozitatea. Machiavelli i-ar fi dedicat un înflăcărat elogiu. Voi putea oare să calc vreodată pe urmele cancelarului meu? Mi-ar trebui o extraordinară duplicitate sau, poate, o minte genială”…

* * *

Ultimii invitaţi părăsiră ambasada rusă din Londra după un bal care durase până în zori. Contele Şuvalov strânse mâinile colaboratorilor care contribuiseră la reuşita serbării ocupându-se de fiecare oaspete, astfel încât toată lumea să plece cu o impresie deosebit de frumoasă. Obosit, se îndreptă apoi spre apartamentul său. Traversă posomorât saloanele de recepţie, unde personalul de serviciu intrase deja spre a face curăţenie, şi se opri câteva clipe în faţa unei ferestre deschise. Aspiră adânc aerul îmbălsămat cu miresme de trandafiri, apoi urcă încet seara care ducea la camerele de culcare. Soţia lui, contesa, se retrăsese ceva mai devreme, invocând o migrenă insuportabilă. Ambasadorul spera că absenţa ei scăpase neobservată. Doamnele din înallta aristocraţie britanică erau foarte susceptibile şi condamnau cu asprime orice ştirbire

adusă protocolului.

Balul, deşi foarte reuşit, nu-i tihnise. În cursul dimineţii primise o scrisoare personală de la cancelarul Gorceakov, care-i cerea să ia contact cu lordul Derby şi cu Disraeli, spre a netezi asperităţile ivite în relaţiile anglo-ruse. „Mă bizui pe abilitatea dumneavoastră spre a izbândi în această importantă misiune. Nu este nevoie, cred, să vă reamintesc importanţa acordată de Majestatea Sa împăratul unei note comune pe care marile puteri, inclusiv Anglia, ar urma să o trimită Sublimei Porţi”.

Şuvalov îl ura pe cancelar. Şi pentru aceasta avea motive temeinice. Gorceakov dăduse dovadă de o mare perfidie, recomandând ţarului să-l numească pe Şuvalov ambasador în cel mai însemnat post diplomatic din străinătate. Ştia că încordarea dintre Marea Britanie şi Rusia avea rădăcini atât de adânci, încât orice agent diplomatic, oricât de iscusit, trebuia să-şi rupă inevitabil dinţii. În scrisoarea sa, Gorceakov îi lăuda abilitatea tocmai spre a-i demonstra diabolic – printre rânduri – că ingeniozitatea, rafinamentul şi capacitatea sa de negociator nu erau la înălţimea sarcinii încredinţate. Îi amintise apoi de ţar, spre a-i spori tensiunea nervoasă. La gândul că acesta era cu ochii pe el, Şuvalov va face greşeli fatale. Gorceakov cunoştea, desigur, şi cauzele intime care duseseră la înlocuirea lui Şuvalov din postul de şef al Poliţiei politice şi secrete.

În cursul dimineţii, ambasadorul rus fu anunţat că va fi primit de primul ministru, întrucât lordul Derby se afla la ţară. Nu-şi făcea iluzii asupra rezultatului întrevederii. Disraeli era un adversar declarat al ruşilor, iar Derby, deşi mai moderat, îi împărtăşea opiniile.

Şuvalov încercară să doarmă câteva ceasuri, dar somnul nu i se lipi de gene. Spre a-şi mai limpezi gândurile, încercă să se adâncească în lectura unui roman de Stendhal. Dar după ce frunzări câteva pagini, constată că mintea îi zbura-aiurea şi că nici nu-şi amintea ceea ce citise. Aruncă volumul şi porunci să i se aducă o cafea tare. După ce goli două ceşti, făcu o baie, apoi se îmbrăcă pentru audienţa fixată la ora 11.

Şuvalov se înfăţişă punctual în Downing Street. Şeful de cabinet îl intro-duse imediat în cabinetul primului ministru.

Diplomaţii ştiu să se sfâşie cu zâmbetul pe buze.

În vreme ce se juca neglijent cu şnurul de mătase al monoclului, premierul britanic îşi pofti oaspete1e să ia loc. Ambasadorul se

lansă într-o amplă expunere asupra necesităţii unei intervenţii comune a marilor puteri în Balcani.

— Regret, conte, dar cabinetul Majestăţii Sale socoteşte o asemenea intervenţie cu totul inutilă, replică surâzând Disraeli.

— Inutilă? Ştiţi poate că relaţiile dintre Turcia şi Serbia se deteriorează pe zi ce trece. Vreţi să asistăm la o nouă baie de sânge?

Disraeli ridică din umeri, lăsând să i se aştearnă pe chip o expresie de oboseală.

— Am să fiu sincer cu dumneavoastră, conte! Şuvalov ştia ce preţ putea pune pe sinceritatea primului ministru. Dar se abţinu a face comentarii.

— Sunt convins, continuă Disraeli, că o notă comună adresată Sublimei Porţi nu va putea împiedica o răfuială sângeroasă între turci şi sârbi.

— Sunteţi informat, cred, domnule prim-ministru, că Rusia s-a străduit să împiedice o extindere a incendiului în Balcani.

Disraeli zâmbi cu nevinovăţie factice:

— Voluntarii ruşi şi armele trimise de slavofili în Serbia sunt realităţi care nu pledează în favoarea tezei dumneavoastră, conte. Nu vă pun la îndoială buna-credinţă. Presupun însă că n-aţi fost informat asupra acestor măsuri, în concepţia mea foarte grave, fiindcă ameninţă să ştirbească drepturile unui stat suveran. Dar să revenim la oile noastre. Sângele va continua să curgă în Balcani, indiferent de dorinţele noastre. Să analizăm însă care vor fi urmările conflictului sârbo-turc. Dacă Turcia va fi înfrântă, vom aviza la momentul oportun asupra deschiderii succesiunii ei. Dacă sârbii vor fi zdrobiţi, vom căuta de comun acord o formulă care să îndulcească urmările înfrângerii lor. Îi vom sili pe turci să dea dovadă de moderaţie în aplicarea represaliilor. Sunt convins că lordul Derby – după înapoierea sa de la ţară – va formula aceleaşi obiecţii ca şi mine. Credeţi-mă, conte, este mai înţelept să lăsăm timpul să lucreze.

Ambasadorul rus părăsi mânios reşedinţa primului ministru. Suferise o înfrângere diplomatică pe care Gorceakov nu va întârzia să o speculeze. Spre a epuiza toate căile de luptă, solicită o întrevedere şi lordului Derby, îndată după înapoierea acestuia la Londra. Şeful departamentului Externelor se arătă şi mai dur decât premierul britanic.

— Vă mărturisesc, domnule ambasador, că nu împărtăşesc

opinia primului minstru referitoare la necesitatea unei intervenţii pe lângă Sublima Poartă în favoarea creştinilor, în eventualitatea înfrângerii acestora. Este natural ca statul să pedepsească sever nişte insurgenţi, indiferent de credinţele lor religioase. Creştinii din imperiul turcesc nu sunt deloc interesanţi. Aş putea spune că ne-am complica inutil existenţa dacă le-am lua apărarea, încălcând drepturile suverane ale Turciei. După cum am avut onoarea să-i spun şi colegului dumneavoastră francez, ambasadorul marchiz d'Harcourt, apreciez că la ora actuală nu-şi are rostul o intervenţie europeană colectivă sau individuală.

Gorceakov primi raportul lui Şuvalov în ajunul plecării ţarului din Bad Ems. Insuccesul ambasadorului rus la Londra punea capăt încercărilor Rusiei de a se concilia cu Anglia. Dealtfel, complicarea situaţiei din Serbia avea să dea o întorsătură dramatică evenimentelor...

* * *

Profesorul Basil Bordey de la Universitatea din Bucureşti trăia o mare dramă. Prin înclinare era conservator, prin interese – liberal. Celor care-l întrebau de ce semnează Bordey, cu „y" le explica volubil că familia sa, originară din Franţa, părăsise această ţară cu câteva secole în urmă, sta-billindu-se ulterior în Valahia. În trecutul îndepărtat, numele de Bordey se scria sub forma Bordeilly, ca de pildă Chantilly. Asemănarea nu era întâmplătoare. Străbunii lui Bordeilly s-ar fi înrudit cu principii francezi de Conde, care posedau printre numeroasele lor proprietăţi domeniul şi castelul Chantilly. După ce îşi mutase penaţii în Valahia, numele de Bordeilly se tranformase în Bordey, căci vechea formă ar fi fost prea complicată pentru scrierea şi pronunţarea românească. După aşezarea lor definitivă în ţara de la gurile Dunării, cei din neamul Bordey se încuscriseră cu unele familii boiereşti, mai mult sau mai puţin autohtone. Străinii au avut întotdeauna trecere pe ospitalierul pământ valah. Dacă Basil Bordey îşi clama cu energie obârşia aristocratică, lucrurile se schimbau de îndată ce intrau în joc interesele lui imediate. Căci Basil Bordey era un ambiţios. Năzuia să ajungă rector al Universităţii şi – de ce nu? – ministru al Cultelor. De vreme ce titular al acestui departament fusese nu de mult Titu Maiorescu, un tânăr junimist pentru care Bordey nu avea nici un fel de stimă, de ce nu i s-ar fi cuvenit şi lui să aspire a deţine un rol de prim rang în cultura românească?

Nenorocirea profesorului era că boierimea conservatoare nu îl socotea a fi unul de-ai lor, iar burghezia liberală îl suspecta, atribuindu-i idei retrograde. Dar profesorul Bordey era înzestrat cu o tenacitate de catâr. „Dacă nu mă vreţi voi pe mine, vă vreau eu pe voi!” repeta vorbele lui Alexandru Lăpuşneanu, descoperite într-o veche cronică.

Spre a-şi consolida poziţia în sânul boierimii, se căsătorise cu Elvira Craiovescu, coborâtoare dintr-o ilustră familie, întrată însă într-un ireversibil crepuscul. Bătrânul Tache Craiovescu, tatăl Elvirei, se împuşcase la Baden Baden după ce-şi spulberase ultimii bani pe masa verde.

Orfana îşi petrecuse copilăria şi adolescenţa într-un mare şi foarte luxos pension din Elveţia, fiindcă unchiul şi tutorele ei, latifundiarul Manole Vulturescu, hotărâse să-i asigure o educaţie aleasă şi relaţii sus-puse, menite să-i netezească drumul spre o căsătorie convenabilă rangului ei. Când Elvira se

înapoiase în ţară – după terminarea studiilor – candidaţii la mâna ei intraseră în mişcare. Printre aceştia nu se numărau tineri bogaţi sau bărbaţi cu situaţii înalte, fiindcă Elvira era lipsită până şi de privilegiul frumuseţii. Pentru a-i spori şansele, tutorele o înzestrase cu o fişteică de moşie ruptă din propriile sale domenii.

Printre amatorii de căpătuială prin intermediul protecţiei Vulturescului se ivise la start şi tânărul Basil Bordey, care abia îşi terminase studiile universi-tare. Dintre carieriştii angajaţi în competiţie, bătrânul îl preferase pe Bordey, care nu era lipsit de inteligenţă şi nici de cultură. „Băiatul ăsta va ajunge departe, iar alături de el Elvira va dobândi în societate o situaţie potrivită rangului ei boieresc”, apreciase Manole Vulturescu.

Căsătoria se înscrisese printre evenimentele mondene ale timpului. Înainte de a da drumul în lume tinerei perechi, tutorele – căruia i se încheiase mandatul – voise să se achite cu generozitate de obligaţiile morale asumate din proprie iniţiativă faţă de nepoata sa. Graţie lui Manole Vulturescu, lider al partidului conservator şi de mai multe ori ministru, Basil Bordey ajunsese profesor universitar şi deputat, fiind acceptat în sfârşit în rândurile boierimii, aşa cum visase. Ambiţia lui tindea spre înălţimi şi mai mari: rector al Universităţii, ministru şi, în final, şef de guvern.

Căderea de la putere a conservatorilor intervenise însă într-un moment nepotrivit pentru interesele lui Bordey. Actualul rector urma să se retragă din activitate datorită vârstei şi mai ales unei

boli care-l macină de multă vreme. Ce sorţi de izbândă avea Bordey – conservator notoriu şi om de casă al lui Manole Vulturescu – să pună mâna pe rectorat sub un guvern liberal? Există totuşi o soluţie pe care candidatul la glorie cu orice preţ socotea că o va găsi tot în preajma protectorului său. Printre ginerii lui Manole Vulturescu se afla şi un liberal, intrat în familie pe uşa din dos: Iordan Boldescu, avocat cu renume şi ministru în guvernul liberal. Basil ştia că nu-i va fi uşor să-şi schimbe de pe o zi pe alta penajul politic, dar potul merita miza.

În dimineaţa aceea fierbinte de iunie, profesorul îşi făcu elaborat toaleta, apoi coborî în sala de mâncare de la parter, unde Elvira îl aştepta cu micul dejun. Era o încăpere în stil românesc, în armonie cu conacul clădit după planurile unei cule olteneşti. Bordey socotea că Manole Vulturescu ar fi putut să ridice un edificiu mai arătos pentru nepoata sa, căci banii nu-i lipseau, dar Elvira – înzestrată cu mai mult bun-simţ decât soţul ei – îi replicase sentenţios: „Calul de dar nu se caută la dinţi. Tot ce avem aici – mult sau puţin – lui oncle Manole îi datorăm. De acum înainte trebuie să ne bizuim pe puterile noastre. Să adunăm bani şi să ne rotunjim moşia”. Basil ripostase cu parapon: „De unde bani? Unchiul tău n-a binevoit să reverse cornul abundenţei asupra noastră. Salariul de profesor universitar nu aduce bogăţia. Ar fi putut să mă bage în consiliul de administraţie a vreunei bănci. Dar n-a făcut-o. Eh, un egoist fără pereche!” Elvira ofta fără să-i mai răspundă.

După ce se înfruptă cu două ouă fierte, cu un caşcaval la capac, toate stropite cu o cafea tare, îşi luă rămas bun de la soţie şi plecă la drum. Avea o brişcă trasă de doi cai negri şi o mâna singur. Vanitatea lui suferea, fiindcă vehiculul acesta era mai mult decât modest în comparaţie cu echipajele magnifice ale bătrânului Manole.

După aproape două ore de mers la trap pe domeniul Vultureştilor – întinderea lui îl umplea de exasperare – pătrunse în imensul parc al conacului, populat de căprioare, păuni şi lebede. Clădirea, durată în stilul palatului de la Versailles, era un monument de eleganţă. Ori de câte ori îi zărea silueta ivindu-se la capătul unei alei lungi, frumos pietruite, încadrată de brazi uriaşi, Basil simţea cum i se răscoleşte fierea. „Bogăţia nenorociţilor ăstora are să mă îmbolnăvească de gălbenare!” îşi zicea morfolindu-şi invidia şi ura. Scara de marmoră roz în formă de scoică, de la intrare, uşile înalte, cu ochiuri de cristal, lacheii care-l întâmpinau spre a-i lua pălăria şi

mănuşile, vestibulul de marmoră verde, coridoarele lungi, împodobite cu statui şi tablouri de valoare, saloanele vaste, decorate în stilurile Louis XIV, XV şi XVI, îl enervau în aşa hal, încât tensiunea lui înregistra salturi, provocându-i ameţeli şi dureri de cap.

Îl găsi pe Manole Vulturescu trebăluind într-o încăpere de sticlă, cu plante luxuriante şi cu numeroase colivâi în care se agitau tot felul de păsări exotice. Bătrânul dădea de mâncare unor papagali stropiţi cu toate culorile curcubeului, alegând cu grijă seminţe dintr-un coş ţinut de un lacheu în livrea. În preajma lui stătea respectuos administratorul Plopeanu.

Pe chipul lui Bordey se aştenu o expresie de amabilă încântare.

— Ce tablou idilic, domnule Vulturescu!

Deşi era căsătorit de cincisprezece ani cu Elvira, nu obţinuse privilegiul de a se adresa bătrânului cu acel intim „oncle Manole”, folosit de celelalte rude colaterale ale acestuia.,

— Ce vânt te aduce pe aici, Basil?

— Am sosit aseară de la Bucureşti. V-am adus ştiri proaspete. Agitaţia politică a atins paroxismul.

— Mai mult mă preocupă agitaţia de aici. Plopeanu mi-a raportat că în cursul nopţii Argeşul s-a umflat atât de tare încât a început să dea peste albie. Cică ar fi ploi mari la munte.

— În zori, apele au intrat în satul din vale, explică administratorul, bucuros de interesul pe care-l trezise. Casele sunt pe jumătate înecate.

— Şi oamenii? Vitele? întrebă Manole.

— Oamenii s-au refugiat care pe unde au putut! Vitele, pe multe din ele, le-a luat apa!

Profesorul ţâţâi din buze.

— Aseară, când am trecut podul peste Argeş, mi s-a părut că nivelul apei era în creştere. Dar nu mi-am închipuit că…

— Podul nu mai există! zise Plopeanu cu importanţă. L-a luat puhoiul!

— Să nu înece şi conacele noastre! se alarmă Bordey. Vulturescu zâmbi amuzat de frica aşternută pe chipul profesorului.

— Conacul vostru e construit pe un loc înalt. Ştiu asta fiindcă eu i-am ales amplasamentul. Ca să ajungă apele la voi, ar trebui să inunde întreg judeţul. Plopeanu, să ai grijă de sinistraţi! Să le dai ajutoare! Vreau să mă ţii la curent cu măsurile, pe care le-ai luat! După amiază am să cobor şi eu în sat, să văd ce se poate face

pentru nenorociţii ăştia loviţi de năpastă.

Umplu cu seminţe receptacolele de faianţă dintr-o colivie cu papagali pitici.

— Tocmai acum şi-au găsit şi bulgarii să se refugieze la noi! zise Plopeanu cu resentiment.

— Nu e de mirare, adăugă profesorul. Dincolo de Dunăre e prăpăd. Basibuzicii trec prin foc şi sabie sate întregi. S-ar zice că vor să termine cu suflarea bulgărească.

Vulturescu îşi întrerupse îndeletnicirea.

— Refugiaţii bulgari unde şi-au găsit adăpost? Plopeanu ridică din umeri.

— Ţăranii noştri sunt milostivi. I-au primit prin casele lor. Dar acum, cu înecul…

Bătrânul reflectă câteva clipe:

— Plopeanu, căpeteniile refugiaţilor bulgari să vină la mine! Poate găsim şi pentru ei un rost!

— Vă complicaţi existenţa, domnule Vulturescul, opină profesorul.

— Basil, existenţa noastră este atât de complicată, încât un supliment de complicaţii nu mai contează. Plopeanu, să-mi vii cu bulgarii!

— Am înţeles, să trăiţi! Administratorul dispăru din seră. Bordey făcu un gest larg.

— Generozitatea dumneavoastră nu se dezminte, domnule Vulturescu!

Bătrânul mormăi posac:

— Lasă complimentele! Ştii că nu-mi place să fiu flatat! De afară răzbi zgomotul unei trăsuri care opri la intrarea clădirii.

— Cine o fi venit! se întrebă Manole. Zâmbi apoi papagalilor care gungureau zglobii: Sper să vă ajungă grăunţele! Aveţi şi băutură şi frunze de salată! Şi stafide!…

Bordey nu-şi mai găsea astâmpărul. Îi zorea timpul.

— Ştiţi că în curând rectoratul Universităţii din Bucureşti va rămâne vacant!

Vulturescu îi aruncă o privire obosită.

— Mă tem că de data asta va trebui să te descurci singur. După cum ştii, am intrat în opoziţie…

Profesorul şovăi câteva momente, apoi rosti precaut:

— Mă gândeam că aţi putea vorbi cu Iordan… Bătrânul se zbârli:

— Eu să cer favoruri lui Boldescu? Niciodată! N-aş face-o nici

pentru fiul meu!

— Iordan e ginerele dumneavoastră –, stărui profesorul. Ar fi fericit să…

— Să nu mai discutăm despre asta, Basil. Dacă ţii atât de mult să fii rector, voi căuta altă cale ca să te ajut. Cunosc destui membri ai senatului universitar.

— Acolo am numai duşmani, se bosumflă Bordey.

În seră îşi făcu o intrare furtunoasă Scarlat Vulturescu. Hainele îi erau murdare de noroi. Părul îi cădea în dezordine pe frunte.

-Scarlat! Tu aici? se miră bătrânul. Cum ai reuşit să treci Argeşul?

— Cu luntrea! gâfâi Scarlat. Că podul a pornit la vale! Când am coborât pe mal, am căzut în apă. Noroc că acolo era mică. M-am făcut însă ca dracu!

— Şi de-acolo până aici cum ai ajuns?

— Cu o căruţă! M-a hurducăit de mă dor şi acum oasele!: Trăsura am lăsat-o pe malul celălalt!

Bătrinul îl privi cu îngrijorare:

— Nu înţeleg de ce ţi-ai pus viaţa în primejdie! Puteai să te întorci la Bucureşti. Ai fi venit după ce se retrăgeau apele.

— Nu am avut timp de pierdut, papa! Trebuia să-ţi vorbesc.

Manole se întoarse spre lacheu.

— Încălzeşte apa, Damian! Domnul Scarlat trebuie să facă o baie fierbinte!

— Prea bine, domnule!

— Spune-i şi doctorului Lungeanu să treacă pe la mine când va termina cu domnul Miron!

— Am înţeles, domnule! Servitorul ieşi.

— Ce caută Lungeanu la Miron? întrebă Scarlat.

— N-ai auzit?

— Ce să aud?

— Miron a căzut de pe gloaba lui roaibă şi şi-a rupt piciorul. Făcu un gest arătând spre etaj: Doctorul Lungeanu e sus la el. I l-a pus în atele…

Scarlat îşi scoase haina şi o aruncă pe un scaun de metal vopsit în alb.

— De piciorul lui Miron îmi arde mie acum, papa?!

— Ce s-a întâmplat? De ce eşti agitat? Du-te sus şi te schimbă! Eşti ud până la piele…

— Papa, trebuie să vii imediat la Bucureşti. Alegerile merg

mizerabil. Dacă nu facem ceva, liberalii obţin o majoritate zdrobitoare. Ieri, la colegiul I, a fost un dezastru!

Manole îşi reluă ocupaţia, de data asta la o colivie de canari.

— Ce nevoie aveţi de mine? Sunteţi destui acolo!

— Catargi şi Epureanu m-au trimis! Au zis că e mai bine să fii şi dumneata prezent.

— Nu le e de-ajuns că te au pe tine?

— Dumneata ai altă autoritate. Eşti vicepreşedintele partidului...

Manole umplu cu apă vasele mici şi albe ale păsărilor.

— Iar tu eşti fiul meu... urmaşul meu... Trebuie să te bucuri de aceeaşi autoritate...

— Papa, nu e momentul să măsurăm forţa autorităţii mele! exclamă Scarlat, exasperat de îndărătnicia părintelui său. Trecem prin clipe grele! Riscăm să pierdem totul...

— Şi ce vrei să fac eu? Să alerg pe stradă şi să trag oamenii de mânecă, implorându-i: „Vă rog, cetăţeni, votaţi pentru conservatori!”

— Nu ţi-a cerut nimeni aşa ceva... Cunoşti însă legenda Cidului. În timpul bătăliei, oastea trebuie să-şi vadă conducă torul în frunte!

— Asta ar mai lipsi! ripostă Manole cu prefăcută indignare. Să mă legaţi de o gloabă şi să mă purtaţi prin oraş cu o pancartă de gât: „Urmaţi-l! El vă duce la victorie!” Se întoarse spre profesor: E ridicol, nu-i aşa, Basil?

— Papa, ţara arde şi dumitale îţi arde de glume! exclamă Scarlat, revoltat.

Bătrânul se uită aspru la fiul său:

— Pe vremea mea se spunea „...şi baba se piaptănă”.

— Iartă-mă, papa! N-am vrut să spun asta! zise Scarlat împăciuitor. Partidul are însă nevoie de dumneata! Catargi e compromis!

— Luaţi-l atunci pe Florescu! Pe Cantacuzino! Pe Mavrogheni! Sau pe Lahovary!

— Şi ăştia sunt scoşi din competiţie! Manole se uită fix la feciorul său.

— Ascultă, Scarlat! Cu tine am să fiu sincer! Vorbesc deschis pentru că de faţă este şi Basil, unul de-ai noştri, în care am toată încrederea!... Nu mai este nimic de făcut!

— Cum adică?

— Pentru noi, conservatorii, alegerile sunt pierdute. Liberalii vor obţine majoritatea în Cameră...

— Papa, vorbeşti cu atâta siguranţă de parcă ai cunoaşte dinainte rezultatul alegerilor. Sau... poate ştii ceva şi nu vrei să-mi spui...

Bătrânul făcu o schimă plictisită.

— Prostii! Orice om cu minte clară înţelege acest fapt, care peste câteva zile va fi o realitate.

Scarlat îl privi dezorientat:

— Şi atunci? Ce se va întâmpla cu noi?

— Cu noi? Nimic! Ce să se întâmple? Ne vom îngriji mai departe moşiile... Ne vom creşte copiii şi nepoţii... După aceea vom vedea... Vor mai fi şi alte alegeri... Nici o grijă!

— Dacă ar şti cei de la Bucureşti cum gândeşti!... Ce să le spun când am să mă întorc în capitală fără tine?

— Găseşte o scuză! Podul! S-a rupt podul!

— Dar eu cum am putut să trec Argeşul?

— Eşti încă tânăr, Scarlat! Eu am trecut de vârsta aventurilor!... Dacă chestia cu podul nu e credibilă, găseşte alt motiv: o criză rebelă de sciatică, de gută, de astm...

— Colegii tăi ştiu că nu suferi de astm...

— De gută ştiu toţi că sufăr. Boala traiului bun. Comună – şi lor.

— Poate te răzgândeşti...

— Nu mai insista, Scarlat! Nu vezi câte am pe cap? Inundaţiile... bulgarii refugiaţi...

Scarlat rămâne uimit:

— Bulgarii?... Iarăşi au venit aici?... Şi turcii? Au prins de veste turcii?

— Nu ştiu. Deocamdată tac.

— Ce ai de gând cu bulgarii ăştia?

— Mai întâi vreau să văd ce au ei de gând. Am trimis pe Plopeanu după căpeteniile lor. Să stau cu ei de vorbă.

Scarlat oftă adânc.

— Nu ştiu dacă faci bine, papa... Porni spre uşă: în sfârşit, ne vedem mai târziu. Alerg să fac o baie.

După plecarea lui Scarlat, profesorul Bordey rămase stingherit în preajma bătrinului. Hotărârea lui era definitivă. Corabia conservatorilor se scufunda. N-avea de gând să se ducă la fund odată cu nava găurită. Au murit conservatorii, trăiască liberalii!

— Vă rog să-mi permiteţi să mă retrag, se adresă amfitrionului.

— Nu rămâi la prânz?

— Am venit doar să vă salut! Mă duc să văd efectul inundaţiilor

pe moşie la mine. Elvira trebuie să fie tare îngrijorată.

— Bine, Basil, du-te! Complimentele mele Elvirii!

Rămas singur, Manole aruncă o ultimă privire asupra coliviilor cu păsări. Le aprovizionase pe toate. Părăsi fără grabă sera; conacul îi părea pustiu. Resimţea lipsa nepoţilor gălăgioşi, care încălzeau cu tinereţea lor încăperile uriaşe şi impersonale ca nişte decoruri de teatru. Plecaseră desigur cu toţii să vadă înecul. Trecu în bibliotecă. Luă ultimul volum din „Istoria declinului şi a prăbuşirii Imperiului Roman" de Gibbon. Îl deschise la capitolul cuceririi Constantinopolelui de către osmalâii lui Mehmed II. Parcurse câteva pagini, apoi lăsă cartea pe genunchi. Sosise oare timpul ca vechea cetate a Bassileilor creştini să revină vechilor stăpâni, grecii? S-ar fi zils că ceasurile Imperiului Otoman erau numărate. Dar fenomenul morţii lui nu se produce fără zvârcoliri, vărsări de sânge şi suferinţe grele, atât în tabăra turcilor, cât şi a adversarilor lor.

Visa cu ochii deschişi, încercând să creeze imaginar o lume balcanică eliberată de sub talpa străinilor, un Eden terestru în care să trăiască în libertate şi frăţie românii şi sârbii, grecii şi bulgarii, albanezii şi italienii.

Îl trezi din reverie sosirea administratorului Plopeanu, însoţit de un grup de bulgari. Vulturescu îi chemă în bibliotecă. Bulgarii – trei la număr – erau bărboşi, scunzi, zdraveni. Purtau haine negre, roase şi rupte pe alocuri. Salutară cu respect. Manole îl recunoscu pe unul dintre ei.

— Nu eşti tu Stancev?

— Chiar eu, boierule! rosti cu voioşie cel interpelat. Jivko Stancev. Văd că nu m-aţi uitat!

— Cum era să uit? După cheful pe care l-ai tras vara trecută aici, în sat, la vărul tău Trandafilov, ţi s-a dus faima…

— Da, boierule. Să iertaţi veselia noastră zgomotoasă, doar o dată mi-a născut şi mie muierea…

Manole zâmbi:

— O dată pe an, vrei să spui. Umblă vorba că eşti bărbat harnic!

Stancev râse în mustaţă.

— Asta aşa-i, boierule! Dacă mi-a dat Ăl de Sus putere, am zis că nu-i rău să împrăstii sămânţa…

— Staţi jos! îi pofti amfitrionul pe ţărani. Beţi câte o ţuică?

— Sărut mâna, boierule! Bem! Arătă cu un gest pe camarazii lui: Am să vorbesc şi în locul lor, căci ei nu ştiu româneşte.

La un semn al lui Manole, un lacheu servi ţuică noilor veniţi.

— Tu, Stancev, ai învăţat bine limba noastră.

— Păi cum?! Maria mea e de aici, din Vultureşti… Toată ziua îi aleargă gura…

— Şi gura, dar şi mâinile…

— Şi asta-i drept. De vrednică e vrednică, altfel de mult o aruncam înapoi peste Dunăre.

Râseră amândoi. Zâmbiră şi ceilalţi doi bulgari, deşi nu ştiau despre ce este vorba. Chipul bătrânului redeveni serios.

— Ia spune! Ce-i pe la voi? Stancev se întristă brusc.

— Rău!… Foarte rău, boierule! Jelanie mare… Comitetul nostru revoluţionar hotărâse din primele zile ale lui aprilie ca în sectorul Panagurişte să dăm drumul la o nouă răscoală. Urma să blocăm trecătorile, drumurile, să tăiem liniile telegrafice, să atacăm şi să dăm foc cazărmilor turceşti…

— Şi?

Stancev ridică din umeri:

— Eh, careva a umblat cu vorba… Turcii au aflat şi au început arestările. Atunci ţăranii au apucat topoarele, furcile şi coasele. Pe mulţi i-am înarmat cu puşti şi pistoale. Şi am început să-i punem pe fugă pe turci. La fel au făcut şi cei din Târnovo şi din Troian.

— Până aici toate bune…

— Da, la început. Că pe urmă a venit prăpădul. Înfuriat de izbânzile noastre, marele vizir – adică cel vechi, nu ăsta de e acum – a trimis peste noi hoardele de başibuzuci şi de cerkezi…

— Iar bilanţul e tragic…

— Foarte tragic, boierule! În mai puţin de douăzeci de zile, barbarii ăştia au furat zeci de mii de vite, au ars şaizeci de sate, au distrus vreo cincisprezece monastirî. Gruev, unul dintre membrii comitetului nostru, a murit la Panagurişte. Numai acolo au fost ucişi vreo opt sute de copii, femei şi bărbaţi. În toată ţara sunt mii, zeci de mii de morţi. De-a lungul drumurilor, arborii au fost schimbaţi în spânzurători.

— Voi cum aţi reuşit să scăpaţi?

— Comitetul nostru, boierule, a hotărât ca ceata condusă de mine să se refugieze aici în vederea unei regrupări. Mâine plec la Giurgiu. Acolo se află sediul comitetului nostru.

— Ştiu. Nu-i nevoie să-mi spui. Din cauza voastră avem destule necazuri cu turcii. Mereu ne reproşează că vă oferim adăpost, că vă ajutăm să vă reorganizaţi, să vă înarmaţi, aici, în România…

— Boierule, nu vom uita niciodată ce datorăm fraţilor noştrii

români de peste Dunăre! Mai ales că ne leagă aceeaşi soartă!

Manole ridică paharul cu ţuică:

— Să ciocnim, oameni buni!

— În sănătatea voastră, boierule! zise purtătorul de cuvânt al bulgarilor.

— Nu aşa, măi Stancev! Că eu, sănătos ori bolnav, tot mă duc... în sănătatea poporului şi a ţării ăşteia, care v-a adăpostit în vremuri de restrişte!

Trăiască românii şi România!

— Aşa, mă! Iar eu beau pentru izbânda voastră.

Goliră cu toţii paharele. Stancev lăsă puţină ţuică în pahar şi o turnă pe parchet:

— Pentru morţii noştri! Manole îi imită gestul:

— Să le fie ţărâna uşoară şi amintirea veşnică!

Uşa se deschise şi doctorul Lungeanu îşi vârî capul înăuntru.

— E voie?

— Pofteşte, doctore! zise Manole. Eh, cum se simte pacientul dumitale?

Lungeanu clătină cu îndoială din cap:

— Şă zicem bine, domnule Vulturescu.

— Numai „să zicem”? Cu alte cuvinte, numai bine nu e.

— Vedeţi... după o anumită vârstă...

— Zi odată, nu te mai codi ca o muiere!

— De la o anumită vârstă osul nu se mai sudează atât de repede. Va trebui să stea multă vreme la pat...

Manole începu să râdă...

— Dacă e numai atât, nici o grijă! Miron e obişnuit... Făcu semn cu ochiul: Cam toată viaţa şi-a petrecut-o prin paturi... Redeveni serios: în rest, nimic alarmant?

— Nu, domnule Vulturescu. În maximum două luni va putea merge ca până mai ieri.

— Perfect! Acum să-ţi fac cunoştinţă cu Jivko Stancev şi cu tovarăşii lui de luptă.

Lungeanu strânse mâinile bulgarilor.

— Prea onorat, domnule doctor! zise Stancev.

— Doctore, bei cu noi o ţuică? întrebă Vulturescu.

— Cu plăcere!

Goliră un nou rând de pahare.

— Ia spune, Stancev, cu ce vă pot ajuta de data asta? i se adresă Manole.

— Boierule, nici nu îndrăznesc…

— Dacă îţi dau eu voie, îndrăzneşte! Bulgarul se uită la doctor.

— Avem printre noi câţiva răniţi…

— Înţeleg! Aveţi nevoie de serviciile unui medic…Se întoarse către Lungeanu: Ei, ce zici? Le dai o mână de ajutor băieţilor ăstora? Bineînţeles, onorariul mă priveşte pe mine!…

— Nu e cazul, domnule Vulturescu. Şi eu îi urăsc pe turci la fel de mult ca şi dumneavoastră.

— Mulţumesc, doctore! Am ştiut că eşti un bun român! Stancev, după cum vezi, doctorul Lungeanu este gata să vă ajute. De rest se va ocupa Rică Plopeanu. Plopeanu, le pui la dispoziţie tot ce le trebuie! Cazare, hrană, echi-pament! Am să încerc, Stancev, să vă procur şi ceva arme.

Bulgarul înţelese că întrevederea luase sfârşit. Se ridică în picioare:

— Boierule, vă mulţumesc, în numele comitetului nostru revoluţionar şi al tuturor oamenilor mei!

— Dacă realmente vreţi să-mi mulţumiţi, luptaţi bărbăteşte şi scăpaţi-vă ţară de turci!

— Aşa vom face! făgădui Stancev cu solemnitate în glas şi în atitudine.

Bulgarii îşi luară rămas bun, apoi plecară însoţiţi de medic şi de admini-stratorul Plopeanu.

Manole luă cartea de pe masă şi o deschise cu gândul de a relua lectura. Citi câteva rânduri, apoi închise tomul. Evenimentele pe care le trăia erau atât de impresionante, de înălţătoare, încât nu mai permiteau preocupări marginale. „Trebuie să fac mai mult pentru bulgarii ăştia! îşi zise. Din păcate, puterile mele sunt limitate. Pasiv însă n-am să rămân! Bătrâneţea nu este o piedică pentru un om hotărât să lupte împotriva împilării străinilor!”

Când ridică ochii de deasupra volumului închis, aşezat pe genunchi, îl văzu pe Scarlat spălat, dichisit, într-o impecabilă haină de interior. Acesta îşi freca reconfortat mâinile:

— Nimic nu e mai bun ca o baie fierbinte! Mi-a pus sângele în mişcare!

Manole îi zâmbi cu afecţiune:

— Acum te recunosc de fiu… Sincer să-ţi spun, când ai venit, arătai jalnic…

O umbră pe chipul lui Scarlat.

— Cam tot atât de jalnic arată partidul nostru în clipa de faţă.

Lovi cu pumnul drept în palma stângă deschisă: De un singur lucru îmi pare rău.

— Că nu vei fi iarăşi ministru?

— Nu! Regret că au să triumfe alde Boldescu!

— Boldescu!... Toată ziua Boldeşcu! ripostă iritat bătrânuî. Încetaţi odată să priviţi peste gardul vecinului. De asta merg treburile noastre prost. În loc să căscaţi ochii la ceea ce aveţi de făcut, vă uitaţi cu invidie şi răutate în stânga şi în dreapta...

— Papa, nu te enerva! Ştii că doctorul ţi-a interzis...

— La naiba cu prescripţiile medicilor! Spre a-l linişti încercă să schimbe vorba.

— Ai avut vizitatori. Văd pe masă pahare goale...

— Am stat de vorbă cu bulgarii. Criza orientală se apropie de apogeu, fiule, în curând va izbucni un mare război.

— Apropo de război! replică Scarlat. În ziua plecării mele din Bucureşti, s-a înapoiat de la Belgrad delegaţia militară condusă de colonelul Alexandru Boldescu, fratele ilustrului meu cumnat!

— Iar?

— Promit să nu-l mai critic în faţa dumitale! E bine?

— Hai, vorbeşte-mi de colonel!

— A făcut o vizită în Serbia la invitaţia guvernului Rislici. L-a primit în audienţă însuşi Prinţul Milan.

— Interesant! exclamă bătrânul. Colonelul Boldescu este bine văzut de Prinţul Carol. Sunt curios să aflu cu ce veşti s-a întors! Dealtfel, bănuiesc ce-i va spune lui Vodă. Serbia va intra în curând în acţiune. Facem rămăşag că acest lucru l-a aflat la Belgrad?

* * *

Vârful ascuţit al penei de gâscă, muiat în cerneală neagra, alerga nervos pe coala albă de hârtie, aşternând rânduri scrise limpede, cu spaţii egale între cuvinte. Setea de ordine, de disciplină, proprie Prinţului Carol, îşi găsea oglindirea şi în modul în care-şi redacta scrisorile.

După instalarea sa pe tronul României, îşi făcuse obiceiul de a trimite la intervale regulate lungi mesaje tatălui său, căruia îi împărtăşea gândurile, hotărârile, îndoielile sale. Corespondenţa aceasta nu numai că păstra vie legătura sentimentală cu familia lui rămasă în Germania, la Hohenzollern, dar prin intermediul părintelui său – înrudit cu numeroase familii domnitoare din Europa – putea obţine informaţii de prima mână, adeseori secrete, asupra

intenţiilor politice ale marilor puteri, ceea ce îi permitea să-şi pregătească din timp bateriile pentru bătăliile diplomatice care aveau să urmeze.

,.De când ţi-am trimis ultima scrisoare s-au petrecut în Orient evenimente însemnate, care nu sunt altceva decât începutul unei drame ce o să se joace în curând, scria prinţul tatălui său. Europa se dă înapoi speriată de la dezlegarea chestiunii orientale, pentru că aici ea întrevede fantoma unui mare război. Cert este că nici o mare putere nu poate să îngăduie alteia o izbândă sau o influenţă mai presus de a sa. Actualmente, Europa nu înţelege că amânările nu rezolvă nimic şi că aceeaşi primejdie pe care doreşte să o evite azi, se va ridica mai târziu mult mai grozavă, căci va fi însoţită de un fanatism dezlănţuit şi de o violentă dorinţă de răzbunare. Atunci, nici o putere din lume nu va mai fi în stare să împiedice o catastrofă, al cărei rezultat nu se poate prevedea. Este foarte posibil să urmeze în curând un război general.

În Constantinopole, nici schimbarea sultanilor de pe tron, nici omorârea miniştrilor n-a modificat, n-a îmbunătăţit cu nimic situaţia. Corupţia e atât de înrădăcinată în toate ramurile administraţiei turceşti, încât nici un guvern nu va izbuti să o stârpească. Reformele sunt şi rămân făgăduieli goale, în care mahomedanii cred tot atât de puţin ca şi creştinii. Faţă de această stare de lucruri, este de aşteptat ca insurecţia să continue până ce Imperiul Otoman, chiar dacă nu se va dărâma, se va zgudui însă din temelii. Atunci se vor forma state mici care, mai curând sau mai târziu, vor câştiga putere de viaţă. Anglia a recunoscut în sfârşit situaţia adevărată. Este de o mare însemnătate declaraţia lui Derby făcută în Camera Lorzilor, în care acesta arată că Tratatul de la Paris garantează integritatea Turciei numai contra atacurilor din afară dar că în certurile dintre Sublima Poartă şi statele tributare ei nu are a interveni nici una din puterile semnatare. Dacă toate ţările mari ar adopta acest punct de vedere, atunci conflictul oriental ar fi localizat şi s-ar evita încurcături serioase. Trebuie să se recunoască odată statelor vasale, şi provinciilor singuratice dreptul de a încerca să ridice capul. Dacă ele izbutesc să iasă biruitoare din lupta cu suzeranul lor, cu atât mai bine. Dacă nu, atunci dânsele nu merită să fie ţări libere.

Se pare că sârbii nu mai aşteaptă să vadă ceea ce va hotărî diplomaţia la mesele ei verzi şi îşi vor decide ei înşişi soarta. Şi în Bulgaria domneşte o puiternică fierbere. S-au infiinţat pretutindeni

comitete revoluţionare, care îndeamnă populaţia să scuture jugul turcesc. Unităţi ale armatei otomane, la care s-au adăugat cete de başibuzuci şi de cerkezi, au trecut la represalii violente. Situaţia României este foarte grea. Turcii pretind că e de datoria noastră să jucăm la Dunăre rolul de jandarmi în folosul lor, îngreuind comunicaţia comitetelor de aici cu cele din Bulgaria şi impiedicând năvălirea cetelor înarmate în Turcia.

Este regretabil că frământările sângeroase au izbucnit în Orient tocmai acum, când starea noastră financiară este extrem de precară şi când un partid care a avut în ultimii cinci ani conducerea ţării a fost silit să se retragă, însă era neapărat necesar să se încredinţeze cârma ţării partidului care a ajuns la putere pe căi constituţionale. Catargi a condus treburile ţării cu înţelepciune şi energie, dar...”

Un ciocănit uşor în uşă îl făcu pe prinţ să-şi întrerupă scrisul.

— Intră!

Vintilă Vulturescu, secretarul domnesc, îşi făcu apariţia. Era atât de tânăr, încât ţinuta lui sobră – cravată-plastron, jachetă neagră, pantaloni reiaţi – îl făcea să semene cu acei elevi de la colegiul Eton, încorsetaţi într-o uniformă care-şi găsea sursa de inspiraţie în severul frac de ceremonie, oarecum distonant cu vârsta lor. Lui Carol îi plăcea să se înconjoare de oameni tineri. „Au sufletul curat. Viaţa tumultoasă, sălbatică, nu a apucat încă să le defor-meze caracterul, imprimându-le pecetea fariseismului.”

Secretarul îl anuttiţă respectuos:

— Alteţă, a sosit domnul ministru al Afacerilor Externe!

Prinţul îşi aminti că îi fixase audienţă la orele cpt. Redactarea scrisorii îl acaparase, făcându-l să uite cât de repede trece timpul. De obicei, înainte de a începe, lucrul cu miniştrii, îşi întreţinea forma fizică, făcând exerciţii de scrimă cu maiorul Schina, ori ieşind în scurte plimbări călare prin împrejurimile capitalei. În dimineaţa aceasta îşi neglijase programul spertiv. Nu-i rămânea decât să se resemneze, amânându-l pe a doua zi.

— Pofteste-l pe domnul Kogălniceănu! se adresă zâmbind secretarului.

Audienţele ministrului Afacerilor Străine îi prilejuiau momente de desfătare intelectuală. Îi admira inteligenţa vie, înţelepciunea, dar şi concep-ţiile politice îndrăzneţe. Kogălniceănu avea reputaţia unui Don Juan, deşi fizicul lui nu era deloc avantajos. „Era de presupus că seducea femeile cu spiritul său strălucit, cu acea căldură

lăuntrică pe care o radia întreaga lui fiinţă. Bogăţia personalităţii lui se vădea şi în preocupările-i multiple. Intelectualul Kogălniceănu – lucrările lui de istorie şi de literatură căpătaseră o mare notorietate – era dublat de un om cu vederi practice. Proprietar de pământ şi industriaş, ştia să se descurce satisfăcător în hăţişul problemelor economice şi financiare. Dragostea lui pentru patrie şi petru poporul românesc se plasa însă deasupra tuturor celorlalte pasiuni ale sale. Prinţul ştia că în Kogălniceanu găsise un colaborator de anvergură europeană, absolut necesar ţării, bătută în acele vremuri de toate vijeliile. Kogălniceanu era capabil să-şi măsoare forţele – pe tărâmul politicii internaţionale – cu cei mai de seamă reprezentanţi ai marilor puteri. Reputaţia unei ţări creşte sau scade în funcţie de valoarea bărbaţilor de stat care o conduc. Prinţul cunoştea această axiomă şi se străduia să o aplice în alegerea colaboratorilor săi.

— Te aşteptam, domnule Kogălniceanu, îl întâmpină Domnul întinzându-i mâna. Voiam să-ţi vorbesc. Am reflectat mult asupra cuvintelor lordului Derby şi ale lui Disraeli, asupra frărnântărilor care macină astăzi Imperiul Otoman şi am ajuns la concluzia că de acum înainte trebuie să încetăm a ne aştepta la ajutorul străinătăţii. Să ne ajutăm singuri dacă vrem să izbândim, domnule Kogălniceanu!

— Sunt de acord cu Alteţa Voastră! Trebuie să alegem însă momentul prielnic.

— Te ispiteşte o acţiune militară concertată cu a sârbilor? Kogălniceanu schiţă un gest negativ.

— Sârbii se pripesc, Alteţă. Imperiul Otoman este pe ducă, dar are încă destulă forţă spre a zdrobi veleităţile de libertate şi neatârnare ale popoarelor creştine dinlăuntrul lui, cu atât mai vârtos cu cât răscoalele au avut un caracter izolat. Trupele turceşti le-au zdrobit pe rând. Mă tem că şi sârbii vor suferi aceeaşi soartă. Dacă ar fi fost vorba de o insurecţie care să fi izbucnit simultan, în Balcani şi în Asia Mică – unde armeeenii gem sub talpa grea a osmanlâilor s-ar fi schimbat lucrurile. Dar un consens al tuturor popoarelor creştine, deşi posibil teoretic, este greu de realizat în practică. Sârbii, ca şi noi, românii, se află la periferia Imperiului Otoman şi ca atare au mai multe şanse de a-şi câştiga neatârnarea prin luptă. Din nefericire, turcii dispun încă la ora actuală de suficient armament modern, procurat în special de la englezi, care le asigură în acest domeniu o netă superioritate asupra noastră. Nu

mai vorbesc de superioritatea numerică a trupelor otomane. Dar finanţele Turciei sunt la pământ. Cu timpul, armamentul lor se va demoda. Incuria, corupţia, afacerismul cercurilor conducătoare otomane sunt atât de manifeste, încât Sublima Poartă, intrată în bancrută, nu-şi va mai putea reface stocurile de armament. Până atunci, înarmarea noastră va trebui să atingă un nivel înalt, astfel încât să suplinim prin cantitatea materialului de luptă superioritatea numerică a turcilor.

— Nici noi nu stăm prea bine cu finanţele, domnule Kogălniceanu.

— Vom face economii masive, Măria Ta. Nici un sacrificiu nu este prea mare când în joc se află salvarea patriei!

— Asta înseamnă aşteptare, domnule Kogălniceanu. O foarte lungă aşteptare... Dacă Serbia şi Muntenegrul intră în luptă, de ce n-am lua şi noi taurul de coarne? Mergând alături de ei, am realiza poate acea simultaneitate în acţiune de care mi-ai vorbit dumneata.

— Măria Ta, situaţia noastră este deosebită de a Serbiei. Armata sârbă este pregătită de ofiţeri ruşi şi întărită de voluntari ruşi. Tot ruşii le-au furnizat şi mari cantităţi de armament. Cernaiev, un general de asemenea rus, a preluat oficios comanda trupelor sârbesti. Pe când noi, Alteţă, ne bizuim doar pe propriile noastre puteri.

— Cu atât mai bine, domnule Kogălniceanu! Nu vom datora nimănui nimic. Dacă ne vom mărgini să invocăm tratatele existente, neutralitatea noastră garantată de marile puteri, nu vom realiza nimic. Am văzut ce au făcut marile puteri pentru creştinii din Bosnia şi Herţegovina, şi acum în urmă pentru cei din Bulgaria. Trebuie să ne făurim singuri destinul, domnule Kogălniceanu! Aşa după cum spun şi oamenii politici britanici.

Ministrul Afacerilor Străine înclină din cap:

— Sunt de acord cu Alteţa Voastră. Numai că nu a sosit încă momentul să lovim. După cum am mai spus Alteţei Voastre, timpul lucrează pentru noi. Faptul că nu preconizez o acţiune militară imediată, nu înseamnă că mă rezum la un imobilism politic pe tărâm internaţional. De ce n-am încerca să obţinem pe căi paşnice ceea ce la ora actuală este greu de dobmdit pe calea armelor?

Prinţul păru viu interesat:

— Există asemenea posibilitate?

— Există! Vom profita de marile dificultăţi în care se zbate azi

Turcia, spre a încerca să obţinem recunoaşterea independenţei noastre pe calea trata-tivelor. Prinţul făcu o schimă nemulţumită:

— Turcii sunt căpâţânosi! Nu vor ceda decât atunci când vor avea cuţitul la os!

— Vom ajunge şi acolo, dacă mijloacele paşnice vor da greş. Vom inaugura varianta paşnică printr-o declaraţie de neutralitatea în care vom strecura ideea unei recunoaşteri a ieşirii noastre de sub tutela Turciei. În acest chip vom tatona şi reacţia Europei. Să nu uităm, Alteţă, că formula lordului Derby nu estte împărtăşită şi de celelalte mari puteri, care nu vor accepta cu inima uşoară prezenţa în Balcani a unor state cu o populaţie creştină indigenă, state unitare, relativ consolidate, capabile să trăiască pe propriile lor picioare, să respingă tentativele expansioniste ale unor vecini lacomi şi în acelaşi timp să nu mai permită intervenţii din afară sub pretextul protejării localnicilor. Să nu uităm că existenţa actualei stări de lucruri din Balcani este consfinţită de tratate care au putere de lege, atâta vreme cât marile puteri au interesul să le respecte. Or, cu excepţia Rusiei, acestea doresc o Turcie bolnavă, aici, în Balcani, pe care să o joace după plac. Ce contează pentru ele suferinţele localnicilor? Ce contează moartea în masă a unor oameni care se află atât de departe de ele şi care nu le afectează deci în mod direct! Formula lor wait and see îmi evocă imaginea unor turişti pântecosi, sătui şi amatori de amuzamente, care privesc prin pereţii de sticlă ai unui uriaş acvariu lupta pe viaţă şi pe moarte a unor vietăţi marine, dominate de legea celui mai tare! Dar să revin la scopul audienţei mele. Am întocmit memoriul destinat ministrului de Externe turc Savfet Paşa, în lumina celor discutate cu Alteţa Voastră în cursul ultimei audienţe pe care mi-aţi acordat-o. Am strecurat şi ideea – scumpă nouă – a imperativului politic pe care-l constituie azi recunoaşterea neatârnării României de către marile puteri.

Scoate din mapa de piele verde ţinută sub braţ un document pe care-l aşează pe masa de lucru a prinţului,

— Îmi permit să amintesc Alteţei Voastre că încă de acum doi ani, mai precis în mai 1874, Ministerul Afacerilor Străine al Sublimei Porţi a cerut expres Agenţiei noastre diplomatice la Constantinopole să suprime în corespondenţa cu Poarta şi cu celelalte puteri europene cuvintele: România, agent diplomatic, supus român et caetera, ameninţând că în caz contrar va trimite înapoi orice act în care ar figura aceste expresii. Bineînţeles,

agentul nostru diplomatic a continuat să le folosească.

— Ştiu. Pentru asta şi-a creat o atmosferă proastă la Constantinopole. În ciuda stăruinţelor lui, oficialităţile turceşti au stăruit a refuza ţării noastre numele de România, continuând să se folosească de vechile titulaturi: Principatele Unite ale Moldo-Vlahiei, ori Principatele Vasale. Pretenţiile lor nu mai pot fi tolerate!

— De aceea, Alteţă, am şi considerat necesar să intitulez primul punct al memoriului nostru: „Recunoaşterea individualităţii Statului român şi a numelui sâu istoric”.

— Cred, domnule Kogălniceanu, că ai dezvoltat şi chestiunea greutăţilor întâmpinate de supuşii români aflaţi pe teritoriul Imperiului Otoman în rezolvarea formalităţilor necesare diverselor lor interese.

Ministrul înclină din cap:

— Am atacat, Alteţă, în sensul vederilor dumneavoastră şi un al doilea punct, care se referă la refuzul sistematic şi ostentativ al guvernului otoman de a recunoaşte calitatea diplomatică a agentului nostru de pe lângă Sublima Poartă, atribuindu-i doar titlul de „capuchehaie”.

— Dacă nu mă înşel, corespondentul în franceză al acestui termen turcesc este „charge d’Affaires” însărcinat cu afaceri.

— Întocmai, Alteţă. Dar ateastă titulatură nu este compatibilă cu gradul diplomatic conferit reprezentantului nostru de ultimul tratat privind România. Acolo se stipulează titlul de agent pentru reprezentanţii noştri diplomatici, caracterul esenţialmente diplomatic al agentului, cât şi privilegiile de care se bucură acesta potrivit dreptului ginţilor. Am ridicat şi chestiunea situaţiei supuşilor români în trecere sau stabiliţi în Turcia, cum aţi preconizat şi dumneavoastră, Alteţă. Este inadmisibil să fie asimilaţi cu raialele şi să li se impună plata taxelor fixate acestora.

— Românii ar trebui să aibă statutul străinilor care vizitează Turcia. Asimilarea românilor cu raialele constituie un abuz revoltător, care contravine capitulaţiilor.

— În cazul turcilor, Alteţă, noţiunea de abuz şi-a pierdut de mult accepţiunea reală... Al patrulea punct al memoriului are ca subiect violarea teritoriului român şi necesitatea unei noi delimitări a insulelor de pe Dunăre.

Prinţul înclină energic din cap.

— Să menţionezi jafurile şi violenţele la care s-au dedat în ultima vreme bandele de turci care vin sa fure copaci de pe teritoriul

nostru. După câte sunt informat, pe moşia prietenului nostru Manole Vulturescu a fost ucis un pădurar cu femeia şi copilul său. Socotesc necesară o întărire a pazei militare pe malul Dunării. Am să discut această problemă cu domnii Epureanu, Brătianu şi Vernescu. Să auzim punctul următor, domnule Kogălniceanu.

— Punctul cinci se referă la greutăţile ridicate de autorităţile otomane în calea comerţului nostru cu băuturi spirtoase româneşti.

— Cum justifică turcii această… prohibiţie? Căci este o adevărată prohibiţie, nu-i aşa?

— Turcii pretextează că alcoolurile româneşti conţin substanţe vătămătoare sănătăţii.

— Absurd!

— Alteţă, această stare de lucruri este contrară uzanţelor internaţionale, care, în interesul unei depline armonii, asigură şi ocrotesc traficul negustorilor din statele prietene. Încălcând aceleaşi uzanţe internaţionale, turcii refuză să încheie cu noi un tratat de extrădare reciprocă a criminalilor de rând. În aceeaşi ordine de idei, am protestat şi împotriva întârzierii sine die a semnării unor convenţii speciale poştale şi telegrafice între România şi Turcia, în ciuda faptului că ţara noastră este – alături de Turcia – semnatară a Convenţiei poştale de la Berlin şi a aderat cu drepturi comune la Convenţia telegrafică de la St. Petesburg.

— Să nu lipsească din memoriu nici chestiunea paşaportului român, contestat în continuare de autorităţile turceşti.

— Aceasta reprezintă cel de-al şaselea punct, Alteţă. Numai în ultima decadă, consulii turci din Odessa şi Viena au retras peste o sută de paşapoarte româneşti şi au eliberat în schimb paşapoarte turceşti, aşa-numitele „teşcherele”.

Expunerea punctelor enumerate în memoriu redeschise mânia prinţului împotriva osmanlâilor.

— Apreciez eforturile dumitale, domnule Kogălniceanu. Să bombardăm Sublima Poartă cu proteste! Numai aşa le vom aminti, nu numai turcilor, ci şi întregii Europe, drepturile noastre inalienabile, consfinţite prin capitulaţii! Să se ştie că suntem un stat independent şi că anacronicele legături de suzeranitate dintre noi şi turci sunt destinate să dispară, oricit s-ar opune vecinii noştri cu fes din sudul Dunării.

Secretarul particular intră iarăşi:

— Iertaţi-mă Alteţă! A sosit domnul colonel Alexandru Boldescu.

— Poftеşte-l! Prinţul se întoarse spre Kogălniceanu: Să vedem cu

ce noutăţi s-a întors de la Belgrad.

— Şi eu sunt foarte curios, spuse ministrul.

Introdus de secretarul particular, noul venit – un ofiţer cu mustăţi ascuţite la capete, cu torsul zdravăn prins într-o tunică strâmtă, cu gesturi bruşte, milităreşti – pocni din călcâie.

— Să trăiţi, Alteţă! Salută şi pe Kogălniceanu: Domnule ministru!

Prinţul îi întinse mâna:

— Bine ai venit, domnule colonel! Cum ai călătorit?

— Inundaţiile m-au silit să fac unele ocoluri, încolo, nimic deosebit.

— Ce veşti din Serbia?

— Am avut cinstea să fiu primit în audienţă particulară de către Prinţul Milan.

— Ai explicat Prinţului poziţia noastră?

— Desigur, Alteţă! I-am zugrăvit situaţia ţării noastre. Păstrarea neutra-lităţii, garantată de marile puteri conform Tratatului de la Paris, rămâne – pentru moment – singura noastră soluţie de a supravieţui. Aşa cum mi-aţi ordonat, am comunicat Prinţului Milan discuţia purtată de domnul general Ghica, agentul nostru diplomatic la Constantinopole, cu ambasadorul rus Ignatiev, în cadrul căreia acesta l-a informat că în cazul unei ocupări a Serbiei şi a Muntenegrului de către turci, armatele ruse vor ocupa imediat, în chip de zălog, România.

— Sper că această replică l-a făcut să înţeleagă mai clar situaţia noastră.

— Da şi nu, Alteţă. Prinţul Milan susţine că este vorba de o ameninţare gratuită a generalului Ignatiev, făcută mai mult spre a ajunge la urechile turcilor decât la ale Alteţei Voastre.

— Domnule colonel, când drumul spre urechile turcilor trece prin inima pământului românesc, trebuie, dacă nu să dăm crezare pe de-a-ntregul declaraţiei lui Ignatiev, cel puţin să fim vigilenţi. Ce părere ai, domnule ministru?

— Mult adevăr grăieşte Alteţa Voastră! Ruşii sunt mai repede de crezut atunci când spun că vin… Ţara noastră a suferit prea multe ocupaţii nedrepte, ca să nu fim neliniştiţi. Principele Milan îi laudă pe ruşi. E firesc! Sf. Petesburg şi mai ales panslavistii lui Katkov i-au ajutat considerabil pe tărâm militar. Între noi fie vorba, sârbii au acum mai mult ca niciodată nevoie de sprijinul Rusiei. Serviciul nostru secret ne-a informat că turcii au pregătit şi trimis spre graniţele Serbiei o armată de peste o sută de mii de oameni.

— Se pare că datele acestea sunt exacte. Mi le-au confirmat şi oficialităţile de la Belgrad, explică Boldescu. Între timp a intervenit un element nou.

— Adică? întrebă Domnitorul.

— Principele Milan mi-a comunicat cu titlu confidenţial încheierea unui tratat secret de alianţă între Serbia şi Muntenegru...

— Semnat în 15 iunie, la Veneţia, înlănţui zâmbind Kogălniceanu.

— Ştiaţi? exclamă colonelul surprins.

— Serviciul nostru secret ne furnizase informaţia, dar nu obţinusem o confirmare de nicăieri. Acum a intrat în domeniul certitudinilor.

Colonelul clătină din cap admirativ.

— Eficient serviciu!

— Mă întreb ce l-a determinat pe Milan să-ţi destăinuie semnarea tratatului cu Muntenegrul? rosti gânditor Domnitorul.

— Explicaţia e simplă, zise Kogălniceanu. Prinţul Milan speră să obţină aderarea României la această alianţă.

— Exact! întări ofiţerul. Prinţul mi-a declarat expres că acum, în ceasul al doisprezecelea, alipirea României la tabăra sârbo-muntenegreană ar constitui o grea lovitură pentru Turcia. Prinţul Milan aşteaptă răspunsul Alteţei Voastre.

Kogălniceanu făcu un gest rotund, descriind sugestiv imposibilitatea împlinirii gândurilor sârbeşti.

— Acelaşi demers l-au făcut sârbii şi pe lângă greci. Rezultatul a fost negativ. Grecii nu văd cu ochi buni extinderea influenţei ruseşti la sud de Dunăre.

Boldescu, un partizan aprig al alăturării României la efortul de război al Serbiei, îşi luă curajul în dinţi:

— Ce răspuns dăm prinţului Milan, Alteţă? Hotărârea Alteţei Voastre este aşteptată cu nerăbdare la Belgrad.

Carol se uită lung la ofiţer şi zâmbi:

— Ai dori să intrăm în luptă, nu?

— Sunt gata, Alteţă, să scot sabia pentru dobândirea independenţei noastre depline!

Domnitorului îi plăcu avântul lui Boldescu.

— Şi noi dorim acelaşi lucru, domnule colonel. Dar în clipa de faţă poziţia noastră rămâne neschimbată. Doresc succes fratelui nostru, Prinţul Milan. Dar eu n-am dreptul să târăsc România într-o aventură. Şi eu doresc războiul, dar -

cum spune domnul Kogălniceanu – la momentul ales de noi.

Când voi ridica sabia şi voi cere soldaţilor mei să mă urmeze în luptă, n-am s-o fac decât pentru a-i duce la victorie. Victorie care poartă numele: independenţă! Îşi puse mâna larg deschisă pe piept, în dreptul inimii: Aşa să-mi ajute Dumnezeu!... Reluă după o pauză: Eveniment, în eventualitatea unui război sârbo-turc, nu vom rămâne inactivi. Vom trimite la hotare trupe de observaţie, cu misiunea de a respinge orice violare directă sau indirectă a neutralităţii noastre. Am discutat această chestiune cu domnii Brătianu şi Kogălniceanu, precum şi cu ministrul de Război,

— Ce efective propuneţi, Alteţă, pentru acest scop de observaţie? întrebă Kogălniceanu.

— Trebuie să mă consult cu şeful Marelui Stat-Major. Cred că pentru început ar fi suficient trei sau patru batalioane de infanterie, trei baterii de artilerie şi un regiment de cavalerie. Arătă un punct pe hartă: Corpul de observaţie va trebui amplasat în zona limitrofă gurii Timocului.

— Cui doriţi să încredinţaţi comanda acestui corp, Alteţă? întrebă Kogălniceanu.

— Da. Aceasta e o întrebare. Pe cine propui dumneata?

— Mă gândesc la colonelul Cerchez, Alteţă.

— Da. Cerchez este potrivit... Boldescule, cunoşti cumva efectivele de război ale sârbilor? Evident, cu aproximaţie.

Colonelul ridică din umeri, vădit stingherit.

— N-aş putea să spun...

— Vă furnizez eu efectivele, Alteţă –, interveni Kogălniceanu, scoţând din mapă o foaie de hârtie cu însemnări: Sârbii dispun de circa 60 000 oameni sub arme.

Prinţul repetă gânditor:

— Circa 60 000 de oameni... Destul de mult. Dar Muntenegrul?

— Numai 25 000, la care se adaugă în jur de 5 000 de insurgenţi refugiaţi din Herţegovina.

— Deci aproape 90 000 de soldaţi faţă de cei 100 000 ai turcilor! Este ceva! Forţele sunt aproape echilibrate!

Colonelul Boldescu îndrăzni să ridice o nouă chestiune:

— Prinţul Milan a prevăzut şi eventualitatea unui refuz din partea noastră. În asemenea caz, ar vrea să ştie ce atitudine vom adopta dacă vasele de război turceşti vor urca pe Dunăre spre Porţile de Fier, ca urmare a izbucnirii ostilităţilor?

Prinţul nu şovăi să dea un răspuns care îl anagaja:

— În această ipoteză vom face ceva pentru sârbi. După ce ai să

te înapoiezi la Belgrad, să-l asiguri pe Principele Milan că vom respecta principiul neutra-lităţii Dunării şi că la nevoie vom cere sprijinul marilor puteri spre a impune şi turcilor respectarea acestei neutralităţi, cu precădere între Nigotin şi Vârciorova! adăugă arătând zona respectivă pe harta aninată în perete.

Kogălniceanu clătină din cap cu îndoială:

— Mă tem că Sublima Poartă va ridica chestiunea securităţii garnizoanei turceşti din insula Ada-Kaleh, spre a torpila neutralitatea Dunării.

— Şi prinţul Milan s-a gândit la această posibilitate. Şi-a luat angajamentul ca armele sârbe şi muntenegrene să nu atace insula Ada-Kaleh atâta vreme cât Turcia va respecta neutralitatea Dunării.

Domnitorul îşi frecă uşor fruntea:

— În cazul acesta...

— Permiteţi, Alteţă! zise Kogălniceanu.

— Te rog!

— Aşa cum îi cunosc eu pe turci, vor ridica o obiecţiune: aprovizionarea garnizoanei turceşti de pe insulă.

— Iată o dificultate la care nu m-am gândit, zise Domnitorul.

— O putem înlătura, asumându-ne aprovizionarea garnizoanei. Astfel vom închide gura Sublimei Porţi.

Carol îşi lovi încântat palmele:

— Ai răspuns la toate, domnule Kogălniceanu! Felicitările mele! Domnule colonel Boldescu, te autorizez să prezinţi la Belgrad contrapropunerile noastre. Îţi doresc drum bun!

După plecarea colonelului, ceru şi Kogălniceanu permisiunea să se retragă. Prinţul îi strânse mâna:

— Am avut un foarte interesant schimb de vederi! Îmi place să lucrez cu dumneata! Zâmbi: Datorită dumitale, mi-am pierdut azi exerciţiul de scrimă! Te sfătuiesc, domnule Kogălniceanu, să practici cât mai multe sporturi! Între intelect şi fizic trebuie să existe un echilibru! Un savant cu burtă sau un gimnast fără carte sunt tipuri mai mult sau mai puţin curente. Un intelectual de rasă cu înfăţişare de atlet... ei da, ar merita toată atenţia!

Kogălniceanu râse glumeţ:

— Calviţia mea, fără un pântec pronunţat, n-ar mai avea nici un farmec, Alteţă!

* * *

Crepusculul aşternea o lumină roşiatică asupra oraşului Sf.

Pelesburg.

Înfăşurat într-o amplă manta, prinţul Iurii Iosipovici Sviatopolski-Mirski stătea zgribulit în cupeul cu ferestre invadate de zigzagul şiroaielor de apă. Detesta ploaia, umezeala, frigul. Pe vremuri îşi punea sângele în mişcare începându-şi ziua cu energice exerciţii de gimnastică, urmate de lungi plimbări pe jos ori călare. Dar accidentul de pe urma căruia rămăsese infirm îl lăsase dezarmat în faţa umezelii, a răcelii. Acum lupta împotriva lor învăluindu-se în veşminte groase şi circulând într-un cupeu cu ferestrele ermetic închise.

Iuri îşi scoase mâna din mănuşă, şterse cu vârful degetelor abureala –aşternută pe geamul din dreapta sa şi se uită la peisajul de afară.

Cupeul, angajat pe Nevskii Prospekt, trecuse podul de peste Fontanka şi acum lăsa în urmă edificiul Ministerului de Justiţie. Ajunsese în dreptul Catedralei Kazan, când vizitiul opri. În jur era lume multă, trăsuri blocate, agitaţie, poliţişti în uniformă, soldaţi. „Iar vreo manifestaţie a slavofililor!” reflectă Iurii Iosipovici indispus. „Am să întârzii la rendez-vous…”

Îşi strânse mantaua în jurul corpului, se adânci în pernele de catifea ale banchetei şi se pregăti resemnat să aştepte. N-avu curajul să deschidă portirea şi să-l întrebe pe vizitiu ce se întâmplă. Ar fi însemnat să năvălească în cupeu rafalele de ploaie de afară.

Deodată, portiera din stânga lui se deschise şi înăuntru se strecură o femeie. Atât de insolită fu irupţia aceasta, încât prinţul rămăsese uluit. Necunoscuta se aşeză pe locul din dreapta. În clipa aceea Iurii Iosipovici îi desluşi profilul conturat pe dantela şiroaielor de apă de pe geam. Deodată şi-l aminti. Avu atunci o tresărire. Alături de el se afla Miriam Rubin, fiinţa aceea fascinantă, exotică, achitată de juraţi gratie, în parte, şi eforturilor lui. Şi ea îl privi fără să scoată un cuvânt. Părea speriată. Gâfâia. După lumina care licări în ochi fetei, Iurii Iosipovici îşi dădu seama că şi ea îl recunoscuse.

Portiera din dreapta fu deschisă din afară. Un comisar de poliţie, mustăcios, cu şapca trasă pe ochi, băgă capul înăuntru. Rosti aspru:

— Actele dumneavoastră, vă rog!

Când dădu ochi cu prinţul, schimbă numaidecât tonul. Preşedintele Curţii cu Juri era un personaj arhicunoscut.

— Mă iertaţi, Excelenţă!

Se uită întrebător la Miriam, dar nu cuteză să-i ceară actele. Iurii

observă şovăiala comisarului, dar şi uşoara contractare de pe chipul fetei.

— Ce s-a întâmplat? întrebă, spre a distrage atenţia poliţistului.

— Excelenţă, a avut loc un atentat împotriva Excelenţei Sale domnul guvernator… Acum executăm o razie…

— Înţeleg! Mulţumesc! Comisarul salută şi închise portiera.

Iurii Iosipovici realiză abia acum că acoperise, poate, o complice a atentatorilor. N-ar fi conceput o asemenea situaţie înainte de reapariţia intempestivă a tinerei fete. Dacă s-ar afla acest lucru, nu numai că şi-ar pierde funcţia, dar ar suferi consecinţe şi mai grave. Miriam intuise probabil procesul lui mintal, căci puse mâna pe clanţa portierei.

— Am să cobor imediat! Iertaţi-mă…

— Rămâi! rosti scurt prinţul. Apoi adăugă: Mi se pare că ne-am vârât amândoi într-o situaţie neplăcută.

— Dumneavoastră nu sunteţi vinovat cu nimic…

— Mulţumesc. Lasă-mă pe mine să apreciez… Ţi-e frică să nu fii surprinsă de razie noaptea, în Sf. Petersburg, fiindcă eşti evreică?

Miriam înţelese că prinţul îi oferea o portiţă de scăpare.

— Dacă m-ar găsi acum, după acest atentat…

Explicaţia ei părea plauzibilă. Dar aceasta nu avea importanţă. Miriam adusese brusc în viaţa lui cenuşie, exasperant de monotonă o notă de aventură, de neprevăzut, de primejdie… Primejdia aceasta îl stimula…

— Dacă n-ai unde dormi în noaptea asta, îţi ofer găzduire în locuinţa mea de burlac!

Miriam desluşi în glasul lui, aparent neutru, un apel disperat. „Se simte singur! gândi. Foarte singur!” îşi aminti că lui îi datora libertatea sau, mai bine zis, semilibertatea de care se folosea spre a trăi precar pe margine de prăpastie. Tot lui îi datora şi salvarea providenţială de acum.

— Mulţumesc! Am să profit de invitaţia dumneavoastră!

Vorbise nu numai cu graţia dar şi cu bunăvoinţa unei regine. Un val de căldură inundă sufletul prinţului. Ştia ce înţeles trebuia să dea acceptării ei. Miriam voia să-i acorde o răsplată. Nu se simţi îndeajuns de magnanim spre a-şi continua rolul de protector dezinteresat. Îl străbătu un fior. Dar nu era de vină umezeala din aer. Prezenţa fetei îi crea o stare de excitaţie nemaiîncercată de multă vreme, îmbrăţişările tarifate – singurele pe care şi le mai îngăduia de când intrase în rândul infirmilor – îi păreau derizorii, iar

după săvârşirea actului trupesc încerca o senzaţie de scârbă, de oboseală, de disperare.

— Va trebui să mai aşteptăm până ni se va da drumul, spuse el spre a întrerupe tăcerea cu o conversaţie politicoasă.

Miriam îi simţi instinctiv încordarea lăuntrica.

— Avem timp destul! răspunse cu drăgălăşenie.

Prinţul era – la urma urmei – un bărbat atractiv – în braţele lui va încerca – în orice caz – alte senzaţii decât…

Retrăi o clipă cu o nestăpânită crispare lăuntrică sălbăticia cu care o supusese comisarul-şef Petrov. De atunci se dăruise multor bărbaţi. În lumea anarhiştilor frecventată de ea în ultima vreme, relaţiile carnale jucau rolul unor simple descărcări nervoase. Oamenii care – deopotrivă ei – îşi jucau în orice moment viaţa pe o aruncătură de zar nu trebuiau să-şi creeze probleme suplimentare, acordând dragostei o semnificaţie superioară unui act de igienă.

În noaptea aceea Miriam rămase uluită, mai mult decât atât, încântată de primirea pe care Iurii Iosipovici i-o făcu la palatul Sviatopolski. Slugile primiră ordin să lumineze toate saloanele de la etajul nobil, ca pentru un bal cu sute de invitaţi. Prinţul ar fi putut dispune ca cina în doi să fie servită într-un salonaş cu lumini tamizate, spre a crea o ambiantă intimă, aşa cum se obişnuieşte în întâlnirile galante. Dar Iurii Iosipovici acorda vizitei ei o importanţă deosebită. Voia să scânteieze, să cucerească, să-şi manifeste triumfător virilitatea, să încerce voluptăţi pe care le savurase din plin numai în epoca primei lui tinereţi, înainte de accident…

Şi într-un fel izbuti, în compania sa. Miriam gustă pentru întâia oară senzaţia de a se oferi, fără acea indiferenţă blazată manifestată în îmbrăţişările ei cu parteneri din grup. Alături de Iurii înţelese frumuseţea dăruirii reciproce, a comuniunii simţurilor…

Această seară atât de reuşită riscase la un moment dat să eşueze jalnic. Când Iurii Iosipovici coborâse cel dintâi din cupeu şi întinsese mâna spre a o ajuta şi pe Miriam să coboare, aceasta îi observase infirmitatea. Ea abia se stăpânise atunci să nu pufnească în râs. Primul om care-i inspirase simpatie, poate şi o scânteie de iubire fusese Justin Aleksandfovici, un şchiop. Şchiop era şi prinţul Sviatopolski, acest om care exercitase asupra ei, din primul moment, o atracţie bizară. Dacă ar fi râs de infirmitatea lui, Iurii s-ar fi retras ca un melc în cochilie…

În zori părăsi palatul Sviatopolski, încercând o foarte trandafirie stare sufletească. Paradoxal petrecuse o noapte încântătoare, de

neuiat, în „vizuina” unuia dintre acei nobili de care ea şi tovarăşii ei de luptă voiau să-i nimicească, spre a dărui Rusiei o ordine politică nouă, în care poporul, eliberat din lanţurile tiraniei ţariste, să redevină stăpân deplin pe soarta sa.

„Nu este bine să atribui unui individ defectele clasei din care face parte!” reflectă ea, analizând retrospectiv caracterul lui Iurii. Deşi prinţ, acesta avea un fond sufletesc bun. Primise în viaţă o mare lovitură sau încercase o decepţie adâncă. Motivul adevărat – necunoscut lui Miriam – lăsase urme adinei. Poate că odinioară prinţul Iurii fusese arogant, superficial, cheiituitor, egoist, orgolios, ca cei mai mulţi inşi din categoria lui socială.

Înainte de a o lăsa să plece, Iurii Iosipovici îi cerşise permisiunea unei întoarceri. Miriam citise în ochii lui o expresie de căţel bătut, care o înduio-şase. Nu credea că va mai călca vreodată pragul palatului Sviatopolski. Lumea ei nu îngăduia frecventări incompatibile cu scopurile-i urmărite cu tenacitate. Făgăduise totuşi că-l va vizita din nou.

Prinţul îi cunoştea numele. Poate că o va căuta. Ori întâmplarea i-l va scoate din nou în cale. Miriam se gândea cu anticipată plăcere la o asemenea eventualitate. Nu va face însă nimic spre a o provoca. Iurii însă nu va fi în stare să o găsească. Miriam avea asupra ei acte de identitate false care o desemnau sub numele de Olga Krasinskaia, casnică necăsătorită, fiică a unui ofiţer inferior de infanterie, cu garnizoana undeva în Siberia. O ascendenţă respectabilă, destinată să adoarmă vigilenţa poliţiştilor care i-ar fi verificat documentele personale.

De aproape două luni locuia în mansarda unei oase de raport de pe cheiul canalului Novo Obvodnii, aproape de gara Varşovia. Camera pe care o ocupa împreună cu o studentă de la Conservator, Nadia Terentieva, era mică întunecoasă şi mirosea a mucegai. Avea însă un mare avantaj. Spre deosebire de alţi portari de imobile, mai toţi informatori ai Poliţiei, Piotr Maikov, portarul clădiri de pe cheiul Novo Obvodnâi era foarte sensibil la argumentele băneşti. Nadia Terentieva, fiică a unui moşier din guvernământul Vladimir, îl băcşăluia copios, astfel încât Piotr, spre a-şi păstra sursa de venituri, se arăta discret în ceea ce priveşte intrările şi ieşirile din imobil ale celor şapte studenţi, locatari ai mansardei.

Poliţia, informată de Piotr Maikov, ştia că toţi aceştia erau potoliţi, nu părăseau imobilul la ore insolite şi nu cârteau niciodată împotriva regimului. Ce-i drept, băieţii aduceau uneori prostituate,

pe care le reţineau până în zori. Dar aceasta erau păcate ale tinereţii, împotriva cărora autorităţile nu aveau nimic de obiectat.

În realitate, trei dintre cei cinici sudenţi, şi anume Visarion Pavlovici Belaiev Samson, Sotronovici Medvedev şi Feliks Ilici Bogdanov, la care se adăugau Miriam – alias Olga – şi Nadia Terentieva, erau membri ai unui dinamic grup de anarhişti, intitulat „Răzbunarea Poporului”. Acesta avea la activul său două atentate reuşite şi trei tentative eşuate. Autorităţile, în ciuda eforturilor frenetice, nu izbutiseră încă a-i da de urmă. Şeful grupului, studentul în medicină Ivan Aleksandrovici Tarasov, avea un cap organizat şi un sistem nervos zdravăn, ce-i permitea să reacţioneze judicios şi cu sânge rece în cele mai grele situaţii. Nu se lasă niciodată cuprins de panică, aşa cum li se mai întâmpla tovarăşilor săi. Din grup mai făcea parte şi Justin Aleksandrovici Pavlov, tânărul student pe care Miriam îl cunoscuse în tren, când sosise ultima oară de la Tver.

În mijlocul acestor oameni, Miriam îşi găsise adevărata vocaţie. Ca şi ei, îşi asumase misiunea nimicirii ţarismului prin violenţă şi moarte. Voia să răzbune toate suferinţele îndurate de evrei, umilinţele lor. Refuzul de a li se acorda drepturi deopotrivă cu ceilalţi ruşi, pogromurile sălbatice la care erau supuşi ori de câte ori prosperitatea lor îi supăra pe „goimi”.

Renunţase la studiile universitare, căci n-ar mai fi putut urma cursurile facultăţii de filozofie sub un nume de împrumut. Dar ce importanţă mai avea acest lucru când îşi punea viaţa în primejdie aproape în fiecare clipă? De când se lăsase antrenată în maelstromul violenţei, nu cunoscuse un moment de răgaz, cu excepţia poate a ultimei întâlniri cu Iurii Iosipovici. Zâmbi când îi evocă delicateţea, timiditatea, mângâierile-i tandre, atât de blânde…

Mergea grăbită – căci voia să ajungă la locuinţa ei mai înaintea ceilalţi locatari ai imobilului să plece la serviciu – când, la intersecţia dintre Iismailovskâi Prospekt cu cheiul Novo Obvodnâi se pomeni apucată de braţ şi reţinută cu putere de un bărbat care stătuse până atunci adăpostit într-un gang. Gestul acela brutal îi urcă sângele în cap. Detesta grosolăniile. Ridică mâna rămasă liberă spre a lovi, dar în ultima clipă puse stavilă mâniei, căci îl recunoscuse pe Justin Aleksandrovici, prietenul şi tovarăşul ei de grup.

Justin o trase în întunericul gangului şi îi şopti repede:

— Casa ta e supravegheată de Poliţie. Te aştept aici încă de la miezul nopţii. Mă gândeam să plec.

— Şi acum ce facem? întrebă Miriam.

— Mergem spre centru. Trebuie să ne pierdem vremea până diseară, când am să te duc la o ascunzătoare sigură. Noroc că vremea e frumoasă. N-are să remarce nimeni hoinăreala noastră pe străzi.

Ieşiră din gang şi o luară la stânga pe Ismailovski Prospekt şi se îndreptară spre canalul Fontanka. Mergeau fără grabă, spre a nu atrage atenţia. Cine i-ar fi văzut ţipându-se strâns de braţ ar fi spus că sunt doi amorezaţi.

— Zâmbeşte-mi tandru! îi şoptiJustin, când văzu la intersecţia cu Kurlandskaia un poliţist în uniformă care supraveghea strada.

Miriam se lipi de el şi când trecură pe lângă agent murmură destul de tare ca să se facă auzită:

— Ştiu că mă iubeşti, Klim! Şi eu te iubesc!

— Îmi juri? rosti cu tremolo în glas Justin.

— Îţi jur! declară ea.

— Ah, de ce vorbele tale nu sunt adevărate! grăi cu tristeţe Justin după ce se îndepărtă de poliţist.

Miriam îl privi surprinsă.

— Ce vrei să spui?

Studentul zâmbi stingherit, ca şi când i-ar fi fost ruşine de vorbele pe care avea să le rostească:

— Mi-am dat seama cât de mult ţin la tine pe când te aşteptam în gang şi tu mu mai apăreai…

— Mă iubeşi, Justin! zâmbi ea cu milă, dar şi cu duioşie. Glasul te trădează! Eşti sincer! Până acum nu mi-ai mărturisit niciodată dragostea…

— Cred că nu mi-am dat seama. Suferam totuşi cumplit când… plecai cu alţii… îmi zicaam însă că vanitatea mă face să reacţionez ca orice burghez gelos…

— Mă iumeşti, Justin!

— Nici eu nu ştiu ce să mai spun! Mă îngrozeam la gândul că ai fost poate arestată şi asta făcea să mi se taie respiraţia! Când te-am văzut ivindu-te pe Ismaiiovskii, am avut senzaţia că se deschid porţile raiului…

— Să nu se închidă dacă pune Poliţia mâna pe noi…

— Prea eşti prozaică, Miriam! – o mustră în glumă. Eu îţi vorbesc de dragoste şi tu…

Miriam îl apăsă afectuos pe braţ:

— Acum este mai înţelept să vorbim despre Poliţie! Dragostea poate să mai aştepte…

— Unde ai fost azi-noapte? întrebă el întunecându-se. Samson te-a văzut urcându-te într-un cupeu ornat ca un dric.

Miriam râse:

— O veche cunoştinţă mi-a dat o mână de ajutor.

— Cine?

— Fostul meu judecător. Prinţul Sviatopolski-Mirski. M-a adăpostit la el acasă.

— Toată noaptea! mârâi sumbru Justin. Îmi închipui ce s-a întâmplat.

— Renunţă, dragul meu la scenele de gelozie mic-burgheze! Cunoşti concepţiile noastre! Omul nu trebuie să permită nici o îngrădire a libertăţii lui! Familia însăşi reprezintă uneori o formă a sclaviei. Aminteşte-ţi „Catehismul anarhistului!”

— Nu-mi mai vorbi de inepţia asta!

— „Inepţia asta” cum o numeşti tu, este opera lui Bakunin, apostolul nostru!

— Apostolul! Iată un termen nepotrivit cu limbajul anarhiştilor!

— Farul nostru! E mai bine aşa? Redeveni brusc serioasă: Am glumit destul! Nu mi-at spus nici până acum ce-au făcut ai noştri! Când am văzut trăsura generalului Trepov, am semnalizat-o ducând batista la nas, aşa cum fusese convenit. Curând după aceea am auzit explozia. Ce s-a mai întâmplat nu ştiu fiindcă lumea a început să alerge care încotro, iar de pe Kazanskaia a apărut un detaşament de cavalerie… Am fost trădaţi?

— Nici nu vreau să mă gândesc la ce a fost! oftă Justin. Ajunseseră în dreptul catedralei Sfântul Isaak. În faţa lor se deschidea perspectiva grădinii Aleksandr iar dincolo de rondurile ei cu flori se ridica monumentul lui Piotr I.

— Bomba a explodat în mâna lui Stiopa mai înainte ca el să fi apucat să o arunce. Odată cu Stiopa au fost ucişi sau grav răniţi câţiva trecători şi doi copii aflaţi în preajma lui.

— Îngrozitor! exclamă Miriam.

— Apariţia detaşamentului de cavalerie de gardă a fost întâmplătoare. Escorta trăsura unui diplomat în drum spre Palatul de Iarnă.

Miriam şi Justin traversează grădina şi se opriră pe malul Nevei. Studentul îşi târa cu un efort vizibil piciorul beteag.

— Eşti foarte obosit, Justin, nu-i aşa! El clătină din cap:

— Adevărat! De ieri după-amiază şi până în clipa de faţă nu mi-am îngăduit o clipă de odihnă…

— Mă faci să mă simt vinovată, Justin! Studentul zâmbi trist:

— De ce? Era de datoria mea! Trebuia să te previn! Arestarea ta ar fi primejduit siguranţa întregului grup…

Miriam îşi dădu seama că fără voia ei reuşise să străpungă carapacea aparent dură a lui Justin. Omul acesta, care îşi glorifica lipsa de slăbăciuni susceptibile să-l îndepărteze de la îndeplinirea misiunii sale, era în realitate un sensibil, un generos. Există şi eventualitatea ca Justin să fi căzut temporar victimă unor instincte, pe care va şti să le refuleze de îndată ce-şi va recâstiga luciditatea…

— Un insucces nu înseamnă o înfrângere! spuse Justin cu asprime. Am eşuat ieri, vom izbindi mâine!…

Miriam nu răspunse. Se uită la apele Nevei, în care soarele îşi oglindea incandescenţa. Rămaseră acolo pe bancă mai bine de două ore. Îşi prefirau gândurile şi îndoielile. Apoi Justin intră iarăşi în pielea anarhistului profesionist, începu să-şi expună teoriile, nu atât pentru Miriam, cât pentru a-şi verifica propriile raţionamente. Se mai plimbară pe malul Nevei, iar aproape de ora prânzului intrară într-un mic birt de pe Torgovaia, frecventat îndeobşte de studenţi. Era încă devreme, aşa că numai câteva mese fuseseră ocupate. Lista de mâncare nu excela prin variaţie, dar preţurile erau accesibile veniturilor modeste. Miriam şi Justin se înfruptară din nişte rinichi prăjiţi, cu roşii. În acelaşi timp trăgeau cu urechea la discuţiile de la celelalte mese. Erau curioşi să afle ce efect psihologic avusese asupra publicului atentatul lor nereuşit. Justin tăia tocmai o bucată de rinichi, când simţi o mână aşezându-i-se pe umăr. Ascunzându-şi teama, ridică ochii de deasupra farfuriei. Zâmbetul larg al lui Volodea, care stătea în picioare în preajma lui, îi linişti sarabanda inimii. Şi Miram respiră uşurată. Îl cunoscuse pe Volodea, ca şi pe Justin, în trenul de Tver.

Deşi se aflau de aceeaşi parte a baricadei, cei doi prieteni aveau vederi politice deosebite. Justin era anarhist, pe când Volodea se încadrase printre partizanii lui Marx.

— Pot să iau loc la masa voastră? întrebă voios noul venit.

— Cum să nu, pofteşte! zise Justin arătându-i un scaun liber.

— Când v-am văzut gungurind ca doi porumbei pe o cracă, mi-a crescut inima! îi tachina Volodea. Mi-am zis că în curând o să vă

puneţi pirostriile.

— Vezi-ţi de treabă! îl repezi în glumă Justin. Îmi cunoşti principiile.

Volodea se aşează pe scaun şi începu să cerceteze lista.

— Schimbă-ţi principiile, Justin! Am văzut ce prostie au făcut tovarăşii care-ţi împărtăşesc convingerile politice!

Justin îl privi bănuitor:

— Ce vrei să spui?

Volodea îşi scutură dezgustat capul, făcând să-i cadă pe frunte o şuviţă de păr negru şi creţ. Avea pielea măslinie a unui sudic.

— În piaţa Kazan, au ucis ieri oameni nevinovaţi, copii, bătrâni... Aşa credeţi voi că veţi reforma societatea?

— Mi-a ajuns şi mie la ureche nenorocirea de ieri, spuse Justin. A fost o greşeală cu urmări tragice. O explozie prematură, dacă nu mă înşel. Dar ce contează câteva vieţi omeneşti irosite, când este vorba de izbânda unei cauze? Ieri, Trepov a scăpat cu viaţă. Dar mâine tot va pieri sfâşiat de explozia unei bombe!

— Sunteţi nişte imbecili! riposta Volodea. Dacă vrei să cureţi o casă de ploşniţe, nu obţii nimc strivind o insectă, cinci sau chiar zece. Trebuie să distrugi toate ploşniţele. Îţi închipui, Justin că suprimându-l pe Trepov sau pe alţi zece inşi de teapa lui, răstorni regimul? Aţi rămas nişte utopişti, dragul meu. Ţarismul nu poate fi doborât decât printr-o acţiune organizată a maselor, condusă de un partid muncitoresc bine închegat, care să reprezinte o forţă de neînvins. Bakunin al vostru îşi face iluzii când îşi închipuie că va obţine rezultate durabile, radicale, prin asasinate individuale.

Justin se aprinse la faţă:

— Aceste asasinate individuale, cum le numeşti tu, trezesc masele! Poporul oprimat nu se va mai teme de invincibilitatea tiranilor, când va vedea că încep să cadă capetele miniştrilor, ale generalilor, ale judecătorilor, ale poliţiştilor, şi – de ce nu? – al ţarului însuşi?

— Vorbeşte mai încet, Justin! îl mustră Miriam. Vrei să atragi atenţia? De unde ştii că în sala asta nu se află vreun poliţist în civil, ori vreun informator? Trădători se găsesc destui!

— Iartă-mă! spuse domolit studentul. Crezul nostru este infailibil, iar reuşita lui axiomatică! Vrom reuşi, chiar dacă voi, marxiştii, vedeţi altfel lucrurile. Pasiunea de a distruge este o pasiune creatoare, Volodea! Marea Revoluţie Franceză n-au făcut-o Barras, Barnave şi Mirabeau, ci Robespierre, Saint-Just şi Marat! Trebuie să

nimicim tot ceea ce reprezintă autoritate în stat! Atâta vreme cât va exista o putere politică, vor exista stăpâni şi sclavi, exploatatori şi exploataţi, călăi şi victime!

— Şi după ce veţi nimici ordinea politică existentă – presupunând că veţi reuşi s-o faceţi – ce veţi pune în loc? întreabă Volodea ironic.

— Nimic! Nu vom pune nimic! ripostă Justin cu convingere. Oamenii vor fi liberi ca păsările cerului şi ca animalele pădurilor.

— La începuturile ei aşa se înfăţişa societatea omenească, admise Volodea. Libertatea aceasta nemărginită a permis celor puternici să prospere în dauna celor slabi. Aşa s-a creat lumea alcătuită din stăpâni şi din robi! Dacă se va pleca de la zero, tot aici se va ajunge! Misiunea noastră, a marxiştilor, este să creăm o societate de tip nou, bazată pe egalitatea economică, socială şi noţională a tuturor neamurilor ei clasei muncitoare revenindu-i misiunea de a instaura dictatura proletariatului şi de a edifica pe această cale o lume mai bună, lumea socialistă! Trebuie să înţelegi, Justin! Revoluţia nu o poate face decât proletariatul industrial, organizat şi pregătit în acest scop! Aşa ne învaţă Marx şi acesta este adevărul! Voi vreţi să dărâmaţi ordinea existentă! De acord! Dar ce va urma după ea? Să vă spun eu ce va urma! Se va impune legea junglei. Noi, marxiştii respingem această lege!

Miriam clăfină din cap contrariată:

— Nu are rost să mai discutaţi! Nu este timpul şi nici locul.

Justin lăsă cuţitul şi furculiţa în farfuria cu mâncarea abia pe jumătate consumată.

— Volodea, cu teoriile lui, mi-a tăiat pofta de mâncare! Chelner, plata! porunci, scoţându-şi portofelul din buzunarul dinăuntru al hainei.

— Hai să facem pace! propuse Volodea zâmbind şi întinzându-i mâna.

Fruntea lui Justin se destinse treptat.

— Fie! strânse mâna colegului. Dar să vorbim despre altceva!

— De acord! Despre ce să vorbim?

În clipa aceea, un băieţandru, vânzător de ziare, intră ca o furtună în sală, agitând o gazetă pe deasupra capului:

— Ediţie specială! Serbia a intrat în război! Ediţie specială!..

Reşedinţa din Sf. Petersburg a contesei Natalia Perezovskaia, fără a fi un palat, avea o înfăţişare opulentă, plină de eleganţă. Opera arhitectonică a lui Antonio Rinaldi – care construise în cea de-a doua jumătate secolului XVIII faimosul Palat de marmoră

pentru contele Grigorii Ostrov – se remarca prin simplitatea severă a faţadei, decorată cu pilaştri dubli, corinteni, ce alternau cu ferestrele înalte. Clădirea cu trei nivele – subsol spaţios, hoch-parter şi atic – cuprindea vreo patruzeci de camere. Personalul de serviciu al acestei case atât de mari era foarte restrâns. Un grădinar bătrân, un vizitiu şi mai bătrân, care se ocupa de cai şi de trăsura contesei, o bucătăreasă dolofană de abia se putea vârî pe uşă şi o cameristă între două vârste, vrednică şi descurcăreaţă, dar surdă ca o cizmă.

Grădinarul şi vizitiul se culcau odată cu găinile. Bucătăreasa, o bigotă căzută în mania religioasă, îşi împărţea ziua între rugăciuni şi pregătirile culinare. Spre a-şi ispăşi păcatul lăcomiei – se îndopa cu dulciuri şi cu tot felul de delicatese – făcea zilnic sute de mătănii şi se închina ceasuri întregi în faţa icoanelor vegheate de luminări aprinse. Camerista adora băuturile tari. Seara, după ce termina servitul, se încuia în camera ei şi acolo bea fără martori câte o sticlă de vodcă.

Lumea clevetea pe seama contesei, acuzând-o de zgârcenie. Se ştia că, fără a fi bogată, dispunea de venituri confortabile, ce i-ar fi permis să se înconjure de un personal de serviciu numeros şi stilat.

Iniţiaţii în tainele zeilor din Olimpul ţarist îşi şopteau zâmbind atotştiutori că Natalia Perezovskaia prefera slugile vârstnice şi tăcute, spre a-şi putea primi în taină amantul: marele duce Konstantin. Comentatorii aceştia cunoşteau numai în parte adevărul. În realitate, contesa Natalia era plămădită din acelaşi aluat cu fanatica principesă Obolenska, protectoarea şi prietena lui Bakunin, marele preot al anarhiştilor. Obolenska putea să-şi clameze convingerile politice fără a se teme de fulgerele Poliţiei ţariste, fiindcă se stabilise în Elveţia. Perezovskaia tăria însă la Sf. Petersburg, aşa că trebuia să-şi ascundă relaţiile întreţinute, destul de activ, cu câţiva dintre cei mai înverşunaţi anarhişti. În subsolul casei ei amenajase un adăpost secret pentru nihiliştii urmăriţi de Poliţie. Slugile ei habar nu aveau că trăiau sub acelaşi acoperiş cu nişte inşi ce-şi înscriseseră la activ asasinarea unor înalţi demnitari ai statului.

Secretul era păstrat cu străşnicie. Nihilistii ocrotiţi de contesă aveau consemnul să intre şi să iasă din bârlogul amenajat în subsolul casei Perezovski numai după lăsatul nopţii şi chiar şi atunci, cu respectarea celor mai mari precauţii…

Miriam Rubin rămse mirată când, aproape de miezul nopţii, se

trezi laolaltă cu Justin în faţa unei clădiri arătoase, înconjurtă de o mare grădină cu copaci ce-şi coborau ramurile peste gardul de fier aurit, aşternând un evantai verde deasupra trecătorilor de pe trotuar.

— Aici o să intrăm! îi şopti prietenul ei.

Miriam era atât de ostenită după hoinăreala-i silită pe străzile Petersburgului, încât nu-i mai ceru explicaţii. Folosindu-se de o portiţă laterală, practică în grilajul aurit al împrejmuirii, pătrunseră pe o alee întunecoasă, şerpuită, care ducea la o capelă dezafectată. Printr-o uşă de fier, cu flori ornamentale ruginite, intrară într-o încăpere mirosind a mucegai şi a urină de pisică. Justin luă dintr-o nişă un felinar şi-l aprinse. Miriam se uită curioasă în jur. Sfinţi hieratici, aproape înnegriţi de fumul luminărilor, stăteau nemişcaţi pe pereţii nu prea înalţi.

Justin ridică fără greutate piatra de mormânt – încastrată între dalele de granit ale pardoselei – care la prima vedere părea de neclintit. Deschise astfel o hrubă cu trepte înguste de cărămidă, care cobora pierzându-se în beznă.

— Vino după mine, Miriam! îi zise, întinzându-i mâna ca să o sprijine.

Ea râse nervos:

— Parcă am fi într-un roman gotic de Mrs. Radcliffe!

— Nu-ţi fie teamă! o încuraja. Aici avem un adăpost sigur. Cine şi-ar putea închipui că o capelă serveşte drept ascunzătoare unor anarhişti? Refugiul ăsta îl folosim numai la mare nevoie. Ca să fii primit aici, trebuie să te bucuri de mare încredere.

— Înseamnă că m-aţi verificat temeinic înainte de a mă lăsa să intru!

— Fireşte!

Coborâră câteva trepte, apoi Justin trase pe dinăuntru piatra funerară, acoperind intrarea în bârlog. Străbătură un coridor boltit, în care erau practicate nişe pentru sicrie. Pe pereţii de cărămidă, acoperiţi cu pete de mucegai, se prelingeau ici-colo şiroaie subţiri de apă.

— Acum suntem sub nivelul Nevei! spuse Justin. Miriam simţi un fior de frig. Rosti cu teamă:

— Dacă ar creşte apele, ar însemna că… Lăsă fraza neterminată:

— Ne-am îneca, Miriam.! Ca nişte şoareci ne-am îneca! Asta e şi motivul pentru care îl putem folosi. La origine, slujea drept cavou pentru membrii familiei Perezovski. A fost însă dezafectat de îndată

ce proprietarii casei şi-au dat seama că morţii lor riscă să zacă în apă.

Miriam zâmbf trist:

— Morţilor li se poartă mai mult de grijă decât celor vii. Oh, Justin, câte familii trăiesc în locuinţe mai insalubre decât coridorul ăsta... Numai eu ştiu câte am văzut...

— Nu-ţi fie teamă! Camerele noastre de locuit sunt îndeajuns de confortabile! Au fost amenajate în subsolul casei şi sunt egate de capelă prin culoarul pe care-l străbatem acum. Bineînţeles, spre a le izola de restul clădirii, uşile respective au fost zidite. Dacă Poliţia ar face o descindere în locuinţa contesei, n-ar fi în stare să ajungă până la noi. Doar dacă ar cerceta capela s-ar mai complica lucrurile. Nu este însă de prevăzut aşa ceva.

Aerul era greu, aproape irespirabil.

— Aici nu se face deloc aerisire! zise Miriam.

— În cameră există un sistem de ventilaţie acceptabil. Se spune că, iniţial, bârlogul ar fi fost amenajat pentru un anume Perezovski care a participat la complotul Decembriştilor. Ca să nu fie prins de Poliţie, a stat ascuns în subteranele astea, desigur cu ştirea familiei, care îi procura hrana. Atunci s-ar fi făcut legătura cu hrubele care ţineau loc de cavou.

Miriam strâmbă din nas:

— S-a autocondamnat la o temniţă cu nimic mai uşoară decât cea adevărată...

— Nu e chiar aşa! Aici avea mâncare din abundenţă, băutură la discreţie, cărţi, jurnale.

Ea stărui să facă o schimă scârbită:

— N-am încredere în nobilii care-i maimuţăresc pe revoluţionari! Nu fiindcă ar fi de rea credinţă! O fac însă din capriciu! Revoluţionari diletanţi! Steagul răscoalei să-l ridice numai cei care suferă! Sărăcimea! Oropsiţii!

Justin clătină din cap:

— Ai şi nu ai dreptate! Nu toţi nobolii sunt nişte nemernici. Ai să cunoşti aici pe fiica unui general. Am mai multă încredere în ea decât în mine însumi.

Lui Miriam nu-i plăcu intonaţia prietenului. Ripostă morocănos:

— Eu nu am încredere în nimeni!

Se opriră în dreptul unei uşi din lemn masiv.

— Am ajuns! spuse Justin.

Ciocăni: două lovituri la intervale scurte, trei la intervale lungi.

— Un lux de precauţii inutil! observă Miriam. Dacă poliţistii au ajuns până aici, unde se vor refugia cei dinăuntru? Prefer un subsol într-o casă de raport, locuită de mulţi oameni, care ies şi intră la orice oră din zi şi din noapte... Misterul de aici este desigur pe placul contesei. Presupun că adoră senzaţiile tari...

— Şi dacă ar fi aşa? De ce să nu ne folosim de capriciile ei? Esenţial este că beneficem de o ascunzătoare aproape perfectă!

Uşa se deschise. Pe fundalul de lumină încadrat de pervazul de stejar se ivi capul pletos al lui Grisa Cepanov.

— Bine aţi venit! îi întâmpină. Vă purtam de grijă!

Traversă un vestibul luminat de o lampă cu gaz şi pătrunseră într-o încăpere joasă, fără ferestre, dar foarte spaţioasă. Spre deosebire de coridorul subteran aerul, deşi umed, era mai proaspăt. Observându-i nedumerirea, Justin îi arătă nişte mici grătare de fier fixate deasupra unor orificii deschise în perete.

— Ventilaţia de care ţi-am vorbit!

Intrarea lui Justin şi a fetei fu salutată cu strigăte de bucurie de cei mai mulţi dintre ocupanţii încăperii. Printre aceştia Miriam o recunoscu pe Nadia Terentieva, colega ei de cameră, precum şi pe Visarion Pavlovici Belaiev, pe Samson, pe Sofronovici Medvedev şi pe Feliks Ilici Bogdanov, vecinii din mansarda casei de pe cheiul Novo Obvodnâi.

Nadia o îmbrăţişa pe Miriam:

— M-am temut că te-a înhăţat Poliţia!

— Să vă dau ceva de mâncare! propuse Samson. V-o fi foame.

— După ce veţi încheia seria firitiselilor, să discutăm cu toată seriozitatea măsurile pe care trebuie să le luăm după eşuarea atentatului de ieri! interveni cu severitate Ivan Aleksandrovici Tarasov.

Se mai aflau acolo Matvei Olehnik şi Vsevold Burmaşev, ambii muncitori tipografi, precum şi un tânăr cu figură aspră şi ochi întunecaţi, care stătea deoparte şi se uita critic la noii veniţi. Justin se apropie de el şi-i întinse bucuros mâna:

— Tihon, prietene, nu mă aşteptam să te întâlnesc aici! Miriam, iată-l pe Tihon Efremovici Vaigacev, un tânăr de nădejde! Tihon, Miriam este ultimul membru recrutat de grupul nostru!

Miriam avu impresia că ochii lui Tihon, ficşi, tăioşi ca lamele de oţel, o pătrundeau până în adâncul fiinţei ei. Privirea lui întârzie grea asupra fetei, apoi se întoarse spre Justin. I se adresă cu glas egal, lipsit de căldură:

— Tu ai recrutat-o?

— Recrutat e mult spus, replică Justin vag tulburat. Am recomandat-o tovarăşilor noştri. Ei au acceptat-o.

Ivan Tarasov înclină din cap, întărindu-i vorbele:

— Aşa e! Şi până acum Miriam nu ne-a dat ocazia să regretăm alegerea făcută!

Tihon râse sarcastic:

— He, he! Când ajungi la regrete, e prea târziu ca să mai poţi îndrepta ceva. Prefer să sacrific zece inocenţi decât să risc a primejdui existenţa grupului, acceptând în sânul lui un element verificat superficial.

Miriam simţi că i se urcă sângele în obraji:

— Ce vrei să insinuezi, Tihon Efremovici? Nu mă socoteşti vrednică să fac parte din grupul vostru? Pot să mă retrag oricând!

Un zâmbet enigmatic ridică un colţ al gurii lui Vaigacev, lăsând să i se vadă caninii.

— Ne-am nominalizat, Miriam Rubin! Dacă aş fi avut îndoieli asupra bunei tale credinţe, nu te-aş fi lăsat să afli acest lucru. Aş fi luat măsuri care te-ar fi surprins nepregătită. Cât priveşte ameninţarea cu retragerea din grup, te previn cu toată seriozitatea – dacă ceilalţi tovarăşi din grup n-au făcut-o – că cei intraţi în mijlocul nostru nu mă pot ieşi decât pe năsălie! Sper că m-ai înţeles, Miriam Rubin!

Ochii ei scăpărară. Replică, folosind vorbele lui Tihon:

— Dacă ceilalţi tovarăşi din grup n-au făcut-o până acum, eu am să-ţi spun ce părere am despre tine, Tihon Efremovici! Eşti un încrezut cu apucături de tiran! Am intrat în mijlocul vostru ca să contribui cu slabele mele puteri la lupta comună împotriva tiranilor şi a tiraniei! Tihon râse cu ironie veninoasă:

— Ai colţi şi gheare ascuţite, fetiţo! Dar eu am să te domesticesc, dacă ceilalţi tovarăşi n-au făcut-o până acum! suprasolicită, dând o nouă variantă frazei rostite de Miriam.

Ivan Tarasov, deşi neplăcut impresionat de atitudinea lui Tihon, se adresă cu ton sec tinerei evreice:

— Miriam, în grupul nostru există o disciplină respectată în mod egal de toată lumea. Tihon Efremovici este un luptător cu vechi state, de cuvântul căruia ţin şi eu seamă. Când te va cunoaşte mai bine, te va privi cu alţi ochi. Acum să trecem la lucruri mai arzătoare,

Întoarse capul spre Aleksandr Petrovici Evdokimov, un tânăr

cochet ca un dandy, contabil într-un magazin de bijuterii:

— Saşa, mâine după-amiază îţi îmbraci hanţele cele mai bune, cumperi un buchet de trandafiri, te înfăţişezi la portarul imobilului de pe Novo Obvodnâi şi îl întrebi dacă Poliţia s-a interesat de vreunul din oamenii noştri. Dacă clădirea este supravegheată de poliţişti care te vor întreba ce cauţi acolo, să le spui că ai venit în vizită la dansatoarea Tania Samoilova, care locuieşte în aceeaşi casă, la etajul cinci. Samoilova este plecată în turneu prin provincie, aşa că nu vei risca să fii confruntat cu ea. După ce afli cum stau lucrurile, te înfăţişezi aici şi îmi raportezi constatările tale. Tot timpul vei fi supravegheat de la distanţă de Grişa Cepanov, care ne va informa dacă întâmpini vreo neplăcere. Mai ai nevoie de lămuriri suplimentare?

Saşa adoptă o poză de îndrăgostit:

— Întotdeauna mi-au plăcut rolurile de june-prim amorezat. Graţie acestui tertip am cucerit multe femei.

Tihon îl privi pieziş.

— Ar trebui să renunţi la limbajul ăsta frivol, Aleksandr Petrovici! Nu este compatibil cu rostul nostru în lume!

Sasa oftă scurt şi abandonă atitudinea lui teatrală:

— Glumim şi noi, Tihon! Viaţa e atât de urâtă, încât încercăm să o înfrumuseţăm zâmbind.

Tihon făcu o schimă batjocoritoare:

— Ieftin raţionezi, Saşa! Înfrumuseţăm viaţa înlăturând pe tirani şi pe uneltele lor!

Ivan Tarasov încearcă să limpezească atmosfera grea creată de brutalitatea lui Vaigacev.

— Tihon, încearcă să-l înţelegi pe Saşa şi pe noi toţi! Au trecut abia treizeci de ore de când Stiopa şi-a jertfit viaţa pentru cauza noastră...

— O moarte stupidă nu înseamnă jertfă! ripostă Tihon tăios. Dacă ar fi pierit odată cu generalul Trepov, ar fi avut tot dreptul la respectul nostru! În lupta inegală pe care ducem, eşecurile nu sunt admise! Repetarea unor insuccese ca cel de ieri ne discretizează în faţa opiniei publice! În loc să înspăimântăm autorităţile ţariste, le demonstrăm că nu suntem decât nişte diletanţi ridicoli. Stiopa şi-a primit pedeapsa fiindcă n-a fost în stare să mânuiască bomba care i s-a încredinţat.

— Poate că bomba a fost prost construită! interveni timid Saşa.

— Cu atât mai rău! tună Tihon. Dacă aş şti că ăsta e adevărul, eu

însumi aş trage un glonte în capul celui care a făcut-o! Râse batjocoritor: Ce voiai să-mi demonstrezi când mi-ai amintit de impresia pe care a făcut-o asupra voastră moartea lui Stiopa? Că nervii voştri sunt făcuţi praf? Că aveţi nevoie de alcooluri tari spre a uita „nenorocirea" colegului vostru?... Aşa face pe saltimbancul spre a-şi învinge emoţia!... Noi nu avem dreptul să fim slabi! Când ne-am asumat misiunea de a ucide, am ştiut la ce povară ne-am înhămat! Cunoaşteţi desigur,.Catehismul revoluţionarului, al anarhistului" operă a marelui nostru învăţător Bakunin! Nu mă îndoiesc că l-aţi învăţat pe dinafară „Revoluţionarul anarhist este un om condamnat dinainte. Nu mai are interese personale, nici sentimente, nici proprietăţi, nici chiar nume. Tot ce ţine de el este legat de un singur ideal, de o singură gândire, de o singură pasiune: răsturnarea ordinii existente şi terorismul. Este stăpânit până în străfundul fiinţei sale, nu numai în cuvinte, dar şi în practică, de convingerea că a rupt orice punţi cu ordinea publică şi cu lumea civilizată, cu legile ei şi cu orice convenienţe sociale, cu disciplina şi cu morala. Este un duşman înverşunat al lumii civilizate, iar dacă trăieşte în continuare în mijlocul ei, nu o face decât spre a o distruge. Revoluţionarul anarhist respinge orice doctrină şi nu cunoaşte decât o singură ştiinţă – aceea a nimicirii. În acest scop şi numai în acest scop, studiază mecanica, fizica şi într-o anumită măsură medicina. Zi şi noapte analizează oameni, caractere, situaţii, precum şi toate modalităţile orânduirii sociale, aşa cum se prezintă ele în diferitele clase ale umanităţii. Ţelul lui este unic: distrugerea rapidă şi sigură a abjectei ordini existente." Tihon făcu o pauză, ca şi când ar fi avut nevoie de câteva momente de reculegere spre a medita asupra frumuseţii şi profunzimii principiilor enunţate. Reluă apoi cu voce joasă, uşor răguşită:

— Mă opresc aici! Dacă vreunul din voi nu cunoaşte pe dinafară catehismul, să facă bine să-l înveţe, căci el constituie unica normă de conduită pe care trebuie să o respecte. Şi are această datorie cu atât mai mult cu cât numai astfel se păstrează o legătură spirituală cu marele nostru magistru, Mi-hail Bakunin... Tovarăşii mei de luptă, aseară am sosit din Elveţia, unde am asistat la lunga lui agonie. Omul acesta, redus la proporţii de schelet, a fost un colos şi la propriu, şi la figurat. Nu existau haine sau încălţăminte de gata pe măsura lui. Totul trebuia să se confecţioneze de comandă. Îi era necesară hrană cât pentru cinci oameni. în ceea ce priveşte măreţia spiritului său, nu este nevoie să mai stărui. Numai un geniu de

talia lui putea să elaboreze cu atâta strălucire teoria distrugerii. Am un singur regret: Marx, pe care l-am socotit atâta vreme firul nostru călăuzitor, nu a fost în stare să înţeleagă frumuseţea principiilor enunţate de Bakunin. Ne-am rupt de Marx şi de comuniştii săi, fiindcă noi respingem orice zăbală!

Miriam reflectă critic: „Respingi orice zăbală, dar vrei să o pui altora!”

— Noi vom prelua torţa aprinsă de Bakunin, continuă Tihon emfatic, şi cu flăcările ei vom incendia întreaga lume, răspândind pretutindeni moartea!

În ochii lui Vaigacev se citea o hotărâre implacabilă, o exaltare de ilumi-nat, de fanatic sau de nebun.

— Ivane, avem ceva de vorbit! se adresă lui Tarasov. Trecură într-o cămăruţă alăturată, folosită pentru consfătuirile şefilor.

— În noaptea asta am să mă întâlnesc cu Jeliabov, spuse Tihon. El ar dori să realizăm o fuziune între grupul nostru şi al lui. E un om activ, care ştie ce vrea. Dar dacă am să constat că îi trec prin cap gânduri de şefie, las tratativele baltă. Noi n-avem nevoie de şefi, ci de tovarăşi de luptă. Prefer un executant fanatic, chiar dacă este limitat la minte, unui intelectual strălucit, tentat să taie firul în patru şi să-l analizeze la microscop.

După plecarea lui Vaigacev, Justin o tachina pe Miriam:

— N-aş spune că omul ăsta îţi e simpatic! Te-ai luat cu el în coarne! Nu-ţi recomand să o repeţi!

— N-aş fi intrat în grupul vostru dacă aş fi ştiut că printre voi se află astfel de indivizi, replică ea cu ton de sfidare.

— Nu e înţelept să ţi-l faci duşman, interveni Visarion Pavlovici.

— Mă tem că după eşecul de ieri va trebui să ne facem un timp nevăzuţi! opina Samson, pe care-l obseda moartea lui Stiopa. Ce-ar fi să ne ducem la ţară, să-i ajutăm pe ţărani la muncile câmpului, aşa cum fac atâţia tineri inimoşi?

— Foarte bine! îşi dădu acordul Nadia Terentieva. Viaţa artificială şi fadă din marile oraşe a început să mă plictisească.

— Să vorbim cu Ivan, propuse Samson Medvedev. Poate că va fi de acord cu ideea mea.

— Rămâne de văzut dacă şi Tihon Vaigacev îşi va da asentimentul, interveni Miriam cu nemulţumire în glas. Am impresia că înlăuntrul grupului nostru Tihon face să bată vântul, să răsară soarele ori să se lase întunericul!

— Ce frază poetică! exclamă Justin cu sinceră admiraţie...

* * *

Toropit de arşiţă, omul mergea încet, târâhdu-şi picioarele încălţate în pantofi lăbărţaţi pe trotuarul încins de soare. O pălărie de fetru decolorată, pleoştită, cu panglica scămosată şi pătată de transpiraţii, îi umbrea faţa nebărbierită. Hainele murdare, roase în coate şi rărite la genunchi arătau asemenea unor zdrenţe atârnate pe o sperietoare de ciori. Mâinile îi erau aspre şi bătătorite.

Burghezii cocheţi, doamnele elegante care treceau pe lângă el îl ocoleau instinctiv, de parcă le-ar fi fost frică de vreo contaminare.

Individul nu se uita nici în dreapta, nici în stânga. Avea privirea pierdută a unui om aflat în transă ori sub influenţa drogurilor. Mişca uşor mâna dreaptă, ţinând măsura unui cântec pe care numai el îl auzea. Când trecu pe lângă Primtor, poarta întotdeauna deschisă a catedralei Sankt Stephan, auzi răzbătând până în stradă acordurile impresionante ale polifoniei corale de Palestrina Missa Papae Marcelii. Insul se opri în dreptul intrării şi rămase nemişcat.

O femeie vârstnică, îmbrăcată în negru, îşi scormoni poşeta, scoase câteva monede mărunte şi i le oferi cu blândeţe. El o privi surprins, întinse mecanic mâna şi le luă, mulţumind cu voce abia auzită. Femeia în negru îşi continuă drumul. Bărbatul îşi vârî monedele în buzunarul vestonului răpănos şi, după ce ascultă o ultimă secvenţă a corului, plecă mai departe. Coti pe Karntner Strasse şi ieşi în faţa Operei. Acolo se opri din nou. Îşi scoase pălăria şi, după ce îşi tamponă cu o batistă murdară fruntea transpirată, se îndreptă spre Hofburg. Palatul imperial îşi desfăşura faţada majestuoasă a Noului Hofburg dincolo de-peluzele înspicate cu ronduri de flori ale grădinii.

Omul aruncă o privire ostilă impozantului edificiu, îşi puse pălăria pe cap şi, cu pas hotărât, porni spre intrarea principală. Santinelele îi tăiară bănuitoare drumul. Ofiţerul de serviciu îl interpelă, răstindu-se:

— Ce cauţi aici?

Bărbatul ridică asupra ochi-i albaştri, blajini, cu un fel de amuzată resemnare. Ofiţerul se înroşi şi luă brusc poziţia de drepţi:

— Mă iertaţi, Alteţă!

Omul zâmbi cu sfială, jenat parcă de deranjul pe care-l provoca.

— La început nu m-ai recunoscut! Nu face nimic! Mi s-a mai întâmplat!

Duse mâna la borul pălăriei şi trecu mai departe, urmărit de

privirile nedumerite ale ofiţerului, care îşi aminti să poruncească santinelelor:

— Prezentaţi pentru onor arma! Cum de nu l-aţi recunoscut pe Alteţa Sa arhiducele Karl Salvator?

Apariţia exoticului personaj în anticamera cabinetului imperial stârni uimire printre solicitanţii care-şi aşteptau rândul spre a fi primţi în audienţă. Cei care nu ştiau cu cine au de-a face erau consternaţi de insolita apariţie. Un vagabond la uşa împăratului era pentru ei ceva nemaipomenit.

Aghiotantul de serviciu, deşi familiarizat cu excentricităţile arhiducelui, resimţi un soc la vederea lui. Nu cuteză să-i atragă atenţia asupra ţinutei cu totul nepotrivite pentru o audienţă la împărat. Se mărgini să-l privească de sus şi până jos cu o dezaprobare mai elocventă decât orice alte obiecţiuni verbale. Arhiducele îi desluşi gândurile. Zâmbi stânjenit:

— Crezi că unchiul meu, împăratul, nu mă poate primi în ţinuta asta? E totuşi atât de comodă! Nu uita că suntem în plină vară! Aş pune pariu că dumneata, ca şi toţi cei de aici, te sufoci în uniforma asta de ceremonie ajustată pe corp. Eşti numai broboane de sudoare!

Ofiţerul îşi scoase în grabă batisa albă de olandă şi îşi tampona fruntea şi obrajii. Îşi dădu brusc seama că se înăbuşea de căldură.

— În schimb, continuă arhiducele, eu mă simt minunat! Hainele astea nu-s făţoase, dar suplinesc prin comoditate eleganţa de care – sincer să fiu – nici nu mă sinchisesc. Ceva mai mult, graţie costumului meu pot trece neobservat sau, mai bine zis, învăluit în cel mai strict incognito. Apropo de asta, să-ţi spun ceva nostim! În drum spre palat am trecut prin faţa catedralei Sankt Stephan. O femeie milostivă m-a luat drept cerşetor şi mi-a întins câteva monede de pomană. Arhiducele râse: Le-am primit, fireşte, ca să nu o dezamăgesc. Dacă i-aş fi respins dania, i-as fi provocat un şoc sufletesc. Poate că în clipa aceea se gândea la soţul ei decedat – femeia era îmbrăcată în negru. Eu am rămas cu băncuţele, iar ea şi-a văzut de drum, convinsă că fapta ei bună va fi răsplătită de Cel de Sus.

Ofiţerul făcuse nişte ochi mari, rotunzi şi speriaţi, de parcă i s-ar fi vorbit de un sacrilegiu. „Un arhiduce primeşte pomană! Ce ruşine! Vai, ce ruşine!” Spre a-şi ascunde tulburarea, intră în cabinetul împăratului – care permisese tocmai ministrului de finanţe al Regatului Ungariei să se retragă după o lungă audienţă

şi-i anunţă sosirea arhiducelui.

— Să intre! zise Franz-Josef, posomorându-se brusc.

Se ridică iritat de la masa de lucru şi trecu la fereastră. Rămase acolo, cu privirile îndreptate spre piaţa din faţa palatului, până ce auzi glasul ofiţerului anunţând solemn:

— Alteţa Sa arhiducele Karl Salvator!

Împăratul întoarse capul spre nepotul său. În aceeaşi clipă, o expresie de oroare i se întipări pe chip:

— Cum ţi-ai permis să vii aici în halul ăsta? îl apostrofă în loc de bun venit. Arăţi ca un cerşetor!

Arhiducele se fâstâci:

— Era prea cald! Şi mi-am zis că n-are rost să-mi întemniţez trupul în…

— De ce n-ai ieşit în pielea goală pe stradă? îl repezi împăratul batjocoritor. Nu te-ai mai fi simţit întemniţat!

Karl Salvator plecă mohorât capul.

— Îmi pare rău că îmbrăcămintea mea a supărat atât de rău pe Majestatea Voastră…

— Supărat? E puţin spus! Am ajuns să mă îndoiesc de integritatea-ţi mintala!

— Ţin să asigur pe Majestatea Voastră că n-aş fi venit la Curte dacă n-aş fi fost chemat…

Sângele se învolbură în vinele împăratului.

— Nici eu nu te-aş fi chemat dacă prin comportarea dumitale n-ai crea dificultăţi Poliţiei secrete şi n-ai arunca o pată de ruşine pe obrazul familei imperiale. Eşti văzut în compania unor muncitori de rând cu care te îmbeţi prin cârciumi. Te-ai înhăitat cu nişte indivizi de nimic şi porţi cu ei discuţii incendiare. Am aici, pe masă, un raport al directorului Poliţiei secrete, care-mi aduce la cunoştinţă ultimele-ţi isprăvi. Printre prietenii dumitale s-a strecurat un agent al ruşilor care te trage de limbă…

Arhiducele se bâlbâi, înroşindu-se:

— N-am nici un rus printre prieteni!

— Ia puneţi mintea la contribuţie, Karl Salvator! Numele Hans Grünewald nu-ţi spune nimic?

— Majestate. Grünwald este un om cumsecade, originar din Grinzig.

— Grinzig? Din Tambov, vrei să spui! I s-a făcut o percheziţie în lipsa lui şi i s-au găsit într-o ascunzătoare din duşumea hârtii compromiţătoare. De îndată ce a simţit că este urmărit de poliţie,

Grünewald al dumitale s-a şi topit în neant! Mă întreb cu groază ce declaraţii i-ai făcut?

Arhiducele se întrista, fiindcă un om căruia îi acordase prietenia abuzase de buna lui credinţă.

— Câte secrete de stat cunosc eu, Majestate, nu cred că ar fi de mare folos ruşilor…

Împăratul izbi cu pumnul în masă:

— Eşti inconştient sau nebun, de vreme ce nu-ţi dai seama de gravitatea faptelor tale! Faci parte din familia imperială! Afară de aceasta, eşti colonel şi proprietar al Regimentului 77 Infanterie austriac!

Arhiducele făcu un gest de indiferenţă.

— Îmi inspectez atât de rar regimentul, încât abia dacă îmi cunosc ofiţerii. Nu am stofă de militar.

— Dar stofă de cerşetor, de vagabond, de trădător, ai?

Karl Salvator se făcu vânăt la faţă:

— Trădător? Folosiţi, Majestate, un cuvânt prea greu! Recunosc: prefer să mă înconjur de muncitori. Sunt oameni cinstiţi şi spun ce au pe suflet! Este vina lor dacă printre ei s-a stercurat un agent străin? Credeţi că printre curtenii Majestăţii Voastre nu se află duşmani ai Imperiului şi ai dinastiei? Ştiu însă a-şi deghiza adevăratele sentimente!

Franz-Josef avu brusc senzaţia că se loveşte de un zid. Cum putea defini altfel îndărătnicia nepotului său? Î1 studie îndelung, spunându-şi că acesta este iremediabil pierdut.

— Aş fi curios că ştiu, Karl Salvator, ce senzaţii încearcă biata-ţi soţie când te vede atât de murdar? Mă întreb dacă nu este cazul să te internez într-un sanatoriu de boli mintale?

Pe arhiduce îl cuprinse spaima. Aruncă în jur priviri dez-nădăjduite. Rosti cu un fel de sfidare:

— Dacă m-aţî arunca în mijlocul nebunilor, m-as sinucide, Majestate!

— Acolo există şi cămăşi de forţă, Karl Salvator!

Ştiu însă că nu-şi va pune ameninţarea în practică. Nepotul său era un original, un nonconformâst, un duşman declarat al etichetei, dar n-ar fi făcut rău cu bună-ştiinţă dinastiei şi ţării sale. Franz-Josef cunoştea destul de bine oamenii, spre a-şi da seama că asta era realitatea. Trebuia totuşi să-i dea o lecţie.

— Te previn, Karl Salvator! Vei fi ţinut sub observaţie! La prima dunaitale abatere, voi lua măsurile cele mai serioase! Răbdarea

mea are margini! Îşi încleştă mâinile şi rosti cu exasperare: Ce exemplu dai fiilor tăi? Câţi ani ai?

— Treizeci şi şapte, Majestate!

— Treizeci şi şapte! suspină împăratul. Ţi-au trebuit treizeci şi şapte de ani spre a dovedi celor din jurul tău că eşti un om de nimic. În faţa mea să nu mai apari, Karl Salvator! Mă întreb dacă nu este totuşi cazul să te pun sub interdicţie! Şi acum ieşi! Îmi face rău numai când te privesc! După plecarea ta am să deschid geamul, să aerisesc încăperea! Pleacă! Pleacă mai repede!

Karl Salvator se înclină, apoi ieşi din cabinetul imperial împleticindu-se. Peste două minute, Franz-Josef îl văzu de la fereastră traversând curtea palatu-lui. Lumea îl ocolea, ca şi când ar fi fost ciumat...

Suveranul se înapoie la masa de lucru. Fruntea îi era înnourată. Sună din clopoţel. Aghiotantul de serviciu se ivi prompt.

— Ordonaţi, Majestate!

Franz-Josef lăsă să treacă un timp înainte de a răspunde.

Dscuţia penibilă purtată cu nepotul său îl răscolise.

— Fratele meu, arhiducele Ludwig Viktor n-a sosit încă?

— Majestatea Voastră a binevoit să fixeze audienţa Alteţei Sale la ora unsprezece şi un sfert. Acum este abia unsprezece fără un sfert.

Împăratul îşi scutură capul, ca şi când ar fi vrut să se elibereze de povara gândurilor. Îşi mângâie barbetele striate cu fire argintii.

— Bine! Să intre cine este la rând!

— Domnul colonel Horst von Witzstein, Majestate! Monarhul rămase în picioare lângă birou, ţinând pieptul bombat şi mâinile la spate. În ciuda căldurii caniculare, purta cu degajare firească uniforma de mareşal, bine strânsă pe corp. Nici o boabă de sudoare nu se zărea pe fruntea-i înaltă, albă şi netedă ca fildeşul.

Aghiotantul de serviciu introduse pe colonelul von Witzstein, îmbrăcat în haine civile: redingotă neagră, cravată plastron şi la butonieră – rozeta ordinului militar „Maria Thereza”. Păşea anevoie, târând un picior de lemn, care se ghicea sub stofa cu dungi a pantalonului. Pantoful, care încălţa proteza de lemn, păstra o rigiditate vizibilă. Franz-Josef răspunse cu o înclinare din cap la salutul colonelului. Nu întindea mâna decât atunci când avea de-a face cu personaje foarte înalte, ori cu ofiţeri cărora le prindea personal decoraţii pe piept, spre a le răsplăti faptele de arme.

Colonelul invalid îi vorbi emoţionat, dar pe scurt, milităreşte, căci

îşi pregătise dinainte discursul. Zugrăvi starea sa materială proastă. Pensia-i modică, obţinută după pierderea piciorului pe câmpul de luptă, nu-i ajungea pentru a-şi întreţine la universitate pe cele trei fete, toate studente merituoase: împăratul îl asculta cu bunăvoinţă, examinându-i critic haina foarte curată dar roasă la coate, la reveruri şi la tivuri.

— În ce împrejurare ai fost rănit, colonele?

— Comandam o şarjă a regimentului meu de dragoni în bătălia de la Koniggratz, Majestate. O bombă prusacă a explodat în apropierea mea, ucigându-mi calul şi retezându-mi piciorul drept de sus, de la şold.

Monarhul păli. Când i se vorbea de bătălia de la Koniggratz, una dintre cele mai cumplite şi umilitoare înfrângeri suferite de armata sa pe câmpul de luptă, i se răsucea stomacul şi i se ridica în gât un nod sufocant. Pe frunte îi apărură perle de sudoare. Koniggrătz fusese o piatră de hotar pentru Imperiul Austriac, care de atunci fusese împins în rândul puterilor de mâna a doua. Chiar dacă el, Franz-Josef, se răzvrătise împotriva acestei realităţi, era nevoit să recunoască în străfundul sufletului său tragicul şi ireversibilul adevăr.

— Colonele, pentru o invaliditate obţinută într-o bătălie ca aceea de la Koniggrătz, pensia dumitale este arhisuficientă!

O undă de roseaţă se aşternu fugitiv pe chipul ofiţerului. Voi să mai spună ceva, dar îşi dădu seama că hotărârea împăratului era irevocabilă. În mânia sa, monarhul îi atribuia o parte din vina înfrângerii. Deşi infirmitatea îi îngreuia considerabil mersul, colonelul se străduí să se retragă de-a-ndaratelea până la uşă, spre a respecta eticheta imperială. Deodată, călcâiul protezei se prinse în lâna covorului. Chipul ofiţerului se crispa dureros în clipa în care îşi fâlfâi braţele prin aer spre a-şi recâştiga echilibrul. În ciuda eforturilor lui frenetice, căzu pe spate. Cu mişcări penibile, încercă să se ridice de jos.

Franz-Josef stătea ţeapăn şi privea pe deasupra lui un punct în gol, retrăind zvârcolelile trupelor sale cuprinse în cleştele prusacilor. Aghiotantul de serviciu, atras de zgomotul căderii colonelului, îl ajută să se ridice în picioare. Confuz, invalidul salută încă o dată – din pragul uşii – apoi părăsi încăperea. După ce-l expedie, aghiotantul anunţă sosirea arhiducelui Ludwig Viktor.

— Să intre! Să intre! bolborosi împăratul.

Era livid. Buzele i se albiseră, în pleoapa stângă îi pulsa sângele,

zvâcnind zănatec. Când arhiducele îşi făcu zâmbitor apariţia, purtând cu prestanţă uniforma de general maior de infanterie, Franz-Josef tresări, ca şi când s-ar fi smuls dintr-un coşmar. El, omul ordinii manifestate în toate detaliile, al disciplinei severe, impuse în primul rând sieşi, al ascetismului profesional oglindit în însuşi modul în care-şi îndeplinea atribuţiile imperiale, al etichetei rigide pe care o respecta cel dintâi, convins că în acest chip slujeşte ideea monarhică, încerca un simţământ de dezorientare, de groază, când în faţa lui se iveau indivizi de categoria arhiducelui Karl Salvator. Prin însăşi prezenţa sa, acesta sfida legea echilibrului universal. Acelaşi lucru se putea spune şi despre colonelul von Witzstein, expresia vie a erorilor politice ale regimului.

— Louie, acum a plecat de aici Karl Salvator. Nu pot să-ţi descriu halul în care mi s-a prezentat!

Arhiducele Ludwig Viktor zâmbi cu indulgenţă:

— De nu încerci, Sire, să accepţi pe fiecare om cu scăderile şi cu calităţile lui? Dacă nepotul nostru, Karl Salvator, este un Habsburg, ca şi tine, trebuie să-îi semene în toate? Tu eşti omul datoriei! Te-ai întrecut pe tine însuţi, ajungând să te identifici cu înseşi principiile care susţin edificiul imperial! Nu-ţi fac un compliment. Este o simplă constatare!

Împăratul schiţă un gest de împotrivire:

— Nu sunt de acord cu tine, Louie! Arhiducii au prin însăşi apartenenţa lor la familia imperială obligaţii pe care trebuie să le respecte! Da, le cer, le pretind să se depăşească! Dacă nu sunt capabili, n-au decât să suporte consecinţele!

Rosti cuvintele cu un ton care nu îngăduia contrazicere. Fulgerător, reconstitui mintal scene din primii lui ani de existenţă. Fusese un copil timid, taciturn, uşor impresionabil. Dar perceptorul său particular, Johann Baptiste, conte Coronini, un strict gardian al protocolului imperial, îi oţelise caracterul argumentând că un principe de sânge regal are îndatoriri care-l pun deasupra oamenilor de rând. Lui nu-i sunt îngăduite slăbiciunile. Coronini îi insuflase o mare încredere în sine, educându-l în spiritul mândriei aristocratice, al dispreţului celui mai profund faţă de vulg şi al unei voinţe ferme de a învinge oboseala, sub orice aspect.

Franz-Josef, copilul, nutrise o mare teamă faţă de cai, pe care-i încăleca tremurând. Instructorul său militar, colonelul von Hanslab, fost profesor la înaltă Şcoală de Ofiţeri din Turcia, făcuse din elevul său – supunându-l unui program de echitaţie cu dificultăţi abil

gradate – un călăreţ de înaltă clasă. Tot von Hanslab îl familiarizase cu ştiinţele militare, determinându-l să îndrăgea-scă în aşa măsură armata şi viaţa de ostaş, încât tânărul prinţ, ajuns mai târziu împărat nu se mai despărţise de uniforma de general, pe care nu o schimba decât temporar cu costumul de vânătoare, legat de marea-i pasiune pentru isprăvile cinegetice. De la Hanslab păstrase şi deprinderea de a se scula din somn în zori şi de a depune o activitate debordantă, care se prelungea până târziu în noapte. La Schonbrunn, viitorul suveran al Austro-Ungariei fusese familiarizat cu chimia, matematica, geografia economică, filozofia, istoria, dreptul legislativ şi dreptul canonic, la care se adăugau ştiinţele politice, cursurile fiind predate de magistri pedanţi şi docţi, ce pretindeau de la elevul lor o atenţie veşnic trează, precum şi răspunsuri prompte, inteligente. Aşteptările lor nu erau întotdeauna împlinite. De la silinţă şi până la sclipirile minţii este cale lungă.

Metternich, marele Metternich, îi călăuzise paşii în secretele politicii externe, deschizându-i arhivele cancelariatului imperial. Paradoxal, dar Kübeck, fiul unui modest croitor din Iglau, avea să exercite o influenţă hotărâtoare asupra tânărului Franz-Josef, insufâându-i credinţa că supravieţuirea Austriei în acel secol de profunde frământări sociale şi politice putea fi asigurată doar printr-o concentrare a tuturor puterilor în mâna unui suveran absolut, unsul lui Dumnezeu pe pământ. Kübeck, plebeul, ajuns graţie inteligenţei, tenacităţii şi abilităţii sale ministru de Finanţe, sfetnic foarte preţuit al împăratului Franz I şi mai târziu preşedinte al Consiliului Imperial, îşi trădase clasa din care făcea parte devenind inspiratorul politicii de mână forte a lui Franz-Josef. Când Kübeck murise secerat de epidemia de holeră ce lovise în 1885 Austria, augustul său discipol învăţase bine lecţia absolutismului, pe care avea să o aplice cu perseverenţă în decursul întregii sale domnii. Intoleranţa şi-o însuşise Franz-Josef de la un prefect de poliţie al Vienei, Weiss von Star-kenfels, care-şi martiriza victimele şi califica drept suspect portul părului lung şi al pălăriilor cu boruri mari. Dar persoana care contribuise în cel mai înalt grad la înrădăcinarea mentalităţii potrivit căreia monarhul este întruchiparea Dumnezeirii pe pământ fusese propria sa mamă, energica şi neobosita arhiducesă Sophia. Aceasta răscolise mările şi năruise munţii spre a-şi înscăuna feciorul pe tronul Austriei imperiale.

Napoleon afirmase odată că în lume existau numai două puteri: spiritul şi sabia, dar că în cele din urmă spiritul învinge întotdeauna

sabia. Franz-Josef se străduia să demonstreze contrariul. În concepţia lui, forţa era superioară inteli-genţei. Un suveran care acceptă compromisuri îşi taie singur craca de sub picioare. Intransigenţa, intoleranţa, rigorismul, autoritarismul sunt armele lui infaibile.

Franz-Josef fusese un elev zelos, ce-şi însuşise învăţăturile dascălilor. Încălcarea principiilor care constituiau osatura comportării sale în viaţă echivala pentru el cu o insultă adusă raţiunii, cu o profanare a legilor firii. Văzut prin această prismă, Karl Salvator apărea în postura unui individ periculos, ce trebuia eliminat din mijlocul lumii civilizate, un paria care merita numai dispreţ şi ură. De aceea Franz-Josef se zburlii când arhiducele Ludwig Viktor luă apărarea „vagabondului";

— Karl Salvator este un original inofensiv, Sire.

— Original? Anormal vrei să spui, Louie! Iar dacă ar fi singurul anormal din familia noastră, poate că i-aş mai trece cu vederea incartadele. Dar când exemplarele de calibrul lui tind să le depăşească pe cele normale, încep să mă alarmez. Unchiul nostru, arhiducele Heinrich, s-a însurat cu o actriţă, ca şi când printre toate prinţesele din Europa n-ar fi întâlnit o fiinţă pe gustul lui. Vărul nostru Ludwig Salvator trăieşte în insula Majorca, printre marinari de cea mai joasă speţă, Karl Ludwig vădeşte instincte sadice.

— Exagerezi, Sire! Iartă-mă că mi-am îngăduit acest termen!

— Dragă Louise, ştiu despre el lucruri pe care tu le ignori sau pretinzi că le ignori. Aseară ani aflat ultima năzdrăvenie a unui alt membru al familiei noastre. Vărul nostru Josef are înclinaţii spre operaţiile financiare. Mi se pare destul de ciudat ca un Habsburg să tindă a face concurenţă bancherilor. Dar ca să deschidă un tripou, asta este ceva care mă depăşeşte!

Arhiducele făcu ochii mari:

— Josef a deschis un tripou? Nu-mi vine să cred!

— Nici mie nu mi-a venit să cred. Dar a trebuit să mă înclin în faţa adevărului. Rapoartele Poliţiei secrete sunt formale... Va trebui să iau măsuri severe, Louie! Voi face ordine în sânul familiei! Până acum am fost îngăduitor! Mult prea îngăduitor!... Dar să schimbăm subiectul! Mi-am făcut destul sânge rău! Dealtfel, nu te-am chemat ca să-ţi vorbesc despre originalităţile unor Habsburgi alunecaţi pe panta degenerescentei. Sunt subiecte mai grave la ordinea zilei. Un război între noi şi ruşi este iminent. Dacă în viitoarele zile nu vom ajunge la o înţelegere care să ducă la un modus vivendi acceptabil,

toamna lui 1876 ne va găsi în plină campanie militară. Suveranul oftă iarăşi: Ştiu, ai să-mi obiectezi că armatele noastre nu sunt pregătite pentru un război care probabil se va extinde, cuprinzând şi restul Europei. Ai să-mi aminteşti recentele eşecuri de pe câmpurile de bătălie. Am pierdut războiul cu Franţa! Am pierdut şi campania purtată împotriva Prusiei! Tocmai de aceea trebuie să nu precupeţim nici un efort spre a reface prestigiul militar şi politic al imperiului. Am crezut ferm în competenţa generalilor noştri. Dar m-am înşelat. Benedek, ultimul dintre aceşti idoli de lut şi-a dezminţit tragic reputaţia pierzând bătălia de la Koniggratz, pe care Prusia o denumeşte victoria de la Sadowa! Franz-Josef zâmbi amar. Mi se impută că l-aş fi transferat pe Benedek de la comanda trupelor din Italia cu care era perfect familiarizat, la conducerea armatei din nord, unde a trebuit să se bată cu prusacii, pe un teren necunoscut şi în condiţiuni cu totul străine lui. Mi s-a mai reproşat că l-am trecut pe unchiul nostru, arhiducele Albrecht, în locul lui Benedek, spre a-i da posibilitatea să câştige bătălia de la Custozza. Cu alte cuvinte, l-aş fi ajutat pe Albrecht, un Habsburg, să fure fructele muncii lui Benedek.

Franz-Josef îşi încleşta mâinile, exteriorizând involuntar simţămintele contrare care se ciocneau în adâncul conştiinţei lui.

— Nu vreau, Louie, să fiu acuzat că am durat prin zaruri măsluite gloria unchiului nostru! De asta te-am şi chemat. Intenţionezi să-l trec pe Albrecht în rezerva Marelui Stat-Major, acordându-i o înaltă comandă onorifică. Tu ai să-i iei locul!

Arhiducele făcu un gest de surprindere:

— Sunt foarte măgulit de încrederea ta, dar nu ştiu dacă am să corespund. Nu am comandat niciodată mari unităţi…

— Excesul de modestie strică, Louie! Îţi cunosc pregătirea militară. Tu nu eşti un ofiţer de salon. Spre deosebire de alţi Habsburgi, care ne fac de râs familia, tu reprezinţi o certă valoare. Ai împlinit 36 de ani. Nu se mai poate spune că eşti un blanc bec.

— Mulţumesc! Sunt însă anumite cercuri care nu mă agreează. Şi pe care, sincer să fiu, nici eu nu le agreez…

— La cine te referi, Louie? La anturajul unguresc al împărătesei?

— Sire, e mai mult decât o simplă antipatie personală. Sunt convins că dualismul este dăunător imperiului. Poziţia privilegiată acordată ungurilor a nemulţumit profund celelalte naţionalităţi…

Împăratul se îmbufna:

— Îmi repeţi argumentele fiului meu…

— Ostilitatea lui Rudolf faţă de pretenţiile ungurilor megalomani îmi par deplin justificate.

Franz-Josef făcu un gest de oboseală:

— Nici eu nu le accept în totul pretenţiile. Ştii însă prea bine că nu am avut de ales.

— Da, ştiu! Pentru că nu am fost mai agresivi, ne-am înclinat în faţa exigenţelor lor, sacrificând interesele celorlalte naţionalităţi, care ni s-au arătat credincioase. Magnaţii de la Budapesta au ajuns să socotească Austria o anexă a Ungariei. Andrassy, un ungur, este cancelarul Imperiului…

Franz-Josef se enervă:

— Andrassy e mai bun decât ceilalţi candidaţi la funcţia de cancelar… Louie, aştept răspunsul tău! Primeşti comanda supremă a armatei?

Arhiducele zimbi, ascunzându-şi tulburarea, şovăielile, apoi se înclină:

— Pot să te refuz, Sire?

— La sfârşitul acestei săptămâni plec la Reichstadt, unde am să mă întâlnesc cu Ţarul Aleksandr. Discuţiile purtate până acum pe plan diplomatic par să fi netezit unele asperităţi… În privinţa aceasta, Andrassy mi-a fost de mare folos. Rămâne de văzut dacă eu şi Ţarul vom consolida o înţelegere menită să înlăture războiul între imperiile, noastre…

— Crezi în instaurarea unei păci de lungă durată, Sire?

— Nu! Nu cred! Balcanii vor fi întotdeauna un măr al discordiei între noi şi ruşi! Dar asta nu înseamnă că nu trebuie să căutăm a amâna o confruntare militară, care pentru moment nu ne convine! Timpul lucrează în favoarea noastră, Louie! Vom edifica împreună o armată puternică, numeroasă, care să asigure ordinea imperială înlăuntrul hotarelor şi sporirea prestigiului nostru în afara lor. Da, da! Prestigiul este o piatră unghiulară în relaţiile cu alte state! Apărarea prestigiului meu şi al Austriei a constituit una din preocupările mele de căpetenie! Pentru consolidarea acestui prestigiu să lupţi şi tu, Louie! Asta aştept de la tine!

* * *

Gâzele îmbătate de soare zburau încrucişându-se zglobiu prin aerul impregnat de parfumul finului proaspăt cosit. Păsări cu pene viu colorate săgetau văzduhul de un albastru limpede ca şi cristalul de Boemia. Copacii uriaşi îşi desenau umbrele răcoroase peste

pajiştile de un verde intens.

Pe un drum şerpuitor, strecurat printre dealuri domoale, înainta în trapul întins al celor patru cai o trăsură „a la Daumont” escortată de un detaşament călare. Pe bancheta, din fund, contele Gyula Andrassy, cancelar al Imperiului Austro-Ungar şi prinţul Aleksandr Mihailovici Gorceakov, cancelar al Rusiei imperiale, se priveau zâmbindu-şi cu o prietenie prea insistent zugrăvită pe chipurile lor ca să fie sinceră. Deşi trecea pentru întâia dată prin aceste locuri minunate, prinţul Gorceakov era absent la peisajele idilice, atenţia fiindu-i concentrată asupra interlocutorului său.

În curând aveau să sosească la Reichstadt, măreţul castel imperial al Habsburgilor, unde erau aşteptaţi de împăratul Franz-Josef şi de oaspetele său, ţarul Aleksandr, spre a deschide discuţiile care aveau să determine pacea sau războiul între cele două imperii.

Lumina puternică a soarelui de vară scotea în evidenţă zbârciturile adânci de pe chipul cancelarului rus. Dacă ochii nu i-ar fi scânteiat plini de vioiciune, s-ar fi putut crede că ministrul Afacerilor Străine al Austrei însoţea o mumie costumată pentru o ceremonie funebră. La cei cincizeci de ani ai săi, Andrassy părea să se bucure de o tinereţe debordantă în comparaţie cu oaspetele său.

Din dosul surâsurilor – măşti aşternute pe chipurile lor spre a le ascunde gândurile – cei doi cancelari se studiau, se pândeau, apreciindu-şi şansele de reuşită în duelul diplomatic care avea să urmeze.

Prinţul Gorceakov se gândi să rupă tăcerea aceea zâmbitoare. Puse pe genunchi o mapă de piele ţinută până atunci cu grijă sub braţ şi o deschise:

— Înainte de a ne înfăţişa Majestăţilor-Lor, aş dori, conte, să vă spun câteva cuvinte despre raportul pe care l-am întocmit în vederea conferinţei de azi.

Andrassy îşi puse cu delicateţe mâna sa îngrijită peste mâna zbârcită şi uscată a colegului rus:

— Principe, înainte de a vă da osteneala să-mi vorbiţi despre conţinutul raportului Excelenţei Voastre, aş dori să vă pun o întrebare, care ar lămuri, cred eu, complet situaţia. Aveţi de gând să ocupaţi Constantinopolele?

Gorceakov clipi des. Nu era deprins cu întrebări atât de directe, de brutale. Colegul său uitase oare uzanţele diplomatice? Un negociator adevărat se învârteşte în jurul chestiunii care-l interesează ca o pisică în jurul unui castronaş cu smântână. Se

grăbi totuşi să răspundă, fiindcă înţelese cursa întinsă de către interlocutor.

— Nici nu ne-a trecut prin cap să-l ocupăm vreodată, conte!

Andrassy se lumină la faţă:

— Slavă Domnului, Principe! Altfel, un război între ţările noastre ar fi devenit inevitabil!

Gorceakov nu minţise. Ţarul Aleksandr se împotrivise stăruitor slavofililor care preconizau executarea integrală a recomandărilor cuprinse în mult discutatul testament autentic sau apocrif al lui Petru cel Mare, printre care ar fi figurat la loc de cinste transformarea Constantinopolului într-o citadelă rusă. Spre deosebire de generalul Ignatiev, un înflăcărat partizan al cuceririi capitalei Turciei, baronul Jomini, înalt funcţionar în Ministerul de Externe, se pronunţate în favoarea tezei adverse: „Sunt întru totul convins de neputinţa noastră de a rezolva în întregimea ei o sarcină atât de uriaşă, pe care o socotesc mai primejdioasă decât o gură de prăpastie deschisă în faţa paşilor noştri. Dacă vom stărui să înaintăm pe acest drum, hăul ne va înghiţi pe toţi, sângele rusesc se va revărsa în valuri, puterea rusească se va istovi, şi toate acestea se vor întâmpla fără nici un folos real pentru ţara noastră”.

Pe Gorceakov îl impresionaseră argumentele colaboratorului său, deşi nu era în totul convins de valoarea lor. Pentru moment, însă, avea nevoie de cooperarea Austriei, nu de duşmănia ei.

— Cred că neînţelegerile dintre noi ar dispărea, spuse Andrassy, dacă ar interveni un aranjament teritorial convenabil atât împăratului meu, cât şi Ţarului dumneavoastră. Contele Mülinen, reprezentantul nostru la Haga m-a informat asupra intenţiei Excelenţei Voastre de a face ca teritoriile pierdute de Rusia în urma încheierii tratatului din 1856, să-i fie înapoiate în întregime. Cu alte cuvinte, doriţi la momentul oportun teritoriile dintre Nistru şi Prut?

— Desigur! replică prinţul.

— Ştiu. Le-aţi dobândit prin Tratatul de la Bucureşti, din 1812. Cred că în această privinţă putem cădea la un acord convenabil, dacă bineînţeles ni s-ar acorda compensaţii la graniţele noastre dinspre sud…

Lui Gorceakov nu-i plăcuse chipul în care cancelarul austriac dezgropase de sub lespedea trecutului tratatul din 1812. Dar se prefăcu a nu fi observat aluzia.

— Cu alte cuvinte, conte, doriţi la momentul oportun teritorii din trupul Bosniei? replică folosind întorsătura de frază a

interlocutorului său. Înclin să cred că în această abordare am putea găsi un aranjament satisfăcător…

Andrassy înclină din cap:.

— Aş fi fericit să ajungem la un acord…

La capătul drumului apăruse silueta magnifică a castelului Reichstadt. Gorceakov nu-şi putut stăpâni o exclamare de admiraţie.

— Splendid edificiu! Dacă nu mă înşel, titlul de duce de Reichstadt, acordat unicului fiu legitim al lui Napoleon I, se trage de la acest castel?

— Exact, replică rece Andrassy. Numai că tânărul duce nu şi-a vizitat niciodată apanajul…

Andrassy n-ar fi putut să spună dacă prinţul Gorceakov se referise la urmaşul lui Napoleon spre a-i reproşa temniţa aurită rezervată tânărului duce, sau pentru a-i aminti alianţa ruso-austriacă îndreptată împotriva imperialului stăpân al Franţei.

Sub cupola uriaşei săli de onoare din castelul Reichstadt, stăteau în jurul unei mese rotunde împăratul Franz-Josef şi ţarul Aleksandr, cancelarii Andrassy şi Gorceakov, generali şi diplomaţi în uniforme încărcate cu broderii de fir şi împodobiţi cu decoraţii bătute în diamante. Participanţii la conferinţă nu erau incomodaţi de căldură, deşi purtau veşminte de ceremonie, fiindcă în sală domnea o răcoare plăcută.

Franz-Josef şi Aleksandr urmăriseră cu atenţie discuţiile preliminare ale diplomaţilor, dar treptat începuseră să se plictisească. Deprinşi cu formulele militare laconice şi limpezi, se simţeau oarecum străini în atmosfera aceasta vătuită, în care tonul nu se ridica niciodată, oricât de aprige şi de contradictorii ar fi fost discuţiile. Dezbaterile durau de aproape trei ore. Diplomaţii invocau în sprijinul tezelor susţinute de ei dreptul ginţilor, tratate, cutume şi tot felul de argumente de o tehnicitate fastidioasă, cu atât mai obscure pentru cei doi suverani.

Franz-Josef începuse să-şi piardă răbdarea. I se reproşa că nu se ridicase niciodată mai sus de mentalitatea unui sergent major şi de meticulozitatea unui şef de birou, deprins să buchisească ore întregi asupra unor hârţoage prăfuite. Franz-Josef respingea aceste aserţiuni. Nu se ocupa oare personal de toate chestiunile supuse lui, începând cu gravele probleme de stat şi terminând cu cele mai mărunte doleanţe ale supuşilor? Dacă el şi ţarul ar fi discutat personal tezele dezbătute de cancelari, ar fi ajuns mai repede la o

înţelegere. Dar ar fi riscat să provoace o ruptură iremediabilă, căci temperamentele lor erau obişnuite a nu suporta contrazicerile. Diplomaţii se războiau cu mănuşi de catifea, discutând ore întregi în jurul unei fraze ori chiar al unei virgule susceptibile să dea un înţeles ambiguu unor prevederi cuprinse în proiectele tratatelor.

Încercă să se concentreze asupra expunerii lui Andrassy care luase tocmai cuvântul:

— Mă bucur că am ajuns la un acord în ceea ce priveşte ipoteza unei victorii a turcilor asupra sârbilor şi a celorlalte popoare creştine răsculate. Serbia şi Muntenegrul vor fi menţinute în actualele lor fruntarii. Serbia va rămâne în continuare vasala Turciei. Muntenegrului îi vom recunoaşte independenţa, chiar împotriva voinţei Sublimei Porţi.

— Este îndoielnic totuşi că, în cazul unei victorii otomane, turcii vor accepta eliberarea Muntenegrului de sub jugul lor, spuse Gorceakov.

— Vom găsi mijloace spre a-i sili! replică Andrassy. Dealtfel, Austro-Ungaria va lua imediat măsuri de închidere a porturilor dalmaţiene Klek şi Cattaro pentru orice transport de arme destinat părţilor în luptă. Vom crea o nouă variantă a celebrei fraze: „Faute de combattants, la lutle cessa”.

— Spiritual! exclamă Gorceakov. „Faute de munitions...”

— Exact! râse Andrassy. Redeveni serios: În privinţa celorlalţi răsculaţi, vom face sforţări comune spre a obţine garantarea libertăţilor şi reformelor cerute Sublimei Porţi şi făgăduite dealtfel de Sultan însuşi,

— Cu alte cuvinte, nu vor interveni schimbări teritoriale nici de o parte, nici de alta, conveni Gorceakov. Rămâne să discutăm ipoteza unei înfrângeri a turcilor!

— Aici, chestiunea se complică, zise cancelarul Andrassy. Din discuţiile purtate până acum a reieşit clar că Austro-Ungaria respinge ideea creării unui mare stat slav în Balcani, convenabil însă dumneavoastră. Pe de altă parte, Rusia se opune categoric măririi şi consolidării Regatului Grec, ceea ce ne-ar conveni însă nouă. Oricare dintre aceste două state ar putea pretinde mai târziu stăpânirea Constantinopolului. De data aceasta îmi însuşesc concluziile formulate de lordul Derby într-o convorbire cu ambasadorul vostru Şuvalov: „Nici o mare putere nu este dornică să-l vadă în stăpânirea alteia; nici un stat mic n-are puterea să-l păstreze; o ocupare internaţională este un expedient îndoielnic şi

primejdios”.

— Derby doreşte permanentizarea prezenţei turcilor în Europa! declară cu obidă Gorceakov.

— Permanentizarea? zâmbi ironic Andrassy. Vă înşelaţi. Doreşte prezenţa turcilor atâta vreme cât interesele Angliei o vor cere.

— Un Regat Grec puternic aservit Marii Britanii, ar sluji de minune interesele Londrei, zise prinţul rus.

— Da şi nu! zâmbi fin şeful diplomaţiei austro-ungare. Anglia a pus de mult ochii pe Cipru şi pe Creta. Credeţi că acest lucru le-ar fi pe plac grecilor?

Gorceakov îşi duse la nas batista de dantelă şi-i aspiră parfumul.

— Este inutil să încercaţi a-mi demonstra necesitatea existenţei unei Grecii puternice. Asupra acestei chestiuni am ajuns la un acord. Sau doriţi să o repuneţi pe tapet?

Cancelarul Austriei ridică mâinile cu palmele în sus într-un gest concesiv.

— Ne-am întrunit aici ca să realizăm o înţelegere. Dacă Serbia va învinge Turcia, nu putem admite să păstreze în stăpânirea ei teritoriile cuprinse între Dalmaţia, Croaţia şi Slavonia, căci ar primejdui posesiunile noastre dalmatice. Am admite cel mult să i se recunoască anexarea unor teritorii pe cursul Drinei şi spre Novi Bazar. Muntenegrul ar primi o parte din Herţego-vina. Restul teritoriilor din Bosnia şi Herţegovina ar reveni Austriei.

Gorceakov făcu un gest de împotrivire.

— Herţegovina nu poate fi încorporată Austriei. Am convenit să anexaţi Bosnia…

— De ce nu vreţi să ne acordaţi compensaţii juste pentru rotunjirile teritoriale pe care le-am admis imperiului dumneavoastră? rosti cu părere de rău Andrassy. Am căzut de acord să vă reluaţi frontierele dinaintea tratatului din 1856, precum şi teritorii din trupul Turciei asiatice, echivalente cu teritoriile pe care le-ar anexa Austro-Ungaria în Balcani. Am accepta să ocupaţi în plus regiunea şi portul Batum din Armenia, pretinse de dumneavoastră încă de la primele noastre discuţii.

— În linii mari, am fi dispuşi să cădem la învoială! găsi cu cale să declare prinţul rus. Este însă un punct asupra căruia păstrăm o poziţie fermă. Nici unul din teritoriile din Balcani atribuite Austro-Ungariei să nu fie cedate Regatului Ungar, care manifestă o mare duşmănie faţă de slavi!

Lui Andrassy nu-i plăcu intransigenţa bruscă a lui Gorceakov. Era

ungur şi îl indispunea o critică adusă compatrioţilor săi. Socoti totuşi necesar să se arate conciliant:

— Vom contopi aceste teritorii cu Croaţia şi Slavonia. Nu le vom acorda Coroanei Sfântului Ştefan. Este o făgăduială fermă!

Cei doi cancelari se priviră zâmbind cu o prietenie care ascundea abil adevăratele lor simţăminte.

„În sfârsit, am reuşit să împiedicăm formarea unui puternic stat slav, aservit vouă, în Balcani!" reflectă Andrassy.

„V-am aruncat halci din Bosnia şi Herţegovina, ca să vă cumpărăm neutralitatea!" cugetă Gorceakov. „Noi ne vom bate cu turcii şi pentru asta vom vărsa sânge rusesc. Voi vă veţi rotunji imperiul numai fiindcă veţi sta deoparte, cu arma la picior! Mă întreb dacă din toată afacerea asta nu vă veţi alege voi cu profitul cel mai mare?"

Pentru stabilirea unor amănunte tehnice, rămase ca discuţiile să fie continuate în ziua următoare, la nivel de consilieri. Prima zi a negocierilor – neaşteptat de fructuoase – avea să fie încoronată de un banchet la care trebuiau să participe pe lângă cei doi împăraţi, cancelarii respectivi, consilierii lor, ambasadorul rus acreditat la Viena şi ambasadorul Austro-Ungriei la Sf. Petersburg.

Înainte de a se aşeza la masă, Franz-Josef destăinui contelui Andrassy intenţia sa de a-l numi pe arhiducele Ludwig Viktor comandant suprem al armatei, în locul arhiducelui Albrecht.

— Rezervă arhiducelui Albrecht un mare rol diplomatic, adăugă împăratul. Succesul înregistrat aici, la Reichstadt, este în largă măsură datorat lui. Parte din discuţiile preliminare cu ruşii au fost angajate de el.

Andrassy salută cu entuziasm iniţiativa suveranului.

— Arhiducele Ludwig Viktor este un soldat înnăscut şi un strateg desăvârşit. Majestate. Preluând comanda supremă, va insufla armatei un spirit nou, regenerator. Presupun că va primeni şi înaltele comandamente...

— Am de gând să-i dau mână liberă. Andrassy. Sunt convins că fratele meu, arhiducele, va obţine cele mai frumoase rezultate. Cert este că armata noastră are nevoie de o reîntinerire. El o va realiza!

Banchetul din seara aceea nu-i mai tihni lui Andrassy. Viitoarea promo-vare a arhiducelui Ludwig Viktor eclipsa toate bucuriile lui de până atunci. Omul acesta era un maghiarofob convins. Îndată ce va prelua comanda supremă, se va strădui să anuleze concesiunile făcute de Habsburgi ungurilor pe tărâm militar şi poate chiar politic.

O constituţie nu este niciodată imobilă. Desigur, ungurii se vor împotrivi. Se vor naşte complicaţii, tulburări, poate chiar o ruptură între Austria şi Ungaria.. Dualitatea austro-ungară era astăzi o necesitate. Regatul Sfântului Ştefan nu se consolidase îndeajuns spre a face singur faţă presiunilor dinăuntru şi din afară. Avea prea mulţi duşmani. Şi românii, şi slavii îi doreau pieirea. Pretenţia maghiarilor de a-şi păstra supremaţia asupra popoarelor dinlăuntrul regatului lor trezise duşmănii ireconciliabile. El, Andrassy, nu era întotdeauna de acord cu poziţia dură a colegilor săi magnaţi, dar nu se putea împotrivi curentului.

Un singur lucru era indiscutabil: arhiducele Ludwig Viktor nu trebuia să devină comandantul armatei. Pentru a împiedica această numire, orice mijloace erau permise!...

În ziua întâlnirii dintre Franz-Josef şi Aleksandr II la Reichstadt, comisarul Helmuth Müller împlinise doi ani de când i se încredinţase paza personală a cancelarului Andrassy. Atentatele nihilistilor se înmulţiseră atât de mult, încât luarea unor măsuri de securitate pentru apărarea vieţii înaltelor personaje ale epocii devenise imperios necesară. În primele săptămâni după transferarea sa pe lângă persoana şefului diplomaţiei austro-ungare, Müller se socotise cel mai nenorocit dintre oameni. Avusese senzaţia de a fi fost scoborât la nivelul unui valet. Trebuia să se afle zi şi noapte în preajma cancelarului, să vegheze asupra persoanelor care-l vizitau, asupra mâncărurilor ce i se serveau, asupra mijloacelor de locomoţie utilizate de el. Îl însoţea în toate deplasările, scurte sau lungi, cerceta dinainte hanurile unde ministrul urma să poposească, veghea asupra acestuia asemenea unui înger păzitor, lipsit de aripi şi de o sabie de foc, dar înzestrat în schimb cu două pistoale permanent încărcate, pe care le purta asupra lui spre a le utiliza prompt, dacă nevoia ar fi cerut-o.

Müller considera această sarcină drept o corvoadă de care abia aştepta să scape. Nu-şi mai vedea familia – alcătuită din nevastă, soacră şi doi copii – decât o dată sau de două ori pe lună, când i se acorda o permisie zgârcită. N-ar fi resimţit atât de acut izolarea sa, dacă n-ar fi fost un gurmand îndrăgostit de bunătăţile pe care Hana, soţia lui, i le prepara cu artă. Talentele-i de gospodină îl determinaseră pe Müller să-i ierte celelalte păcate. Hana era cicălitoare, geloasă şi zgârcită. Dacă observa că Helmuth al ei arunca priviri interesate asupra vreunei femei îi făcea scene violente. Pentru orice fleac îi ţinea predici interminabile. Fiindcă era

o burgheză cumpătată, încredinţată de binefacerile economiilor, abia dacă acorda soţului ei modice sume lunare – smulse din bugetul familial pentru micile lui cheltuieli, reduse în ultimă instanţă la câte o ţigară de foi pe zi şi la câte un schnaps o dată pe săptămână. Victimă a aceleiaşi economii stricte, Muller îşi purta hainele până ce se toceau în coate şi la manşete. Dar când Hana îi servea la masă peşte umplut, raţă pe varză ori clătite flambate, comisarul uita de toate supărările.

Nici Hanei nu-i plăcuse noul serviciu al soţului ei, căci avusese încă de atunci premoniţiunea unor complicaţii care vor surveni de îndată ce Helmuth va scăpa de sub vraja bucatelor gătite de ea. Temerile ei se împliniră. Treptat, Müller ajunse să aprecieze pozitiv sarcina de paznic al vieţii cancelarului, căci aceasta implica o serie de avantaje deloc neglijabile. Contele Andrassy era un fin gourmet. Din rafinatele preparate care i se serveau, cancelarul avea grijă să trimită porţii respectabile şi comisarului. Müller avusese astfel prilejul să constate că bucătarii profesionişti nu erau mai prejos de soţia sa. Eliberat din sclavia ei culinară, ajunsese la concluzia că viaţa-i de becher prezenta şi alte foloase. Andrassy avea delicateţea de a face să-i parvină gratificaţii grase. Graţie lor, Müller putea să bea câte un schnaps zilnic, precum şi să-şi cumpere ţigări de foi scumpe fără a se gândi la cheltuieli. Devenise un sibarit, căci Andrassy îi trimitea sticle cu vin dn propriile lui pivniţe. Müller nu se mai putea lipsi de sorturile cele mai alese: Tokay, Lacrima Cristi, Porto, Madera, Xeres. Nu mai purta haine roase. Când îşi admira în oglindă costumele confecţionate din stofe englezeşti, nu se mai recunoştea. Eleganţa vestimentară combinată cu virilitatea-i vizibil relevată de mustaţa cu adaosuri şi moaţe mândre, precum şi de părul purtat cu un fel de buclă pe creştet, asemenea unei creste de cocoş, îi asigura succese feminine facile. Cameristele tinere şi decorative din serviciul contelui Andrassy îi cădeau pe rând în braţe, flatate fiindcă atrăgeau atenţia unui bărbat atât de falnic.

În cei doi ani de serviciu pe lângă persoana cancelarului austro-ungar, Müller nu avusese niciodată ocazia să-şi valorifice talentele de poliţist. Nici un anarhist nu fusese atras de personalitatea şefului diplomaţiei imperiale austriece. Funcţia lui Müller devenise o sinecură bine plătită, cu avantaje multiple care lăsase, în umbra, încetul cu încetul, viaţa familială de altădată.

Müller, atât de slab, de pricăjit la intrarea sa în acest serviciu binecuvântat, se rotunjise pe parcurs, se sumeţise, ochiul câştigase

în strălucire, mersul i se înviorase, gestul căpătase amplori potrivite unui actor de mâna a doua, dornic să-şi epateze publicul provincial.

După un asemenea tratament prelungit, Helmuth Müller devenise un personaj devotat cancelarului. Dacă acesta i-ar fi cerut-o, n-ar fi ezitat să se arunce în foc.

Îndată după înapoierea sa la Viena, Andrassy îl chemă pe comisar în cabinetul său de lucru şi, după ce îl pofti să închidă bine uşa. Îi făcu semn să se apropie.

— Am nevoie de serviciile dumitale, Herr Müller, îi spuse cu seriozitate. Este vorba de o chestiune importantă. Nu ştiu dacă dumneata ai putea..

Zelos, Müller îşi duse mâna la piept:

— Excelenţă, ordonaţi! Sunt sluga Excelenţei Voastre!

Cancelarul clătină din cap:

— Herr Müller, serviciul pe care ţi-l cer este oarecum delicat...

— Pentru Excelenţa Voastră sunt gata să fac orice!

Andrassy lăsă să se scurgă puţin timp, spre a îngădui comisarului să-şi fortifice curajul şi bunele intenţii. Adăugă, lovind simultan cu degetele în tăblia mesei de lucru:

— Aş putea oare obţine prin intermediul dumitale, Herr Müller, câteva date asupra Alteţei Sale arhiducele Ludwig Viktor?

Comisarul clipi des. Nu înţelegea bine ce dorea cancelarul.

— Date asupra Alteţei Sale? Desigur! Am să fac investigaţii...

— Oh, nu e cazul să te oboseşti, Herr Müller. Serviciul secret cuprinde fişe ale tuturor personajelor înalte. Ai lucrat la cazierul Serviciului secret, nu-i aşa?

Poliţistul simţi un fior în inimă.

— Cazierul cu dosarele membrilor familiei imperiale este strict secret, Excelenţă! Numai Majestatea Sa este îndreptăţită să le ceară!

Expresia amabilă de pe chipul cancelarului se înăspri.

— Eh, dacă nu poţi, nu poţi! Eşti liber, Herr Müller! Comisarul înţelese într-o clipă că refuzul său risca să aibă consecinţe grave. Cancelarul va lăsa să se scurgă un timp convenabil, apoi va cere înlocuirea lui cu un poliţist mai flexibil...

— Excelenţă, veţi avea fişa Alteţei Sale!

Privirea ministrului Afacerilor Străine se lumină iarăşi.

— Prea bine, Herr Müller! Eram sigur că n-ai să mă refuzi!

Poliţistul pocni călcâiele milităreste, apoi părăsi încăperea.

În aceeaşi zi, Müller făcu o vizită la Serviciul secret. Şeful

cazierului era un prieten al său. Îi ceru în numele cancelarului Andrassy informaţii asupra ambasadorului german, locotenentul general von Schweinitz. Dorinţa şefului diplomaţiei austro-ungare de a obţine date asupra unui agent diplomatic străin putea fi legal îndeplinită. Şeful cazierului plecă în căutarea dosarului respectiv, plasat într-unul din nenumăratele rafturi orânduite paralel într-o imensă încăpere, lăsându-l pe Müller singur. Acesta nu-şi pierdu vremea. Se îndreptă grăbit spre dosarele membrilor familiei imperiale. Le cunoştea loeul, aşa că nu-i fu greu să dea peste coperta violetă de carton care întemniţa piesele referitoare la viaţa publică şi privată a arhiducelui Ludwig Viktor. Desfăcu dosarul, scoase una din copiile fişei index, o vârî în buzunar, apoi puse lucrurile la loc în raft. Operaţia durase mai puţin de treizeci de secunde.

Când şeful cazierului se înfăţişă cu dosarul ambasadorului von Schweinitz, Müller copie câteva date – de formă – iar după ce mulţumi colegului şi-i ceru scuze pentru deranj, se retrase satisfăcut.

În aceeaşi zi, cancelarul intră în posesia documentului. Müller primi pentru osteneala sa o gratificaţie şi un cos cu sticle de Tokay.

— Poţi să fii liniştit, îl asigurase Andrassy înainte de a-i permite să se retragă. Nimeni n-are să ştie că dumneata mi-ai furnizat fişa Alteţei Sale! Voi avea grijă ca la primele înaintări să fii promovat după merit! Îmi plac oamenii pricepuţi să se descurce!

Comisarul părăsise fericit cabinetul cancelarului. Andrassy avea reputaţia unui om ce-şi răsplătea regeşte colaboratorii. Nu-i rămânea lui Müller decât să aştepte îndeplinirea promisiunilor..

În noaptea aceea Andrassy analiză punct cu punct indexul, foarte bogat dealtfel, al notelor informative cuprinse în dosarul arhiducelui Ludwig. Pasiunile acestuia pentru jocul de cărţi, pentru caii de curse, pentru construcţiile somptuarii, pentru echipajele de mare lux, deşi implicau cheltuieli enorme, nu erau de natură să torpileze încrederea pe care i-o arăta fratele său, împăratul. Arhiducele era amator de vinuri bune, dar nu abuza de alcooluri. Întreţinea relaţii mai mult sau mai puţin constante cu câteva balerine foarte tinere, pe care le acoperea cu daruri scumpe. Nu avea o viaţă de familie, căci nu găsise cu cale să se însoare, deşi candidatele cu sânge albastru nu i-ar fi lipsit. Relaţiile lui personale cu unii indivizi din societatea interlopă îşi găseau, în parte, explicaţia. Lumea turfului şi a tripourilor nu este alcătuită din sfinţi.

Trebuia totuşi să aibă şi arhiducele un călcâi al lui Achile. Vizitele lui dese în Italia păreau să fie în legătură cu preferinţele-i mărturisite pentru arheologie. Escapadele lui pe insula Capri ridicau însă un semn de întrebare. Zăbovea acolo câte o săptămână, două, în compania unor localnici tineri care – în mod ciudat – nu erau văzuţi niciodată cu femei…

Andrassy încercă un simţământ de bucurie intensă, asemenea savanţilor care, după eforturi îndelungate şi aparent sterile, descoperă deodată elemente necunoscute, capabile să revoluţioneze ştiinţa. Îşi concentra atenţia asupra legăturilor arhiducelui în insula Capri. Chiar dacă notele informative existente nu făceau precizări – deplasările italiene ale arhiducelui erau de o discreţie exemplară – se putea totuşi deduce că prieteniile lui avea o coloratură şocantă. Cu puţină imaginaţie, era posibil a se inventa situaţii în stare să-l plaseze pe Ludwig Viktor într-o poziţie dacă nu compromiţătoare, cel puţin delicată.

Vărul acestuia, arhiducele Ludwig Salvator, mare amator de călătorii pe mare şi colecţionar de yachturi, trăia mai tot timpul anului în insula Majorca, recrutându-şi prietenii dintre marinarii cu moravuri dubioase. Atât de înverşunat era împăratul împotriva relaţiilor contra naturii, imputate – pe drept sau poate pe nedrept – lui Ludwig Salvator, încât îl expulzase de la Curte. Izgonirea aceasta avusese un caracter oarecum formal. Ludwig Salvator nu mai călcase prin Viena de foarte mulţi ani.

Dacă s-ar pune şi pe fruntea arhiducelui Ludwig Viktor aceeaşi pecete, compromiterea lui ar deveni sigură. O scrisoare semnată cu un nume fictiv, în care ar fi denunţate moravurile depravate ale fratelui său, l-ar zgudui pe Franz-Josef. Ar ordona o anchetă severă, chiar dacă n-ar fi convins de vina lui Ludwig Viktor. Piesele aflate la dosarul acestuia referitoare la misterioasele-i călătorii în insula Capri ar corobora cu informaţiile semnalate în scrisoarea anonimă.

Andrassy nu-şi asumase cu seninătate misiunea de a se lupta cu asemenea arme împotriva viitorului comandant al armatei austro-ungare. Dar Machiavelli enunţase principiul raţiunii de stat, care primează asupra oricăror alte considerente. Pentru binele poporului ungar, arhiducele Ludwig Viktor trebuia sacrificat.

O scrisoare strict confidenţială, ticluită în taină şi adresată împăratului, ajunse în mapa rezervată corespondenţei acestuia prin intermediul unui aghiotant devotat ca şi Andrassy intereselor maghiare.

Acum adversarii promovării militare a arhiducelui nu aveau decât să aştepte rezultatul uneltirilor lor. Dacă acestea vor da greş, atacurile vor fi reluate pe altă cale.

Nu mai fu nevoie însă de elaborarea unui nou plan de luptă. Evenimentele se desfăsurară cu o iuţeală admirabilă. Franz-Josef primi scrisoarea şi se aprinse. Porunci o anchetă exhaustivă asupra vieţii intime a fratelui său, aşa cum dealtfel prevăzuse Andrassy. Cancelarul şi prietenii săi politici nu aveau să afle niciodată chipul în care se desfăsurase ultima confruntare dintre Franz-Josef şi arhiducele Ludwig Viktor. Numai aghiotantul de serviciu, care se afla în anticamera împăratului, auzi exploziile verbale ale acestuia şi ripostele violente ale fratelui său. Chiar dacă desluşise parte din furtunoasa discuţie, se feri să împărtăşească vreodată cuiva fragmente din conţinutul ei.

În seara aceea, arhiducele părăsi camera de lucru a împăratului trântind cu atâta putere uşa, încât răsunară tavanele. A doua zi, Ludvig Viktor părăsi Viena şi de atunci nu se mai auzi nimic despre el. Unii pretindeau că s-ar fi retras într-unul din castelele sale şi acolo, izolat de lume, se dedicase lecturii, cercetătorilor ştiinţifice şi vânătoarei. Alţii afirmau că s-ar fi expatriat şi că trăia sub un nume fals în insula Capri.

Arhiducele Albrecht rămase mai departe comandant suprem al armatei Austro-Ungare, spre satisfacţia cancelarului Andrassy şi a magnaţilor unguri.

Se scursese aproximativ o săptămână de la aceste pasionante evenimente, care duseseră la înmormântarea carierei militare a arhiducelui Ludwig Viktor. Comisarul Helmuth Müller primise o gratificaţie însemnată şi acum aştepta înaintarea făgăduită de cancelarul Andrassy.

Într-o dimineaţă primi o convocare urgentă de la Ministerul de Război, de care depindea Serviciul secret. Când se înfăţişă la minister, i se dădu dispoziţie să se ducă la Spitalul Militar, unde avea să fie supus unui examen medical de rutină. Oarecum nedumerit, se execută, prezentându-se în faţa unei comisii alcătuite din câţiva doctori militari, cu mutre severe, care-l examinară îndelung, punându-i tot felul de întrebări în legătură cu sănătatea sa. La sfârşit, preşedintele comisiei, un medic general cu barbă albă, pătrată, îi vorbi cu gravitate profesională:

— Am regretul să-ţi comunic, Herr Müller, că eşti foarte bolnav. Întregul dumitale organism este uzat, datorită probabil eforturilor

depuse în cadrul serviciului. Mai cu seamă inima este într-o stare deplorabilă. Domnul colonel doctor, adăugă arătând pe unul dintre medici, are să-ţi prescrie o reţetă. Îţi recomand să o urmezi riguros. Vei primi totodată un concediu medical, înlăuntrul căruia îţi vei putea stabili drepturile la pensie.

Comisarul avea senzaţia că visează urât. I se spunea că e grav bolnav, iar el se simţea tot atât de zdravăn ca un armăsar de montă. Bâigui:

— Herr General, mă iertaţi, dar nu mă simt bolnav! Nu mi-e deloc rău!

— Lasă-ne pe noi să ştim mai bine ce boli ascunse zac în dumneata. Dacă n-ai să te îngrijeşti, dacă n-ai să respecţi repausul prescris, ai să mori! Ai înţeles? Sper că nu vrei să mori, nu-i aşa?

— Herr General, vă asigur...

— Nic un cuvânt în plus, Herr Müller. De aici ai să te duci direct la dumneata acasă şi ai să te aşezi la pat!

— Herr General, protestă poliţistul, nu-mi pot părăsi serviciul. Sunt ataşat pe lângă persoana Excelenţei Sale cancelarul conte Andrassy...

— Sănătatea mai înainte de toate, Herr Müller. În grija noastră pentru starea dumitale, am şi luat măsuri să fii înlocuit cu un om capabil să suporte rigorile serviciului. Insist, Herr Müller, să pleci acasă şi să te odihneşti!

— Dar să vedeţi...

— Nici un dar! Ordinele nu se discută!

— Ce vor spune şefii mei...

— Şefii dumitale nu vor trece peste hotărârea noastră. Dealtfel această chestiune ne priveşte pe noi. Din acest moment te poţi considera pensionat!

Helmuth Müller părăsi năuc Spitalul Militar. Nu mai înţelegea nimic. Ce se întâmplase? Luă o trăsură de piaţă şi alergă la minister, spre a explica superiorilor lui că nu avea de gând să iasă la pensie, că se simţea deplin sănătos, că doctorii îi greşiseră desigur diagnosticul.

La minister fu primit de însuşi subşeful Serviciului secret, care-l asculta cu răbdare, dar la sfârşit dădu un verdict ce-l lăsă fără glas:

— Apreciez dorinţa dumitale, Müller, de a fi în continuare util Serviciului nostru. Nu pot trece însă peste decizia comisiei medicale. Mă voi ocupa personal de urgentarea pensionării dumitale. Vei primi acasă documentele necesare. Şi cu asta, îţi urez

multă sănătate! Tonul subşefului deveni elegiac: Dacă ai şti cât te individiez pentru vacanţa nelimitată de care ai să te bucuri de acum înainte! Herr Müller, nu mă îndoiesc că ai să primeşti şi o decoraţie pentru modul în care te-ai achitat de obligaţiile dumitale profesionale în cadrul Serviciului. Acum te rog să mă laşi, fiindcă treburile nu-mi permit să prelungesc această conversaţie. Adio, Herr Müller!

Lui Helmuth îi venea să înnebunească. De ce voia Serviciul să se descotorosească de el? Nu concepea să devină pensionar tocmai acum, când contele Andrassy avea să-i deschidă cele mai frumoase perspective. Va alerga la cancelariat şi se va plânge protectorului său. Contele era un om de onoare. Nu-l va abandona.

Drumul de la Ministerul de Interne şi până la cancelariat îl parcurse în galopul unei alte trăsuri de piaţă. Când se înfăţişă la intrarea principală, portarul îi tăie calea.

— Mă iertaţi, Herr Müller, dar permisul dumneavoastră de intrare în cancelariat a fost anulat. Înlocuitorul dumneavoastră a şi sosit pentru a-şi lua postul în primire.

Müller simţi că-l pălesc nebuniile. Transpiraţia îi ţâşnea prin pori ca printr-o stropitoare.

— Cine mi-a luat locul? gâfâi furios.

— Herr Karl Schmidt. Îmi spunea că vă cunoaşte. Dacă vreţi îl chem aici.

— Da, da! Cheamă-l! Cheamă-l imediat!

Müller se uită exasperat la faţada cu sute de ferestre a cancelariatului. Văzu şi balconul cabinetului de lucru al contelui Andrassy. Refuza să creadă că edficiul acesta, în care domnise doi ani, îi devenise brusc inaccesibil.

Comisarul Karl Schmidt, fost coleg de minister, apăru în uşă, întinzând prieteneşte braţele:

— Dragul meu Helmuth, nu-ţi închipui cât de afectat am fost când am auzit de boala ta! Să te îngrijeşti, băiatule! Nu vrem să te pierdem!

Müller se adresă cu ton de rugă:

— Karl, te rog, introdu-mă la Excelenţa Sa! Trebuie să-i vorbesc! Trebuie!

Comisarul Schmidt ridică mâinile într-un gest de neputinţă:

— Regret, Helmuth, dar nu te pot ajuta! Consemnul este strict. Nu intră nimeni în cancelariat fără autorizaţie specială! Excelenţa Sa a primit o scrisoare de ameninţare din partea unor anarhişti. S-

au luat măsuri speciale…

— Dar astea nu mă pot privi şi pe mine! Am lucrat doi ani sub Excelenţa Sa Cancelarul, care nu a avut niciodată a se plânge de mine!

— Helmuth, nu pot încălca ordinele! Dacă ai vreun mesaj pentru Excelenţa Sa, voi încerca să i-l transmit…

Müller se înfurie:

— Mulţumesc! Te scutesc de oboseală! Când Excelenţa Sa are să iasă din cancelariat, am să-i aţin calea. Vei vedea că pentru mine are să se oprească… Mă cunoaşte şi mă preţuieşte…

Comisarul Schmidt clătină din cap cu îndoială:

— Nu te sfătuiesc, Helmuth! Rişti să fii luat drept anarhist de către agentul care ţine loc de ajutor de vizitiu şi să suporţi consecinţele. Agenţii noştri sunt înarmaţi, O greşeală e oricând posibilă.

Müller făcu un pas înapoi:

— Acolo aţi ajuns?… De necrezut! De necrezut!

Făcu stânga împrejur şi, fără să-şi mai salute colegul, porni pe stradă în jos. Îi vâjâia capul şi i se muiaseră picioarele. O sudoare rece îl scălda de sus până jos. „Poate că sunt realmete bolnav!” gândi.

Mergea împleticindu-se, de parcă ar fi fost beat. Când ajunse la locuinţa sa, Hana se înspăimântă de paloarea lui. Îl sprijini de braţ:

— Ce e cu tine, Helmuth? Ţi-e rău? Oamenii care ţi-au adus în cursul dimineţii lucrurile de la cancelariat mi-au spus că eşti foarte suferind! Oh, Doamne, Doamne! Asta ne mai trebuia.

Helmuth se lăsă condus ca un copil. Energică, Hana îl dezbrăcă şi îl instala în pat.

— Îţi pregătesc o supă de pui şi îţi dau un calmant! Ai febră! zise, punând grijulie mâna pe fruntea lui.

Când se văzu în aşternut, Helmuth înţelese că viaţa frumoasă se încheiase. Înghiţi cu noduri supa pe care Hana i-o vârî pe gât. Nu scăpă nici de hapurile calmante, ce nu-i făcură însă nici un efect.

În noaptea aceea Helmuth dormi chinuit de coşmaruri. În jurul lui se ridicau pereţi înalţi, fără uşi şi fără ferestre, întemniţându-l într-un fel de puţ gigantic, cu o singură ieşire sus, spre un cer frumos şi senin, care se pierdu treptat într-o ceaţă alburie ca obrazul unui mort. Helmuth se agăţă de asperităţile blocurilor de piatră suprapuse ale pereţilor, încercând să le escaladeze. Dar piatra era umedă şi lucioasă, iar el aluneca în jos. Se trezi din somn scăldat în

sudori reci.

Se făcuse dimineaţă. Soarele strălucitor aurea perdelele de dantelă brodate de Hana. Şi şerveţelele de pe măsuţe, şi pernele, şi cuvertura, şi micile tapiserii, înrămate şi agăţate pe pereţi, erau tot opera soţiei sale. În mijlocul lor se simţea încarcerat. Prezenţa posesivă a Hanei era omniprezentă. Helmuth avu senzaţia că se sufocă. Era singur în odaie. Auzea din bucătărie zgomot de farfurii şi de cratiţe.

Coborî din pat şi începu să se îmbrace febril. Abia reuşi să-şi înnoade cravata, atât de tare îi tremurau mâinile. Îşi puse pantalonii, îşi încălţă ghetele cu elastic, îşi trase pe mâneci haina şi îşi luă din cui pălăria. Tiptil, ca un hoţ, ieşi în vestibul şi de acolo ţâşni în curte, neobservat de Hana, de soacră-sa, de copii. Ajuns în stradă, porni aproape în fugă spre locuinţa contelui Andrassy. Era încă devreme. La ora aceasta, cancelarul abia îşi lua micul dejun. Va aştepta în faţa casei, iar când îl va vedea ieşind şi urcându-se în trăsură, i se va arunca la picioare.

Mergea atât de repede, încât începuse să gâfâie. Îl îmbărbăta însă gândul întâlnirii cu Andrassy. Omul acesta bun şi drept îl va repune în drepturi. Era şi firesc. Pentru a-i face pe plac, sustrăsese fişa arhiducelui din arhiva secretă. Riscase totul spre a-l servi. Asemenea sacrificii nu se uită uşor.

Faţada arătoasă a reşedinţei cancelarului apăru la capătul străzii. Helmuth se opri spre a-şi mai linişti răsuflarea. Sângele îi zvâcnea în vine şi îi lovea cu ciocane nevăzute tâmplele.

Porni iarăşi la drum. Mergea spre casa lui Andrassy, situată la capătul străzii, ca spre un liman. Nu mai avea de străbătut până acolo decât o mică distanţă, când se pomeni încadrat de doi inşi, în haine închise la culoare, care-l apucară fiecare de câte un braţ, imobilizându-l.

O voce aspră îi şuieră în ureche:

— Ascultă, Helmuth Müller! Atâta timp cât vei mai avea de trăit, bucură-te de pensia care ţi s-a acordat! Nu mai încerca să te apropii de cancelar, ori de vreun alt personaj! Altfel ai s-o păţeşti rău! Acum du-te acasă şi fă-ţi bagajele! Ia-ţi familia şi mută-te undeva, pe coasta Dalmaţiei. Acolo cerul este senin, marea albastră, peisajele minunate. Vei găsi acasă biletele de tren pentru tine şi pentru toţi ai tăi. În Viena să nu-ţi mai calce piciorul! Ai înţeles? Să fii bucuros că ai scăpat numai cu atât!

* * *

Florin Beldie mergea fără să se grăbească pe Rue de Rivoli de-a lungul împrejurimii de fier aurit a Grădinii Tuileries. Se uita la trăsurile de piaţă şi la echipajele somptuoase care treceau în sus şi în jos, în trapul cailor atât de bine ţesălaţi încât crupele le luceau ca lacul chinezesc. Privea casele înalte cu multe etaje şi cu arcade umbroase, pe sub care se scurgeau trecători în vesminte de vară. Femeile tinere sau vârstnice, prinţese ori midinete, îşi purtau cu aceeaşi cochetărie pariziană toaletele scumpe sau rochiile simple, dar pline de bun-gust.

Florin coti pe Rue de Castiglione, cu magazinele ei luxoase şi cu opulentele-i clădiri de raport. La capătul străzii se deschidea perspectiva mag-nificei Place Vendome. Traversă, cu pas măsurat piaţa dominată de supla coloană încoronată de silueta lui Napoleon I, conturată cu precizia unui desen în peniţă pe fundalul albastru al cerului.

Când ajunse pe Rue de la Paix, întâlni un grup de femei elegante care părăseau tocmai casa de mode „Paquin”. Asistaseră probabil la o defilare de manechine, căci se întreţineau volubil despre originalitatea modelelor expuse. Emanau efluvii de parfum fin, şi erau atât de frumoase, încât bărbaţii întorceau admirativ capul.

Florin Beldie se străduia să-şi întipărească pe retina amintirilor toate aceste privelişti încântătoare, care aveau să treacă foarte curând în domeniul trecutului. Era ultima lui plimbare pe străzile „Oraşului Lumină”, de care se îndrăgostise ca de o femeie frumoasă. O tristeţe adâncă, dureroasă îi răscolea sufletul. Peste trei ore avea să părăsească acest paradis poate pentru totdeauna. Se va urca într-un tren prozaic, cu vagoane înnegrite de funingine, care-l vor duce în România. Era bucuros că se înapoia în patrie. În cei cinci ani petrecuţi în capitala Franţei – cucerise în acest răstimp, prin muncă grea şi stăruitoare, diploma de medic – gândul îi fugise adeseori nostalgic spre tărâmurile natale. Dar acum, când sosise clipa despărţirii de Paris, îl copleşea jalea.

Se spune că muribunzii care-şi păstrează luciditatea până în ultimile clipe îşi trec în revistă trecutul, retrăind momente care la vremea lor au avut o oarecare însemnătate. Florin cunoştea această teorie, speculată mai ales de romancieri. Pentru el, despărţirea de Paris – căci era mai mult decât o plecare – reprezenta încheierea unui ciclu de viaţă. Sosind la Paris, se născuse a doua oară. Acum, când părăsea oraşul acesta de care se

simţea legat prin toate fibrele fiinţei sale, când îşi depăna ultimile clipe ale existenţei lui pariziene, avea senzaţia trăirii fenomenelor psihice care preced moartea. Acest complex de simţăminte făcea să i se deruleze prin faţa ochilor minţii – cu o extraordinară acuitate – scene care îl impresionaseră mai mult, ori amănunte aparent lipsite de importanţă, dar care la o analiză atentă îşi dezvăluiau forţe de simbol.

Se revăzu student, instalându-se timid pe o bancă dintr-o sală de cursuri. Un personaj plin de seriozitate, cu bărbuţă albă şi limbaj pedant, aşternea pe tabla neagră o coloană interminabilă de denumiri latineşti, pe care orice aspirant la cariera medicală trebuie să le înveţe pe dinafară.

În jurul lui se aflau alţi studenţi, cu chipuri albe sau brune, galbene ori măslinii, îndreptate spre acelaşi profesor cu bărbuţă. Dintre toţi aceştia îşi făcuse cu timpul doar patru prieteni. Un bosniac, doi bulgari şi un sârb. Îi apropiase poate conştiinţa apartenenţei la aceeaşi lume subordonată unui pumn de cuceritori, care nu concepeau că oamenii se nasc liberi şi egali, care nu credeau decât în forţă, în dominarea unui popor mai slab de către un popor mai puternic.

Pentru răsturnarea acestei concepţii, care îşi pierduse orice valoare morală, socială sau politică, încă din secolul XVIII, Secolul Luminilor, bosniacul renunţase la examenele de diplomă şi plecase să se bată alături de cei de-un neam şi de-o credinţă cu el împotriva turcilor. Plecaseră apoi cei doi bulgari, pentru a se înregimenta în rândurile compatrioţilor răsculaţi. Nici ei nu apucaseră să-şi vadă numele înscris cu litere frumoase pe pergamentul diplomei de medic. Sârbul izbutise să-şi ia toate examenele. În seara zilei în care i se înmânase diploma, îi căzuse în mână un jurnal parizian cu un articol, pe prima pagină, dedicat intrării Serbiei în război. Tânărul discipol al lui Aesculap băuse toată noaptea în tovărăşia prietenilor, iar în dimineaţa următoare îşi luase rămas bun de la Florin şi se urcase în trenul de Belgrad.

Studentul român rămăsese la Paris, spre a-şi lua doctoratul. Era animat de ambiţia de a se afirma printre fruntaşii generaţiei lui în domeniul medicinei. Năzuia să ajungă profesor universitar, să-şi înscrie numele alături de al marilor descoperitori de adevăruri ştiinţifice. Spre deosebire de colegii ce-şi împărţeau timpul între studii şi petreceri, potrivite dealtfel vârstei lor, Florin studia paisprezece ore din douăzeci şi patru. După examenul de diplomă,

profesorii îl elogiaseră, prezicându-i o carieră prodigioasă. Chirurgul Lucas Champonniere, unul dintre idolii lui, îl recrutase printre asistenţii săi. În vitrinele librăriilor apăruse tocmai o lucrare a acestuia asupra antisepsiei chirurgicale, ce făcuse mare vâlvă. Denigratorii lui, printre care şi doctorul Huret, directorul Maternităţii Cochin, nu dezarmaseră. Calificaseră argumentele ştiinţifice ale lui Champonniere drept fantezii elucubrante.

Florin îşi amintea cu emoţie bătălia în care se angajase şi el, deşi cuvântul său nu ayea încă autoritate. Polemica degenerase în insulte şi calomnii. „Şarlatanul Champonniere trebuie înlănţuit la stâlpul infamiei”, scria, într-o revistă medicală Huret. În sprijinul celui atacat pe nedrept se ridicaseră atunci câţiva savanţi autentici, oameni de ştiinţă care-i recunoscuseră meritele. Chirurgii Leon Le Fort şi Aiphonse Guerin semnaseră articole documentate, declarând că au şi început să aplice cu succes teoriile lui Champonniere. Huret şi partizanii lui primiseră cea mai serioasă lovitură când însăşi Pasteur luase poziţie în sprijinul lui Lucas Champonniere, atribuindu-i meritele unui deschizător de drumuri.

Florin retrăia cu intensitate clipele de triumf savurate alături de idolul său. Fusese angajat, în urma stăruinţelor lui Champonniere, medic la spitalul Lariboisiere. Salariul nu era mare, dar graţie lui avea posibilitatea să se întreţină fără a mai apela la subsidiile tatălui său. Putuse chiar să se mute din mansarda mizeră în care locuise atâţia ani, laolaltă cu cei patru colegi şi prieteni ai săi, într-o cameră mobilată decent, de la etajul trei al unui imobil nu prea arătos, dar relativ confortabil de pe Rue Notre-Dame des Champs. I se deschideau cele mai frumoase orizonturi.

Apoi gândul lui Florin fugi la Julot Forest. Îl cunoscuse într-un bistrot, „Le Lapin Vert”, de pe una din străduţele încâlcite ca nişte viermi dintre Boulevard Saint-Michel, Rue Saint-Jacques şi Sena. În sala joasă, cu pereţi afumaţi, mese puţine şi tejghea de zinc, în dosul căreia se ridica un raft înalt cu sticle violent colorate, prânzea Florin, după ce ieşea obosit de cursurile Şcolii de Medicină. Patronul, Pierre Le Dodu, era un parizian pântecos, jovial, şmecher, veşnic înfăşurat într-un şort alb, împodobit cu multiple pete de vin roşu – decoraţiile lui, susţinea el. Printre clienţi circula zvonul că Le Dodu ar fi luptat în timpul Comunei de partea federaliştilor şi că ar fi ucis cu mâna lui trei agenţi de poliţie şi un călugăr. Patronul nega că ar fi jucat un asemenea rol, dar surâsu-i plin de subînţelesuri părea să spună contrariul. Adevărul adevărat nu-l cuno-ştea decât

un singur client al localului, pe nume Julot Forest, tipograf de meserie, care – după zdrobirea Comunei de către trupele versailleze – făcuse trei ani de temniţă, fiindcă fusese prins cu arma în mână de către forţele de represiune.

Când era întrebat ce vârstă are, Julot Forest răspundea calm:

— Cinci ani.

Interlocutorii îi priveau uimiţi obrazul scobit de zbârcituri, părul alb, rărit în creştet şi la tâmple, mâinile noduroase, cu degete înnegrite de plumbul literelor, apoi zâmbeau condescendent ca de o glumă nu prea reuştită. Forest le citea neîncrederea întipărită pe chip şi adăuga cu toată seriozitatea:

— Da, da! Acum cinci ani m-am născut. Mai bine zis, m-am născut a doua oară.

— Cum aşa? întrebau privindu-l pieziş.

— Când versaillezii au pus mâna pe Paris, am fost şi eu prins, laolaltă cu un mare număr de comunarzi. Am fost duşi între baionete până la cimitirul Pere Lachaise şi puşi la zid. Plutonul de execuţie i-a secerat pe toţi tovarăşii mei. Pe mine, gloanţele nu m-au atins. M-am lăsat totuşi să cad printre cadavrele prăvălite lângă zid. Mai târziu, când au venit nişte soldaţi ca să ne care pe toţi la groapa comună, am ţâşnit din claia de morţi şi am zbughit-o printre pietrele funerare din cimitir. Până să se dumirească soldaţii, care la început crezuseră – de bună seamă – că au de-a face cu o stafie, am reuşit să mă fac nevăzut. Vreo trei săptămâni am stat ascuns, apoi am scos capul la lumină. Un individ a binevoit să mă denunţe autorităţilor cum că aş fi fost condamnat. Poliţia m-a luat pe sus şi m-a târât în faţa tribunalului, care m-a blagoslovit cu cinci ani închisoare. Nu m-au cadorisit cu o pedeapsă mai lungă, fiindcă nu s-au găsit martori care să mă înfunde mai rău. După cum vedeţi, am murit în 71, executat, şi în acelaşi an m-am născut a doua oară. Acum suntem în 76. Am deci cinci ani.

Râdea pe sub mustaţă îşi dădea peste cap paharul cu vin roşu.

Patronul bistrot-ului îi făcea mari reduceri, poate fiindcă Forest îl ştia că în timpul răscoalei nu făcuse mare ispravă. Prin tăcerea lui, tipograful lăsa a se înţelege că Le Dodu fusese un mare viteaz, ceea ce nu putea decât să convină comerţului acestuia, practicat într-un cartier cu oameni săraci, dispuşi oricând să ridice în slăvi Comuna şi pe comunarzi.

Forest era inteligent şi foarte citit. Adept al lui Marx, îi cunoştea mai toate scrierile. Cita din memorie pasagii întregi din „Capitalul”

şi din „Manifestul Comunist”. Pacifist convins, releva acel fragment al „Manifestului” în care Marx condamna politica externă a claselor dominante bazată pe jaf şi pe cotropire.

— În aceste condiţii, ne învaţă Marx – adăuga cu patos Forest – că nouă, proletarilor, ne revine sarcina de a face în aşa fel, încât legile simple ale moralei şi echităţii, care trebuie să reglementeze relaţiile dintre persoanele particulare, să devină legi supreme în relaţiile dintre naţiuni. Acestea sunt propriile cuvinte ale lui Marx, sublinia Foresf, izbind cu pumnul în masă. Apoi relua: în încheierea „Manifestului Comunist”, Marx precizează că lupta pentru o asemenea politică externă face parte din bătălia generală pentru eliberarea clasei muncitoare. Pentru mine, Monsieur Beldie, Marx reprezintă chintesenţa adevărului. Orice interpretări care ar altera fondul teoriilor lui rămân nişte falsificări grosolane, în stare doar să compromită ideea comunismului.

Treptat, Forest devenea expansiv. Îi plăcea chipul în care tânărul medicinist părea să-i soarbă cuvintele:

— În ’71 am luptat pe baricade alături de un compatriot al dumitale pe nume Haralambie. Era tot atât de tânăr ca şi dumneata. Se arunca în focul bătăliei cu un curaj care-mi stârnea admiraţia. Era un ochitor de înaltă clasă. Nu exista lovitură pe care să o rateze. În ultimele săptămâni ale Comunei, am avut de-a face şi cu câţiva tineri studenţi în medicină care îngrijeau răniţii noştri cu un devotament şi o pricepere deasupra oricăror laude. Nu ne împărtăşeau cu toţii convingerile politice. Dar chiar acei care adoptaseră o poziţie neutră au dat dovadă de un ales spirit umanitar. Ţin minte numele câtorva dintre ei: Ursulesco, Manolesco, Ulia sau Ulea… După ce s-a prăbuşit Comuna, nu ştiu ce s-a mai întâmplat cu ei. Poate că s-au întors în ţara lor. Dacă ai să te înapoiezi într-o zi la Bucureşti şi ai să dai de vreunul din ei, să-i spui că şi el, şi colegii lui s-au bucurat de toată stima noastră. Poate că ai să-mi scrii şi mie cum le merg treburile la ei acasă.

Pentru că Florin îşi manifestase dorinţa de a sta de vorbă şi cu alţi comunarzi, de care se simţea irezistibil atras, Forest îl poftise într-o zi la un fost tovarăş de luptă, Julien Tanguy, care cunoştea multe anecdote din vremea stăpânirii Comunei.

— Pentru că duminica nu ai cursuri, îi spuse într-o zi tipograful, mergem să-i facem o vizită bătrânului Tanguy la prăvălia sa. Vinde vopsele pentru pictori.

— Lucrează şi duminica? îl întrebase mirat Florin.

— Tanguy ţine prăvălia deschisă duminică şi sărbătorile, ziua şi noaptea. E un tip ciudat. Are să-ţi placă. A făcut puşcărie ca şi mine. Dar după doi ani la „mititica”, a fost graţiat.

În duminica următoare plecaseră la drum. Traversaseră pe jos oraşul, căci cu banii nu stăteau bine iar omnibuzele erau destul de scumpe. Aproape de ora prânzului ajunseseră în celălalt capăt al Parisului, pe Rue Clauzei, o străduţă modestă, cu case mici, pitoreşti, îmbrăcate în plante agăţătoare.

Prăvălia lui Julien Tanguy nu numai că era deschisă, dar cunoştea şi o mare afluenţă de clienţi, mai toţi pletoşi, bărboşi, jerpeliţi şi cu pete de vopsea pe hainele obosite de multă purtare. Patronul şi ciudaţii cumpărători stăteau în fundul prăvăliei la o masă lungă, cu multe pahare de vin şi cu două sticle de Anjou pe jumătate consumate.

— Moş Tanguy, n-am să-ţi pot plăti acum vopselele, spusese un bărbat între două vârste, cu lavalieră roşie şi cu ochi strălucitori de iluminat.

— Ţi-am cerut eu bani, Monsieur Sisley? Ai să-mi plăteşti când ai să poţi!

— Ei, n-as dori să rămân iarăşi dator! N-ai vrea să-ţi dau o pânză sau două şi să încheiem socotelile?

O femeie tânără, vioaie ca o veveriţă, pe nume Berthe Morisot, începuse să râdă cu poftă:

— Sisley, pare-mi-se că vrei să-l tragi pe sfoară pe moş Tanguy! Cât îi datorezi?

— Destul de mult! recunoscu timid pictorul. Aproape patruzeci de franci…

— Anul trecut, spusese ea, Renoir, Monet şi cu mine am vândut la galeriile Drouot şaptezeci şi două de pânze. Printre acestea erau şi câteva peisaje semnate de tine. Ştii cât am realizat? Exact 144 de franci. Aproximativ 2 franci de tablou! Ai uitat?

Moş Tanguy zâmbise cu indulgenţă:

— Mademoiselle Morisot, de ce vreţi să-l mâhniţi pe prietenul meu? Într-o zi pânzele lui au să obţină preţul pe care-l merită.

— Când asta, moş Tanguy? întrebase un bărbos cu ochi jucăuşi şi figură agreabilă, uşor exotică. Poate după ce vom muri. De curând, „Cuirasierii” lui Messonier, acest pompier în pictură, s-a vândut cu 300.000 de franci. Astăzi e moda prostului gust, Moş Tanguy!

Negustorul zâmbise cu blândeţe:

— Monsieur Renoir, primesc cele două pânze ale prietenului

nostru Sisley în contul vopselelor.

— Dacă vrei să te ruinezi, asta e treaba dumitale! replicase în glumă Auguste Renoir. Durand Ruel regretă şi azi că ne-a deschis galeriile lui. Cele 252 de pânze ale grupului nostru au provocat numai sarcasme din partea criticii oficiale.

— Nu trebuie să vezi lucrurile prea în negru! îl încurajase Berthe Morisot. Într-o zi ne va veni şi nouă rândul…

Florin îşi aminti zâmbetul atât de cald şi de bun al lui moş Tanguy.

— Prietenii lui Forest sunt şi prietenii mei, Monsieur Beldie, îi spusese gazda după ce tipograful făcuse prezentările.

Ştersese cu o cârpă tăblia scaunului pe care-l oferise apoi medicinistului.

— Aveţi grijă să nu vă murdăriţi de vopsele! Vopselele sunt bune pe tablouri, nu şi pe haine!

Turnase vin în pahare pentru noii veniţi. Artiştii îşi reluaseră discuţiile în jurul picturii, singurul subiect interesant pentru ei. Florin se simţea oarecum izolat. Nu-i plăcea compania acestor boemi. În concepţia lui nu prea deosebiţi de nişte vântură-lume.

Lângă Sisley stătea cuminte o fată tânără cu o gură roşie, proaspătă, îmbietoare. Avea ochi catifelaţi, tenul ca piersica şi silueta subţire, graţioasă. Nu se amesteca în conversaţie. Se uita doar cu nedeghizată admiraţie la grupul de pictori, care nici nu o luau în seamă.

La un moment dat, Florin schimbase cu ea o privire întâmplătoare. Erau amândoi intruşi între aceşti „oameni de artă” de o originalitate obositoare. Blajini, odhinitori ca apele unui lac într-o zi însorită, ochii ei semănau cu aceia ai unei căprioare sau ai unei viţele. Florin deplânsese atunci lipsa de imaginaţie a literaţilor, care nu iau drept termen de comparaţie ochii rumegătoarelor, deşi gingăşia expresiei lor este incomparabilă. Zâmbise involuntar fetei. Şi ea îi sufâsese. Oarecum trist, în clipa aceea se stabilise între ei o legătură invizibilă. Florin rămăsese surprins, fiindcă se socotea blindat faţă de seducţia feminină. „Dacă vrei să reuşeşti în carieră, obişnuia să spună, trebuie să te dedici studiului. Să-ţi rezervi timpul pentru amor numai după ce vei reuşi în viaţă!”

— Degas caută un model demn să întruchipeze nevinovăţia, spusese Berthe Morisot. Mi s-a plâns că a cutreierat Parisul în lung şi în lat fără să găsească ceea ce căuta. Să nu mai existe oare inocenţă în oraşul ăsta mare?

— I-o recomand pe Suzette! vorbise tare Sisley, pe care începuse să-l ameţească vinul. Pe chipul ei pluteşte o expresie atât de nevinovată, încât ai putea să juri că nu ştie ce înseamnă un bărbat. Corpul ei, încă neformat, respiră virginitatea. Ia dezbracă-te, Suzette, să te vadă prietenii mei! Să ştie că nu fac recomandări gratuite!

Fata se uitase stingherită la moş Tanguy, la Forest, la Florin.

— Hai! o îndemnase impacientat Sisley. Scoateţi hanţele după tine! Nu este prima dată că apari goală în faţa unor pictori!

Supusă, Suzanne se ridicase în picioare şi îşi dusese mâna la nasturii corsajului. Florin văzuse nenumărate femei goale la Maternitate, aşa că nudul fetei nu i-ar fi făcut o impresie deosebită. Îi fusese însă milă de jena ei.

— Să-mi fie cu iertare, Monsieur Sisley, dar eu nu sunt pictor. Pentru noi, profanii, corpul gol al unei femei nu inspiră numai impresii estetice... Cred că înţelegi ce vreau să spun.

— Mofturi! bombănise Sisley. Dezbracă-te, Suzette!

— Lasă fata! intervenise Berthe Morisot. Monsieur Beldie are dreptate. Nu suntem într-un atelier!

Pictorul făcuse un gest de plictiseală.

— Bine! Păstrează-ţi boarfele pe tine! De ce nu mă invită şi pe mine lumea să mă dezbrac? E atâta zăpuşeală, încât abia aş aştepta să rămân nud! Îşi sorbise vinul din pahar, apoi îl întinse gazdei: Moş Tanguy, ai grijă de un biet însetat!

Florin se ridicase de pe scaun. Atmosfera din prăvălie, capriciile acestor oameni ciudaţi începuseră să-l indispună.

— Pe mine vă rog să mă iertaţi, Monsieur Tanguy!

— Prietenii îmi spun moş Tanguy! îl întrerupse bătrânul. Nu crezi că am putea fi prieteni?

Florin îi mulţumise pentru încredere.

— Am o întâlnire cu un coleg. Şi n-aş vrea să o ratez... Îşi luase rămas bun şi părăsise încăperea sub privirile intrigate ale lui Forest şi ale pictorilor.

— Bizari mai sunt şi doctorii ăştia! exclamase Sisley în vreme ce Florin ieşea în stradă.

De atunci se scurseseră câteva săptămâni. Într-o seară, după un foarte obositor curs de anatomie comparată, Florin ieşise în grădina Luxembourg spre a-şi limpezi creierii, aspirând aerul curat şi lăsându-şi mintea în repaos. Se plimba pe aleea de platani din preajma fântânii Medicis, ocolind grupurile de copii care se

zbenguiau sub privirile atente ale guvernantelor, când se pomenise faţă în faţă cu Suzanne, îmbrăcată într-o rochie ieftină, simplă, care-i evidenţia formele sculpturale. Ea îi zâmbise cu simptaie şi se oprise. Se oprise şi Florin.

— Vă mulţumesc, Monsieur. Atunci aţi fost atât de bun cu mine!

— Mademoiselle, mi-am făcut datoria…

Femeile de moravuri uşoare care-l acostau pe stradă îi repugnau. Contrar reacţiilor sale obişnuite, încercase de data aceea un straniu simţământ de exaltare. Era atât de bucuros şi în acelaşi timp atât de dezorientat, încât dăduse să o salute şi să treacă mai departe. Fata îi intuise jena.

— N-aţi vrea să ne plimbăm puţin?

Chipul lui se luminase. Iniţiativa ei salvase situaţia. Dacă ar fi pierdut-o, poate că nu ar mai fi întâlnit-o niciodată. Ar fi regretat acest lucru toată viata.

Se plimbaseră atunci, vorbind despre tot felul de nimicuri, până ce noaptea îi găsise pe aleile grădinii. Florin nu încercase să profite de întuneric spre a-şi îngădui unele gesturi mai îndrăzneţe, aşa cum ar fi făcut colegii săi dacă bezna i-ar fi surprins cu o fată într-un parc.

Hoinăriseră apoi pe străzi, fără să vadă ceea ce se petrecea în jur, de parcă ar fi fost singuri într-un oraş de vis, construit anume pentru idila lor. O condusese până la locuinţa ei, pierdută într-o fundătură din apropierea abatoarelor şi se despărţiseră după ce-şi uraseră cast noapte bună.

Abia pe drumul de întoarcere Florin îşi dăduse seama că uitase să-i propună o nouă întâlnire. Nu-i trecuse nici măcar prin minte să o invite la o cofetărie. Îl cuprinsese disperarea. În clipa aceea de răscruce, frica de a o pierde îi insuflase resurse sufleteşti şi iniţiative de care altă dată n-ar fi fost capabil. Făcuse drumul întors şi bătuse la uşa Suzannei. Când ea îi ieşise în prag şi îl privise cu ochii aceia mari, umezi şi frumoşi de rumegătoare, Florin simţise o căldură lăuntrică, o duioşie, o încântare nemaiîntâlnită. Se întrebase dacă nu cumva se îndrăgostise de Suzanne. Până atunci nu cunoscuse acest sentiment. Încercase să-şi analizeze reacţiile lăuntrice, aşa cum i se cuvine unui om al ştiinţelor pozitive, dar nu fusese în stare să judece la rece. Îi ceruse scuze fiindcă o tulburase în miez de noapte şi îi propusese să se revadă cât mai curând.

Suzanne îi fixase o întâlnire în seara următoare. Ziua, explicase ea, era ocupată, căci poza la diverşi pictori, unica-i sursă de

existenţă.

Pe Florin îl săgetase un fior de gelozie. Cunoştea din auzite moravurile libere ale pictorilor, amoralitatea, promiscuitatea lor. Aceştia nu se mulţumeau, desigur, să zugrăvească pe pânze formele tulburătoare ale modelelor. Imaginaţia lui prinse să născocească scene lascive, care-l umpleau de mânie, de revoltă. Dacă ar fi câştigat mai mulţi bani, ar fi întreţinut-o, spre a o feri să-şi vândă trupul...

Se întâlniseră în câteva rânduri. Florin aflase cu bucurie că legătura Suzannei cu Sisley era precară. Ea admira marele talent al artistului şi uneori încerca faţă de el simţământul unei mame faţă de un copil neajutorat. Trăiseră un timp împreună – nu putea nega acest lucru – dar gusturile lui eclectice nu se împăcau cu concepţiile ei morale. Suzanne visa o iubire constantă, senină, o existenţă calmă, modestă, condiţii pe care nu i le putea oferi Sisley. Era sătulă de certurile şi dezordinea din propria-i familie. Tatăl ei, alcoolic, cartofor, veşnic lefter, şi mamă-sa, cicălitoare, geloasă, înăcrită de mizerie şi de dezamăgiri fără număr, se duşmăneau de moarte. De ce oare mai trăiau împreună? Obişnuinţa era mai puternică decât ura?

Pe Florin îl cuceriseră sinceritatea, naivitatea, curăţenia ei sufletească. Nu avea nici o vină Suzanne dacă viaţa vitregă o aruncase într-un cazan al Satanei. Era atât de plăpândă, de vulnerabilă, încât simţea nevoia să o ocrotească.

Într-o duminică ieşiseră afară din oraş. Poposiseră pe marginea unei ape, cu maluri umbrite de sălcii plângătoare. Întinseseră o pătură pe iarba şi se aşezaseră unul lângă altul, fericiţi fiindcă erau împreună. Aproape fără să-şi dea seama, se treziseră unul în braţele celuilalt...

Suzaane renunţase la Sisley. Legătura ei cu Florin căpătase notorietate publică. Prietenele o tachinau. „Ai schimbat arta cu ştiinţa! În locul unui pictor fără sfanţ, te-ai încurcat cu un medicinist atât de sărac, încât nu e în stare să-ţi cumpere o rochie mai ca lumea! Târfă păguboasă, draga mea! Schimbă macazul dacă vrei să o duci bine! Înhăita-te cu un ramolit bogat, ori cu vreun cârnăţar dispus să te ia de nevastă!” Florin surprinsese întâmplător – fără să fie observat – o astfel de discuţie. Făcuse economii „la sânge”, privându-se adeseori de cină, şi îi cumpărase iubitei o rochie subţire de vară, puţin costisitoare, dar care pe Suzanne o copleşise.

Curând după acest eveniment îşi luase diploma de medic. Din

primul lui salariu – după angajarea la spital – îi dăruise fetei pantofi, o pălărie, mănuşi şi o geantă. Bucuria ei explozivă îl înduioşase. Abia atunci înţelesese cât de mult o iubea. O poftise să se instaleze în locuinţa lui. Ea acceptase plină de recunoştinţă fără să pună chestiunea unei eventuale căsătorii.

Urmase o epocă senină, aşa cum îşi visaseră amândoi. Îşi depanau iubirea, împletind-o cu îndeletniciri prozaice. Ea se ocupa de gospodărie, iar el muncea cu râvnă la spital.

Existenţa lor idilică nu avea să dăinuie mult. Într-o seară, înapoindu-se acasă după o zi istovitoare petrecută în sala de operaţii, Florin găsise în cutia de scrisori un mesaj din partea maică-sii:

„Scumpul meu băiat,

Bietul tău tată a murit. L-a răpus o veche boală de inimă. Până în ultima clipă a făcut mari strădanii spre a te întreţine la studii, în Franţa. În ultimii lui ani nu şi-a mai îngăduit luxul unei ţigări, al unui pahar de alcool, al unei mâncări mai alese, îşi purta hainele până ce trebuia să le ţes la coate şi la genunchi. Făcea sacrificii fără număr spre a pune bani deoparte pentru studiile tale.

Şi-a dorit să te vadă medic, şi a murit fericit fiindcă idealul lui s-a împlinit.

Acum, după ce ţi-ai făurit cariera visată de el cu atâta înflăcărare, să vii printre ai tăi, unde îţi este locul.

Aici, în România, se vorbeşte despre război. Oamenii spun că trebuie să ne alăturăm popoarelor creştine care se bat împotriva turcilor. Tineretul vrea să pună mâna pe arme şi să plece la luptă. Când îi văd cât sunt de aprinşi, mă gândesc la tine.

Numai tu mi-ai mai rămas pe lumea asta. Mi-e tare dor de tine, Florinel. Mi-e tare dor”…

Scrisoarea lungă, patetică îi dăduse mult de gândit. Colegii săi, Ambrosii Sablic, Anastas şi Ghirko Stancev, Aleksandr Kristic, părăsiseră Franţa spre a se înapoia printre ai lor. Avea obligaţia morală să le urmeze pilda.

Ce se va întâmpla cu Suzanne după plecarea lui din Franţa? Desigur, nevoile vieţii o vor împinge iarăşi în mocirlă. Această perspectivă îl îngrozise. Procesul lui de conştiinţă nu durase mult. A doua zi de-dimineaţă se înfăţişase doctorului Lxicas Champonniere şi-i explicase că nu mai poate rămâne la Paris. Chirurgul îl ascultase cu atenţie şi îi dăduse dreptate.

— În România voi aplica învăţămintele dumneavoastră, domnule

doctor! îi făgăduise Florin.

După ce îşi prezentase demisia la spital, se înapoiase la locuinţa lui, o luase pe Suzanne de braţ şi o dusese în faţa ofiţerului Stării Civile. Bucuria ei nu cunoscuse margini. O timora doar gândul că avea să trăiască într-o ţară străină, îndepărtată, despre care nu ştia nimic. Alături de tovarăşul ei de viaţă era însă gata să înfrunte orice vicisitudini…

În drumul lui pe Rue de la Paix, Florin văzu într-o vitrină proaspătul tratat al doctorului Lucas Championniere asupra antisepsiei chirurgicale. Deşi îi cunoştea teoriile, o cumpără. Va fi pentru el o carte de căpătâi.

Îşi examina ceasul. Mai avea la dispoziţie o oră până la plecarea trenului. Porni cu pas vioi spre casă. Suzanne îl aştepta cu bagajele făcute. Refuzase să-l însoţească în ultima lui plimbare pe străzile Parisului. O gospodină – susţinea ea – are multe de pus la punct înainte de a pleca într-o călătorie atât de lungă. În realitate, se ferise să-i arate lui Florin cât este de emoţionată. După ce rămăsese singură acasă, lângă geamantanele deschise, plânsese, gândindu-se că se va despărţi de Paris, de Franţa. Vărsase câteva lacrimi şi pentru Sisley…

Când trenul de Bucureşti se puse în mişcare. Florin şi Suzanne se aşezară la geamul deschis. Stăteau mână în mână şi se uitau, fără să-şi vorbească, la peronul care rărnânea în urmă. Nimeni nu-i condusese la gară. Suzanne avea câteva rude în Auvergne, care uitaseră de existenţa ei. În lumea modelelor nu-şi făcuse prietene. Rivalitatea, gelozia, meschinăria zădărniceau orice legături sufleteşti trainice între membrele acestei vitregite confrerii. La Şcoala de Medicină, Florin îşi făcuse câţiva prieteni. Francezii, foarte plăcuţi în relaţiile de toate zilele, evitau însă a introduce în sânul propriilor familii pe colegii străini.

Doar Championniere îşi exprimase dorinţa de a-l conduce la gară, fiindcă se ataşase mult de Florin. Programul său la spital era însă atât de încărcat, încât fusese nevoit să renunţe la frumoasele-i intenţii.

Florin mângâie cu duioşie mâna Suzannei, care-şi sprijini drăgăstos obrazul de umărul lui.

Pe bancheta din faţa lor, un bărbat corpolent, în haine cu carouri, chel pântecos, cu o guşă roză revărsată peste cravata roşie, împodobită cu un ac de aur ce înfăţişa un cap de câine, îi privea cu simpatie.

— Jeunesse, jeunesse! exclamă patetic.

Oftă adânc, regretându-şi tinereţea pierdută, apoi, spre a-şi mai schimba gândurile, luă un ziar din maldărul aşezat pe mă-suţa de lângă fereastră şi îl desfăcu.

Pe prima pagină a gazetei scria cu caractere mari:

„Sârbii au abandonat în debandadă Zaicearul. Armatele otomane au pătruns adânc pe teritoriul Serbiei. Lupte grele se desfăşoară în jurul localităţii Aleksinatz…”

* * *

— Dezinfectante! De unde vrei să scot dezinfectante? exclamă plictisit maiorul medic chirurg Ambrosii Milatinovic, după ce aruncă o privire rapidă, asupra soldatului cu picioarele zdrobite până mai sus de genunchi, întins pe pământul gol, alături de alţi ostaşi grav răniţi. Erau atât de mulţi, încât abia mai încăpeau în curtea şcolii, transformată în spital.

Trase cu urechea la bubuiturile de tun, parcă tot mai apropiate, şi îşi scoase din buzunarul halatului alb o ţigară gata făcută. Un infirmier militar i-o aprinse.

Maiorul trase în piept un fum, apoi îl expiră, uitându-se prin volutele cenuşii la tânărul medic chirurg Aleksandr Kristic care stătea dezolat la căpătâiul soldatului cu picioarele zdrobite.

— Domnule Kristic, trebuie să te deprinzi cu condiţiile de aici. Ştiu. Nu se aseamănă cu cele din spitalele de la Paris, deşi am auzit că nici acolo nu se prea ţine seama de învăţămintele doctorului Lister. Numai în dimineaţa asta am operat mai bine de treizeci de oameni fără să folosesc dezinfectante. Sunt fericit că te-au primit în ajutor. Eu şi cu cei doi chirurgi ai mei abia mai pridideam. Nu vezi în cel hal arătăm? Parc-am fi măcelari, nu chirurgi!

Maiorul Milatinovic nu exagera. Halatul, pantalonii, mâinile îi erau mânjite de sângele răniţilor operaţi. Stropi de sânge uscat îi înspicau ca nişte pistrui fruntea, obrajii, loburile urechilor. Şi în păr avea cheaguri de sânge.

— Şi atunci cum să operez? întrebă Kristic cu deznădejde.

— Simplu! Legături deasupra genunchilor spre a stăvili circulaţia sângelui, iar după amputare, o sutură a vinelor. Dezinfecţie? Apă curată de la fântână. Nu avem nici măcar posibilitatea să o fierbem…

— Domnule maior, mă iertaţi, sunt procedee vetuste. Aşa ar fi operat Ambroise Pare, Hilden…

Maiorul Milatinovic râse. Un râset lipsit de veselie.

— Ei da, Kristic, ne întoarcem la străvechii noştri magistri!

Aspiră încă un fum din ţigară. Se strâmbă şi o zvârli în iarbă. Se luptă câteva clipe cu o tuse rebelă şi îşi aruncă instinctiv privirile spre zona frontului. După o culme de deal se ridicau coloane de fum negru. Tunurile se auzeau şi mai aproape.

— Ia-ţi instrumentele, Kristic, şi pune-te pe lucru! Ne batem împotriva morţii folosindu-ne de mijloace anacronice. Nu avem altă soluţie. Răniţii ne aşteaptă…

— Îi trimitem cu bună ştiinţă la moarte, domnule maior stărui Kristic. Nu vom putea evita infecţiile, gangrenele…

— La lucru, Kristic, la lucru! porunci maiorul, fără asprime în glas.

Înţelegea scrupulele subalternului său. Când medicamentele începuseră să lipsească, avusese şi el procese de conştiinţă. Dar cu lamentări nu ajungeau la nici un rezultat.

Rămas singur, Kristic se îndreptă spre masa de operaţia rezervată lui. Era încadrată de doi infirmieri istoviţi, nebărbieriţi, plini şi ei de sânge. Mulţi răniţi, întinşi pe pământul gol, unul lângă celălalt, îşi aşteptau rândul.

Kristic luă ferăstrăul spălat la repezeală de infirmierul şef într-un lighean cu apă înroşită de sânge şi îşi arunca privirile asupra băieţandrului cu picioarele zdrobite, care se uita în ochii lui amuţit de frică. Îl copleşeau emoţia şi mila. Infirmierul şef făcu la repezeală legăturile. Transpiraţia i se scurgea, pe frunte, pe obrajii zbârciţi. Să tot fi avut patruzeci de ani, dar părea de şaizeci. Maiorul i-l pusese la dispoziţie gândindu-se că infirmierul şef – un ţăran inimos şi foarte cumsecade – îi va mai ridica moralul şi-l va călăuzi discret la nevoie.

Milatinovic era sigur că proaspătului său subaltern îi va trebui un timp spre a se aclimatiza.

Ferăstrăul lui Kristic despică muşchii semimembranos, semitendinos şi bicepsul femoral al coapsei drepte şi după ce secţiona artera femorală, începu să muşte din femur. Flăcăiandrul, ţinut zdravăn de cei doi infirmieri şi de trei soldaţi chemaţi în ajutor, se zbătea disperat, urlând ca o vită.

Sudoarea năpădise fruntea şi obrajii lui Kristic, prelingându-se din vârful nasului în picături fierbinţi, care cădeau peste rana deschisă a soldatului. Tânărul medic era îngrozit, căci infecţia avea să se instaleze negreşit în organismul slăbit al rănitului.

În ciuda legăturii, sângele din artera femorală secţionată îi

împrosca peste faţă în pulsaţii rapide, orbindu-l. Pacientul încetase să mai urle. Gemea zvârcolindu-se, golit de vlagă. Cu dosul mâinii, Kristic se şterse la ochi, apoi repuse în funcţie ferăstrăul.

Era atât de absorbit, încât nu mai auzea bubuiturile tunurilor care făceau să se cutremure solul.

Când termină intervenţia chirurgicală, i se aduseră în loc de fese nişte cârpe de o curăţenie îndoielnică.

— De ce nu le-aţi spălat? zbieră la infirmierul şef.

— Nu mai avem săpun, domnule doctor!

— De ce nu le-aţi fiert?

— Când să le fierbem?

Kristic înjură printre dinţi, începu să panseze rana aşa cum se pricepea mai bine.

Un ofiţer călare opri în faţa clădirii. Descăleca de pe bidiviul acoperit de spume şi intră în curtea înţesată de răniţi. Se apropie de Kristic. -

— Dumneata eşti medicul-sef?

— Pe medicul-şef îl găsiţi în clădirea şcolii...

— Nu am timp să-l caut! Dumneata cine eşti?

— Sublocotenentul de rezervă medic Aleksandr Kristic.

— Evacuaţi imediat spitalul! Ordinul diviziei! Luaţi-vă răniţii şi plecaţi de grabă spre Aleksinatz! Trupele noastre din Deligrad au primit ordin să se replieze spre sud. Inamicul nu ne dă răgaz. Mă tem că în mai puţin de două ore turcii vor intra în această localitate. Veţi primi ulterior ordin scris! Acum îmbarcarea!

— Mulţi răniţi sunt netransportabili! Pot muri pe drum! protestă Kristic.

Ofiţerul făcu o schimă sarcastică.

— Luându-i de aici, au totuşi o şansă dintr-o mie să scape cu viaţă. Dacă dau peste ei başibuzucii, îi măcelăresc în câteva clipe!

Salută automat şi se îndreptă grăbit spre calul său.

Kristic îşi petrecu mâna peste frunte. Avea senzaţia că trăieşte un vis urât. Se uită la infirmierii şi soldaţii care-r priveau întrebători, apoi plecă în căutarea maiorului. Îl găsi operând pe un soldat cu pântecele străpuns de o lovitură de sabie. Îi raportă pe scurt ordinul diviziei.

— Bine! Plecăm! Să termin intervenţia asta nenorocită! Dumneata şi Demidovic veţi supraveghea încărcarea răniţilor în ambulanţe şi în căruţele pe care le veţi găsi la îndemână!

— Cu netrarisportabilii ce facem? Mî gândesc la hemoragiile pe

care fatal le vom provoca…

— Îi luăm şi pe ei. Cu orice riscuri! Hai, grăbiţi-vă! Nu avem timp de pierdut!

Maiorul se concentra iarăşi asupra operaţiei. Mâinile i se mişcau cu siguranţă şi precizie, ca în împrejurări normale. Kristic se întrebă dacă liniştea afişată de doctor era reală sau de formă, în orice caz, merita toată admiraţia. Reuşea să insufle calmul şi subalternilor săi.

Când se întoarse în curte şi văzu mulţimea de răniţi întinşi pe pământ, îl cuprinse iarăşi panica. Învăţase la Şcoala de Medicină să îngrijească bolnavi, nu să organizeze evacuări în împrejurări atât de îngrozitoare. De unde să facă rost de oameni spre a căra răniţii? Nici vehiculele spitalului nu erau îndestulătoare. Kristic dădu poruncă să se înhame caii la ambulanţe. Se întrebă pe care răniţi să-i îmbarce cei dinţii, când, spre uşurarea sa, îl văzu pe locotenentul medic Demidovic – aproape un băieţandru, cu părul blond căzut peste ochi ca franjurile unei coame – luând energic măsuri spre a organiza transportul. Demidovic puse în mişcare infirmierii, bucătarii, soldaţii din paza spitalului, apelă la serviciile unor infanterişti care se scurgeau spre Aleksinatz, retrăgându-se potrivit ordinelor înaltului comandament. Instala răniţi şi în căruţele unor refugiaţi civili, care se lăsaseră în cele din urmă convinşi să-i aşeze peste boarfele lor.

În timpul transportului spre una din ambulanţe, un pacient rănit la piept făcu o criză de hemoptizie. Sângele îl podidi pe gură, vărsându-se şuvoi.

— Are să moară pe drum! vorbi Kristic tânărului locotenent.

Demidovic îl privi cu răceală!

— Ştiu că e pierdut! Ce pot să fac?

Un proiectil căzu în mijlocul curţii, împroşcând o înalt jerbă de pământ şi pulverizând trei oameni. Alt proiectil spintecă un cal, reteză capul unui infirmier şi sfârtecă doi răniţi.

Bombardamentul se dezlănţui apoi grindină, făcând prăpăd.

— Turcii au grijă să ne simplifice munca, Kristic! exclamă cu umor negru locotenentul Demidovic.

Maiorul Milatinovic îşi terminase intervenţia chirurgicală şi se grăbi să ia personal conducerea evacuării spitalului. Umbla de colo până colo, dând porunci scurte şi încuviinţând cu înclinări din cap măsurile luate de Demidovic. Kristic se înhamă la căratul răniţilor. Un proiectil căzu în apropierea lui. Suflul exploziei îl culcă la pământ, năucindu-l pentru câteva clipe. Revenindu-şi, îşi pipăi

torsul, membrele, şi constată bucuros că scăpase aproape neatins. Simţea însă între dinţi ţărână.

Unui rănit transportat tocmai spre ambulanţă i se deschiseseră copciile de la pântece. Intestinele i se revărsară, răsucindu-se ca nişte imenşi viermi.

— Cu nenorocitul ăsta nu mai e nimic de făcut! strigă Milatinovic. Lăsaţi-l aici! Luaţi pe altul în loc!

Kristic avu de gând să protesteze, dar renunţă. Maiorul avea dreptate. Soldatul cu intestinele scoase agoniza. Ajutat de un infirmier, Kristic instala pe targă alt rănit.

Patru proiectile explodară simultan în mijlocul ambulanţelor şi al căruţelor încărcate până la refuz. Locotenentul Demidovic se prăbuşi cu picioarele retezate de la genunchi. Kristic rămase câteva clipe împietrit. Îşi scutură capul ca după o lovitură de pumn primită în plină faţă, apoi alergă să-şi ajute camaradul rănit. Fără să-şi dea seama că plânge, îl ridică în braţe şi-l duse până la cea mai apropiată căruţă, îl aşeză lângă alţi răniţi, îşi smulse centura de piele de sub halatul plin de sânge şi făcu un garot spre a opri hemoragia ciotului coapsei drepte. Cu o fâsie ruptă din halat făcu un garot şi pentru piciorul stâng. Demidovic îşi pierduse.cunoştinţa.

— Dă-i drumul! strigă Kristic la soldatul oare se străduia să stăpânească bidivii de la căruţă, înspăimântaţi de exploziile năpraznice.

Vehiculul porni smucit. Caii ţâşniră în galop. Roţile din stânga căruţei încălecară roţile din dreapta ale unei ambulanţe. Soldatul încercă prea târziu să cârmească spre a evita coliziunea. Căruţa se răsturnă într-un şanţ adânc, trăgând după ea şi ambulanţa.

Când văzu corpurile răniţilor strivite sub vehiculele rostogolite cu roţile în sus, Kristic îşi duse îngrozit mâinile la ochi.

— Urât e războiul! gemu printre hohote. Urât! Urât! Urât!

Încruntat, palid ca a fantomă, generalul Mihail Grigorievici Cernaiev studia harta căii Moraviei. Zona cuprinsă între Aleksinatz, Niş şi Gurgusovatz – la scară mică – era împănată cu steguleţe albastre şi roşii, indicând amplasarea şi mişcările trupelor amice şi inamice. Steguleţele roşii – unităţile turceşti – se înscriseseră ca o pană în dispozitivul steguleţelor albastre – linia de apărare a sârbilor. Steguleţele, imobile pe câmpul de hârtie pânzată al hărţii, zugrăveau printr-un sistem de simboluri moarte marea bătălie care se desfăşura aievea.

Ofiţerii de Stat-Major urmăreau consternaţi desfăşurarea

operaţiilor militare intrate într-o fază extrem de critică pentru sârbi. Curieri soseau la intervale scurte, aducând veşti de pe linia frontului. Ofiţerii de Stat-Major se grăbeau să deplaseze steguleţele în funcţie de evoluţia bătăliei. Trupele sâr-beşti erau în derută. Steguleţele roşii descriau un fel de săgeţi care se înfigeau printre steguleţele albastre, împresurându-le, izolându-le în pungi. Când desprindeau de pe hartă câte un steguleţ albastru şi îl puneau la o parte, însemna – ca la o partidă de şah – că unitatea respectivă fusese distrusă.

Generalul Cernaiev îşi muşca buzele şi îşi încleşta pumnii, exteriorizându-şi fără voie mânia, disperarea. Ordonase cu durerea în suflet evacuarea Deligradului, spre a salva ceea ce mai putea fi salvat.

Deşi în ultima săptămână nu dormise mai mult de o oră sau maximum două pe noapte, era proaspăt bărbierit, iar uniforma îi cădea impecabil, ca pentru paradă. Mustăţile cu colţuri drepte, laterale, stăteau ţepoase ca nişte suliţe. În împrejurări normale aveau o înfăţişare marţială, acum, însă, profilate pe paloarea aşternută pe chipul generalului, păreau don-quijoteşti.

— Avangărzile turceşti, alcătuite din başibuzuci, au pătruns în periferiile Deligradului, domnule general! anunţă cu descurajare în glas un locotenent-colonel de Stat-Major.

Ofiţerul era nebărbierit şi avea tunica şi pantalonii boţiţi, căci în ultima săptămână dormise îmbrăcat.

Exasperat, generalul îşi trecu mâna prin păr. Campania contra turcilor începuse promiţător. Trupele sârbeşti obţinuseră încă din primele zile succese remarcabile. Apoi se produsese acea uluitoare răsturnare de situaţie, provocată de revirimentul miraculos al turcilor, care nu numai că zăgăzuiseră înaintarea sârbilor, dar după un şir de lupte sângeroase, angajate simultan pe patru fronturi, preluaseră iniţiativa. Dacă el, Cernaiev, nu va reuşi să pună stavilă contraofensivei otomane, nu-i va rămâne decât să cerşească un armistiţiu.

Era umilitor să-şi recunoască înfrângerea, dar cu destinul potrivnic nu-şi putea încerca puterile. Când îl trimisese în Serbia spre a prelua comanda trupelor sârbeşti, ţarul îl asigurase de încrederea sa. Înainte de a declanşa campania împotriva Turciei, Cernaiev îşi luase măsuri de prevedere sau îşi închipuise că le luase. Bizuindu-se pe rapoartele agenţilor secreţi ruşi, infiltraţi pe teritoriul Imperiului Otoman, şi mai ales pe rapoartele generalului

Ignatiev asupra slăbiciunii militare a turcilor, la care se adăuga alianţa secretă dintre Serbia şi Muntenegru, încheiată în 15 iunie 1876 la Veneţia, pornise la luptă având convingerea că războiul purtat de sârbi va lua proporţiile unui marş triumfal, încheiat la porţile Constantinopolelui.

După stupefiantul reviriment al turcilor şi după primele înfrângeri ale sârbilor, alternate cu retrageri dezastruoase, cu evacuarea forţată a unor localităţi importante, fusese criticat cu asprime. I se reproşau concepţiile strategice concretizate în împărţirea armatelor sârbeşti în patru grupuri, în total dezacord cu principiul napoleonian al economiei forţelor şi al loviturilor succesive. Angajând bătălii pe mai multe fronturi, permisese generalilor turci să-i reziste cu unităţi inferioare numeric şi în acelaşi timp să-şi regrupeze forţele în vederea dezlănţuirii unor lovituri surprinzătoare.

Cernaiev se apărase invocând argumente aparent valabile. Dacă şi-ar fi concentrat forţele pe valea Moravei, impunând adversarilor un teatru de bătălie pe frontul de sud-est al Serbiei, şi-ar fi lăsat spatele descoperit, permiţând trupelor otomane din Bosnia să invadeze teritoriile sârbeşti din răsărit.

Explicaţiile lui nu puteau repara însă dezastrul. Armata de pe Drina, denumită şi Armata de Vest, alcătuită din 20 000 de oameni şi comandată de generalul Alimpic, încercase să spargă dispozitivul de apărare turc, dar după câteva lupte violente fusese nevoită să se retragă, cu grave pierderi.

Armata de pe Ibar, numărând de asemenea 20 000 de oameni, pusă sub comanda generalului Zach, asediase localitatea Novi Bazar, dar operaţiunile militare, conduse şovăitor, se încheiaseră cu un eşec. Generalul Zach fusese înlocuit cu un ofiţer mai dinamic, colonelul Ciolac, care primise misiunea să acopere flancul drept al Armatei de Sud, compusă din 50 000 de oameni, pusă sub comanda generalului Cernaiev însuşi. Armata Timokului, cifrată la 20 000 de oameni, zisă şi Armata de Est, după câteva angajamente sângeroase cu turcii, fusese nevoită să se retragă cu mari pierderi, evacuând importantul oraş şi centru de comunicaţii al Saicearului. Comandantul acestor trupe, colonelul Lesianin, fusese obligat să-şi părăsească ultimele poziţii spre a veni în sprijinul Armatei de Sud, supusă tot mai puternicei presiuni otomane.

Armatele sârbeşti, hăituite de turci, erau silite să bată în retragere, fără a li se acorda răgazul necesar reorganizării forţelor risipite şi fugărite pe întregul front.

Până acum, Cernaiev îşi strămutase de mai multe ori cartierul general în funcţie de retragerile sale succesive. Făcuse mari sforţări ca retragerea să nu se transforme într-o debandadă haotică, ceea ce ar fi permis turcilor să ajungă într-un singur iureş până la Belgrad.

Sârbii, atât de viteji, se arătaseră în această campanie sub orice aşteptări. De vină nu erau însă soldaţii, a căror valoare de luptători neînfricaţi fusese verificată de-a lungul secolelor, ci cercurile conducătoare, care neglijaseră pregătirea militară a propriilor trupe, deşi războiul devenise inevitabil. Turcii dispuneau de un armamenl superior şi de o experienţă mai bogată. Cu pieptul gol şi cu sabia în mână nu te poţi avânta împotriva tunurilor.

Cernaiev se uita la steguleţele roşii care se buluceau în jurul steguleţelor albastre, alarmant de împuţinate. Dacă grupul de armate al lui Ahmed Eyub va reuşi să facă joncţiunea cu trupele lui Ali Saib, şi împreună se vor avânta asupra Aleksinatz-ului, soarta oraşului şi a întregului dispozitiv de apărare sârbo-rus va fi compromisă.

Generalul Cernaiev se simţea atât de obosit, încât începuse să i se înceţoşeze mintea. Steguleţele albastre şi roşii căpătaseră viaţă. Literele de pe hartă jucau sarabanda, iar cursurile râurilor şerpuiau asemenea unor reptile miniaturale. Generalul îşi scutură capul spre a alunga vedeniile.

— O cafea! ordonă răguşit. O cafea dublă! Foarte tare! Un tânăr aghiotant se înfăţişă deîndată cu o ceaşcă mare, în care aburea lichidul negru, aromat. Cunoştea preferinţa generalului pentru cafea şi ţinea în permanenţă un ibric în preajma focului. Cernaiev goli la iuţeală ceaşca. Înviorat, porunci:

— Detaşamentul colonelului Ducic să execute un contraatac împotriva trupelor inamice care converg din zona Niş asupra Aleksinatz-ului!

Un căpitan de Stat-Major îşi nota tocmai ordinul, când prinţul Milan intră în încăpere. Ofiţerii luară poziţie de drepţi. Prinţul era însoţit de aghiotanţi şi de ministrul de Război. Strânse mâna generalului rus. Şi trăsăturile lui se alteraseră. Ochii îi erau roşii de nesomn.

— Ce mai e nou, domnule general? Sper că ai să-mi dai o veste bună!

Aproape că îi cerşea un cuvânt de încurajare. Pe Cernaiev îl potopi un simţământ de mânie neputincioasă şi de ruşine. Nu-şi

mai făcea iluzia că ar mai putea redresa situaţia.

— Mă tem, Alteţă, că şansele noastre scad pe zi ce trece. Bărbia prinţului începu să tremure.

— Am primit asigurări că victoria noastfă va fi rapidă şi categorică…

Cernaiev însuşi îi garantase victoria. Nu îndrăznea însă a-i reproşa direct incapacitatea.

— M-am înşelat, Alteţă…

Nici generalul nu vorbi despre mediocra comportare a sârbilor. Ce rost ar fi avut acum incriminările reciproce?

Milan înţelese că Cernaiev nu era capabil să mai schimbe deznodământul campaniei.

— Atunci ce facem? Aşteptăm ca turcii să reocupe Serbia?

— Mă tem, Alteţă, că va trebui să apelăm la sprijinul marilor puteri, la ajutorul direct al Rusiei… Eu am făcut tot ce mi-a stat în putinţă…

Milan plecă fruntea. Inima îi bătea atât de tare încât îl sufoca. Va trebui să se umilească iarăşi în faţa turcilor… Va fi silit poate să ia drumul exilul.

— E cazul să cerem armistiţiu, domnule general? întrebă într-un suflu.

— Nu! Vom lăsa să se mai scurgă câteva zile. Poate că se va produce un miracol. Vreau să cred că şi turcii sunt la capătul puterilor. Numai aici, în Balcani, se bat de mai bine de un an. Nu mai pun la socoteală Creta.

— Creta au pacificat-o de mult, domnule general.

— Dar cu ce preţ, Alteţă! Au pierdut acolo mii de soldaţi!

— Eram sigur că îi vom înfrânge pe turci! spuse cu amărăciune prinţul.

— Să nu vă pierdeţi nădejdea, Alteţă! Sfânta Rusie veghează! La momentul oportun, Majestatea Sa Ţarul îşi va spune cuvântul.

Prinţul se întoarse spre ministrul de Război.

— Va trebui să tatonăm intenţiile marilor puteri. Sunt convins că nu ne vor lăsa în voia turcilor. Europa are prea mari interese în Balcani ca să se spele pe mâini.

Milan se felicita în sinea lui că nu-şi asumase comanda supremă a armatei. Nimeni nu-i va putea reproşa lui, personal, înfrângerea. Recomandând instalarea lui Cernaiev în fruntea armatelor sârbeşti, ţarul îşi atribuise o grea răspundere. Nici panslaviştii nu vor accepta îngenuncherea Serbiei, o ţară slavă. Am cel puţin

satisfacţia că poporul meu şi-a făcut datoria, spuse cu simplitate. Să sperăm că şi românii vor intra în război...

— Şi grecii ne vor ajuta, Alteţă.

— Grecii şi-au câştigat de mult independenţa, domnule general, îşi pot îngădui luxul să aştepte. Vor interveni abia după ce zarurile vor fi aruncate.

Se apropie de harta înţepată cu puzderia de steguleţe albastre şi roşii.

— Nu abandonaţi lupta, domnule general! Vom mobiliza ultimele rezerve! Vom trimite pe front pe toţi cetăţenii capabili să poarte armele, începând cu băieţandrii şi terminând cu bătrânii! Serbia nu va accepta înfrângerea! În ultimele clipe se va redresa.

Se îmbăta cu propriile lui cuvinte. Descurajarea din primele momente prindea să se destrame. Firea-i optimistă, combativă, ieşea iarăşi la suprafaţă. Adăugă:

— Bine, domnule general! Vom aştepta câteva zile. Eu cred în miracole. Poporul sârb e capabil să săvârşească miracole!

Sunetele de trompetă se înălţară impetuoase spre văzduhul cenuşiu din care se cernea ploaia, dând semnalul şarjei.

Căpitanul Dobrinovic, comandantul divizionului 3 din Regimentul 6 Cavalerie, îşi struni calul neastâmpărat şi îşi aruncă privirile peste umăr la escadroanele desfăşurate pentru atac.

Divizionul său era încadrat între alte două divizioane de cavalerie, toate însă cu efectivele înjumătăţite după nimicitoarele lupte din ultimele săptămâni.

Căpitanul se uită apoi pe sub streaşină căştii metalice la linia de apărare a turcilor, constituită din unităţi de infanterie aliniate într-un front lung de peste 800 de metri. Nu-şi dădea seama de adâncimea lui, dar îl presupunea destul de dens. Ce se ascundea însă în dosul paravanului de infanterişti? Cavalerişti – dacă existau – erau descălecaţi, căci nu puteau fi văzuţi.

Potrivit aprecierilor lui Dobrinovic, inamicul dispunea de forţe mult mai ample. Unităţile de cavalerie sârbeşti puteau suplini inferioritatea lor numerică doar prin violenţa atacului şi hotărârea de a învinge cu orice preţ.

Dobrinovic căpătase doar de două zile comanda divizionului, în urma morţii fostului său şef, maiorul Pilic, căzut în luptă. Regimentul lui suferise mari pierderi. Escadroanele ajunseseră să fie comandate de locotenenţi şi de sublocotenenţi. Toţi aceştia erau mândri de noile lor sarcini şi pătrunşi de importanţa lor. Ţara

aştepta din partea lor jertfa supremă şi ei erau hotărâţi să nu o dezamăgească.

Când îi vedea atât de entuziaşti, de tineri – aproape nişte băieţandri – lui Dobrinovic i se încălzea inima de duioşie. Dar îl năpădea şi tristeţea. Ştia că cei mai mulţi dintre ei nu se vor mai întoarce la căminele lor. Războiul are legi aspre, care nu ţin seama de omenie, de vârstă, de frumuseţea morală a combatanţilor. Seceră de preferinţă pe viteji şi-i menajează pe laşi.

Dobrinovic avea o experienţă militară relativ îndelungată: cincisprezece ani de activitate în cadrul armatei. În prezenţa ofiţerilor tineri, sosiţi pe front după o foarte sumară pregătire militară, fiindcă unităţile necesitau a fi încadrate cu carne de tun împodobită cu trese de aur, căpitanul Dobrinovic se simţea matusalemic de bâtrân, deşi nu împlinise decât 37 de ani. La vârstă aceasta, mulţi dintre camarazii săi fuseseră înaintaţi maiori şi chiar colonei. El era lipsit însă de relaţiile indispensabile unor avansări rapide. Nu se însurase cu fiica vreunui comandant de mare unitate, şi nici nu era vărul sau nepotul unui ministru.

Se căsătorise cu o fată de ţăran, care-i adusese drept zestre tinereţea, frumuseţea, voioşia, dragostea ei. Nu regretase niciodată alegerea. Soţia îi dăruise în cei doisprezece ani de convieţuire cinci băieţi – cinci brăduleţi – de care era foarte mândru. Visa să-i facă pe toţi ofiţeri. Primii patru îi îmbrăţişaseră cu entuziasm ideile. Le confecţionase uniforme soldăţeşti potrivite staturii lor, iar duminica îi scotea în curte şi făcea cu ei instrucţie militară şi mânuiri de arme. Le făurise nişte puşti cioplite din lemn. Al cincilea copil – abia împlinise şapte ani – voia să devină popă. Îşi tăiase nişte odăjdii dintr-o bluză galbenă a maică-sii şi oficia slujbe bisericeşti, cântând pe nas, aşa cum auzise la biserică. Spre a-şi interpreta şi mai autentic rolul, îşi pusese mustăţi şi barbă din vată albă.

Căpitanul Dobrinovic nu avea în neamul său preoţi şi nici nu-şi făcuse prieteni printre feţele bisericeşti. Pe ce căi îşi dezvoltase prâslea gustul spre cariera eclesiastică, n-ar fi putut spune. Constata doar fenomenul.

În buzunarul de la piept păstra fotografiile fiilor săi, făcute la un fotograf neamţ, pripăşit prin orăşelul lor. Imaginile celor patru soldăţei şi a micului popă îi ţineau de urât înainte de a se culca prin bivuacurile întâmplătoare.

Acum, în vreme ce glasul trâmbiţei sfredelea cerul, dând semnalul şarjei, căpitanul Dobrinovic îşi perinda prin minte toate

aceste imagini; în ciuda defilării lor fulgerătoare, îşi păstrau o mare putere de evocare. Când ultimele sunete de trâmbiţă încetară, Dobrinovic ridică braţul drept la verticală, agitând pumnul înmănusat în sus şi în jos, aşa cum scria în regulamentul de instrucţie al cavaleriei, apoi dădu pinteni calului şi porni în galop spre frontul inamic, urmat de ropotul masiv al escadroanelor de sub comanda sa.

Telegarii spărgeau cu piepturile lor late spaţiile, coamele fluturau în vânt, copitele scurmau ţarina zvârlind în urmă bulgări de pământ, călăreţii îşi roteau săbiile pe deasupra capului, iar uralele lor făceau să vibreze văzduhul.

Depărtarea dintre masa ropotitoare a cavaleriei sârbeşti şi linia frontului inamic se micşora treptat. Deodată, rândurile infanteriei turceşti se deschiseră, lăsând să apară gurile unor tunuri ascunse până atunci vederii. Piesele de artilerie începură să verse foc de mitralie, deschizând pârtii largi printre călăreţii sârbi. Căpitanul Dobrinovic vedea răbufnirile orbitoare de la gurile tunurilor, auzea şuieratul proiectilelor şi exploziile care doborau oameni şi cai, amestecându-i cu ţarina înroşită de sânge. Cu sabia întinsă înainte, la orizontală, gonea spre inamic, zbierând îndemnuri de încurajare călăreţilor ca-re-l însoţeau în fantastica-i cavalcadă.

Rândurile infanteriştilor turci se refăcură. Cei din primul rând puseră un genunchi în pământ. Cei din rândul doi rămaseră în picioare. Şi unii, şi alţii duseră armele la ochi. Dobrinovic nu auzea comenzile ofiţerilor turci, dar le ghicea după mânuirile de armă ale soldaţilor. Ţevile puştilor îndreptat paralel spre sârbi începură să scapere în rafale scurte. Alţi cavaleristi sârbi veniră peste cap, laolaltă cu caii lor. Dobrinovic se uită înapoi, peste umăr, şi văzu în clipa aceea, într-o tragică dar foarte scurtă înşiruire de imagini, pe comandantul escadronului 2 – un tânăr sublocotenent abia ieşit de pe băncile şcolii – cum ridică braţele, dă capul pe spate într-o mişcare convulsivă, scapă sabia din mână şi cade pe o parte, rămânând cu piciorul drept prins în scară. Calul său, înspăimântat de zgomotul detunăturilor, de zvârcolirile călăreţului pe care-l târa pe pământ, îşi spori iuţeala, depăşindu-l pe Dobrinovic.

Pe căpitan îl copleşi brusc o furie clocotitoare. Era dornic să-i nimicească pe toţi duşmanii care-l împroşcau pe el şi pe soldaţii lui cu năprasnicul foc al puştilor. Deodată simţi în piept o lovitură de pumn. Rotunji uluit ochii.. Nici un inamic nu se afla în preajma lui. Până la prima linie a puşcaşilor turci mai avea de străbătut

aproximativ o sută de metri. O slăbiciune ciudată îi copleşi fiinţa. În faţa ochilor i se aşternu o reţea roşiatică. Lovitura de pumn prinse deodată să-l ardă cumplit, în ciuda strădaniilor sale de a reţine sabia, o scăpă din mână.

Pe fundalul puşcaşilor turci din prima linie văzu deodată siluetele luminoase ale feciorilor lui, în uniformele lor atât de arătoase. Duceau arma la ochi, iar înapoia lor se profilau tufele de trandafiri din grădină, în mijlocul lor se afla prâslea, în odăjdiile-i galbene. Prâslea avea barbă şi mustăţi albe... Dar ochii îi erau copilăroşi... Prâslea ridică mâna într-un gest de binecuvântare...

În aceeaşi clipă, un glonţ îl izbi pe căpitan în frunte, plesnindu-i calota cranianã. Dobrinovic căzu pe grumazul calului, care străbătu vijelios prima linie a puşcaşilor turci, culcând doi la pământ şi zdrobindu-i cu copitele ferecate.

* * *

De pe un tăpşan îmbrăcat în iarbă, întreruptă ici colo de tigvele alburii ale unor stânci, mareşalul Abdul Kerim, comandantul suprem al forţelor otomane de pe fronturile Serbiei, urmarea printr-un binoclu de campanie evoluţia trupelor sale aflate în plină înaintare spre Aleksinatz.

Îi trezise la un moment dat atenţia încercarea unui detaşament de cavalerie sârb de a executa un contraatac menit să stăvilească irezistibilul tăvălug al avangardei turceşti comandate de Hafiz Paşa, care deschidea drum corpurilor de armată comandate de Ahmed Eiub Paşa şi de Osman Paşa.

Cele două mari unităţi făcuseră joncţiunea şi acum se îndreptau în marş forţat spre poziţiile ocupate de grosul armatelor sârbesti, dirijate de generalul Cernaiev.

Mareşalul turc râse cu poftă:

— Nici un obstacol nu-l poate opri pe Hafiz Paşa! A zdrobit fără eforturi şarja sârbilor!

Zâmbiră şi ofiţerii lui de Stat-Major. Mareşalul era în toane bune, ceea ce se întâmpla foarte rar.

Un căpitan se apropie în galopul calului şi descăleca din mers în preajma lui Hamet Bey, şeful de Stat-Major al comandantului suprem. Îi înmână un mesaj, pe care Hamet Bey îl citi la repezeală. Zâmbi încântat, apoi se apropie de mareşal.

— Excelenţă, Ali Saib Paşa raportează că în primele ore ale după-amiezii trupele sale vor intra în contact cu inamicul, sprijinind

corpurile de armată Ahmed Eiub şi Osman Paşa.

— Bine, foarte bine! înclină din cap mareşalul.

Duse iarăşi binoclul la ochi. Bătălia se desfăşura exact aşa cum prevăzuse. Sârbii se retrăgeau pe întregul front. Planurile lui de operaţii îşi dovediseră pe deplin eficacitatea. Abdul Kerim încercă un simţământ de exaltare. Era mândru fiindcă pusese capăt seriei negre de înfrângeri militare suferite de Imperiul Otoman în ultimul secol, înfrângeri datorate fie ghinionului, fie incapacităţii generalilor. Abdul Kerim credea în ghinion, în farmece, în blesteme, în toate acele forţe oculte capabile să răstoarne calculele cele mai savante.

Gloria lui va spori considerabil. Va atinge proporţii de legendă. Abdul Kerim îşi şi vedea numele scânteind alături de ale marilor conducători de oşti din epoca eroică de creştere a imperiului. Era îndrituit să se aştepte la cele mai mari recompense. Iar dacă invidioşii de la Top-Kapî nu i le vor oferi pe tavă, aşa cum i se cuvenea, şi le va lua singur. Va termina odată pentru totdeauna cu pigmeii de la Constantinopole, care-şi atribuiau toate onorurile trăgând sfori, ţesând intrigi, lucrându-i din culise pe generalii merituoşi, în care vedeau nişte rivali primejdioşi, capabili oricând să le surpe puterea clădită pe nisip.

Pe el, Abdul Kerim, îl ţineau departe de Constantinopole, de Curte, de Sublima Poartă, spre a-şi face nesupăraţi mendrele. Cu ce îi era superior ramolitul Ruşdi Paşa, ajuns în fruntea treburilor statului numai fiindcă era omul de casă al sultanului nebun Murad? Ori aventurierul Midhat Paşa, care-şi făcuse din crezul naţionalist un instrument pentru slujirea propriilor interese? Despre ceilalţi miniştri şi demnitari ai palatului nu putea spune decât că erau nişte arivişti, nişte stârpituri dezgustătoare. S-ar fi zis că Allah îi însemnase spre a le dezvălui nimicnicia. Yusuf Paşa, ministrul Instrucţiei Publice, era nu numai chior, ci şi incult. Cadri Bey, prefectul Constantinopolelui, era cocoşat şi suferea de epilepsie. Djevdet Paşa, ministrul Justiţiei, îşi etala turpitudinea plimbându-şi în trăsură secretarii tineri şi frumoşi, recrutaţi din saraiul său personal. Hamzi Paşa, ministrul Listei Civile, făcea pe faţă trafic de influenţă, tarifânduşi cu sfruntare preţul favorurilor. Şi ministrul de Război, şi şeful departamentului Internelor se pricepeau doar să-şi promoveze verii, nepoţii şi prietenii în posturi înalte, spre a-şi crea o clientelă sigură, în stare să-i sprijine la nevoie.

Iar dacă echipa bătrânilor va fi înlăturată de la putere de noul val

al tinerilor hămesiţi de măriri şi de aur, Turcia va cunoaşte zile şi mai negre.

Pe când el, Abdul Kerim, era curat ca lacrima. Îl înduioşa înşiruirea propriilor sale merite: era activ, ager la minte, brav, sobru, energic, generos, integru... Obişnuia să bea în taină alcool, dar acesta nu era un păcat capital! Accepta uneori cadouri, dar nu-şi făcuse din asta un sistem. Se războia pentru drepturile lui, dar orice om demn, conştient de propria-i valoare, procedează la fel! În cursul diverselor campanii la care participase, de-a lungul carierei sale de ostaş, i se întâmplase să-şi însuşească bunuri ale învinşilor, dar prada de război nu este oare un drept al învingătorului?

După încheierea războiului împotriva Serbiei se va înapoia la Constanti-nopole aureolat de glorie! Populaţia îşi va face din el un idol. Folosindu-se de trupele sale, nu-i va fi greu să dea o lovitură de stat. Într-o singură noapte îi va mătura pe toţi miniştrii şi pe toţi lingăii de la Curte. Din sultanul nebun îşi va face o marionetă jucată după bunu-i plac. Murad îi va legaliza prin semnătura sa toate acţiunile.

Legănat de gândurile-i trandafirii, mareşalul urmărea prin lentilele binoclului agonia puterii militare sârbesti.

Coborî binoclul de la ochi şi se întoarse bine dispus spre şeful Statului său Major:.

— Mă întreb, Hamet Bey, de ce se mai bat sârbii? Orice căpetenie militară cu oarecare experienţă abandonează lupta când îşi dă seama că a pierdut orice şanse de a mai câştiga războiul. Cernaiev este oare inconştient? Ce mai aşteaptă? Să vină Ţarul în ajutorul lui? Să se ridice Occidentul în favoarea Prinţului Milan şi a clicii lui trădătoare? Reputaţia invincibilului Abdul Kerim va face pe orice suveran din Europa să reflecteze de două ori înainte de a declara război Imperiului Otoman renăscut! Dacă vor cuteza totuşi să o facă, trupele mele vor intra învingătoare în Kiev şi în Viena! Voi reda Imperiului străvechea lui strălucire, reconstituindu-l în fruntariile împinse de Soliman Magnificul până în inima Europei.

* * *

Totul începuse cu aproape zece ani în urmă. Sir Henry Elliot abia îşi prezentase scrisorile de acreditare la Constantinopole. Sultanul şi marele vizir îl primiseră cu ostentativă bucurie şi cu toate onorurile. Trimisul puternicei regine Victoria era menajat din principiu, fiindcă Marea Britanie se arăta prin tradiţie prietena

Turciei. Războiul Crimeii nu fusese oare un exemplu strălucit a ceea ce putea face Albionul pentru o ţară prietenă?

Pe lângă onorurile oficiale, noul ambasador britanic fusese poftit şi în intimitatea mai-marilor zilei din arătosul, dar nu mai puţin bolnavul Imperiu Otoman. I se oferiseră banchete fără număr, serbări strălucite, daruri frumoase şi scumpe. Cel mai binevoitor şi atent demnitar turc se dovedise a fi însă ministrul Afacerilor Externe, Fuad Paşa, un sibarit priceput să se descurce ca nimeni altul în labirintul plin de capcane al diplomaţiei înalte. Multilateral, făcuse studii de medicină, scria versuri, alcătuise o gramatică a limbii turce, dar mai presus de toate era un foarte abil şi priceput psiholog. Pe Sir Henry Elliot îl cântărise dintr-o privire. Spre a-l câştiga, făcuse o experienţă. Îl poftise într-un chioşc din apropierea capitalei, unde îşi amenajase un cuib discret pentru orgiile organizate ca pe vremea Romei Antice, în cinstea şi pentru mulţumirea acelor oameni politici turci sau străini necesari promovării propriilor lui interese. În bătrâna şi pudica Anglie victoriană, Sir Henry dusese o existenţă conformistă, acordând plăcerilor cărnii un spaţiu restrâns, şi numai în compania soţiei, o englezoaică frigidă, ţâfnoasă, afectată şi exagerat de puritană.

În chioşcul lui Fuad Paşa, Sir Henry avusese revelaţia paradisului îngăduit muritorilor. Amfitrionul îi pusese la dispoziţie câteva gingaşe şi foarte tinere sclave georgiene, în braţele cărora ambasadorul britanic cunoscuse vraja voluptăţii, a senzualităţii dezlănţuite. Toate acestea îl captivaseră cu atât mai puternic, cu cât îl făcuseră să-şi dea seama că trebuia să ardă lumânarea la amândouă capetele, spre a suplini anii arizi pierduţi alături de Lady Elliot. O consfătuire tainică între sultan şi ministrul său de Afaceri Străine se concretizase într-un discret dar oferit de statul turc ambasadorului englez, sub forma unui chioşc clădit pe coasta Bosforului, într-o ambianţă luxuriantă. Chioşcul era populat de sclave tinere, furnizate de prea amabilul Fuad, şi schimbate după anumite perioade de timp, spre a nu îngădui simţurilor otosite ale ambasadorului să atingă saţietatea.

Evident, slujba tinerelor nu se limita la satisfacerea înclinărilor erotice ale lui Sir Henry. Jucau şi rolul de agente, având misiunea să smulgă pe nesimţite diplomatului englez informaţii utile guvernului turc.

Aranjamentul convenea tuturor părţiler interesate. Lady Elliot era intrigată de repetatele şi îndelungatele absenţe de la ambasadă ale

soţului ei. Explicaţiile lui părea plauzibile. Situaţia internaţională, deosebit de complicată, necesita dese consfătuiri, uneori terminate la ore târzii, cu ceilalţi ambasadori ori cu factorii de răspundere ai vieţii politice turceşti. Lady Elliot era prea mândră, prea scorţoasă, spre a face scene de gelozie soţului ei. Dealtfel, chiar dacă uneori o încolţeau bănuielile asupra fidelităţii soţului, acestea se spulberau de îndată ce îl vedea venind la ambasadă grav, taciturn, preocupat. Şi ceilalţi ambasadori avea probleme extraconjugale, aşa că se acopereau unii pe alţii cu mare sârg, îndemnându-şi soţiile să-şi petreacă după-amiezile şi serile jucând împreună cărţi ori întreţinându-se asupra cancanurilor constatinopolitane.

Ambasadorul britanic răsplătise solicitudinea prietenilor săi turci expediind la Londra rapoarte extrem de favorabile Sublimei Porţi. Şi cum în acea epocă interesele Angliei corespundeau cu ale Imperiului Otoman, treburile se desfăşurau cum nu se poate mai bine. Criza din Bosnia şi Herţegovina, în interpretarea lui Sir Henry, nu era decât o problemă de politică internă a turcilor, în care marile puteri şi vecinii Turciei nu aveau dreptul a se amesteca. Aplicase aceeaşi formulă şi faţă de tulburările sângeroase din Bulgaria, cu atât mai mult cu cât cunoştea atitudinea consecvent filoturcă a guvernului Disraeli. Recent însă, armonia începuse să fie tulburată de curente potrivnice. Presa din metropolă lansase o serie de articole veninoase, demascând opiniei publice britanice masacrele săvârşite în Balcani. Apoi Gladstone şi liberalii săi atacaseră în Parlament complezenţa guvernului conservator faţă de crimele comise de osmanlâi. În această ciorbă – cum o denumea cu ciudă Sir Henry – fusese amestecat şi numele său. I se reproşa orbirea faţă de abuzurile turcilor. Unii ziarişti lăsaseră să se înţeleagă că atitudinea lui atât de favorabilă turcilor n-ar fi fost dezinteresată. N-aveau însă probe, aşa că scoborâseră glasul de îndată ce Sir Henry îi prevenise prin reprezentantul său legal, avocatul Greenfield, că va acţiona în judecată gazetele calomniatoare.

Atât de vehement se dezlănţuise campania împotriva „prietenilor” Turciei, încât Sir Henry începuse să-şi piardă calmul. Era convins că la prima schimbare de guvern – foarte firească în viaţa politică a Angliei – va fi rechemat în ţară şi pensionat. Liberalii lui Gladstone nu-i vor ierta bunăvoinţa exagerată faţă de turci.

Atât de tare îl supărau perspectivele acestea sumbre, încât ajunseseră să-l obsedeze. Gândurile negre prindeau să-l încolţească până şi în vârtejul frivolelor lui întâlniri din chioşcul de pe

malul Bosforului. Atunci ardoarea-i amoroasă se topea brusc. Cătrănit, se rupea din braţele tinerelor fete, care-l priveau nedumerite, întrebându-se dacă nu l-au supărat cu ceva.

Acum însă voia să uite de necazuri, de surprizele neplăcute pe care i le rezerva viitorul. Rusdi Paşa, actualul mare vizir, îl fericise cu un dar imperial: o adolescentă georgiană cu un chip dumnezeiesc şi cu un corp unduios, răscolitor de patimi. Când părăsi chioşcul, Sir Henry era stors de vlagă, dar mai fericit ca niciodată. Câtor oameni de vârsta lui le erau hărăzite asemenea plăceri? În compania gingaşelor fete îşi regăsise tinereţea. Colegii lui îl priveau surprinşi, declarându-i că anii se scurgeau pentru el de-a-ndaratelea, întinerindu-l. Sir Henry avea aceeaşi convingere…

Se despărţi de fermecătoarea georgiană mai devreme ca de obicei, fiindcă după lăsatul serii avea să primească la ambasadă, în cadrul unei recepţii de gală, întreg corpul diplomatic şi un mare număr de personalităţi otomane. Sosi la reşedinţa sa. Când soarele se scufunda tocmai după parapetul dantelat al unor nori purpurii, tiviţi cu aur Lady Elliot îl aştepta în salon, ţeapănă, acră, întunecată, săgetându-l cu priviri încărcate de reproşuri. Fără să rostească un cuvânt, îi arătă cu degetul un vraf de ziare, abia sosite de la Londra, plasate pe o măsuţă orientală încrustată cu fildeş.

Sir Henry se încruntă bănuitor şi luă gazeta de deasupra. Analizând expresia chipului soţiei, presimţi iminenţa unor mari supărări. Despături un Daily News, ziar liberal, care se remarca prin virulenţa campaniei sale împotriva sălbăticiilor săvârşite de turci în Bulgaria. Pe prima pagină figura un articol scris cu litere groase – corespondenţă din Philipopoli. „Atrocităţile, recunoscute de prietenii turcilor, până şi de turcii înşişi, depăşesc cu mult tot ceea ce o minte lucidă poate suporta. Înainte de a-mi începe investigaţiile, am fost informat oficial că şaizeci sau şaptezeci de sate au fost arse, că circa 15 000 de oameni au fost măcelăriţi. Am rămas atât de impresionat, încât mi-am zis că este inutil să-mi continui cercetările. Când am aflat că un mare număr de femei au fost violate şi spintecate, că foarte mulţi copii au fost sfâsiaţi şi purtaţi apoi în vârful baionetelor, când toate aceste amănunte oribile le-am obţinut de la sute de martori aleşi nu numai din rândurile bulgarilor, ci şi ale consulilor din Philipopoli, ale funcţionarilor germani de la Căile Ferate, ale grecilor şi ale armenilor, ale preoţilor şi ale misionarilor, ba chiar şi ale turcilor, mi-am dat seama că o prelungire a anchetei nu-şi mai are rostul…”

Sir Henry îşi petrecu degetele sub gulerul devenit brusc prea strâmt. Spectacolul zugrăvit de corespondentul britanic, care descria cu lux de detalii cadavrele femeilor, copiilor şi chiar ale sugarilor scoase de sub ruinele caselor calcinate, îl făcu să fornăie ca un armăsar. Frazele următoare îi ridicară brusc tensiunea: „În ciuda evidenţei, Sir Henry Elliot şi Mr. Disraeli stăruiesc să declare cu seninătate că articolele noastre sunt exagerate. Crimele dezvăluite în paginile ziarului nu depăşesc realitatea. Atrocităţile relatate de martori oculari stârnesc mânia şi durerea. Dar lacrimile vărsate în memoria victimelor nu folosesc la nimic. Dacă scriu aici tot ceea ce am văzut şi am auzit, o fac fiindcă se impune ca poporul britanic să afle tot adevărul. Numai aşa va putea să contribuie la sfărâmarea sângerosului despotism turcesc. Iar dacă suntem siliţi să purtăm pe umerii noştri hidoasa povară a complicităţii cu nişte ucigaşi neruşinaţi – lepra societăţii umane – barem să o facem ştiind la ce ne-am înhămat…”

Respirând gâfâit, ca după o lungă goană, Sir Henry îşi aruncă ochii asupra semnăturii din josul articolului.

— J. A. Mac Gahan! strigă furios. Acelaşi J. A. Mac Gahan, care otrăveşte de o lună de zile presa londoneză cu minciunile lui sfruntate…

Lady Elliot îl privi cu severitate:

— Eşti sigur că minte? Soţia ministrului plenipotenţiar al Statelor Unite mi-a spus că reportajele lui Mac Gahan corespund adevărului. Şi soţia ambasadorului Germaniei mi-a vorbit cu groază despre sălbătăcia turcilor…

— Inepţii! zbiera Sir Henry. Flecăreli de femei nesocotite, dispuse oricând să se facă uneltele ticăloşilor care împroşcă intenţionat cu noroi pe oamenii de stat turci, pe Disraeli, pe mine. Descreieraţii de la Daily News vor să stârnească zâzanie între Anglia şi Turcia!

— Mă tem, Henry, că tu însuţi te-ai făcut unealta turcilor! Dacă se va constata că ai indus în eroare Ministerul britanic al Afacerilor Străine, Parlamentul, opinia publică din ţara noastră, nimic nu te va mai spăla de păcate! Vei plăti cu propria carieră gravele greşeli săvârşite. Ştii ce se şopteşte aici, la Conostantinopole? Că turcii te-au cumpărat, Henry! Că ţi-ai pus la mezat cinstea!…

— Nu vreau să mai aud asemenea aberaţii…

— Aberaţii, Henry? Cutezi să afirmi cu seninătate că n-ai ascuns adevărul? Că n-ai acceptat avantaje nepermise de la turci? Că eşti curat ca o lacrimă, aşa cum pretinzi?

Ambasadorul aruncă furios ziarul.

— Anglia este prietena Imperiului Otoman! Interesele noastre politice coincid cu ale turcilor!

— Socoteşti moral, Henry, ca Anglia şi Turcia să-şi dea mâna peste cadavrele ciopârţite ale creştinilor din Balcani?

— Relaţiile internaţionale sunt diriguite de legi neînţelese muritorilor de rând. Noi, diplomaţii, privim peste secole. Nu ne împiedicăm de cioturile prezentului!

— Dacă şi tu faci parte din această şcoală, te plâng, Henry!

— Şi ce atitudine vrei să adopt? izbucni exasperat ambasadorul. Să declar că m-am înşelat? Că turcii sunt nişte criminali? Să dau indirect apă la moară duşmanilor Angliei?

— Să slujeşti adevărul, Henry! Adevărul este mai presus de interesele meschine ale momentului! Adevărul nu poate fi ascuns la infinit! Mai devreme sau mai târziu se răzbună. Iar cei care au încălcat adevărul sunt înfieraţi de istorie.

Cu un efort, Sir Henry reuşi să se stăpânească.

— Permite-mi, doamnă, să ştiu mai bine decât dumneata ce am de făcut! În seara aceasta avem invitaţi. Mă duc să mă schimb.

Ajuns în camera de culcare, îşi lepădă hainele care păstrau încă parfumul georgienei şi îşi îmbrăcă fracul pregătit de Soames, valetul său personal. Era atât de iritat, de preocupat, încât, spre nedumerirea servitorului, îşi înnodă strâmb cravata. Plin de neastâmpăr, părăsi dormitorul. Invitaţii aveau să sosească abia peste douăzeci de minute. Spre a evita o reluare a penibilei convorbiri cu soţia sa, preferă să se închidă în cabinetul de lucru. Îşi aruncă ochii asupra corespondenţei sosite în cursul după-amiezii. Majoritatea scrisorilor erau lipsite de importanţă. Ultimul mesaj, semnat de lordul Derby, îl enervă însă atât de tare, încât îl apucă durerea de cap.

„Dragul meu Sir Henry,

Nu am pus niciodată la îndoială temeinicia rapoartelor întocmite de dum-neavoastră asupra răscoalelor dinlăuntrul Imperiului Otoman. V-aţi arătat îndeobşte favorabil versiunilor prezentate de autorităţile turceşti şi aţi socotit în general justificate măsurile lor de represiune, adeseori – se pare – de o excesivă severitate.

Guvernul britanic v-a îmbrăţişat punctul de vedere, iar Mr. Disraeli l-a susţinut în Parlament cu verva şi competenţa-i obişnuită.

În ultima vreme însă, presa opoziţionistă s-a dedat la atacuri

violente împotriva Cabinetului, acuzându-l că minimalizează atrocităţile comise de turci în Bulgaria. Mai mult decât atât, Mr. Disraeli a fost interpreat de către membrii influenţi ai opoziţiei liberale, care i-au reproşat în termeni adeseori duri cârdăşia sa cu ceea ce numesc ei călăii turci.

Spre a înlătura echivocurile care riscă să semene confuzia în opinia publică din ţara noastră, socotesc necesar să ordonaţi efectuarea unei anchete la faţa locului de către un comisar britanic, de preferinţă din sânul personalului ambasadei noastre de la Constantinopole. Astfel veţi degaja propria dumnea-voastră responsabilitate, reducând la tăcere gazetarii şi oamenii politici dornici să compromită Cabinetul. Vă rog să primiţi, Sir Henry, expresia deosebitei preţuiri ce vă port.

Edward Stanley conte Derby”

Sir Henry avea, senzaţia că tâmplele-i zvâcneau, gata să plesnească. Înţelegea jocul lordului Derby şi, într-un fel, îi găsea motivarea. Cabinetul Disraeli încerca să iasă din impas desemnând un ţap ispăşitor în persoana ambasadorului englez de pe lângă Sublima Poartă. Comisarului britanic i se acorda latitudinea de a-l justifica sau de a-l lăsa descoperit pe şeful misiunii sale. Gestul lui Derby nu era deloc loaial.

Sir Henry îşi îngropa fruntea în palme. Pe cine să însărcineze cu efectuarea anchetei? Alegerea nu era deloc uşoară. Jocelyn, primul secretar de ambasadă, în calitate de locţiitor al ambasadorului, trebuie să rămână în permanenţă la Constantinopole, pentru orice eventualitate. Secretarii de rangul II, Moore, Bowyer-Smith, Baring, Ashburnham erau de acelaşi calibru. Setoşi să se afirme, abia ar aştepta să lovească în propriul lor şef, dacă în acest chip ar putea obţine o avansare. Baring era totuşi cel mai supus.

În noaptea aceea Sir Henry fu un amfitrion detestabil. Invitaţii remarcară aerul său absent, preocupat, paloarea bolnăvicioasă, neastâmpărul care-l mâna de la un grup la altul, imposibilitatea de a duce la capăt o conversaţie. Umbla ca o fantomă prin saloanele strălucitoare, spre uimirea prietenilor şi a colaboratorilor săi, care nu mai ştiau ce să creadă.

A doua zi de dimineaţă, Sir Henry convocă în cabinetul său de lucru pe tânărul Baring şi îi încredinţa conducerea anchetei. Îi recomandă să fie obiectiv şi să spună adevărul, chiar dacă acesta i-ar supăra pe turci. Personalul ambasadei comentă îndelung vestea surprinzătoarei schimbări de atitudine a şefului lor.

Pentru Sir Henry urmară zile de încordată aşteptare. Ziarele din Londra continuau să bombardeze cu invective pe primul ministru şi pe ambasadorul său la Constantinopole. Personalul ambasadei umbla tăcut prin faţa camerei de lucru a şefului misiunii, de parcă ar fi trecut prin faţa unei camere în care zăcea un mort. Sir Henry simţea tensiunea din aer şi aceasta îl exaspera. În birourile subalternilor se şi făceau pronosticuri asupra succesorului lui Sir Henry Elliot. În acele zile, presa occidentală publică raportul oficial al consulului general american Schuyler asupra masacrelor din Bulgaria. Potrivit evaluărilor lui, pieriseră peste 15 000 bulgari. Numai în cele patru districte vizitate de el însuşi numărase 65 de sate distruse. Sub casele dărâmate sau arse zăceau grămezi cadavre, din care câinii înfometaţi rupeau halci de carne pe jumătate putrezite. Sutele de morţi lăsaţi prin sate şi oraşe, fără a fi îngropaţi, împrăştiau miasme infecte. În localitatea Batak, din cei 6 000 de locuitori, numai l 500 scăpaseră de hangerele başibuzucilor.

La Londra şi la Paris, publicarea raportului lui Schuyler provocă o explo-zie de indignare. Decazes, ministrul de Afaceri Străine al Franţei, ceru ambasadorului său la Constantinopole informaţii ample asupra acestei chesti-uni. Guvernul francez nu se mai simţea capabil să acopere în continuare crimele turcilor.

Contele de Bourgoing şi Sir Henry Elliot purtaseră câteva discuţii în acest domeniu şi ajunseseră la concluzia că trebuie acţionat pe orice căi spre a atenua impresia urâtă făcută de Turcia asupra opiniei publice franceze şi britanice.

Spre consternarea sa, Sir Henry primi într-o dimineaţă la ambasadă vizita lui de Bourgoing. Acesta îl informă că, la cererea lui Decazes, întocmise un raport în care recunoştea gravitatea crimelor săvârsite de turci.

— Atunci cum rămâne cu înţelegerea noastră? întrebă Sir Henry alarmat.

— Nu pot ascunde la infinit adevărul! declară trimisul Franţei.

Lui Sir Henry îi reveniră în minte vorbele soţiei lui. Profund tulburat, încercă să-l convingă pe de Bourgoing să reflecteze mai temeinic înainte de a confirma oficial vina turcilor.

— Şi Anglia, şi Franţa au investit capitaluri imense în Turcia. Trebuie să apărăm interesele financiarilor francezi şi englezi. Vor pierde sume imense dacă Imperiul Otoman se va prăbuşi.

— Vă înţeleg, Sir Henry. Dacă pun însă într-un platou al balanţei interesele câtorva financiari şi în celălalt suferinţele a milioane de

creştini, prefer să cred că este de datoria mea să sprijin cauza creştinilor oropsiţi.

Ambasadorul britanic îşi frământa agitat mâinile:

— Înţeleg scrupulele dumneavoastră, conte. Dar să nu uităm că financiarii respectivi mânuiesc capitaluri reprezentând depunerile unui imens număr de deponenţi mari şi mici. În toţi aceştia veţi lovi...

— Am cântărit bine aceste considerente.

— Sper totuşi că nu aţi fost prea categoric...

— Am spus tot ce trebuia să spun, Sir Henry. Am subliniat chiar unele aspecte care m-au impresionat mult. În ciuda mizeriilor făcute de stăpânii lor turci, populaţiile creştine din Balcani au reuşit, graţie muncii asidui şi calităţilor lor morale, să-şi sporească avutul, să-şi dezvolte învăţământul, să-şi cultive conştiinţa naţională. Prin forţa lucrurilor, câstigau în acest chip un avans notabil asupra musulmanilor retrograzi şi inculţi. Spre a zăgăzui acest progres natural şi legitim, patrioţi musulmani fanatizaţi de dervişi au hotărât să-i pună capăt prin masacre şi incendii. Regret, Sir Henry, dar Europa trebuie să afle adevărul. Nu slujim interesele ţărilor noastre călcând în picioare principiile umane cele mai elementare.

— Aceste dezvăluiri cad într-un moment foarte nenorocit, conte. Acum, când turcii se bat cu sârbii spre a-şi păstra intact imperiul, îi lovim cu pumnalul în spate...

— Nu vă împărtăşesc opinia, Sir Henry. Turcii au provocat criza. Nu există populaţie creştină în Balcani să nu fi suferit cumplit de pe urma osmanlâilor.

— Românii au stat cuminţi deoparte, aşa că n-au avut a se plânge de violenţele turcilor.

— Şi sârbii au stat deoparte până acum două luni. Crezi că şi românii vor îndura la infinit jugul islamic? Lupta lor pentru independenţă nu a început de azi sau de ieri.

— Lupta lor se desfăşoară pe tărâm diplomatic. O luptă rezonabilă...

— Dacă revendicările formulate pacific nu-şi vor găsi rezolvarea, românii nu vor rămâne cu braţele încrucişate!

— Exemplul Serbiei, ajunsă pe punctul de a se nărui sub loviturile Turciei, va deschide sper şi ochii românilor.

— Vă faceţi iluzii, Sir Henry. Popoarele mici nu mai pot fi ţinute în ham de popoarele mari. Puterea militară şi politică a asupritorilor

nu mai e capabilă să înăbuşe aspiraţiile spre libertate ale asupriţilor.

— Conte, negaţi însăşi raţiunea existenţei imperiilor noastre coloniale…

Ambasadorul Franţei zâmbi cu ironie.

— Este cazul să vă amintesc, Sir Henry, că numeroşi oameni politici francezi şi englezi socotesc sistemul colonial învechit şi neprofitabil? Recent, Anglia a renunţat la stăpânirea insulelor Ionice. Le-a cedat Greciei nu din mărinimie, ci fiindcă a constatat că aceste stânci golaşe sunt lipsite de rentabilitate.

— Argumentele dumneavoastră mă surprind, conte! rosti cu resentiment ambasadorul britanic.

— Înainte de a fi diplomaţi, să ne reamintim că suntem oameni, Sir Henry! Îmi permiteţi să mă retrag. Am abuzat, răpindu-vă timpul preţios…

Contele de Bourgoing se înclină cu graţie tipic franceză. Strângerea de mână a celor doi diplomaţi deveni o simplă formalitate.

În aceeaşi zi, Baring se înapoie la Constantinopole, provocând un nou şoc ambasadorului.

Secretarul de ambasadă era palid şi avea în priviri o expresie ciudată, care-l nelinişti pe şeful său ierarhic.

— Excelenţă, realitatea este mai teribilă decât tot ce s-a scris până acum în presă. Numărul de 15 000 de victime şi de 100 de sate nimicite, cuprinse în rapoartele consulilor, nu sunt nici pe departe exagerări. Aveţi aici concluziile mele, adăugă, scoţând din mapă un document scris pe mai multe pagini.

Ambasadorul parcurse cu privirile câteva pagini. Obrajii i se congestionară.

— Bine Baring, dar ceea ce scrii dumneata aici este îngrozitor. Turcii vor pretinde că i-ai calomniat. Îţi vor cere rechemarea. Te vor considera persona non grata.

— Trebuia să spun adevărul, Excelenţă! Ambasadorul ridică braţele spre cer.

— Adevărul, adevărul! Mă exasperaţi cu adevărul acesta. Eşti de acord să trimitem la Londra raportul dumitale aşa cum este formulat, sau preferi să îndulcim unii termeni…

— Regret, Excelenţă, dar conştiinţa nu-mi îngăduie să schimb o virgulă! rosti cu fermitate Baring.

Sir Henry suspină. Aşează documentul pe masă, fără a renunţa la

intenţia de a obţine o relatare mai moderată.

— Mă tem, Baring, că Md. Disraeli va fi nemulţumit de conţinutul raportului dumitale. Îl laşi descoperit. Periclitezi interesele superioare ale Angliei...

— Sunt gata să suport consecinţele, Excelenţă! replică dârz secretarul.

Aparent resemnat, şeful său ridică din umeri.

— Cum doreşti, Baring. Să nu spui că nu te-am prevenit. După plecarea subalternului, se lăsă în fotoliu şi îşi îngropa faţa în palme.

— Primul ministru va trebui să mă apere! În fond, n-am făcut decât să-i sprijin politica. Să mă apere până va trece furtuna...

La prânz, când se înapoie la reşedinţa sa, Lady Elliot îl primi stând pe un scaun în salon. Chipul îi era sever, neîndoplecat. În faţa ei, pe măsuţă, se afla – ca de obicei – vraful de ziare proaspăt sosite de la Londra. Înmână unul din ele soţului.

— Iar? protestă Sir Henry.

— Iar! replică ea sec.

Ambasadorul luă ziarul. Pe prima pagină, o caricatură îl înfăţişa ţinând pe genunchiul stâng o fată în şalvari, care-i cânta din lăută. Cu dreapta, diplomatul scria un raport, în vreme ce la picioarele lui zăceau câteva cadavre sfîrtecate. Textul era scurt: „Liniştea cea mai deplină domneşte în Balcani. Nu se aud decât cântece de voie bună...”

Ambasadorul aruncă furios ziarul:

— Infamii! strigă. Infamii! Voi acţiona înjudecată pe redactorul responsabil!

— De ee? Ca să te faci de râs?

Sir Henry părăsi salonul, trântind uşa în urma lui. „Sunt pierdut! îşi zise. M-au distrus, ticăloşii!”

În aceeaşi după-amiază primi un mesaj din partea Ministerului de Afaceri Străine al Turciei, în care i se notifica cererea de armistiţiu a Serbiei. O telegramă din Londra, semnată de lordul Derby şi recepţionată în cursul serii, îl informa că prinţul Milan lansase un apel către marile puteri, implorându-le să intervină pe lângă guvernul turc spre a suspenda operaţiile militare, în vederea încheierii păcii. Sir Henry Elliot era rugat să se înfăţişeze ministrului de Externe Savfet Paşa, spre a sprijini în numele guvernului britanic iniţiativa prinţului Milan.

„Noua complicaţie diplomatică este binevenită, reflectă Sir Henry, înseninându-se. Campania de presă pornită împotriva mea

are toate şansele să-şi piardă din interes. Evenimentele din Serbia vor ocupa primul plan, umbrindu-le pe toate celelalte...”

Pe tărâmul bătăliilor diplomatice, Sir Henry era un strateg imaginativ şi plin de îndrăzneală. Scoase din manşetă un atu ascuns acolo de multă vreme. Lovitura pe care o pregătea, în taină, avea toate şansele să îndrepte atenţia opiniei publice într-o nouă direcţie...

* * *

Januarius Aloysius Mac Gahan întinse invitaţia sa majordomului ambasadei franceze, care-i anunţă cu emfază numele. În lumea diplomatică, teren rezervat nobililor cu titluri înalte şi foarte sonore, apariţia unui ziarist de provenienţă burgheză n-ar fi stârnit în mod normal nici un interes. Nu exista însă diplomat în capitala Imperiului Otoman care să nu fi citit articolele virulente publicate în ziarul Daily News şi semnate de J. A. Mac Gahan. Conversaţiile încetară brusc şi privirile tuturor invitaţilor din salonul luminat de candelabre strălucitoare se îndreptară pline de curiozitate spre reporterul care se oprise câteva clipe în prag. Perfectă gazdă, contele de Bourgoing îi ieşi în întâmpinare. Îl invitase la recepţie fiindcă era dornic să cunoască personal pe paladinul care îndrăznise să intre în război cu întreg cabinetul britanic. Doamnele îşi duseră lornioanele la ochi, iar tinerele domnişoare se uitară pe deasupra evantaielor din pene de struţ, mânuite cu eleganţa.

Mac Gahan arăta ca un tânăr om al cavernelor, îmbrăcat într-un frac mult prea strimt pentru corpul său masiv. Părul negru, des, lăsat pe frunte în şuviţe dezordonate, mustăţile groase, coborâte ca o streaşină peste buzele roşii, cărnoase, barba stufoasă, agresivă, distonau cu veşmintele de seară. I s-ar fi potrivit mai degrabă hainele unui haiduc înarmat până în dinţi. Ochii lui prietenoşi, râzători, plini de inteligenţă, îi trădau însă caracterul sociabil.

Mac Gahan, în ciuda aspectului slăbatic, ştia să se adapteze celor mai diferite medii. Avea talentul să-şi câstige interlocutorii cu verva nesecată, cu exuberanţa şi prospeţimea sa neobişnuite în lumea crescută în seră a ambasadelor. Tânărul ziarist acceptase invitaţia, conştient că un bun reporter trebuie să pătrundă pretutindeni, să-şi facă prieteni cât mai mulţi, pentru că numai în acest chip îşi poate desăvârsi bagajul de informaţii necesar articolelor sale.

Ambasadorul îl prezentă contesei de Bourgoing şi câtorva

diplomaţi. În curând se formă în jurul originalului oaspete un cerc de curioşi. Între aceştia şi Mac Gahan se înfiripă un dialog antrenant, graţie humorului său viu, sănătos.

Sir Henry Elliot, care se afla într-un alt grup de invitaţi, remarcă prezenţa lui Mac Gahan. O interpretă ca pe un afront personal, dar mască adevăratele-i simţăminte sub un zâmbet plin de condescendenţă. Când tânărul corespondent al lui Daily News îl atacase în presă, ceruse Serviciului secret britanic informaţii asupra sa. Aflase astfel că Mac Gahan este un american de origine irlandeză, născut într-o obscură localitate din Perry County-Ohio. Fiu al unui fermier legat până la fanatism de argicultură, îşi dezamăgise părintele preferind să evadeze la oraş, mânat de fantasme care nu-i îngăduiau să prindă nicăieri rădăcini. După ce făcuse un timp pe contabilul într-un magazin general, se lansase în publicistică, scoţând din amorţire micul ziar local. Atât de extravagante, de sclipitoare erau articolele lui, încât atrăseseră atenţia unuia dintre magnaţii presei de mare senzaţie din New York, bizarul James Gordon Bennett, patronul ziarului Herald. După o scurtă, dar cuprinzătoare convorbire cu tânărul candidat la gloria ziaristică, Mr. Bennett hotărâse să-i ofere şansa de a se afirma, ţrimiţându-l corespondent în Europa zguduită în acea epocă de războiul franco-german. Mac Gahan simţea instinctiv încotro să-şi îndrepte paşii. Înzestrat cu o mare putere de convingere, reuşise să smulgă interviuri câtorva personalităţi franceze de prim rang, printre care Gambetta, Victor Hugo, Thiers. Spiritul său aventuros îi dăduse ghes să se strecoare în frâmântatul Paris intrat în stăpânirea Comunarzilor. Îşi vârâse nasul peste tot cu o tenacitate atât de vizibilă, încât bănuitorii revoluţionari îl luaseră drept spion. Arestat, judecat de un tribunal care nesocotea procedura penală, fusese condamnat la moarte. În preziua execuţiei fusese eliberat graţie intervenţiei miraculoase a ministrului plenipotenţiar american acreditat în Franţa, onorabilul Edward Washburne, alertat în ultimul moment de o tânără femeie comunardă, îndrăgostită fulgerător de aventurosul ziarist.

Dornic să schimbe atmosfera pariziană, prea încărcată de riscuri, Januarius Mac Gahan nimerise în Rusia. Acolo reuşise să-şi facă prieteni atât de sus-puşi, încât în urma unui accident suferit la picior – în estivala localitate Yalta – fusese transportat la reşedinţa imperială, unde i se dăduseră îngrijiri atente. Ţarul Aleksandr însuşi îl vizitase de câteva ori în camera lui, spre a se interesa de

rezultatele tratamentului medical. Când augusta-i gazdă se înapoiate la Sf. PeteYsburg, tânărul american fusese invitat să călătorească în trenul imperial şi găzduit la Palatul de Iarnă.

Dar viaţa comodă şi plină de strălucire din capitală nu-i oferea elemente îndeajuns de interesante spre a captiva masa de cititori anglo-saxoni. Aflând printr-o indiscreţie a unui aghiotant imperial că ţarul pregătea o expediţie în Turkestan, spre a cuceri Khanatul Khivei – ostil Rusiei – îşi zisese că numai la faţa locului putea culege materiale pentru o serie de reportaje şoc. Angajase un ghid, un interpret şi un servitor, iar după ce îşi alcătuise o caravană din şase cai, menită să asigure transportul oamenilor şi al bagajelor printr-o regiune aspră, cu munţi abrupţi şi deşerturi înălbite de oasele călătorilor rătăciţi, străbătuse peste 600 de mile, riscând să fie capturat de o ceată de nomazi renumiţi pentru cruzimea lor. Căzut în mijlocul unei sotnii de cazaci, fusese arestat sulb bănuiala că ar fi făcut spionaj în defavoarea Rusiei. Din fericire pentru el, lucrurile se lămuriseră la timp, aşa că Mac Gahan izbutise în cele din urmă să-şi aştearnă pe hârtie reportajele, în sunetul canonadei care însoţea cucerirea Khivei. Înapoiat la Londra, primise însărcinarea să scrie o suită de articole asupra războiului carlist care însângera Spania. Participase apoi la o expediţie în Arctica, recoltând reportaje de un mare interes pentru cititorii lui Herald. Aceste articole încheiaseră colaborarea lui cu fantascul Mr. Bennett.

Mac Gahan îşi câştigase o notorietate atât de zgomotoasă – deşi nu împlinise încă 32 de ani – încât Sir John Robinson, editorul ziarului Daily News, îi propusese să scrie o serie de reportaje asupra atrocităţilor din Bulgaria.

Mac Gahan acceptase misiunea. Reportajele lui, scrise cu vigoare şi cu o mare putere de evocare, dăunaseră mult cabinetului britanic. Opinia publică engleză intrase în fierbere. Mac Gahan acoperise de ridicul aserţiunile guver-nului conservator asupra clemenţei turcilor faţă de creştinii din Balcani.

Sir Henry Elliot se pricepea să încaseze loviturile fără să clipească. Duelul său cu Mac Gahan se încheiase în defavoarea sa. În limbajul lui nu aveau însă loc termenii: prieten şi duşman. Existau doar interese comune şi interese divergente. Cei care aveau astăzi interese comune puteau să le aibă mâine diver-gente, în funcţie de împrejurări. De ce n-ar angaja pana lui Mac Gahan în slujba lui şi a cabinetului Disraeli? „Presa a devenit o forţă deloc neglijabilă, iar mâine va câstiga o influenţă şi mai mare asupra

opiniei publice!” îşi spunea Sir Henry, înzestrat cu un fin simţ al previziunii.

Manevră astfel încât să-i fie prezentat Mac Gahan. Îi întinse cordial mâna şi îi zâmbi cu simpatie:

— Felicitările mele, Mr. Mac Gahan! Articolele dumitale, admirabil documentate, au deschis ochii membrilor cabinetului britanic şi mie însumi. Dacă miniştrii de la Londra aveau toate motivele să nu cunoască adevărul, fiindcă se aflau departe de miezul lucrurilor, eu – în schimb – nu am nici o scuză. M-am mulţumit cu mărturii fragmentare şi cu declaraţii oficiale. Am dat dovadă de uşurinţă, nu-i aşa? În cabinetele cu uşi capitonate ale diplomaţilor nu pătrund toate zgomotele din afară. Trebuie să remediem această stare de lucruri. Am de gând să propun ministrului nostru de Afaceri Străine crearea unui serviciu de presă pe lângă toate misiunile diplomatice acreditate în străinătate.

Mac Gahan se înclină:

— Optica dumneavoastră este foarte interesantă, Sir Henry. În fond, şi dumneavoastră, diplomaţii, şi noi, ziariştii, avem misiunea să informăm publicul şi guvernele, astfel încât să ia hotărâri în deplină cunoştinţă de cauză.

Pentru a-şi sublinia mărinimia, Sir Henry făcu o indiscreţie voită.

— Am primit astăzi o comunicare din partea Ministerului de Afaceri Străine al ţării mele, având anexată in extenso declaraţia subsecretarului de stat la Externe, Robert Burke, făcută în faţa Camerei Comunelor. În esenţă, Mr. Burke a recunoscut că guvernul nu cunoştea situaţia reală din Bulgaria. În calitatea sa de purtător de cuvânt al guvernului, a mulţumit, în numele acestuia şi al întregului popor, corespondenţilor de presă care le-au permis să cunoască realitatea şi deci să judece cu toată limpezimea gravitatea evenimentelor... După cum vedeţi, Mr. Mac Gahan, primul ministru şi întregul său cabinet au făcut mea culpa.

Mac Gahan zâmbi. Cuvintele ambasadorului erau prea frumoase ca să nu ascundă otravă.

— Vă mulţumesc, Excelenţă!

— Mai rămâneţi mult timp la Constantinopole? se interesă ambasadorul.

Ziaristul bănui că interlocutorul intenţiona să asmuţească tutorităţile turceşti împotriva sa.

— Misiunea mea aici s-a încheiat, Excelenţă. La sfârşitul acestei săptămâni plec în România.

„În alt cuib de intrigi, reflectă ambasadorul. Cine ştie ce-ai mai pus şi acolo la cale?” Adăugă surâzând prietenos:

— Am să vă încredinţez o scrisoare către consulul nostru din Bucureşti, spre a vă facilita contactul cu cercurile politice româneşti.

În clipa aceea, majordomul anunţă sosirea contelui Roger Helman de Grimberghe, ministrul plenipotenţiar al Belgiei, precum şi a soţiei acestuia. Bourgoing se grăbi să le iasă înainte:

— Ce s-a întâmplat, dragul meu conte? Eram îngrijorat! Toată lumea a remarcat întârzierea dumneavoastră şi a doamnei contese!

— Cred că nu suntem singurii care am întârziat! replică belgianul. Când am trecut prin faţa cazărmii Khalil Paşa, trăsura mea a fost imobilizată de o coloană interminabilă de trupe care părăseau cazarma, îndreptându-se spre Bosfor. Şiruri întregi de trăsuri aşteptau, ca şi a mea, să se scurgă coloana. Cred că am zărit printre ele şi cupeul generalului Ignatiev, stând la rând...

— Se îndreptau spre Bosfor, spuneţi? rosti gânditor Bourgoing. Dacă ar fi să dăm crezare zvonurilor care au circulat în ultima vreme, n-ar fi exclus să fim în curând martorii unor mari evenimente.

— În ultima vreme, oficialităţile turceşti ne-au răsfăţat cu surprizele! zâmbi diplomatul belgian. Să sperăm că de data aceasta vor fi plăcute!

* * *

Ruşdi Paşa se simţea asemenea unei fiare încolţite. N-ar fi crezut că îi va fi sortit să repete cumplita experienţă a predecesorului său, marele vizir Mahmud Nedim. Înainte de a-l doborî pe Abdul Aziz, complotiştii, în cap cu Midhat Paşa, îl înlăturaseră pe Nedim, spre a-l lipsi pe sultan de unicul lui sprijin. Fostul mare vizir nu se dovedise nici mai bun, nici mai rău decât înaintaşii lui. Dar fusese sacrificat pentru că aşa cereau interesele duşmanilor lui Abdul Aziz. El, Ruşdi Paşa, se aflase atunci în rândurile conspiratorilor. După rănirea gravă a lui Reşid Paşa, i se încredinţase marele vizirat, fiindcă era sluga cea mai credincioasă a noului padişah Murad.

Complotiştii care-l lichidaseră ieri pe Abdul Aziz Voiau să-l înlăture azi pe Murad. Savurau voluptatea unei puteri fără limite. Midhat Paşa năzuia să rămână înscris în istorie sub numele de „Midhat, făuritorul sultanilor”. Omul acesta frământat de ambiţii nu-i inspirase niciodată încredere lui Ruşdi Paşa. Îşi uniseră la un

moment dat forţele fiindcă îi anima acelaşi interes: doborârea lui Abdul Aziz.

Lumea îşi închipuise că el, Ruşdi Paşa, obţinuse cele mai mari profituri de pe urma schimbării sultanilor. Abia după o perioadă de timp îşi dăduse seama că jucase, fără voie, rolul de unealtă a abilului Midhat. Murad era atât de iubit de popor, încât legitimase lovitura de stat încheiată prin asasinarea lui Abdul Aziz. Dar în concepţia lui Midhat, noul sultan şi marele său vizir aveau să marcheze doar o epocă de tranziţie.

Demonstrând miniştrilor, comandanţilor de armate şi căpeteniilor religioase că Murad este nebun, deci incapabil să dirijeze destinele imperiului. Midhat îşi justifica noul pronunciamento pregătit cu migală din umbră.

Ultima şedinţă a Consiliului de miniştri fusese furtunoasă.

— Avalanşa de evenimente grave care ameninţă să strivească Imperiul nu ne mai permite să aşteptăm la infinit vindecarea sultanului, vorbise cu patos Midhat. Suntem în război cu Serbia. Răscoalele din Bosnia, Herţegovina, Bulgaria, deşi pe terminate, ne macină încă forţele armate. Rusia se pregăteşte să ne cotropească hotarele. Marile puteri ne-au prevenit că vor trimite flotele în Dardanele dacă nu vom fi în stare să pacificăm spiritele în Balcani. Situaţia noastră financiară este dezastruoasă. Suntem în plină bancrută. Tocmai acum, când avem mai mult ca oricând nevoie de un cap bine organizat, care să ne conducă, să ne lumineze paşii, boala mintală a Suveranului se prelungeşte, se agravează. Europa pretinde introducerea unor reforme politice fundamentale în ţara noastră. În acest timp, noi stăm cu mâinile încrucişate şi aşteptăm ca medicii, pronia sau vrăjile să redea sănătatea Padişahului! Activitatea ministerelor este paralizată, fiindcă Suveranul nu are capacitatea să semneze hârtiile oficiale adunate în vrafuri pe masa lui de lucru.

— Marele nostru Stăpân, Sultanul Murad se va vindeca în curând, susţinuse cu îndărătnicie Ruşdi Paşa. Trebuie să mai avem răbdare…

— Răbdare? strigase Midhat, izbind cu pumnul în masă. Cât să mai avem răbdare? Să aşteptăm pasivi până ce Imperiul se va prăbuşi sub ochii noştri?

Ahmed Kaiserli Paşa, ministrul Marinei, clătinase din cap, agitându-şi barba sură:

— Este adevărat! Nu mai putem aştepta!

Server Pasa, şeful diplomaţiei otomane, declarase cu gravitate:

— Am făgăduit Europei o nouă constituţie, menită să liberalizeze viaţa noastră politică. Nu suntem destul de puternici spre a sfida Europa...

Marele vizir fusese cuprins de panică. Se uitase pe rând la miniştrii orân-duiţi de o parte şi de alta a mesei lungi. Întâlnise numai chipuri întunecate, ostile. Nu mai era vorba de un complot organizat de câteva persoane, ci un val de fund care ameninţa să măture totul. Ruşdi Paşa era consternat. Până şi prietenii săi din consiliu stăteau cu capul plecat, neîndrăznind să i se împotrivească lui Midhat. Omul acesta îi hipnotizase parcă pe toţi.

— Ţin să asigur pe marele nostru vizir că înlăturarea actualului Sultan nu va afecta cu nimic propria sa poziţie, declarase solemn Midhat. Ruşdi Paşa, respectatul nostru prim-ministru, va rămâne şi mai departe în fruntea guvernului.

Era o lovitură de maestru. Miniştrii, care se temuseră că Midhat va prelua puterea, respiraseră uşuraţi. Numai Ruşdi Paşa înţelesese jocul rivalului său. Acesta încerca să-i adoarmă scrupulele şi în acelaşi timp să-l atragă de partea complotiştilor.

Apoi tot Midhat continuase calm:

— Chiar dacă marele nostru vizir – animat de un sentiment de devotament, pe care-l înţelegem – ar continua să lupte pentru rămânerea pe tron a sultanului Murad, tot n-ar mai putea face nimic. În clipa aceasta, armata şi poporul s-au şi pus în mişcare.

Se ridicase de la masă, trecuse la fereastră şi, cu un gest teatral, dăduse la o parte draperiile grele de brocart. Pe fereastra înaltă se vedea o puzderie de torţe inundând piaţa. Mulţimea aceea tăcută, disciplinată, mai impresionantă decât o masă dezlănţuită de oameni, emana o forţă, o hotărâre implacabilă. O coloană militară apăruse de undeva. Torţele deschiseseră drum soldaţilor care traversaseră piaţa, îndreptându-se spre o stradă laterală. Între armată şi populaţie părea să existe un acord deplin.

Ruşdi Paşa îşi dăduse seama atunci că orice împotrivire ar fi fost zadarnică. Era pus în faţa faptului împlinit. Îi trecuse la un moment dat prin minte să-l aresteze pe Midhat Paşa şi pe principalii săi partizani. Era însă limpede că pierduse momentul prielnic.

Fără să-i dea timp să răspundă, Midhat lansase a doua bombă:

— Năzuinţele noastre se îndreaptă acum în mod firesc spre omul capabil să preia sabia lui Osman şi să ne ducă la victorie. Acest om este Abdul Hamid, fratele actualului Sultan şi fiul marelui Abdul

Medjid. Trăiască Abdul Hamid, Padişahul!

Miniştrii se ridicaseră pe rând în picioare. Întâi partizanii lui Midhat, apoi independenţii şi în cele din urmă partizanii marelui vizir. Cine ar fi îndrăznit să se abţină, după ce zarurile fuseseră aruncate? Odată urcat pe tronul străbunilor săi, Abdul Hamid n-ar fi întârziat să afle numele acelora care i s-ar fi arătat ostili sau chiar puţin receptivi la ideea venirii lui în fruntea statului.

Şedinţa se încheiase în strigătele de entuziasm ale majorităţii miniştrilor. Cu sufletul îndoliat, Ruşdi Paşa se raliase hotărârii generale. Dar acum, în singurătatea camerei de lucru, spiritul i se răscula din nou împotriva siluirii sale morale. Se va duce la palat şi va pune regimentul de gardă imperială în stare de alarmă. Când complotiştii vor sosi la Dolma-Bagtce, vor fi primiţi cu focuri de armă. Populaţia oraşului, trezită de zgomotul luptei, va ridica armele şi va alerga în sprijinul sultanului Murad.

„Da, aşa voi face! hotărî Ruşdi Paşa. Voi porunci să mi se pregătească trăsura! Şi voi pleca la palat.”

Un tropot ritmat de paşi în grădină îl intrigă. Trecu la fereastră şi dădu perdeaua la o parte. Văzu un detaşament militar care se instala în jurul casei.

Dincolo de împrejmuirea grădinii, în stradă, stăteau în grupuri softale, uşor de recunoscut după îmbrăcămintea lor. Deschise fereastra şi scoase capul afară. Căpitanul din fruntea detaşamentului îl salută.

— Ce cauţi aici? strigă Ruşdi Paşa. Cine v-a permis să intraţi în curte?

— Alteţă, am executat ordinele Excelenţei Sale Midhat Paşa. Ne-a trimis spre a vă proteja de excesele populaţiei.

— N-am nevoie de protecţie! zbieră Ruşdi Paşa. Plecaţi imediat!

Ofiţerul salută şi dădu câteva ordine scurte soldaţilor săi. Detaşamentul părăsi curtea, dar odată ajuns în stradă, se opri, desfăşurându-se de-a lungul împrejmuirii de fier a grădinii. Ruşdi înţelese că „protecţia” asigurată de Midhat echivala cu o arestare. Dacă va încerca să-şi părăsească reşedinţa, va fi împiedicat de softale. Soldaţii vor interveni spre a-l proteja. Ofiţerul îl va pofti politicos, dar categoric, să reintre în clădire, adăugind că numai în acest chip îi va putea garanta securitatea. Dacă va nesocoti invitaţia ofiţerului, va fi desigur arestat.

Midhat Paşa se va justifica mai târziu faţă de miniştri, acuzându-l că a încercat să zădărnicească executarea hotărârii luate de

guvern, de armată şi de popor. „E abil trădătorul! reflectă Ruşdi, frământându-şi nervos palmele transpirate. Nu mai pot face nimic! Sunt legat de mâini şi de picioare! Murad e pierdut şi asta numai din vina mea!”

Izbi atât de tare cu pumnul în masa de lucru, încât călimara masivă de cristal se răsturnă, vărsând cerneala peste câteva documente ce-i aşteptau semnătura.

Atras de zgomot, un slujitor se ivi în prag.

— M-aţi chemat, Luminăţia Voastră?

— Nu, nu te-am chemat. Pleacă!

Servitorul se retrase descumpănit.

Sultanul Murad stătea în fata ferestrei deschise şi asculta zgomotul surd care se ridica asupra oraşului cufundat în noapte. Vântul călduţ, ce sufla dinspre uscat spre mare, aducea pe aripile lui un vuiet vag ritmat. Să fie ropotul îndepărtat al unor tobe de la o nuntă? Mersul cadenţat al unei trupe în marş? Zgomotul unor copite lovind caldarâmul?

— Ce se întâmplă? întrebă padişahul, înfiorat de un presentiment rău. Tu nu auzi nimic, Suleiman?

Colţul gurii îi tresaltă, trădându-i teama. Prefira nervos între degetele-i subţiri un şirag de chihlimbar.

Suleiman Pasa, primul său aghiotant general, se apropie de fereastră şi îşi încorda auzul.

— Vuietul obişnuit al unui oraş mare, Înălţimea Voastră! Nimic altceva!

— La ora asta? rosti agitat sultanul. După miezul nopţii! Ismail, tu ce crezi? Nu ţi se pare că este o coloană militară în marş?

Primul secretar duse la ureche mâna făcută pâlnie.

— Coloană militară?... Da, se poate!... Nu ştiu ce ar putea să însemne!

Broboane de sudoare perlară fruntea padişahului. Bărbia începuse să-i tremure. Inima îi bătea sarabanda.

— Selim, Kiamil, Riza! Voi nu ştiţi nimic?

Maestrul de ceremonii Selim Bey, şambelanul privat, Kiamil şi primul imam Riza Efendi se priviră nedumeriţi. Fără îndoială erau trupe în mişcare! Dar ce rost aveau la o oră atât de întârziată?

Selim Bey încercă să liniştească temerile sultanului.

— Trebuie să fie regimente în drum spre front! Auzeam că unităţile din Bulgaria urmează să fie împrospătate...

— Deşi sunt sultan, nu mi se spune nimic! exclamă enervat

Murad. Nu sunt niciodată informat asupra a ceea ce se întâmplă în cuprinsul imperiului meu!

Demnitarii adunaţi în preajma padişahului se străduiau îşi ascundă neliniştea. În ultimele zile le ajunseseră şi lor la ureche zvonuri în legătură cu pregătirea unor evenimente hotărâtoare pe plan extern. În oraş domnea de câteva zile aceaşi atmosferă tulbure care precedase detronarea şi asasinarea lui Abdul Aziz. Conciliabule ale unor căpetenii militare, civile şi religioase, agitaţie pe străzi, zvonuri alarmante răspândite de către dervişi şi softale. Umbla vorba că s-ar pregăti o răscoală a creştinilor din Constantinopole, conjugată cu o debarcare a trupelor ruseşti pe coastele Bosforului. Populaţia turcă trebuia să fie pregătită sufleteşte pentru a înfrunta criza. La nevoie, să sprijine cu armele regimentele din garnizoana constantinopolitană, chemate a-şi face datoria.

— Suleiman, trimite câţiva oameni să vadă ce se întâmplă! strigă deodată sultanul, înclestându-şi pumnii. Iar Ruşdi Paşa să vină aici! Acum! Imediat! Vreau să ştiu ce rost are agitaţia asta! Ruşdi ar trebui să fie acum lângă mine!

Stropi de salivă i se prelingeau în colţurile gurii. Tremura. Ochii i se înceţoşau, prevestind o nouă criză nervoasă.

Primul aghiotant general părăsi încăperea spre a-i executa porunca. Ismail se apropie îngrijorat de augustul său stăpân.

— Luminăţia Voastră are nevoie de puţină odihnă...

— Odihnă? strigă Murad. Să mă odihnesc, să dorm, acum, când mi se pregăteşte pieirea? Aruncă în jur priviri rătăcite. Ştiţi ceva, dar îmi ascundeţi adevărul! Vorbiţi! Vorbiţi! De ce tăceţi?

Ridică braţele deznădăjduit:

— Oh, Alah, nu pot să mă bizui pe nimeni! Tu mi-ai rămas singurul sprijin!

Îl potopi o descurajare profundă. Plecă fruntea. Ochii i se umeziră

— Ieri, Abdul Hamid a venit să mă întrebe de sănătate! Mi-a vorbit cu blândeţe! „Ai să te vindeci, Stăpâne! mi-a spus. Am citit ultimele buletine medicale. Medicii sunt plini de optimism, în curând ai să-ţi reiei activitatea, spre binele Imperiului şi spre marea mea bucurie!” Dar ochii lui glăsuiau altceva. Am citit în ei un triumf diabolic. Am simţit în clipa aceea ca îmi semnase sentinţa de moarte...

În anticameră se auziră paşi. Uşa se deschise brusc şi în încăpere pătrunse Suleiman Pasa, palid ca un mort, urmat de ministrul de

Război Redif Paşa – însănătoşit după rănirea sa – precum şi de un grup de ofiţeri înarmaţi.

— Palatul este înconjurat de trupe, Luminăţia Ta! raportă cutremurat Suleiman Paşa.

Ismail se aşează în faţa sultanului, vrând parcă să facă scut din corpul său.

Ministrul de Război îl dădu la o parte pe primul aghiotant general. Doi ofiţeri îl încadrară pe secretar şi, în ciuda împotrivirii lui, îl târâră afară din încăpere.

Sultanul încercă să-l apere.

— Ce-i asta? Lăsaţi-l! Ordon să-l lăsaţi!... Redif Paşa îl întrerupse:

— Murad Efendi, Consiliul de miniştri, căpeteniile religioase şi armata au hotârât să te înlăture de pe tron, fiindcă starea sănătăţii te împiedică să-ţi exerciţi atribuţiile imperiale. Potrivit voinţei noastre, fratele tău Abdul Hamid va încinge sabia lui Osman, purtată cu atâta mândrie şi glorie de înaintaşii săi. În consecinţă, vei părăsi palatul Dolma-Bagtce şi te vei stabili la palatul Ceragan, noua ta reşedinţă. Trăiască Sultanul Abdul Hamid!

Demnitarii Curţii se priviră uluiţi. Ezitară o clipă, apoi repetară în cor:

— Trăiască Sultanul Abdul Hamid!

Murad îi privi pe rând, trăsnit de uşurinţa cu care acceptaseră schimbarea de stăpân. Se întoarse spre Redif Paşa, proţăpit ţanţoş, cu mâna stângă pe umărul săbiei şi cu dreapta sprijinită în sold. Ieri nu şi-ar fi permis o asemenea atitudine. Se uită în dreapta, în stângă, făcu un gest neajutorat, apoi rosti cu amărăciune şi resemnare:

— Sunt gata sa vă urmez!

Redif Paşa îi arătă cu un gest uşa deschisă:

— Efendi, poftim!

Cu fruntea plecată, cu braţele atârnând de-a lungul corpului, fostul suveran îşi târî picioarele spre ieşire.

Ofiţerii nu catadicsiră să ia poziţie de drepţi. Murad, fostul autocrat al Imperiului Otoman, nu mai era acum decât un simplu particular...

Pe Abdul Hamid îl gâtuia frica. O frică insidioasă, încolţită în coşul pieptului, crescândă, acaparatoare, ca o viţă de vie cu coarde noduroase şi răsucite, întinzându-se, agăţându-se, ramificându-se, tinzând să înăbuşească totul. Frica îi otrăvea bucuria aşteptată cu atâta încordare ani de-a rândul, împlinirea idealului său până mai

ieri intangibil: cucerirea puterii imperiale, marele său triumf.

Când i se adusese la cunoştinţă, în faptul nopţii, că Murad fusese detronat şi că după răsăritul soarelui el, Abdul, va fi proclamat sultan în sala cea mare a palatului Top-Kapî, potrivit datinei, încercase un simţământ de exaltare, înăbuşit însă treptat de frica aceea învăluitoare, paralizantă, inspirată de paralelismul dintre urcarea lui pe tron şi aceea a lui Murad. Şi el, şi Murad încinseseră sabia lui Osman după înlăturarea unui predecesor devenit jenant pentru unele cercuri deosebit de puternice şi de influente, dirijate din umbră de Midhat Paşa şi de acoliţii săi.

Cine-i putea garanta că cei care-l proclamaseră sultan nu-l vor doborî mai târziu, spre a instala în fruntea statului altă păpuşă imperială, trasă de sfori de acelaşi Midhat? Omul acesta malefic îşi făurise cu migală o reputaţie menită să-l înscrie în istorie alături de cei mai de seamă oameni politici turci. I se spunea „Făuritorul de sultani”. Iar Midhat era foarte mândru de această etichetă, care-l plasa deasupra padisahilor. Dar el, Abdul, nu avea de gând să se lase deposedat de puterea abia dobândită. Midhat îl slujise doborându-i şi pe Abdul Aziz şi pe Murad. Nu-i va mai da însă ocazia să-şi repete jocul, de-tronându-l şi pe el, atunci când va socoti că a descoperit un şi mai docil candidat la tron. Îl va lucra pe Midhat aşa cum el îi lucrase pe Abdul Aziz şi pe Murad. Un om atât de primejdios nu se cuvenea să mai rămână în preajma tronului.

Abdul Hamid îşi frecă încântat mâinile, dar în aceeaşi clipă îl străbătu un fior. Ce se va întâmpla dacă Midhat va fi mai iute în infernala cursă care abia începea? Important pentru Abdul era ca în primele luni ale domniei să se arate cât mai şters, cât mai maleabil, spre a nu stârni bănuieli că ar avea de gând să se scuture de sub tutelă şi să acţioneze independent. În acelaşi timp va trebui să-şi pregătească oameni de credinţă, capabili să-l nimicească pe Midhat la momentul oportun. Va fi o luptă grea, surdă, subterană. În primul rând va trebui să verifice temeinic buna-credinţă a oamenilor aleşi de el. Să nu nimerească peste vreun agent al lui Midhat, în stare să-i descopere manevrele. Va încerca apoi să corupă şi pe câţiva dintre partizanii mai şovăielnici ai primejdiosului şef al „Junilor Turci”. Le va cumpăra cu aur devotamentul, căci orice individ are preţul său.

Fiindcă schimbarea de împăraţi se făcuse peste noapte, el, Abdul, va purta la ceremonia proclamării o uniformă a lui Murad. Abia după aceea i se vor confecţiona costume de gală pe măsură.

În timpul domniei lui Murad, nimeni n-ar fi îndrăznit să brodeze cu fir de aur însemnele imperiale pe redingota moştenitorului prezumtiv al tronului.

Din fericire nu se prea deosebeau la statură. Predecesorul său era ceva mai plin, dar el, Abdul, îşi va strânge tare eşarfa peste mijloc, astfel încât să scape neobservată lărgimea veşmântului. Acum se privea în oglindă şi admira colecţia de înalte ordine încrustate cu diamante, orânduite estetic pe întreaga arie a pieptului său – vai, atât de costeliv. Toate decoraţiile acestea strălucitoare, inaccesibile ieri, deveniseră acum ale lui. Căci rolul de moşte-nitor prezumtiv al tronului era ingrat. Stârnea – prin definiţie – suspiciunea sultanului în funcţie, deprins să vadă în urmaş un rival, un cioclu al propriei lui puteri.

Abdul Hamid era acum al 34-lea suveran din familia lui Osman şi al 3l-lea de la cucerirea Corâstantinopolelui. I se desemnase şi un moştenitor prezumtiv, în persoana fratelui său Mehmed Reşat. Dacă Mehmed Reşat va muri, alt frate, Ahmed Kemaledin, îi va lua locul. Dacă Ahmed Kemaledin va pieri, va veni la rând Mehmed Buhran, apoi Nur Edin şi după acesta Suleiman, cel mai tânăr dintre fraţi. Toţi aceştia îi vor pândi moartea sau îi vor pune la cale detronarea. Abdul Hamid blestemă prolificitatea tatălui său, Abdul Medjid, care adusese pe lume 13 fii şi fiice. Dacă toţi ar dispărea, pe căi naturale sau prin mijloace violente, ar urma la tron cei patru feciori ai lui Abdul Aziz, sultanul ucis de oamenii lui Midhat Pasa.

Acum, la sfârşitul luminatului secol al XlX-lea, nu mai puteau fi reeditate masacrele săvârsite de înaintaşii săi, care de îndată ce preluau puterea imperială îşi ucideau fraţii, spre a-şi lichida astfel rivalii potenţiali. Dar el va veghea neobosit. Nu va permite fraţilor şi nepoţilor lui să-l doboare. Îi va ţine sub supraveghere strictă, într-un fel de semidetenţie. Îi va lipsi pe toţi de libertate. Va ridica în jurul lor gratii de aur, izolându-i de lume, de prieteni, de oamenii politici, de căpeteniile religioase şi militare. Nu le va da nici timpul şi nici prilejul să-şi facă partizani. La nevoie, îi va suprima pe tă-cute. Accidente puteau interveni oricând. Important era să fie bine deghizate.

Un şambelan îi anunţă constituirea cortegiului care avea să-l ducă la palatul Top-Kapî. Sultanul clătină afirmativ din cap.

— Bine! Sunt gata!

În salonul oglinzilor, demnitarii Curţii, desemnaţi să-l însoţească în marşu-i triumfal, îl primiră ploconiţi, cu privirile aţintite spre

pământ, fiindcă nu le era îngăduit să privească în ochi pe augustul padişah. Abdul Hamid era de-ajuns de lucid spre a realiza că înalţii demnitari jucau teatru, aşa cum cerea protocolul. Sultanul încetase să mai fie personajul omnipotent de odinioară. Azi dirija destinele unui imperiu şubrezit, denumit în derâdere „colosul cu picioare de lut”, „omul bolnav”, o „putere tolerată”, un „element de echilibru” în Balcani şi în Orientul Apropiat. Când prezenţa Statului Turc nu va mai fi necesară, va fi călcat în picioare şi de actualii duşmani, şi de aliaţii de ieri. Sultanii de azi retrăiau tragedia bazileilor, martori ai agoniei Bizanţului. Poate că el va reuşi să pună stavilă rostogolirii spre moarte a Imperiului Otoman. Asemenea autocratorilor creştini din trecut, obţinuse tronul graţie sprijinului străin. Atotputernicul ambasador al Marii Britanii la Constantinopole, Sir Henry Elliot, îi acordase protecţia în urma unor convorbiri tainice, purtate între patru ochi. El, Abdul Hamid, – pe atunci moştenitor prezumtiv – îl asigurşse că va ţine seamă de îndrumările lui, că va fi un prieten credincios al Angliei, că se va alipi fără ezitare politicii externe a Albionului. Făgăduise verbal totul, dar îşi făcuse rezerve mintale. Cum îşi închipuiau oare oamenii de stat de la Londra că sultanul Abdul Hamid va accepta la infinit rolul de partener supus, de slugă a intereselor Angliei în Orient? Se va descotorosi mai întâi de Sir Henry Elliot, apoi se va degaja gradat şi de obligaţiile lui faţă de Marea Britanic. Nu-şi va arăta însă adevărata faţă decât după înlăturarea pericolului rusesc. Îi displăceau datoriile de recunoştinţă, căci îi îngrădeau libertatea. Ca să scape de ele, n-ar fi şovăit să-l suprime pe creditor.

Încadrat de grupul de demnitari, ieşi în curte, unde îl aştepta o trăsură închisă, escortată de unităţi din garda călare.

Uniformele cavaleriştilor, decoraţiile, podoabele lor aurite scli-peau în văpaia soarelui. Caii aveau părul impecabil ţesălat şi orânduit în romburi măiestrite pe crupele lucioase. Trăsura – un cupeu vopsit în lac negru – era macabră ca un dric. Străbunii lui Abdul mergeau călare la ceremoniile proclamării, spre a fi văzuţi de populaţia masată pe străzi. Pentru a se feri de atentate, el preferase o trăsură închisă, cu perdelele lăsate pe jumătate şi încadrată de câte un dublu rând de ofiţeri călări.

Se urcă în cupeu şi se aşeză pe bancheta îmbrăcată în catifea, adâncindu-se în colţul cel mai întunecos. Un slujitor galonat închise cu grijă portiera, apoi cortegiul se puse în mişcare. Străbătu curtea şi ieşi în piaţa din faţa palatului, neagră de lume. Dar oamenii nu

purtau vesminte de sărbătoare şi nici nu-l ovaţionau. Stăteau cu frunţile plecate, întunecaţi, taciturni. S-ar fi zis că fuseseră aduşi cu sila.

„Îl plângeţi pe Murad! scrâşni Abdul. Pe mine nu mă vreţi! Dar am să vă fac să mă iubiţi, cu sau fără voia voastră!”

Coloana oficială se scurgea silenţios ca un cortegiu funebru pe străzile Constantinopolelui. Când ajunse la palatul Top-Kapî, tunurile orânduite pe vastul câmp de manevră din nord-vestul oraşului prinseră în tragă salve în onoarea înscăunării noului Padişah...

Huseyin Nuri Bey, secretarul particular al noului sultan, era o fiinţă ştearsă, de o modestie, care degenera în servilism. Putea trece neobservat, fiindcă umbletul lui era tăcut ca mişcările unei umbre. Schimbările de stăpâni, mai ales cele bruşte, violente, dau naştere la mari perturbări. Oamenii de seamă, consideraţi până mai ieri intangibili, se scufundă în neant, iar indivizi necunoscuţi, qvasiinexistenţi, se ridică din întunericul anonimatului, investiţi cu puteri discreţionare. Prietenii şi partizanii noului stăpân sunt răsplătiţi cu posturi importante, cu dotaţii, titluri, ori cu sinecurî generos plătite, suscep-tibile să le asigure o viaţă tihnită, îmbelşugată. Urcarea pe tron a lui Abdul Hamid nu fusese urmată de schimbări şi promovări spectaculoase în rândurile demnitarilor, fiindcă fondul lui sufletesc era atât de angoasat, de suspicios, încât nu fusese niciodată în stare să-şi facă prieteni. Perspectivele lui de a dobândi puterea imperială păreau atât de puţin probabile, încât ambiţioşilor dornici de ascensiuni meteorice nu le trecuse niciodată prin gând să ponteze pe mâna lui. Renunţase de mult la tovarăşii lui de petreceri şi de orgii din prima tinereţe. Se înstrăinase de ei de îndată ce medicii, alarmaţi de sănătatea lui şubrezită, îl sfătuiseră să adopte o viaţă cumpătată, prevenindu-l că în caz contrar se expunea unor riscuri considerabile. Înfricoşat de perspectivă morţii, Abdul Hamid le urmase indicaţiile, izolându-se, închizându-se în sine, ridicând între el şi restul oamenilor un zid de nepătruns.

Huseyn Nuri Bey păstrase aceeaşi comportare modestă şi după venirea pe tron a bizarului său stăpân. Se arăta atât de smerit, de maleabil, de blajin faţă de marii demnitari ai imperiului, încât fiecare dintre aceştia îşi închipuia că-şi poate face din el o unealtă. În realitate, Huseyn ştia să se adapteze ca o mănuşă condiţiilor noi. Discreţia, amabilitatea-i excesivă, obsecviozitatea erau faţetele

vizibile ale unei firi disimulate, de o ipocrizie periculoasă, de o falsitate rafinată.

Până şi faţă de stăpânul său purta mască. Nu se întrecea cu sârguinţa şi nici nu se străduia să i se vâre pe sub piele. Ştia că excesul de zel ar fi trezit bănuieli. Aparenţa mediocrităţii era arma cea mai eficientă.

Sporirea substanţială a salariului său, după ce Abdul Hamid devenise sultan, nu-l făcuse să-şi schimbe felul de viaţă. Locuia în aceeaşi casă pricăjită din mahalaua Kasim Paşa şi în fiecare dimineaţă venea pe jos până la palat, deşi distanţa era apreciabilă. În orele libere frecventa cafenelele, caravan-seraiurile, frizeriile, moscheile, staţiunile estivale de pe ţărmurile Bosforului, locuri de întâlnire ale constantinopolitanilor bogaţi ori săraci, trăgea cu urechea la discuţii, înregistra în memorie zvonuri, cancanuri, critici şi glume acide pe seama mai-marilor zilei, plângeri, nemulţumiri, pe care le turna mai târziu sultanului, având grijă să le asezoneze spre a le face cât mai senzaţionale şi mai picante. Abdul Hamid le asculta cu un aer detaşat, aparent fără a le acorda importanţă. Aerul său plictisit ori vag amuzat – când veştile erau mai decoltate – îi mascau imperfect interesul pentru această cronică vorbită, adeseori mai palpitantă decât articolele din presa cotidiană locală şi străină.

Huseyn ştiuse să se facă indispensabil stăpânului, şi era răsplătit uneori cu gratificaţii grase. Adeseori îi servea zvonuri în legătură cu ex-sultanul Murad, subiect arzător pentru stăpânul său. Le strecura printre alte veşti, dându-le astfel un relief deosebit:

— Deunăzi îmi făceam rugăciunea la moscheia Suleimanie, când a intrat un nebun. Avea ochii rătăciţi, părul vâlvoi, hainele în dezordine. Drept-credincioşii îi făceau loc ploconindu-se ca în faţa unui împărat sau a unui sfânt. „Uitaţi-vă la el! Privirile lui caută către cer! îşi şopteau. Vede ceea ce noi nu putem vedea! Buzele lui murmură vorbe neînţelese pentru noi, dar foarte limpezi pentru Allah! Păşeşte aerian, de parcă ar fi desprins de tot ceea ce este pământesc! Nebunii sunt aleşii lui Allah! Trimişii lui, în viermuiala nevrednicelor fiinţe zămislite din ţarină, printre care ne târâm şi noi, păcătoşii! Să ne plecăm în faţa înţelepciunii sacre a celor pe care noi, în ignoranţa noastră, îi numim nebuni! În fruntea lor se află sublimul nostru stăpân Murad! Oameni răi i-au smuls din mâini frâiele puterii! Toţi aceştia sunt agenţii diavolului! Dar Allah îi va pedepsi! Ne va pedepsi şi pe noi, fiindcă am stat cu mâinile în sân

şi nu ne-am împotrivit cohortelor de demoni! Pe Murad l-au detronat fiindcă este nebunt, fiindcă este sfânt! N-au cutezat să-l ucidă ca pe Abdul Aziz, pentru că fiinţa lui Murad este sacră şi inviolabilă! Armele conspiratorilor s-au înclinat neputincioase în faţa alesului lui Dumnezeu, în faţa lui Murad lunaticul!”

Ochii lui Abdul Hamid se rotunjiră plini de spaimă. Cercuri albe îi înconjurau pupilele verzi, cu irişi dilataţi şi luminoşi ca nişte tăciuni aprinşi. Vedenii neprecis conturate prinseseră a se roti în jurul lui. Îşi înfipse mâinile tremurânde în braţările jeţului.

— Aşa vorbeau, Huseyn? Aşa vorbeau?...

Se ridicase brusc în picioare, încercând parcă să-şi lepede bolovanul care i se lăsase pe piept, înăbuşindu-l. Îşi desfăcu febril gulerul tunicii, apoi trecu la fereastră, o deschise şi aspiră adânc aerul fierbinte de afară. Zăpuşeala nu numai că nu-l uşura, dar îi spori indispoziţia.

— Mustafa Bey să vină imediat la mine!

Mustafa Bey, comandantul gărzii imperiale, răspunse peste câteva momente la apelul stăpânului. Avea ochi răi, buze subţiri, mustăţi negre cu cozi drepte, lăsate în jos ca la mongoli.

— Mustafa, gâfâi sultanul, să-l instalezi pe fratele meu Murad în apartamentul ocupat de unchiul nostru, Abdul Aziz, atunci când s-a sinucis! Prin prezenţa lui sfântă, Murad va spăla blestemul abătut asupra palatului Ceragan!

Abdul Hamid recunoştea inviolabilitatea fratelui său, imunizat de însăşi demenţa lui. Dar dacă armele ucigătoare erau incapabile a-i vătăma integritatea corporală, boala mintală se putea agrava ireversibil. În acest chip, Murad zăludul nu va mai fi o primejdie pentru tron.

— Mustafa, vreau să-l feresc pe fratele meu de tot ce ar fi în stare să-i tulbure liniştea spiritului, dedicat dialogului cu dumnezeirea. Spre a-l pune la adăpost de ispitele carnale ne-potrivite cu meditaţiile-i elevate, interzic soţiei lui a-l mai vizita. Opreliştea se extinde şi asupra cadinelor, odaliscelor şi oricărei fiinţe de sex feminin din haremul său. Interdicţia priveşte şi pe mama şi pe fiicele lui, care l-ar obosi cu flecărelile lor femeieşti. Fiul său, Sarabedin, va fi eliminat din Şcoala de Război, fiindcă este ruşinos ca fiul unui sfânt să îmbrăţişeze cariera armelor, să stăpânească arta de a ucide. Spre a-i da posibilitatea să calce pe urmele sacrosanctului său părinte ordon să-i împărtăşească solitudinea. Va fi izolat de lume într-un apartament cu grilaje aurite,

amenajat în palatul Ceragan. Spre a-l apăra pe fratele meu de o eventuală tentativă de asasinat – moartea unchiului nostru Abdul Aziz este pilduitoare – ordon să fie păzit de robi din Casa imperială şi de ostaşi verificaţi.

— Murad Efendi solicită un pian! spuse Mustafa Bey. Sprâncenele sultanului se arcuiră a mirare.

— Pian? Pianul este un instrument profan! Ridică din umeri: Fie! Să i se pună la dispoziţie un pian! Dar să fie bine cercetat în prealabil. Să nu fie ascunse în interiorul lui mesaje sau cine ştie ce obiecte interzise. Apoi îi încolţi altă idee: Nu cumva harul dumnezeiesc a început să-l părăsească pe Murad?

Abdul Hamid zâmbi. Acest aspect al chestiunii îi convenea. Dacă va găsi într-o zi necesar să-l suprime, va servi constantinopolitanilor o explicaţie plauzibilă. Murad, prin comportarea sa contrară regulilor canonice, a pierdut atributele sacre.

— Poţi să te retragi, Mustafa! Mâine de dimineaţă să-mi raportezi de executare!

Ceremonia proclamării lui Abdul Hamid, organizată cu mare pompă, prilejui serbări monstre, încheiate cu o magnifică defilare pe străzile Constantinopolelui. Spre a stimula înflăcărarea mulţimii supărător de pasive, crainici imperiali distribuiseră pumni de arginţi înainte de trecerea cortegiului imperial. Cerşetorii – şi numai ei – răspunseseră la liberalităţi ovaţionându-l până la răguşire pe noul sultan.

A doua zi, Abdul Hamid îşi chestiona secretarul:

— Ei, ce spui, Huseyn, de entuziasmul populaţiei capitalei?

Secretarul îşi încrucişa extatic braţele pe piept:

— A fost minunat, Înălţimea Ta! Cred că nici Soliman Magnificul n-a fost salutat cu mai multă dragoste şi veneraţie de constantinopolitani! Gloria Înălţimii Voastre s-a răsfrânt şi asupra divinităţilor. Străluceau şi ei aşa cum străluceşte luna pe lângă soare. Dar pentru meritele lor, Prea Mărite Stăpâne, a fost prea mult. Excelenţa Sa Midhat îşi umfla penajul ca un curcan plin de trufie. Iar populaţia, mai cu seamă tinerii, bâţâiau din braţe şi zbierau de parcă i-ar fi lovit strechea: „Trăiască măritul nostru Midhat, făuritorul de sultani!” Din mulţime, un ins zbanghiu a strigat: „Cioclul sultanilor! E mai bine aşa!” Derbedeii din jur au început să râdă şi să urle bătând din palme: „Cioclul sultanilor! Bravo! Cioclul sultanilor!”

— Buni de glume, tinerii ăştia! zâmbi verde Abdul Hamid. Repetă cu haz: „Cioclul sultanilor!” Hm!

Râdea, dar sângele începuse să-i fiarbă. Îşi stăpânea însă mânia. Mintea lui începuse să lucreze: „înseamnă că lumea a început să-i atribuie moartea lui Abdul Aziz. Dacă i se va imputa într-o zi oficial asasinarea unchiului meu, nimeni nu va fi surprins”. Gândurile lui se depanau cu iuţeală, urzind planuri: „Cioclul sultanilor! Propriii tăi oameni mi te-au dat în mână, Midhat! Când va sosi timpul să te lovesc, voi invoca acuzaţiile poporului! Asasin al sultanilor! Criminal şi trădător! Ehe, să nu te culci pe laurii tăi, «Făuritorule de sultani!». Te pândesc aşa cum îşi pândeşte un şarpe prada. Eşti periculos, Midhat, dar eu te întrec!”

Huseyn Nuri trebăluia printre nişte arhive, dar trăgea cu coada ochiului spre stăpânul care stătea în faţa ferestrei şi privea absent marea scăldată de incandescenţa soarelui. „Ţi-am dat hrană gândurilor, sultanule! reflectă cu ironie amară. Să nu spui mai târziu că n-ai fost prevenit! Dacă ar şti Midhat cum îl lucrez, pielea mea n-ar mai preţui mare luciu! Într-o dimineaţă, constantinopolitanii ar vedea-o prinsă într-un par, în chip de sperietoare de ciori!”

Deasupra deşertului cu nisip fierbinte şi stânci albe, golaşe, orbitor de luminoase, se aşternură deodată nori vineţii, cu forme bizare de animale apocaliptice. Pustiul, lipsit de lumina feerică şi atât de familială a soarelui, căpătase culoarea oţelului. Dunele şerpuitoare prinseseră să capete viaţă. De pe crestele lor se ridicau perdele de nisip răscolite de rafalele vântului. Ruşdi îşi acoperi cu palmele ochii înroşiţi, obrajii arşi de biciuiala nisipului înţepător ca acele. Se opri, căci picioarele nu-l mai duceau. Nu mai era în stare să înfrunte puterea vântului, care-l împingea înapoi asemenea unui perete mişcător. Căzu în genunchi, doborât de violenţa stihiilor. Simţea între dinţi granule de nisip. Urechile îi şuierau, îngânându-se cu vuietul vijeliei. „De ce nu se slobozesc mai repede băierile ploii?” cugetă împanicat. Când cerul îşi revărsa puhoaiele asupra deşertului, firea căpăta brusc viaţă. Şuvoaie gâlgâietoare se repezeau năvalnic printre dune, spălau stâncile, mutau din loc pietrele, pierzându-se abia mai târziu în marea de nisip. Pe urmele lor izvorau din ţarină flori plăpânde, efemere. Ruşdi aştepta cu disperare prăbuşirea apelor din văz-duhul saturat de nori cenuşii. Picăturile mari, răcoroase refuzau să cadă, spre a-i astâmpăra fierbinţeala şi a-i pune capăt senzaţiei de înăbuşire. Nisipul încins,

usturător ca nişte minuscule fărâme de sticlă, îi pătrundea în ochi, în gură, în nas. Horcăind, Ruşdi îşi duse mâinile la grumaz: „Apă! gemu. Apă, apă!”

Deschise înspăimântat ochii şi desluşi deasupra patului tavanul decorat cu flori stilizate. Răsuflă adânc, rupându-se din vârtejul coşmarului. Senzaţia de înăbuşire continua să-i îngreuieze pieptul. Bătu scurt din palme.

— Apă! porunci slujitorului sosit la poruncă. Peste câteva clipe i se aduse pe o tavă de argint, ornată cu minunate flori de email, o cană cu apă rece, ţinută până atunci la gheaţă, şi o farfurioară cu şerbet de trandafiri. Marele vizir se ridică într-un cot, bău pe nerăsuflate apa, apoi, ceva mai culm, se întinse iarăşi pe pernele de mătase.

De la o vreme îl chinuiau noapte de noapte cele mai urâte vise. Toate erau legate de cutreierarea unor deşerturi interminabile. Reminiscenţe poate din îndepărtata-i tinereţe. Comandase o companie dintr-un regiment trimis să potolească răscoala unor triburi nomade din Arabia de vest. Omorâse atunci foarte mulţi oameni, convins că slujeşte imperiul şi pe sultan. Acum nu mai era sigur că masacrele serveau realmente interesele Turciei. Dar bărbaţii de stat de atunci, ca şi cei de acum, credeau doar în forţă, în autoritatea oarbă, care trebuia impusă cu brutalitate în orice condiţii. Odată cu scurgerea anilor, neastâmpărul, tendinţa spre violenţă, încrederea nezdruncinată în puterea pumnului i se moderaseră. Vârsta, ori proximitatea morţii, îl făcuse să vadă cu alţi ochi evenimentele, oamenii. Când atinsese pragul celui de-al şaselea deceniu, făcuse un legământ. Dacă va dispune vreodată de o mare autoritate politică, se va strădui să pună surdină la ceea ce fusese considerat până atunci un principiu sacrosanct: întâietatea indiscutabilă a osmanlâilor faţă de toate popoarele creştine sau islamice supuse lor. Aceste gânduri le împărtăşea şi prinţul Murad. Înainte de înscăunarea lui pe tron discutaseră adesea despre necesitatea unor schimbări fundamentale în viaţa imperiului. Între timp, el, Ruşdi, fusese înălţat la rangul de mare vizir, iar Murad încinsese sabia lui Osman. Planurile lor nu-şi găsiseră însă împlinirea. Nebunia padişahului, incapabil să-şi exercite prerogativele, îl lăsase singur în faţa hienelor din guvern. Majoritatea miniştrilor erau nişte arivişti dispuşi să calce pe leşuri spre a-şi păstra puterea. Midhat Paşa, în ciuda liberalismului afişat ostentativ, spre a-şi câstiga popularitate, nu se deosebea mult de

ceilalţi membri ai guvernului. Era însă ambiţios, mai viclean, mai inventiv. Ruşdi îşi dădea seama cu amărăciune că încercările lui de a renova viaţa politică turcă erau sortite eşecului. Înlocuirea lui Murad cu Abdul Ha-mid îl lovise direct, lăsându-i numai umbra unei autorităţi, escamotată cu abilitate de Midhat. În Consiliul de miniştri, cuvântul său nu mai avea greutate. Devenise un maestru de ceremonii, însărcinat să dirijeze formal dezbaterile.

Ruşdi îşi aminti că în cursul dimineţii trebuie să prezideze o importantă reuniune a guvernului, convocată în vederea discutării cererii de armistiţiu formulată de Serbia, precum şi a intervenţiei marilor puteri în sprijinul acesteia. Îşi îmbrăcă uniforma de ceremonie, fiindcă la şedinţă avea să asiste sultanul. Rostul prezenţei lui Abdul Hamid la dezbateri era pur decorativ. Stătea în capul mesei drept ca un popândău şi înclina aprobativ din cap ori de câte ori i se cerea părerea.

Când Ruşdi ajunse la Top-Kapî miniştrii se aflau în sala de şedinţe, cu excepţia lui Midhat Paşa, care îşi făcu apariţia ceva mai târziu, afectând un aer preocupat. Ruşdi resimţi această încălcare a protocolului, desigur intenţionată, căci Midhat nu lăsa nimic la întâmplare. Sultanul se ivi în sfârşit, salută cu modestie pe miniştrii ploconiţi în faţa lui, apoi se instala în jeţul plasat în capul mesei.

Savfet Paşa, şeful departamentului Afacerilor Străine, citi un raport asupra intervenţiei comune a ambasadorilor Angliei, Rusiei, Germaniei, Austro-Ungariei, Franţei şi Italiei, care în numele guvernelor respective cereau Sublimei Porţi să dea un răspuns grabnic la cererea de armistiţiu a Serbiei, ajunsă la capătul puterilor.

La discuţiile pe marginea raportului, Redif Paşa, ministrul de Război, începu cu o întrebare:

— Din convorbirile dumneavoastră cu Sir Henry Elliot, aţi dedus oare că Anglia este înclinată să accepte punctul de vedere al duşmanilor noştri?

— Anglia rămâne prietena Turciei, replică Savfet Paşa. Disraeli a trebuit să ţină seama însă de presiunile opoziţiei, foarte active recent în Camera Comunelor, şi de intervenţiile celor Trei Imperii, stăruitoare de eforturile lor de a pacifica Balcanii, chiar dacă în acest chip aduc ştirbirea intereresele legitime ale Turciei.

— Ce se va întâmpla dacă – prin imposibil – cabinetul Disraeli va cădea de la putere înainte de termen? întrebă Fevdet Paşa, ministrul Justiţiei, unul dintre membrii moderaţi ai Divanului. Au mai

existat precedente! Nu-i aşa?

— Gladstone şi liberalii lui ne sunt potrivnici, recunoscu Savfet Paşa. Nu cred însă într-o apropiată schimbare a echibrului politic la Londra. Disraeli se sprijină pe o confortabilă majoritate în Parlament şi se bucură de amiciţia reginei Victoria. În actuala conjunctură, Anglia nu va face jocul Rusiei. În privinţa asta putem fi liniştiţi.

— Europa se va gândi de două ori înainte de a adopta o poziţie dură faţă de noi, opina Hamza Paşa, ministrul Listei Civile. Prăbuşirea Serbiei, sprijinită direct de ruşi, a răcorit pe mulţi belicişti, convinşi până mai ieri că Imperiul Otoman este în plin şi vertiginos declin.

Redif Paşa îşi bombă pieptul şi îşi răsuci bătăios mustaţa:

— Rusul Cernaiev a primit o lecţie meritată. N-are s-o uite prea curând!

— Să nu-l identificăm pe Cernaiev cu Rusia! interveni prudent marele vizir.

— Nu înţeleg sensul cuvintelor dumneavoastră, Alteţă, îi vorbi de sus Midhat. Vă temeţi de Rusia?

— Mă tem de un război de mari proporţii, căci ne-ar găsi nepregătiţi! ripostă iritat marele vizir.

— Cei care nu vă cunosc îndeajuns, ar fi înclinaţi să vă acuze de defetism! rosti cu ironie Midhat.

Înscăunarea sa recentă în funcţia de preşedinte al Consiliului de stat, a doua mare demnitate din imperiu, îi îngăduia să adopte o atitudine îndrăzneaţă faţă de Ruşdi Paşa, fără a se teme de consecinţe, cu atât mai vârtos cu cât ştia că se poate bizui pe sultan, de care-l lega pactul secret încheiat în preajma detronării lui Murad.

— Bravadele inutile mi-au repugnat întotdeauna! îl înfruntă Ruşdi Paşa.

Sultanul îşi vârâse capul între umeri, înspăimântat vizibil de discuţia dintre cei doi bărbaţi de stat. Părea depăşit de evenimente. Miniştrii îl priveau pe sub sprâncene, nedumeriţi de apatia lui. „Cu un astfel de suveran ne încumetăm să înfruntăm Europa? îşi spuneau cu scârbă. Noroc că îl avem pe Midhat! se felicitau în taină partizanii acestuia. Midhat ştie ce vrea! El este adevăratul stăpân al Imperiului!”

— Victoria noastră asupra Serbiei va fi o pildă şi pentru Principatele Unite, interveni Redif Paşa cu asprime. Păţania tristă a

lui Milan îl va face şi pe Carol să pună surdină la pretenţia lui de a obţine independenţa a ceea ce numeşte el România!

— N-aş fi atât de sigur că va pune surdină! zise marele vizir. Stingerea aproape totală a focarelor răscoalei din Herţegovina şi din Bosnia, apoi zdrobirea rebeliunii din Bulgaria nu i-au determinat pe sârbi să renunţe la intenţia lor de a obţine independenţa prin luptă.

— Dacă românii se vor ridica împotriva noastră, îi vom nimici aşa cum i-am nimicit şi pe sârbi, sprijiniţi de voluntarii ruşi! pufni ministrul de Război.

Abdul Hamid se uită la demnitarii angajaţi în discuţie, asemenea unui şoarece care priveşte din gura unei borte o dispută între pisici.

— Dacă România va manifesta veleităţi de independenţă, vom avea tot timpul să-i punem căluş! rosti apăsat Midhat Paşa. Dar să ne întoarcem la armistiţiul cu Serbia şi la intervenţia marilor puteri! Nu vom ceda şantajului, dar nici nu vom asmuţi Europa împotriva noastră printr-o intransigenţă deplasată la ora actuală. Sunt de părere să acordăm armistiţiul cerşit de sârbi, dar cu unele condiţii. Am formulat câteva puncte pe care vi le supun spre aprobare. Primo: starea de lucruri anterioară anului 1867 să fie restabilită în Serbia. Secundo: fortăreţele construite de la acea dată să fie dărâmate. Terzio: fortăreţele stăpânite de noi înainte de 1867 să fie reocupate de garnizoane turceşti. Quarto: guvernul de la Belgrad să fie silit a plăti despăgubiri de război, precum şi un tribut anual sporit!

— Am şi eu o propunere! ridică mâna ministrul de Război. Serbia să-şi reducă substanţial efectivele militare!

— Iar principii sârbi să fie obligaţi a cere învestitura Sultanului, suzeranul lor! opina ministrul Justiţiei.

Majoritatea miniştrilor înclinară afirmativ din cap. Midhat Paşa se întoarse spre sultan:

— Înălţimea Voastră va binevoi, sper, să încuviinţeze propunerile noastre!

Marele vizir resimţi procedeul rivalului, care îl scosese pe nesimţite factor comun. Numai el, preşedintele Divanului, ar fi fost în măsură să ceară aproba-rea suveranului.

Abdul Hamid cunoştea procedura. Trebuia să facă însă o alegere între tendinţa moderată a marelui vizir şi linia dură a lui Midhat. După o scurtă chibzuinţă, opta pentru cea din urmă, nu pentru că ar fi preferat-o, dar acesta era jocul şi, cel puţin pentru moment,

trebuia să i se supună. Înainte de a auzi răspunsul sultanului, care ar fi tranşat definitiv chestiunea, Galib Paşa, ministrul de Finanţe, găsi necesar să intervină:

— Formula propusă de preşedintele Consiliului de stat, completată de miniştrii Războiului şi Justiţiei, ţine oare seama de efortul financiar şi economic pe care va trebui să-l dezvolte Turcia, în cazul unor complicaţii internaţionale susceptibile să ducă la un conflict armat cu marile puteri sau cel puţin cu una din ele? S-a vorbit aici despre succesele noastre pe frontul sârbesc, dar nu s-a făcut nici o menţiune asupra teatrului de război din Muntenegru. După câte sunt informat – şi Redif Paşa este în măsură să confirme acest lucru – trupele noastre întâmpină mari dificultăţi la Podgoiriţa şi la Bilek. Derviş Paşa, Huseyn Paşa şi Maktar Paşa au fost nevoiţi, pur şi simplu, să evacueze Muntenegrul.

— Să nu exagerăm! replică tuşind sec ministrul de Război. Muntenegrenii sunt mai îndărătnici decât sârbii. Afară de aceasta, dispunem acolo de un număr insuficient de soldaţi. Grosul armatei îl păstrăm în rezervă la hotarele de nord ale Imperiului, spre a face faţă unui eventual atac al ruşilor. Campania din Muntenegru, în ciuda aspectelor nesatisfăcătoare, nu poate influenţa mersul operaţiilor noastre militare în celelalte provincii răsculate. Cât priveşte efortul financiar de care aţi vorbit, îl vom face cu dragă inimă, dacă vom şti că acesta este preţul independenţei şi al integrităţii ţării noastre. Midhat Paşa aruncă o privire piezişă lui Galib Paşa:

— Chestiunile militare au prioritate asupra celor financiare. Imperiul Otoman este un stat al militarilor, nu al neguţătorilor şi al cămătarilor.

— Armele se cumpără cu bani, Midhat Paşa, nu cu vorbe umflate! ripostă Galib Paşa.

— În cazul acesta, ce ne rămâne de făcut? rosti cu sarcasm preşedintele Consiliului de stat. Să ne plecăm grumazul în faţa ghiaurilor dinlăuntrul şi din afara hotarelor Turciei?

— N-am spus asta! replică iritat şeful departamentului Finanţelor. Socotesc însă că trebuie să fim mai conciliaţi în tratativele noastre diplomatice.

— Acest resort este de competenţa lui Savfet Paşa, declară emfatic Midhat. Se adresă apoi sultanului: Majestate, aşteptăm ordinele Majestăţii Voastre!

Abdul Hamid îşi cântări câteva clipe răspunsul. Dând mână liberă

lui Midhat, îl lăsa să suporte singur consecinţele propriei lui politici. Dacă impetuosul şef al „Junilor Turci” va da greş, se va compromite şi va arunca implicit o umbră şi asupra curentului politic pe care-l reprezintă.

— Îţi acord încrederea mea, Midhat Paşa! declară cu afabilitate tâmpă Abdul Hamid.

„Limitat la minte mai este şi Padisahul nostru! reflectă cu tristeţe marele vizir. Pe nevolnice mâini a încăput imperiul!”

După ce îşi sprijini coatele de masa-i de lucru, Savfet Paşa îşi împreună gânditor palmele în dreptul bărbiei, închis în cabinetul său, cugeta profund. Trebuia să găsească o formulă diplomatică suplă, menită să îndulcească asprimea ripostei Sublimei Porţi faţă de intervenţia marilor puteri.

Se uită pe sub sprâncene la secretarul aşezat în faţa unui pupitru, pregătit cu tot ce trebuie pentru scris, apoi începu să dicteze rar şi apăsat:

„Guvernul imperial apreciază la justa lor valoare motivele umanitare care au determinat diplomaţia europeană, într-un moment atât de critic, să-şi ofere bunele oficii în urma cererii făcute de guvernul de la Belgrad. Guvernele prietene, dornice a vedea încetând cât mai curând vărsarea de sânge din Serbia, au făcut cunoscute aspiraţiile lor Sublimei Porţi, ştiind desigur că aceasta este animată de aceleaşi frumoase gânduri. În scopul realizării cu un moment mai devreme a acestei lăudabile năzuinţe, guvernul imperial socoteşte a-şi îndeplini o datorie de onoare...”

Sfârşit

———————————————————

Verificat şi modificat pentru [FS 1.1]: 17.11.2015

———————————————————